

ISSN: 2687- 4385
eISSN: 2687-6248

ULUSLARARASI İNSAN VE SANAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ijhar[®]
INTERNATIONAL JOURNAL OF
HUMANITIES AND ART RESEARCHES

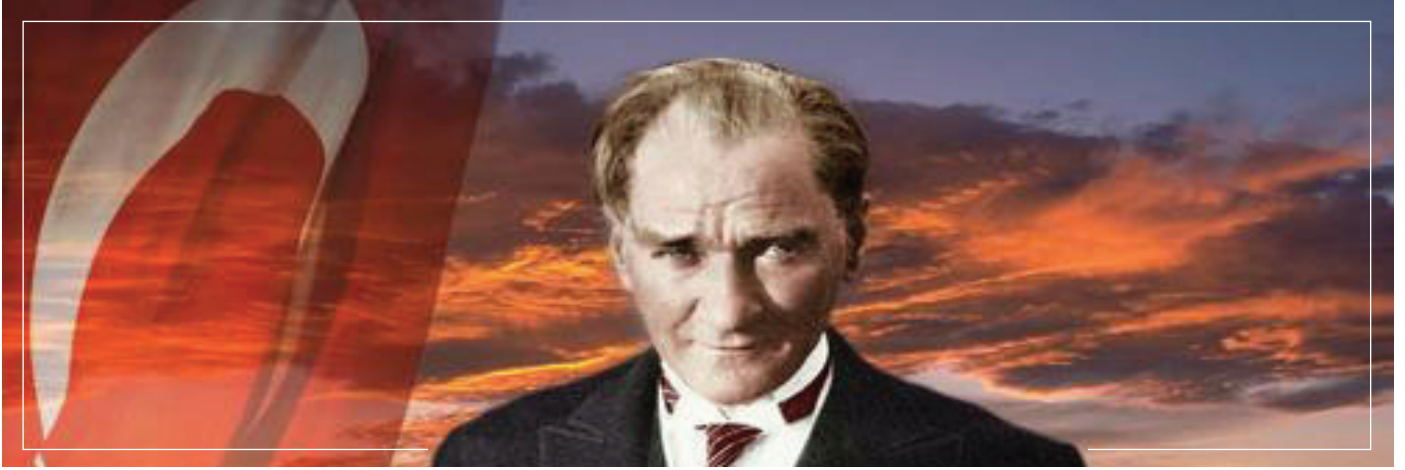
Cilt 7, Sayı 4 / 30 Aralık 2022

KIŞ / WINTER

**ULUDAĞ
GELİŞİM
AKADEMİSİ**
INTERNATIONAL JOURNAL OF

Türk Milletinin tuttuğu mesale, pozitif bilimdir.

M.K. Atatürk

ISSN: 2687 - 4385 / E-ISSN: 2687 - 6248

Sahibi: Uludağ Gelişim Akademisi Adına Çetin YILDIRIM

Kapak ve Sayfa Tasarımı: Gültekin ERDAL

Basım Yeri: Stüdio Star Ajans Matbaacılık Şti. Alaattin Bey Mah. 634 Sk. Nilüfer Ticaret Merkezi 2. Bölge
Ayaz Plaza No:24 Nilüfer / BURSA

İletişim Adresi: Uludağ Gelişim Akademisi 29 Ekim Mah. İzmir Yolu Cad. No:404 Nilüfer / BURSA

P: +90 (224) 413 00 06

Mail: ijharjournal@gmail.com / www.ijhar.net

Yayıncı / Publishing

Bursa Uludağ Koleji Özel Eğitim Kurumları

İmtiyaz Sahibi / Garantee

Çetin YILDIRIM

Bursa Uludağ Koleji Özel Eğitim Kurumları
Uludağ Gelişim Akademisi Yayınları

Kurucu Heyet / Founding Committee

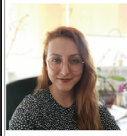
Prof. Dr. Kelime ERDAL
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim İmran ÖZTAHTALI
Öğr. Gör. Gültekin ERDAL

Associate Prof. Dr. Şükrü BAŞTÜRK

Qualification	PhD
Position	Chef-in Editör
Mail	basturk@uludag.edu.tr
Fone	(224) 294-42224
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Education, Turkish Language Education

Assistant Prof. Dr. Hatice YURTSEVEN YILMAZ

Qualification	PhD
Position	Secretary
Mail	hyurtseven@uludag.edu.tr
Fone	(224) 294-40995
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Education, Turkish Language Education

Şükrü KAYA

Qualification	Master's Degree
Position	Editor - Mizanpaj
Mail	skaya@uludag.edu.tr
Fone	(224) 294- 295-5498
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Karacabey Vocational School Computer Technologies

Prof. Dr. Hülya TAŞ

Qualification	PhD
Position	Area Editor - Folk Literature and Folk Culture
Mail	htas@uludag.edu.tr
Fone	(224) 294-1817
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Science and Literature, Department of Folklore

Prof. Dr. Kelime ERDAL

Qualification	PhD
Position	Area Editor - Children's Literature and Children's Books
Mail	kelime@uludag.edu.tr
Fone	(224) 22225
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Education Turkish Education Department

Prof. Dr. Şenay ŞAHİN

Qualification	PhD
Position	Area Editor - Sport Sciences
Mail	sksahin@uludag.edu.tr
Fone	(224) 294-2926
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Sports Science Faculty Coaching Training

Prof. Dr. Sezin TÜRK KAYA

Qualification	PhD
Position	Area Editor - Art and Design
Mail	turkkaya@uludag.edu.tr
Fone	+90 (224) 2940894
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Fine Arts, Graphic Design Department

Prof. Dr. Sabry Tefvik HAMMAN

Qualification	PhD
Position	Area Editor - Literature
Mail	sabrihammam@yahoo.com
Fone	00201005474263
Country	Egypt
Affiliation	Sohac University Faculty of Letters Department of Turkish

Prof. Dr. Mujib ALAM

Qualification	PhD
Position	Area Editor - International Relations
Mail	malam3@jmi.ac.in
Fone	+91-11 26987583
Country	India
Affiliation	Academy of International Studies, Jamia Millia Islamia (A Central University), New Delhi-110025.

Prof. Dr. Erkan ÖZDEMİR

	Qualification	PhD
	Position	Area Editor - Social Sciences
	Mail	eozezir@uludag.edu.tr
	Fone	(224) 294 11 53
	Country	Türkiye
	Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Economics, Department of Business Administration, Department of Production Management and Marketing

Prof. Dr. Birol TAŞ

	Qualification	PhD
	Position	Area Editor - Agricultural Sciences
	Mail	melik@uludag.edu.tr
	Fone	(224) 294-1513
	Country	Türkiye
	Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Agricultural

Prof. Dr. Ömer DÜZBAKAR

	Qualification	PhD
	Position	Area Editor - History and Geography
	Mail	oduzbakar@uludag.edu.tr
	Fone	(224) 294-2250
	Country	Türkiye
	Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Education Department of Social Studies Education

Prof. Dr. Süleyman EROĞLU

	Qualification	PhD
	Position	Area Editor - Turkish Language and Literature
	Mail	seroglu@uludag.edu.tr
	Fone	(224) 294-42223
	Country	Türkiye
	Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Education Turkish Education Department

Associate Prof. Dr. Erol OGUR

	Qualification	PhD
	Position	Area Editor - Turkish Language and Literature
	Mail	ogur@uludag.edu.tr
	Fone	(224) 294-42222
	Country	Türkiye
	Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Education Turkish Education Department

Associate Prof. Dr. Nazan OSKAY

	Qualification	PhD
	Position	Area Editor - Art and Design
	Mail	nazan_oscay@hotmail.com
	Fone	+90 (432) 444 5065 / 22815
	Country	Türkiye
	Affiliation	Van Yüzüncü Yıl University, Faculty Of Fine Arts Arts

Associate Prof. Dr. Levent Ali ÇANAKLI

	Qualification	PhD
	Position	Editor - Last Read Editor
	Mail	alicanakli@uludag.edu.tr
	Fone	(0224) 29 55029
	Country	Türkiye
	Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Education Turkish Education Department

Instructor Gültekin ERDAL

	Qualification	Master's Degree
	Position	Publish Editor
	Mail	gultekinerdal@uludag.edu.tr
	Fone	(224) 294- 2364
	Country	Türkiye
	Affiliation	Bursa Uludağ University, Technical Sciences Vocational School

Dr. Sercan ALABAY

	Qualification	PhD
	Position	Area Editor - Foreign Languages
	Mail	salabay@gsu.edu.tr
	Fone	(212) 227 44 80 / 1971
	Country	Türkiye
	Affiliation	Galatasaray University, Vocational School of Foreign Languages, Department of French

Instructor Aynur AKSEL

	Qualification	Master's Degree
	Position	Area Editor - Foreign Languages
	Mail	aynuraks@uludag.edu.tr
	Fone	(224) 2615205
	Country	Türkiye
	Affiliation	Bursa Uludağ University, School of Foreign Languages

Dr. Tayfun BARIŞ

	Qualification	PhD
	Position	Editor - Language and Spelling Editor
	Mail	tbaris@uludag.edu.tr
	Fone	(0452) 475 73 92
	Country	Türkiye
	Affiliation	Bursa Uludağ University, Turkish Teaching Application and Research Center (ULUTÖMER)

Research Assistant Ebru Kuybu DURMAZ

	Qualification	PhD
	Position	Editor - Language and Spelling Editor
	Mail	ebrukuybu@uludag.edu.tr
	Fone	(224) 294-55079
	Country	Türkiye
	Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Science and Letters Department of Turkish Language and Literature

SAYGIYLA ANIYORUZ

Prof. Dr. Şeref KARA

	Qualification	PhD
	Position	Area Editor - Educational Sciences
	Mail	ersahin@uludag.edu.tr
	Fone	30. 05. 2017
	Country	Türkiye
	Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Education, Department of Foreign Languages Education French ASD

Associate Prof. Dr. Ersin ŞAHİN

	Qualification	PhD
	Position	Area Editor - Educational Sciences
	Mail	ersahin@uludag.edu.tr
	Fone	06.08.2022
	Country	Türkiye
	Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences

Prof. Dr. Alev Sınar Uğurlu - Türkiye
Prof. Dr. Behçet Kemal Yeşilbursa - Türkiye
Prof. Dr. Carmen Andréi - Romanya
Prof. Dr. Birol Taş - Türkiye
Prof. Dr. Hatice Şahin - Türkiye
Prof. Dr. Hülya Taş - Türkiye
Prof. Dr. Kazım Yoldaş - Türkiye
Prof. Dr. Kelime Erdal - Türkiye
Prof. Dr. Kerime Üstünova - Türkiye
Prof. Dr. Lindita Xhanari Latifi - Arnavutluk
Prof. Dr. Marie Françoise Montaubin - Fransa
Prof. Dr. Nadezhada Oynotkinova - Rusya
Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak - Türkiye
Prof. Dr. Sabri Tevfik Hammam - Mısır
Prof. Dr. Shahid Ahmed Jamia Millia - Hindistan
Prof. Dr. Süleyman Eroğlu - Türkiye
Doç. Dr. Elvira Latifova - Azarbaycan
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim İmran Öztahtalı - Türkiye
Dr. Erkan Yılmaz, Türkiye
Öğr. Gör. Gültekin Erdal - Türkiye

- Prof. Dr. Abdülkadir Çüçen, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. Alev Sınar Uğurlu, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. Alfina Silgatullina, Rusya Bilimler Akademisi, Moskova - Rusya
- Prof. Dr. Ayşe Saraçgil, Floransa Üniversitesi, İtalya
- Prof. Dr. Behçet Kemal Yeşilbursa, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. Carmen Andréi, Galati Üniversitesi, Romanya
- Prof. Dr. Erkan Işığçok, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. Hande Müjde Ayan, Marmara Üniversitesi, İstanbul - Türkiye
- Prof. Dr. Hatice Şahin, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. Hülya Taş, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak, Gazi Üniversitesi, Ankara - Türkiye.
- Prof. Dr. İsmail Naci Cangül, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. Kamil Veli Nerimonoğlu, Aydın Üniversitesi, İstanbul - Türkiye
- Prof. Dr. Kelime Erdal - Türkiye, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. Kerime Üstünova, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. Lindita Xhanari Latifi, Arnavutluk
- Prof. Dr. Marie Françoise Montaubin, Jules Vernes Üniversitesi, Fransa

- Prof. Dr. Mehmet Ali Akıncı, Rouen Üniversitesi - Fransa
- Prof. Dr. Nadezhada Oynotkinova, Rusya Bilimler Akademisi, Sibirya – Rusya
- Prof. Dr. Sabri Tevfik Hammam, Sohac Üniversitesi - Mısır
- Prof. Dr. Selçuk Mülayim, Marmara Üniversitesi, İstanbul - Türkiye
- Prof. Dr. Shahid Ahmed Jamia Millia, Islamia A Central Universty - Hindistan
- Prof. Dr. Tevfik Alıcı, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa -Türkiye
- Prof. Dr. Rıza Sam, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa -Türkiye
- Prof. Dr. Yılmaz Selim Erdal, Hacettepe Üniversitesi, Ankara -Türkiye
- Prof. Dr. Süleyman Eroğlu - Türkiye
- Prof. Dr. Zübeyde Sinem Genç, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa -Türkiye
- Doç. Dr. Cavid Qasimow, Bakü Devlet Üniversitesi - Azerbaycan
- Doç. Dr. Erol Ogur, Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Doç. Dr. Elvira Latifova, Bakü Devlet Üniversitesi, Bakü - Azarbeycan
- Doç. Dr. Galina Miskiniene, Vilniaus Üniversitesi, Litvanya
- Doç. Dr. İryna Dryga, Ukrayna Milli Bilimler Akademisi, Ukrayna
- Doç. Dr. Mehmet Özdemir, Şeyh Edebalı Üniversitesi, Bilecik -Türkiye
- Doç. Dr. Minara Aliyeva, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Doç. Dr. Mustafa ULUOCAK, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Doç. Dr. Nuray parlak Yılmaz, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa -Türkiye
- Doç. Dr. Levent Ali Çanaklı, Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Doç. Dr. Ranetta Gatorova, Kırım Mühendislik ve Pedagoji Üniversitesi, Ukrayna
- Doç. Dr. Şükrü Baştürk, Uludağ Üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Doç. Dr. Victor Until, ULIM Kişinev Üniversitesi, Moldova
- Doç. Dr. Zhanna Yusha, Rusya Bilimler Akademisi, Sibirya - Rusya
- Dr. Öğr.Üyesi İbrahim Öztahtalı, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Dr. Erkan Yılmaz, Bursa Uludağ Üniversitesi
- Dr. Luigi Oliva, University Of Sasari- İtalya
- Dr. Songül Alpaslan, Roodenberg - Hollanda

Genel İlkeler:

Bursa Uludağ Gelişim Akademisi bünyesinde 2016 yılında yayın hayatına başlayan Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi (International Journal of Humanities and Art Researches), bahar, yaz, sonbahar ve kış aylarında yılda dört defa yayımlanır. IJHAR, hem online hem de basılı olarak yayımlanır. Basılı dergiler, yazarlara ücretsiz olarak gönderilir. Makalelerin tamamı <http://www.Ijhar.net> ve <http://www.Ijhar.org> adresinden online olarak ücretsiz okunabildiği gibi abonelik imkânlarıyla her okuyucuya basılı örneği gönderilir. Ijhar, gerekli gördüğünde özel sayı çıkartarak belirli alanları tartışmaya açar ya da yurt içinde ve yurt dışında alanında söz sahibi olmuş, saygınlık kazanmış bilim ve sanat insanlarına şükranlarını sunmayı hedefler. Bu konuda karar ve yetki bilim ve yayın kuruluna aittir.

Konu:

Derginin öncelikli konuları arasında UNESCO Dünya Mirası Listesine giren 15 Türk kültürünü (<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44423/dunya-miras-listesi.html>) korumak ve UNESCO sözleşmenin 16, 17 ve 18. maddelerine göre oluşturulan Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde yer alan:

İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Temsili Listesi

Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi

En İyi Uygulama Örnekleri Listesidir.

Bu amaçla Türkiye ve diğer ülkelerdeki halkbilimi, etnoloji ve antropoloji, doğa ve ekoloji, görsel sanatlar, yerel sanat ve kültürel miras konuları ve bunlarla ilgili her türlü kuram ve yöntem sorunlarını içeren araştırma, inceleme ve derlemeye dayanan kültür araştırmalarını yayımlar.

İçerik:

Alanında bir boşluğu dolduracak, araştırmaya dayalı özgün makaleler,

Alanın gelişimine katkı sağlayacak tanıtım ve eleştiri yazıları,

Toplum kültürü, halkbilimi, etnoloji, antropoloji, doğa ve ekoloji, görsel sanatlar, ebru sanatı, hat sanatı, çinicilik ve süsleme sanatları ve kültürel miras çalışmalarına kuramsal ve yöntemsel açıdan katkı sağlayacak çeviriler, kısa raporlar ve bilgi notları brief report ve short communication'lar,

Alandan veya yazılı kaynaklardan yapılan derlemeler.

Ijhar'da yayımlanacak yazılarda daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış olma şartı aranır. Bilimsel bir toplantıda sunulmuş bildiriler, bildiri kitapçığında tam metin yayımlanmış ise Ijhar'da yayımlanamaz.

Gelen Yazıların Değerlendirilmesi:

Yayımlanmak üzere gönderilen makaleler öncelikle amaç, konu, içerik ve yazım kuralları açısından incelenir. Bu yönleriyle uygun bulunanların yazar adları gizlenir ve ilgili alanın sorumlu editörüne gönderilir. Baş editör, alan editör üyelerinin görüşü doğrultusunda, bilimsel bakımdan değerlendirilmek üzere, alanında eser ve çalışmalarıyla kabul görmüş iki hakeme gönderir. Aynı nitelikteki hakemler, editörler arasından da belirlenebilir.

Dergi etik kuralları gereği, hakemlere yazar adı gönderilmez, yazarlara hakem adı açıklanmaz.

Hakem raporları derginin veri tabanında saklanır. Hakem raporlarından biri olumlu, diğeri olumsuz olduğu takdirde, yazı üçüncü bir hakeme gönderilebilir veya alan editörleri nihai kararını raporlar üzerinden verir.

Makalenin yayımlanabilmesi için, olumlu iki hakem raporu ve alan editörü onayı gerekir. Yayın kararı verilen makaleler sıraya konulur ancak editörlük, dosya hazırlama, güncellik, gereklilik gibi dergiciliğe bağlı birçok nedenle değişiklikler yapabilir. Önemli bir neden olmadığı sürece makale (yazara bilgi verilir), Yayın Kurulunca, derginin en yakın sayısında yayımlanır.

Yazarlar, hakemlerin ve alan editörlerinin eleştiri, öneri ve düzeltme taleplerini dikkate almak zorundadır. Katılmadıkları noktaları gerekçeleriyle birlikte ayrı bir rapor hâlinde Yayın Kurulu'na sunabilirler.

Hakemlik süreçlerini tamamlamış ve yayımına karar verilmiş makaleler için "yayımlanacaktır" içerikli resmî yazı verilir. Ancak hangi sayıda yayımlanacağı editörlere ve derginin yayım ilkelerine bağlıdır.

TRDizin'e sıklıkla gelen sorulardan yola çıkarak yardımcı olacağını düşündüğümüz bilgileri aşağıda bilgilerinize sunuyoruz.

SORU: Tüm makaleler için etik kurul izni gerekli midir?

Yanıt: Hayır. Kriterlerde de "Etik Kurul İzni gerektiren" makaleler olarak belirtilmektedir.

Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir.

Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar.

İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,

İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar.

Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar.

Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.

Ayrıca; Olgü sunumlarında "Aydınlatılmış onam formu" nun alındığının belirtilmesi,

Başkalarına ait ölçek, anket, fotoğrafların kullanımı için sahiplerinden izin alınması ve belirtilmesi,

Kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine uyulduğunun belirtilmesi

SORU: Geçmiş yıllarda tamamlanmış çalışma ve tezden üretilen yayınlar için geriye dönük etik Kurul İzni alınmalı mıdır?

Yanıt: 2020 yılı öncesi araştırma verileri kullanılmış, yüksek lisans/doktora çalışmalarından üretilmiş (makalede belirtilmelidir), bir önceki yıl dergiye yayın başvurusunda bulunulmuş, kabul edilmiş ama henüz yayımlanmamış makaleler için geriye dönük etik kurul izni gerekmemektedir.

SORU: TR Dizin'in bu kuralları ile üniversiteler dışında yapılan yayınlara kısıt mı getirilmiştir?

Yanıt: Hayır. Üniversite mensubu olmayan araştırmacılar da bölgelerinde bulunan Etik Kurul'lara başvurabilmektedir.

AYRICA: Dergiler "Yayın Etiği", "Araştırma Etiği" ve "Yasal/Özel izin belgesi alınması" ile ilgili kurallara uyduğunu uluslararası standartlara atıf yaparak, hem web sayfasında hem de basılı dergide herbiri için ayrı başlık açarak belirtmelidir. Dergilerde yayın etiğine uygunluk konusu sadece yazarların sorumluluğuna bırakılmamalı, dergi yayın etiği konusunda izleneceği yolu açık olarak tanımlanmış olmalıdır. Dergilerde yayımlanacak makalelerde etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasının gerekip gerekmediği makalede belirtilmiş

olmalıdır. Eğer bu izinlerin alınması gerekli ise, izinin hangi kurumdan, hangi tarihte ve hangi karar veya sayı numarası ile alındığı açıkça sunulmalıdır. Çalışma insan ve hayvan deneklerinin kullanımını gerektiriyor ise çalışmanın uluslararası deklasyon, kılavuz vb. uygun gerçekleştirildiği beyan edilmelidir. Belirtilen hususlarla ilgili çalışmaların bu yıl içerisinde tamamlanması ve varsa eksikliklerin en kısa sürede giderilmesi önem arz etmektedir. Saygılarımızla...

The authors' publications in IJHAR are distributed under the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). The license was developed to facilitate open access, namely, free immediate access to and unrestricted reuse of original works of all types.

Under this license, authors retain ownership of the copyright for their publications but grant IJHAR a non-exclusive license to publish the work in paper form and allow anyone to reuse, distribute and reproduce the content as long as the original work is properly cited.

Appropriate attribution can be provided by simply citing the original work. No permission is required from the authors or the publishers. For any reuse or distribution of a work, users must also make clear the license terms under which the work was published.

The standard license will be applied to the authors' publications, which ensures the publications freely and openly available in perpetuity.

Articles submitted to the International Journal of Human and Art Research are subjected to the iThenticate similarity report before the referee process. The citation rate of the articles from a single source should not exceed 3% and the total citation rate should not exceed 30%. Otherwise, the article is returned to its author. The author can reload the article after making the necessary edits.

Gelen Yazıların Değerlendirilmesi:

Körleme Hakemlik Türü

Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi (Ijhar), tüm çalışmaların değerlendirme sürecinde çifte körleme yöntemini kullanmaktadır. Çift körleme yönteminde çalışmaların yazar ve hakem kimlikleri gizlenmektedir.

Evaluation of Incoming Articles:

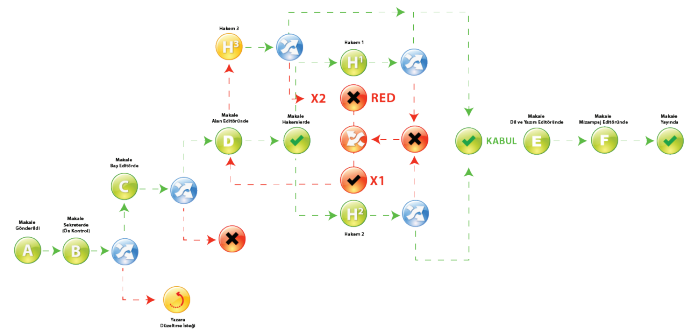
Blind Referee Type

The International Journal of Human and Art Studies (Ijhar) uses the double-blind method in all studies' evaluation process. In the double-blind method, the author and referee identities of the studies are hidden.

İlk Değerlendirme Süreci

Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi'ne gönderilen çalışmalar ilk olarak editörler tarafından değerlendirilir. Bu aşamada, derginin amaç ve kapsamına uymayan, Türkçe ve İngilizce olarak dil ve anlatım kuralları açısından zayıf, bilimsel açıdan kritik hatalar içeren, özgün değeri olmayan, yayın politikalarını karşılamayan ve iThenticate benzerlik oranı genelde %30, aynı kaynaktan %3 oranını aşan çalışmalar reddedilir. Reddedilen çalışmalar, gerekçeleri ile birlikte yazarına iade edilir. Uygun bulunan makaleler ise ön değerlendirme için tekrar baş editör tarafından incelenir. Uygun bulunan yazıların yazar adları gizlenir ve ilgili alanın sorumlu editörüne gönderilir. Makaleler, alan editörlerinin görüşleri doğrultusunda, bilimsel bakımdan değerlendirilmek üzere, alanında eser ve çalışmalarıyla kabul görmüş iki hakeme gönderilir. Hakemler, editörler arasından da belirlenebilir. Hakem raporlarından biri olumlu, diğeri olumsuz olduğu takdirde, yazı üçüncü bir hakeme gönderilir. Makalenin yayımlanabilmesi için, olumlu iki hakem raporu ve alan editörü onayı gerekir. Yazarlar, hakemlerin ve alan editörlerinin eleştiri, öneri ve düzeltme taleplerini dikkate almak zorundadır. Yazar, hakemlerin eleştirilerine katılmadığı kısımları gerekçeleriyle birlikte bir rapor hâlinde Yayın Kurulu'na sunabilir.

Hakemlik süreçlerini tamamlamış ve yayımına karar verilmiş makaleler için "yayımlanır" içerikli bilgi, IJHAR resmî web sitesi makale sistemi üzerinden ilan edilir. Ancak hangi sayıda yayınlanacağı editörlere ve derginin yayım ilkelerine bağlıdır.

Doç. Dr. Şükrü BAŞTÜRK

Değerli okuyucular,

Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi (IJHAR) ilk sayısından bu yana bilimsel ve akademik ilkelerinden ödün vermeden yayın hayatına devam etmekte ve bu durum dergimize olan ilgiyi her geçen gün artırmaktadır. Dergimizi, yayın hayatına başlamasının 7. yılında da basılı ve elektronik olarak yayınlıyoruz.

Değerli bilim insanları,

2022 yılı 7. cilt, 3. sayıdan itibaren EOI sisteminden DOI sistemine geçtiğimizi duyurmuştuk. Yılın son sayısında da Zenodo üzerinden DOI almaya devam edeceğiz. WoS index olma hedefimiz doğrultusunda ilerlemeye ve büyümeye devam ederken, Aralık 2022 sayımızla birlikte TrDizin olacağımızı gururla duyurmak isterim. Ayrıca IJHAR, Türkiye'nin en büyük atıf dizini olan SOBİAD dizininde de taranmaya başlamıştır.

Değerli bilim insanları,

IJHAR ailesi olarak, 2017 yılında Prof. Dr. Şeref KARA ile yaşadığımız acımız, bu yıl değerli dostum ve editörümüz Doç. Dr. Ersin ŞAHİN ile katlanarak büyüdü. Bu değerli bilim insanlarını unutmamak adına, dergimizde SAYGI ve ÖZLEM KÖŞESİ oluşturduk, Aralık 2022 sayısından itibaren adlarını bu köşemizde yaşatacağız. Ayrıca, değerli hocamız Prof. Dr. Şeref KARA'ya armağan ettiğimiz gibi Doç. Dr. Ersin ŞAHİN'e armağan edeceğimiz sayımızı Haziran 2023'te yayınlayacağımızı belirtmek isterim.

Mart 2023'te yayımlanacak olan 8. cilt, 1. sayımızda görüşmek dileğiyle...

Saygılarımla...

- Araştırma Makalesi • Research Article • DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7394147>
1. **Foucault'nun Benzeyiş ve Andırış Kavramları Bağlamında Çağdaş Sanatta Dilsel Belirsizlik (Kopukluk)**
On Linguistic Ambiguity (Disconnection) In Contemporary Art In The Context Of Foucault's Concepts Of Resemblance And Similitude
Cemile Arzu AYTEKİN, Aşkın BAHADIR290 - 305
- Araştırma Makalesi • Research Article • DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7401418>
2. **8-10 Yaş Tenisçilerde 8 Haftalık Dairesel Antrenmanın Sürat, Çabukluk ve Çeviklik Parametreleri Üzerine Etkisi**
The Effect of 8-Week Circular Training on Speed, Quickness and Agility Parameters in 8-10 Year Old Tennis Players
Cemre Can AKKAYA, Bülent DURAN, Meltem DÜZGÜN, İlyas EGE.....306 - 316
- Araştırma Makalesi • Research Article • DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7396147>
3. **İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminin Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Programı Öğrencilerinin Bilgi ve Farkındalıklarına Olan Etkisi**
The Effect Of Occupational Health and Safety Education on the Knowledge and Awareness of Landscape and Ornamental Cultivation Program Students
Sevil ÇIRAKOĞLU KELLEÇİ, Birol TAŞ317 - 329
- Araştırma Makalesi • Research Article • DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7394172>
4. **Tekstil ve Giyimde Biyomimetik: Görsel ve İşlevsel Etkiler**
Biomimetics in Textile and Clothing: Visual and Functional Effects
Elif TATARİ, İrmak BAYBURTLU.....330 - 348
- Araştırma Makalesi • Research Article • DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7394230>
5. **Türkçe Öğretmeni Adaylarının Alfabe ve Heceleme Bilgilerinin İncelenmesi**
English Examining Turkish Teacher Candidates' Alphabet and Spelling Knowledge
Huzeyfe BİLGE.....349 - 361
- Araştırma Makalesi • Research Article • DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7396194>
6. **Şiir Terapisinin Bireylerin Sürekli Öfke ve Benlik Saygısı Düzeylerine Etkisi**
The Effect of Poetry Therapy on Individuals' Trait Anger and Self-Esteem Levels
Volkan DEMİR.....362 - 372
- Araştırma Makalesi • Research Article • DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7396664>
7. **Türkçe Öğretmeni Adaylarının Konuşma Eğitimi Dersine Yönelik Görüşleri**
The Opinions Of Prospective Turkish Teachers Towards Speech Training Course
Erol OGUR.....373 - 387

Foucault'nun Benzeyiş ve Andırış Kavramları Bağlamında Çağdaş Sanatta Dilsel Belirsizlik (Kopukluk)

On Linguistic Ambiguity (Disconnection) In Contemporary Art In The Context Of Foucault's Concepts Of Resemblance And Similitude

Prof. Dr. Cemile Arzu AYTEKİN

ORCID: 0000-0001-8702-5857 ◆ Dokuz Eylül Üniversitesi, Resim İş Öğretmenliği, Akademisyen ◆
arzu.aytekin@deu.edu.tr

Uzm. Aşkın BAHADIR

ORCID: 0000-0002-8940-5703 ◆ Dokuz Eylül Üniversitesi, Resim İş Öğretmenliği, Doktora Programı Öğrencisi ◆
askin-bhdr@hotmail.com

Özet

Michel Foucault'un Velazquez'in Nedimler tablosundan etkilenecek ortaya koyduğu 'Kelimeler ve Şeyler' kitabını, Gerçeküstücü (Surrealist) sanatçı Rene Magritte okumuş, bu kitaptan etkilenecek 'İmgelerin İhaneti' adlı resmini ortaya koymuştur. Kendi yazdığı kitaptan üretilen bir resmi gören Foucault ise, 'İmgelerin İhaneti' adlı resim üstüne 'Bu Bir Pipo Değildir' adlı kitabını ortaya koymuştur. Foucault bu kitapta, Magritte'in sanatı üzerinden, dil-gerçeklik ilişkisini sorgulamaktadır. Bu kitapta, Foucault, sanat için benzeyiş ve andırış kavramlarını ortaya koymaktadır. Bu iki kavram, Foucault ve Magritte'in dilsel yapıyı eleştirmesinden ortaya çıkmıştır. Foucault bunu kuramsal yönden yaparken, Magritte sanatsal açıdan bu eleştiriyi gerçekleştirmektedir. Bu dil-gerçeklik analizinde Magritte'in eserini ele alan Foucault, ortaya koyduğu bu iki kavramla hem dilsel yapı analizini hem de sanatçının eserinin bu iki kavramla değerlendirmesini yapmıştır. Magritte'in ortaya koyduğu 'İmgelerin İhaneti' ve 'İki Gizem' adlı iki eser döneminde çok tartışılmış; sonrasında da birçok kuramcı ve sanatçı bu eserlere atıf yapmış ya da etkilenecek çalışmalar ortaya koymuştur. Özellikle çağdaş sanatta eserle dilsel sorgulama biçimi bir üslup haline gelmiş, izleyici de bu sorgulamaya dahil edilerek Magritte'in yapmaya çalıştığı felsefeci/sanatçı kimliği oluşmuştur. Bu bağlamda, araştırmada, Foucault ve Magritte ilişkisinde ortaya çıkan benzeyiş ve andırış kavramları açıklanmakta, dilsel-gerçeklik sorgulamalarına sahip çağdaş sanat örnekleri üstünde benzeyiş ve andırış kavramları analizi yapılmaktadır. Araştırmada amaç; Magritte'in sanatsal dilde ortaya koyduğu dilsel belirsizlik ve düşünsel sorgulamadan etkilenecek çağdaş eserler ortaya koyan sanatçıların tespitini yapmak; Foucault'nun benzeyiş ve andırış kavramları bağlamında bunları değerlendirmektir. İlgili yayın ve literatür incelendiğinde, çağdaş sanatsal ürünlerde bu tür analiz konusunda sınırlı kaynağa ulaşılmış olması araştırmacının problem durumunu oluşturmaktadır. Bu amaçla, araştırmada, Magritte'in dilsel belirsizliği ortaya koyduğu çalışmalarının ve düşünsel boyutunun, daha sonra Foucault'nun düşünceleriyle benzeyiş ve andırış kavramları, dilsel belirsizlik (kopukluk) ve çağdaş sanatta dilsel belirsizliğin bulunduğu eserlerde bu düşünsel yapının analizi yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Michel Foucault, Rene Magritte, Benzeyiş ve Andırış, Dilsel Belirsizlik, Çağdaş Sanat, Bu Bir Pipo Değildir, İmgelerin İhaneti

Abstract

Surrealist artist Rene Magritte read Foucault's book 'Words and Things', which was influenced by Velazquez's Bridesmaids painting, and was influenced by this book and revealed his painting called 'Betrayal of Images'. Foucault, who saw a picture produced from the book he wrote, published his book "This Is Not a Pipe" on the painting called "Betrayal of Images". In this book, Foucault questions the relationship between language and reality through Magritte's art. In this book, Foucault introduces the concepts of Resemblance and Similitude for art. These two concepts emerged from Foucault and Magritte's criticism of linguistic structure. While Foucault does this theoretically, Magritte realizes this criticism artistically. Addressing Magritte's work in this language-reality analysis, Foucault made both linguistic structure analysis and evaluation of the artist's work with these two concepts with these two concepts. Two works of Magritte, 'Betrayal of Images' and 'Two Mysteries', were widely discussed in their period; Afterwards, many theorists and artists referred to these works or produced works by being influenced. Especially in contemporary art, linguistic questioning with the work has become a style, and the

viewer is included in this questioning and the identity of the philosopher/artist Magritte is trying to make has been formed. In this context, in the research, the concepts of Resemblance and Similitude that emerged in the relationship between Foucault and Magritte are explained, and the concepts of Resemblance and Similitude are analyzed on contemporary art examples with linguistic-reality inquiries. The aim of this study is to identify the artists who produced contemporary works by being influenced by the linguistic uncertainty and intellectual questioning of Magritte's artistic language and to evaluate them in the context of Foucault's concepts of Resemblance and Similitude. When the relevant publications and literature are examined, the limited resources available for this type of analysis in contemporary artistic products constitute the problem of the research. For this purpose, this intellectual structure is analyzed in the works of Magritte in which he reveals linguistic ambiguity and its intellectual dimension, and later on the concepts of Resemblance and Similitude with Foucault's thoughts, linguistic ambiguity (disconnection) and linguistic ambiguity in contemporary art.

Keywords: Michel Foucault, Rene Magritte, Resemblance and Similitude, Linguistic Ambiguity, Contemporary Art, This Is Not a Pipe, Betrayal of Images

Giriş

Rene Magritte'in 'İmgelerin İhaneti' adlı eseri sanat çevresinde oldukça yankı uyandırmıştır. Bunun sebebi resimde bir pipo betimlemesi bulunması, altında ise 'Bu bir pipo değildir' yazmasıdır. Gerçeküstüçülük akımında büyük öneme sahip olan bu resimin, kavramsal sorgulamalarını Magritte bir adım daha ileri götürerek, ikinci resim olan 'İki Gizem' adlı resmi yapmıştır. Bu resimde ise şövale üstündeki tabloda ilk yaptığı resim ve bu şövalenin karşısında havada asılı duran bir pipo betimlemesi bulunmaktadır.

Michel Foucault, Magritte'in 'İmgelerin İhaneti' resmini ve bu resimde ortaya koyulan sorgulamanın, gerçeklik-imge, gösterge-gerçeklik ve dil gerçeklik çözümlemesini yaptığı kitabı 'Bu Bir Pipo Değildir'de 'benzeyiş ve andırış' kavramlarını ortaya koymaktadır. Bu kavramlar, Foucault'nun resmi çözümlemesini biçimsel ve içeriksel açıdan bir düzene oturtmaktadır. Bu kavramlardan benzeyişte; sanat, modeli canlandırmak, model olan şey olmak istemektedir. Andırışta ise sanat, model olmamak adına çabalamaktadır (Özalp, 2019). Benzeyiş tamamen gerçeklik ilkesine dayanarak kopya etmeyi hedeflemektedir. Andırış ise yine söz konusu nesneden yola çıkmak koşulu ile o nesneden oldukça uzaklaşmayı içermektedir. Bu iki kavram, Foucault ve Magritte'in dilsel yapıyı eleştirmesinden ortaya çıkmıştır. Foucault bunu kuramsal yönden yaparken, Magritte sanatsal açıdan bu eleştiriyi gerçekleştirmektedir. Bu dil-gerçeklik analizinde Magritte'in eserini ele alan Foucault, ortaya koyduğu bu iki kavramla hem dilsel yapı analizini hem de sanatçının eserinin bu iki kavramla değerlendirmesini yapmıştır.

Magritte'in ortaya koyduğu 'İmgelerin İhaneti' ve 'İki Gizem' adlı iki eser sonrasında da birçok kuramcı ve sanatçı bu eserlere atıf yapmış ya da etkilenerek çalışmalar ortaya koymuştur. Özellikle çağdaş sanatta eserle dilsel sorgulama biçimi bir üslup haline gelmiş, izleyici de bu sorgulamaya dahil edilerek Magritte'in yapmaya çalıştığı felsefeci/sanatçı kimliği oluşmuştur. Bu bağlamda, araştırmada, Foucault ve Magritte ilişkisinde ortaya çıkan benzeyiş ve andırış kavramları açıklanmakta, dilsel-gerçeklik sorgulamalarına sahip çağdaş sanat örnekleri üstünde benzeyiş ve andırış kavramları analizi yapılmaktadır. İlgili yayın ve literatür incelendiğinde, çağdaş sanatsal ürünlerde bu tür analiz konusunda sınırlı kaynağa ulaşılmış olması araştırmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

Yöntem

Bu araştırma var olan bir durumu ortaya koyması bakımından betimsel analiz modelindedir. Araştırmada problemin çözümüne ilişkin, derinlemesine betimleme yapabilmek adına ilgili yayın ve literatürde yer alan yazılı ve görsel dokümanların kapsamlı bir şekilde taranarak yorumlanmasını kapsayan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden, görsel araştırma yöntemi olan felsefi araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Felsefi araştırma daha önce ortaya koyulmuş bir kuram ya da düşünce ele alınarak bunun problem durumu dahilinde ilişkilendirilerek belirli sonuçları ortaya koymayı içermektedir.

"Felsefi araştırma daha önce ortaya konulmuş bir konuyu ya da bir kişinin kendi durumu ile ilişkili bir konuyu şüpheli bir şekilde araştırmayı içerir. Varsayımlar daha açık bir biçimde problem durumunu ortaya koyar, önerilmiş kuramı daha uygun bir biçimde tanımlar ve analiz eder. Felsefi araştırmalar ispat ortaya koymasa da konulara ilişkin sürekli olan fikirler sunan ve buna bağlı olarak

iyileştirmeler içeren bir çerçeve ortaya koyar. Bir konunun temel parametrelerini yapılandırarak konusunda alan yazın taramasına benzer" (Duncum, 2017, s. 10).

Görsel sanatlarda ise felsefi araştırma bir düşünce bağlamında, problem durumundaki eserlerin ve sanatsal konunun incelenmesi olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, özellikle felsefe ve sanat ilişkisiyle disiplinlerarasılığın ön plana çıktığı Foucault-Magritte ilişkisinde ilgili yayın ve literatür taranmış, bu bilgiler ışığında dilsel kopukluğu içerisinde barındıran çağdaş sanatsal pratiklerde benzeyiş ve andırış kavramları çerçevesinde bir yorumlama ortaya koyulmaktadır.

Bulgular

Rene Magritte'in Sanatı ve "Bu Bir Pipo Değildir"

Rene Magritte, 1889 yılında Belçika'da doğmuş ve Gerçeküstücülük (Sürrealizm) akımı kapsamında eserler üretmiştir. Sürrealizm ile ilgili olarak; "Gördüğümüz şekliyle algıladığımız dünyanın bilinçle ilişkiye girerek algılanmasından dolayı ortaya çıkan öz, asıl öz olarak kabul edilmemektedir. Belki bu açıdan fenomenoloji ile 20. yüzyılın ilk çeyreğinde ortaya çıkan gerçeküstü sanat anlayışı ile ciddi köprüler kurduğu iddia edilebilir" (Çalkuş ve Aytekin, 2016, s. 202). Magritte, sanatında kavramsal yapıyı estetik yapıdan üstün tutmuş ve bu bağlamda kendisine sanatçı olarak hitap edilmesinden hoşnutluk duymamıştır. Sanatçı, kendisini resim aracılığı ile iletişim kuran bir düşünür olarak görmektedir (Foucault, 2010). Bu konuda 'Büyük Sanatçıların Gizli Hayatları' kitabının yazarı Elizabeth Lunday şunları belirtmektedir; "Magritte, hemen sonu gelmeyen sürrealist kafe konuşmalarına katıldı, ama otomatik resim çizmek gibi planlanmamış sanatla ilgilenmiyordu; bilinçaltını keşfetmekle de ilgilenmiyordu. Onun yerine, gerçekliği ihlal eden imgeler yaratarak gerçeklik anlayışımızla oynamak istiyordu" (2019, s. 247). Bu gerçeklik ve imge sorgulamaları sanatçının eserlerinde temel problemi haline gelmiş, bir süre sonra dilsel kullanım ile eserlerini çok daha başka bir konuma yerleştirmiştir.

"1920'lerin sonunda Rene Magritte resminde kelimeler ve imgeler arasındaki bağlantıyı keşfe başladı. 1929'da bir reklam için illüstrasyon olabilecek kadar incelikli çizilmiş bir piponun basit betimlemesi olan The Treachery of Images / İmgelerin İhaneti'ni tamamladı. Piponun altında, basit bir el yazısıyla şu kelimeler vardı: "Ceci n'est pas une pipe." ("Bu bir pipo değildir.")" (Lunday, 2019, s. 249).

Magritte'in felsefi açıdan gerçeklik-imge sorgulamaları her zaman sanatında yer bulmuştur. Ancak, bunu dilsel/resimsel açıdan yapmaya başlaması Foucault'nun 'Kelimeler ve Şeyler' kitabını okumasıyla gerçekleşmiştir. Foucault bu kitabı Diego Velazquez'in 'Nedimeler' adlı tablosundan etkilenerek ortaya koymuştur. Magritte ise 'Kelimeler ve Şeyler' kitabını okuyarak 'İmgelerin İhaneti' adlı eserini ortaya koymuştur. Sanatçının bu resmin yapmasının nedeni Foucault'nun bu kitapta söz ettiği 'heterotopia'¹ (görsel tutarsızlık) kavramıdır (<http://merbicreativewriting.blogspot.com/2014/03/gorme-bicimlerimizin-sosyal-bilim.html?view=flipcard>). Foucault, heterotopiaların dili gizlice tahrip ettiğini, parçaladığını ve birbirine doladığını, söz dizimini tahrip ettiğinden bahsetmektedir (Foucault, 2001).

Ancak, Magritte, bu kavramdan yola çıkarak, bu kavramın tam tersini veren dilsel tutarsızlığı eserinde ortaya koymuştur. Heterotopia kavramına Magritte resimleriyle değinirken, Foucault bu sorgulamaları kelimeleri ile yapmaktadır. Ancak iki sorgulama biçiminde de temel sorun dil meselesidir. Kendi yazdığı kitaptan üretilen bir resmi

¹ Heterotopia: Foucault, Batı mekan kavrayışının belirli tarihsel dönüşümlere uğradığını belirtmektedir. Bunlardan ilki, 'Ortaçağ mekanı' olarak adlandırdığı, herşeyin nerede olması gerekiyorsa orada olmasını ileri süren anlayıştır. Bu anlayış, Aristoteles düşüncesine dayanan hiyerarşik şekilde örgütlenen mekandır ve ikili ayrımlardan meydana gelmiş bir yapıyı talep etmektedir. Tarihsel olarak ikinci anlayış, Galileo'nun mekan anlayışını parçalamasından kaynaklı oluşan sonsuz mekan kavramıdır. Bu anlayışta, matematik ve geometrinin geçerli yöntem olarak benimsenmesi ve doğa bilimlerine duyulan güven etkili olmuştur. Son olarak ise, Foucault, günümüzde uzamın yerini mekinin aldığını belirtmekte, noktasallık yerine noktalar ve öğeler arası yakınlık ilişkisinin önemli olduğunu belirtmektedir. Mekan farklı mevkilerin arasındaki ilişkidir. Bu mevkiler, depolanmak, sınıflandırılmak ve kodlanmak durumunda kalmıştır (Karaman, 2018). Ancak Foucault ve Magritte ilişkisinde bu kavram, yalnızca mekânsal bağlamda değil görsel bağlamda da kullanılmıştır. Bu anlamda kavram görsel tutarsızlıklar anlamında kullanılmış, bulunduğu durumdan çıkan ve farklı şeyleri oluşturan şeyleri belirten şey anlamında kullanılmıştır. Bu durum gerçeküstücüler için esastır. (<http://merbicreativewriting.blogspot.com/2014/03/gorme-bicimlerimizin-sosyal-bilim.html?view=flipcard>).

gören Foucault ise, resim üstüne 'Bu Bir Pipo Değildir' adlı kitabını ilgili literatüre kazandırmıştır (<http://merbicreativewriting.blogspot.com/2014/03/gorme-bicimlerimizin-sosyal-bilim.html?view=flipcard>).

Resim 1 René Magritte, *İmgelerin İhaneti*, 1929 (<https://www.lacma.org/art/exhibition/magritte-and-contemporary-art-treachery-images>)

Magritte'nin 'İmgelerin İhaneti' resminde, arka plansız bir şekilde betimlenmiş bir pipo betimlemesi bulunmaktadır. Gerçekçi bir anlayışla betimlenmiş pipo resminin altında ise, Fransızca olarak 'Bu Bir Pipo Değildir' yazmaktadır. Bu yazı, sanat alanında büyük bir çığır açmış, sanatçı izleyiciyi yalnızca izlemenin ötesine taşıyarak sorgulamaya yönlendirmiştir. Magritte'nin burada vermek istediği mesaj, bunun bir pipo olmadığı ve yalnızca piponun bir betimlemesi olduğu yönündedir. Foucault'nun 'Kelimeler ve Şeyler' adlı kitabından etkilenerek Magritte'in 'İmgelerin İhaneti' resmini yapması üzerine, Foucault bu resimde ortaya koyulan önermeyle aynı isimde olan 'Bu Bir Pipo Değildir' adlı kitabını yazmıştır (Karadağlı, 2021).

Magritte, bu sorgulamaların ardından 1966 yılında yine bu sorgulamalarla da ilişkili şekilde 1966 yılında ikinci eseri 'İki Gizem'i ortaya koymuştur. 'İki Gizem' adlı resimde, havada duran bir pipo betimlenmiştir. Ancak bu ikinci resimde bir mekan bulunmakta, ön tarafta ise bir resim şöalesi üstünde pipo resmi olan bir tablo bulunmaktadır. Yine bu tablodaki piponun altında ilk resimdeki 'Bu bir pipo değildir' önermesi yazmaktadır.

(İmgelerin İhaneti, 1929)

(İki Gizem, 1966)

Resim 2 René Magritte, *İki Gizem (Sağdaki)* 1966 (Gültekin, 2017).

Foucault'nun Benzeyiş ve Andırış Kavramları Bağlamında Rene Magrite Eserleri

Foucault, Magritte'in 'İmgelerin İhaneti' adlı resmini 'Bu Bir Pipo Değildir' adlı kitabında gerçeklik ve imge bağlamında incelemektedir. Bu kitapta yazar sanatçının resmini incelerken benzeyiş ve andırış kavramlarından bahsetmektedir. Bu bağlamda, Foucault'nun ortaya koyduğu benzeyiş ve andırış kavramları incelenecek olursa;

"Benzeyiş önüne model aldığı şeyi canlandırmak ister. Yani önündeki şey olmak ister. Ancak andırışta resim önündeki/modeli olmamak için direnir. İşte söz konusu tablonun da olmak istediği budur. O, bir resim olarak özgür, hiçbir şeye gönderim yapmayan, hiçbir şeye -modeline bile- benzemeyen bir şey olmak için çırpınmaktadır" (Özalp, 2019, s. 491).

Foucault, Magritte'in eserlerini bildik ve canlandırıcı olmayan tarzda, benzeyiş ve andırış kavramları bakımından incelemektedir. Teorisyen için benzeyiş bir şeyin kopya edilmesiyle, andırışta temel alınan ile bağlar kopmaktadır. Bu bağlamda, andırışta ortaya çıkan şey kendine özgü bir yapıya sahiptir. Benzeyiş taklittir, andırış ise

yorumlamadır. Foucault ve Magritte kopya olan şeyin aslını var ettiğini ileri sürmektedir. Foucault, benzeyiş ve andırış arasındaki farkı yorumlama vurgusuyla birbirinden ayırmış ve bir şeyin özgün olması durumunda yorumlama şansının oluştuğunu, taklit edilen bir şeyin yorumlama şansının olmayacağını belirtmiştir <http://merbicreativewriting.blogspot.com/2014/03/gorme-bicimlerimizin-sosyal-bilim.html?view=flipcard>.

“Magritte, andırışı benzeyişten ayırmış ve birincisini ikincisine karşı kullanmıştır. Benzeyişte bir "model" vardır ve bu kendisinden çıkarılabilecek olan ve gittikçe silikleşen bütün kopyaları düzenle sıralar ve kademeleştirir. Benzeyişin temelinde, buyuran ve sınıflayan bir ilk başvuru noktası vardır. Andırış ise, başları da sonları da olmayan, bir yönde olduğu gibi bir başka yönde de izlenebilen ve hiçbir kademeleşmeye boyun eğmeyen, ama kendilerini küçük farklardan yine küçük farklar arasında üretip duran diziler halinde gelişir. Benzeyiş, egemenliği altında bulunduğu canlandırmaya hizmet eder; andırış ise, kendisini bir uçtan öbür uca geçen yinelenmenin hizmetindedir. Benzeyiş, geri getirmek ve tanıtmakla yükümlü olduğu model olarak kendini ortaya koyar; andırış ise, hayaleti (sureti), benzeyenle benzeyen arasındaki belirsiz ve geri dönebilir bir bağıntı olarak dolaştırır” (Foucault, 2010, s. 42-43).

Magritte'in eserlerinde bir şeyin diğer bir şeye benzeme koşulu ikinci şeyin ontik bakımdan birinciden daha gerçek olup olmadığı sorgulamalarını gerçekleştirmektedir. Bu sorgulamadan, kopya olanın var olmasının koşulunun kopyasının yapıldığı şeyin var olması sonucu çıkmaktadır. Aslında sanatçının vurgulamak istediği şey, bir eserin yalnızca bir resim olduğu, başka bir şey olmadığı ve benzeyiş gerçekliğe gömülmüş olan dilden özerk olduğu düşüncesidir (Karadayı, 2008).

“Şeylere verilen adlar ve temsili görseller, bir andırıştır. Yani andırışın, 'yinelemenin' hizmetinde olduğunu söylerken Foucault'nun, onun, o şeyi çağrıştıracak ve ifade edecek olan görsel veya adın o şey için yeni bir tanım ve görsel ortaya koyduğunu kastettiğini çıkarabiliriz. Başka bir deyişle, şeyin net bir gerçeği olmadığını söylerken Foucault, o şeye konulan ismin sadece o şeyin özünü andırdığından bahseder. Ve Benzeyişin canlandığı şeye hizmet ettiğini söyledikten sonra Magritte'in Aube a l'Antipode (iki ayrı pipo çiziminin bulunduğu tablo) tablosuna dikkat çekerek “Ne neyi canlandırıyor?” diye sorarak canlandığı şeyin aslında olmadığına, bir şeyin gerçek tekinin olmayacağına dikkat çeker. ... adlar ve görseller yalnızca bir işaret parmağı işlevi görür. Ama benzeyişte de o şeyin yukarıda bahsettiğimiz özüne benzer” (Üzel, 2021 Erişim Tarihi: 01. 02. 2022).

Magritte'in bu resim aracılığı ile dilsel olanı da kullanarak gerçeklik ve imge sorgulamaları aslında kendisinden sonra ortaya çıkacak kavramsal sanatın temelleri olarak da kabul edilmektedir. “Magritte'in bilinen şeylere yeni anlamlar kazandırma ve sıradan nesnelere alışılmadık bir içerikle göstermesinin 1960'lı yıllarda Pop, Minimalist ve Kavramsal Sanata da ilham kaynağı olduğu görülmektedir” (Demir Bağatır, 2011, s. 25). Özellikle kavramsal sanatta, dilsel sorgulamalar ve gerçeklik sorgulamaları temel sanatsal sorgulama biçimlerindedir. Bu bağlamda, araştırma problemi kapsamında dil problematiğinin ne olduğu ve Magritte'in sanatındaki dilsel sorgulamanın amacı irdelenmektedir.

Magritte ve Foucault Düşüncesinde Dilsel Belirsizlik (Kopukluk)

Foucault gibi Magritte de dilsel bir eleştiri yapmaktadır. Ancak, sanatçı olduğunu kabul etmese de bir sanatçı olarak Magritte, bunu önce görsel açıdan, daha sonra ise kuramsal açıdan gerçekleştirmektedir. Foucault'nun da, Magritte'in de ortaya koyduğu sorgulama, dil bilimci Ferdinand Saussure'ün, göstergenin keyfiliği, yani gösterenle gösterilen arasında rastlantısal, uzlaşımsal ve tarihsel niteliklere sahip bir ilişki olduğu düşüncesini destekler niteliktedir. Saussure'ün kuramında, bir şeyi temsil eden sözcük, o şeye gönderimde bulunmamaktadır. Örnek olarak, masa sözcüğünün gerçek bir masaya bağlı olmadığını belirten Saussure, masa sözcüğünün sandalye, bisiklet, kapı vb. diğer nesnelere farklı bir fikir/imge uyandırması açısından kavramsal bir anlamı olduğunu belirtmektedir (Çetin, 2017).

“Heterotopi haritacıları olarak tanımlanan Foucault ve Magritte 'dil' meselesini tarihsel bilgi kuramı ve Görsel açıdan eleştirirler. Her ikisi de bu anlamda Saussure'ün vurguladığı üzere imin (gösterge) keyfiliğini yani imleyen (gösteren) ve imlenen (gösterilen) arasında rastlantısal, uzlaşımsal

ve tarihsel nitelikte bir bağ olduğu görüşünü benimserler. Saussure'c dilbilim anlayişı sözcükler ve Şeyler arasında sabit bir ilişki yoktur der. Bu anlayiŐta sözcükler, Şeylerin kendilerine gönderimde bulunmazlar. Sözcüklerin bütün bir sistem olarak dilin içindeki noktalar olarak anlamları vardır ve bu sistem dereceli farkları olan bir Őebeke olarak tanımlanmıştır. 'Köpek' kelimesi örneklenerek bu kelimenin diğerlerinden kavramsal, sözdizimsel ya da fonetik olarak farklı olabileceği yoksa bunun Şeylerin adlandırılmasıyla bir bağlantısı olmadığı savunulmaktadır" (<http://merbicreativewriting.blogspot.com/2014/03/gorme-bicimlerimizin-sosyal-bilim.html?view=flipcard>).

Örneğin köpek kelimesi, gerçek bir hayvan olan köpeğe bağlı olmamaktadır. Var olan bir Şey isimlendirildiğinde ve ifade edildiğinde o Şey net olarak karşılanmamaktadır. Köpek kelimesi birtakım Őeylerden farklı fikir uyandırdığından kavramsal ve kendisine benzeyen seslerden meydana gelen fonetik anlam taŐıtmaktadır. Bununla ilintili olarak Foucault, retorin bir alegori olduğunu belirtmektedir. Uygun bir adın yalnızca bir oyun olduğunu ve işaret etmeye yarayacak bir parmak görevi gördüğünü belirtmektedir (<https://medium.com/türkiye/bu-bir-pipo-değildir-geregin-söz-ve-görselle-ilişkisi-1c9a22f67932>).

Görüntülerin birtakım duyguları tetiklediği düŐünüldüđünde, gösteren ve gösterilen arasında bir ayrımla yapılması anlamsız görülmektedir. Bu bağlamda Magritte'in resminde de görülen piponun, normal bir pipodan daha gerçekçi olduğu kabul edilebilir. Çünkü, görülen farklı sapı olma olasılığı olan, kullanılmış, kirli ya da deforme olmuş bir pipodansa Magritte'in de ortaya koyduğu gibi zihinde ilk canlanan pipo imgesi daha gerçek bir pipodur (Sungurlar, 2013).

Magritte'in ise ortaya koyduğu eserlerdeki imgelerde, anlam sorununun üstüne gittiği belirtilmektedir. Sanatçıya göre, resim bir dil ıkmazındadır ve yapılan figüratif bir imge bir kopya değilse anlaşılır olma sorunu yaşamaktadır. Bu bağlamda sanatçı, 1920'li yıllarla birlikte, isim ve ismin verildiği Şey ilişkisini görsel açıdan sorgulamaya başlamıştır. Sanatçı ilk pipo imgesini ise 1926 yılında yapmıştır. Bu imgenin altına yazdığı 'la pipe' (bir pipo) yazısı ise, hem olumlu hem de tezatlık yaratan dilsel bir çeviriyi zorunlu kılmaktadır. Sözcüklerle imgelerin birbiriyle ilişkili Şekilde okunması söz konusudur. 1929 yılında ise Magritte bu defa yaptığı pipo resminin altına 'bu bir pipo değildir' yazarak imgeyle dili karşı karŐıya getirmiştir. Burada Magritte, resmindeki imgenin hayali iz olduğunu ve nesneyle karıŐtırılmaması gerektiğini vurgulamak istemektedir (etin, 2017).

Yazar Münire Yurdayksel'e (2006, s. 55) göre;

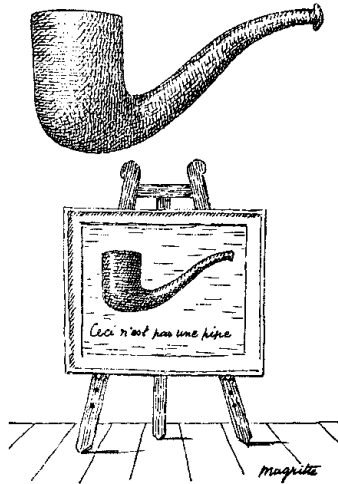
"Magritte, bu nl tablosunun izleyici tarafından yalnızca bir görüntü olarak görülmesini de istememiŐtir. Çünkü o görüntülerin değil, her zaman için göstergelerin daha önemli olduğunu kabul etmiş ve eserlerinde de daima bunu vurgulamaya çalışmıştır. Bir taraftan pipo tanımıyla objenin ismini belirtirken diğer taraftan da bunu olumsuz Şekilde ifade ederek dil ile imgelem arasındaki ilişkiyi bozmıŐtur. Magritte, kullandığı objeyle tablosuna koyduğu isim arasında mantıksal bir ilişki bulunmayan büyük bir imaj yaratıcısıdır ve görünen dünyanın bilinmezliğinden kaynaklanan sürprizleriyle, izleyenlerin geleneksel görme alıŐkanlıklarından farklı boyutta, akıl ve mantık dışı olanı kavramaya zorlamıŐtır" (aktaran Küçükler Daldaban, 2006, s. 58-59).

Magritte, eserlerinde gizem oluşturmak adına bir Őiirsellik kullanmaktadır. Bu gizemi açıklamak değil çađrıŐtırmak adına imgeler oluŐturur. 'İmgelerin İhaneti'nde de gerçekçi bir tasvir ile gizemi ortaya çıkaran soruyu sormaktadır. İzleyici için bu gizemi çözmek bir hayal gücü iŐidir. Sanatçı bu konuda bilineni kullanarak bilinmeyeni yarattığını ifade etmektedir (Karadayı, 2008). Belçikalı yazar Jacques Meuris'e (2007; 121), sanatçının resimlerinin başlıkları ile ilgili olarak; "BaŐlıklar resimlerin tanımlayıcısı değildir; resimler de baŐlıkların resmedilmıŐ hali değildir" (aktaran Karadayı, 2008, s. 8) dediğini aktarmaktadır. Ancak, sanatçı böyle bir açıklamada bulunsa da, eserinde, resmin adını açıklayıcı bir unsur olarak kullanılmış, resimde yaratılan dilsel kopukluğu desteklemiŐtir. İmgelerin ihaneti, imgenin gerçekliğe karşı bir ihanet oluşturduğu, gerçekliği bir bakıma kopya ederek geecekmiŐ gibi bir algı oluşturduğu düşüncesini hatırlatmaktadır. Bu bir pipo değildir önermesi ise bunu destekler nitelikte dilsel bir yapıdır.

Pipo görüntüsüne ilişkin dilsel öğelerin olmaması, ancak alttaki metinle bir olumsuzlama yapılması, metin-figür ilişkisini ortadan kaldırmaktadır. Bu sayede, gerçekliğin karşılığı olan nesnelere dilin karşısındaki sözcükler arasında bulunan bağ birbirinden koparılmaktadır. Bu bağlamda dil gerçekliğin ve düşüncenin de temsili olmaktan çıkmaktadır. Burada, klasik çağın temsile dayanan epistemesi ortadan kalkmakta, çünkü klasik epistemede olan bilginin içindeki şeyin düşüncesiyle başkasının fikri arasında oluşan bağ ve temsil (düşünce) tümüyle beraber genişlemektedir. Temsil çözümlemesi, işaretin işaret ettiği şeyle ilişkini şeylerin düzeninde sağlamadığının ortaya koyulsa da, sözcükler düşünceyi temsil etme görevini devam ettirmektedir. Klasik söylemde temel amaç olan şeylere isim yakıştırma ve onu bu adla anma sözcük ve nesneyi birbirinden ayırarak benzerlik ilkesini dışarıda bırakmaktadır. Ancak, sözcükler yine de kendisi dışında bir şeyi temsil etmeye devam etmektedir. Magritte'in resimleri de gerçeklik ve temsil ilişkisinden doğan bir sorunsalı ortaya koymakta, gerçeklikle (nesne) hiç bağı olmayan bir temsilin mümkün olabileceğini ileri sürmektedir. Bir diğer taraftan da sanatçı, temsil ile temsil edilen ilişkisini esneterek belirsizleştirmektedir (Gültekin, 2017).

İşaretle işaret edilen arasındaki bağı benzerlik olarak kabul eden yaklaşımda gerçeklik, çözümlenmesi gereken işaretlerle (metin/figür) kaplı görülmektedir. Bu bağlamda benzerlik epistemesinde metinlerle olan ilişki, şeylerle olan ilişkinin aynısıdır. Dilde sözcükler nesnelere benzetilmekte ve bu nedenle benzerliklerin dağılımında yer almaktadır. Sözcüklerden meydana gelen ve konusu bir resim olarak canlandırılan kaligram da, sözcük ve nesne arasındaki doğrudan ve düzenli ilişkiyi kabul eden bu epistemenin örneğidir. Foucault, kaligrama bir karşılık olarak figür-sözcük ayrımını yapma girişiminde bulunmaktadır. Magritte ise bu durumu imge ve altyazı şeklinde kullanma ile çözümlemeye çalıştığı bir kaligram olarak kullanmış, alt yazıda nesnenin o olmadığını iddia eden bir önermede bulunmuştur. Bu resimde nesnenin adlandırılması açık şekilde gerekli değilken, Magritte bu adı belirtmekle kalmamakta aynı zamanda bu adı olumsuzlayarak yapmaktadır (Gültekin, 2017).

Kelimeler ve gerçek arasındaki ilişkiye ek olarak Foucault, görsellikle ifade edilen kelimelerin ifade edildikleri nesnenin/şeyin özüne daha yakın olduğunu belirtmektedir. Yeterince tanınabilen bir nesnenin görüntüsü, o nesnenin özünü göstermekte, altında bir ad anlam ya da kullanım olarak açıklamayı bu görüntüden almaktadır. Görüntü o nesnenin gerçeğini ifade etmese de özünü ifade etmektedir. Bu bağlamda, pipo tütünün yakılacağı bir kase ve borudan oluşan duman çekilen bir formdur. Bu durumda pipo görüntüsü net şekilde ne olduğunu göstermese de onun özünü ifade etmektedir. Tabloda ise sanatçı tarafından yazılan bu bir pipo değildir önermesindeki 'bu' kelimesi pipoyu mu işaret ettiği yoksa resmin kendisini mi işaret ettiği belli değildir. Dil neye gönderme yapar sorusunun cevabını Magritte, ikinci resimde metin ve figürün aynı çerçevede ele alınmasıyla -havada duran pipo ve tuvalin üstünde bir model olan pipo ile- açıklamaktadır (Gültekin, 2017). Bu sorgulamaları gerçekleştirirken, ortaya koyduğu eserle izleyiciyi de aynı sorgulamayı yapmaya teşvik etmektedir. Ancak sanatçı, kendi sorgulamaları ve düşünsel olarak cevaplarıyla, sanatçı aradan uzunca bir süre geçmesine rağmen ikinci bir resimle bu sorgulamaları cevaplamış/derinleştirmiştir. 'İki Gizem' adını verdiği bu ikinci resimde hem belirli cevaplamalar hem de daha derinlemesine sorgulamalara yol açan bir betimleme yer almaktadır.

Resim 3 Rene Magritte'in 'İki Gizem' resminin bir çizimi (Foucault, 2010: 17).

“Aynı pipo, aynı açıklama, aynı yazı. Ama metin ve figür sınırsız ve ne idüğü belirsiz bir mekanda bir araya getirilmek yerine bir çerçeve içine yerleştirilmiş; çerçeve bir şövaleye konmuş, şövale de bir zeminin çok belirgin olarak görünen zemin tahtaları üzerinde duruyor. Hepsinin yukarısında, tablodakine tıpatıp benzeyen ama daha büyük bir pipo var. Birinci çizim, sadece yalınlığıyla şaşkınlık uyandırıyor. İkincisi, kasıtlı belirsizlikleri göz önüne serip çoğaltıyor. Şövalenin üzerinde dik duran ve ahşap kamalara dayanan çerçeve, bir ressamın tablosunun söz konusu olduğunu belirtiyor: bitmiş, sergilenmiş ve kendisini seyredecek birine, ne olduğunu yorumlayan ve açıklayan cümleyi üzerinde taşıyan bir yapıt bu” (Foucault, 2010: 19).

Bu sorgulamaları gerçekleştirirken, ortaya koyduğu eserle izleyiciyi de aynı sorgulamayı yapmaya teşvik etmektedir. Ancak sanatçı, kendi sorgulamaları ve düşünsel olarak cevaplarıyla, aradan uzunca bir süre geçmesine rağmen ikinci bir resimle bu sorgulamaları cevaplamış/derinleştirmiştir. 'İki Gizem' adını verdiği bu ikinci resimde hem belirli cevaplamalar hem de daha derinlemesine sorgulamalara yol açan bir betimleme yer almaktadır.

Sanatçının bu eserinde yer alan tuvalde resmedilen pipo değilse, havada asılı olan bir pipo deseni midir? Metin olan 'Bu bir pipo değildir' yazısı ile görüntüler arasında bir ilişki yoktur. Görüntülerin ikisi de pipo imgesidir, gerçek pipo değildir. Metinle gösterilmek istenen gerçek bir pipo ise, dilsel gösterge bir pipo imgesinin altında olmasından kaynaklı olarak amaçlanan gösterilenle uygun olması söz konusu olmayacaktır. Pipo betimlemesi bir pipo değildir, özdeşlik ilkesine aykırı değildir. Metin, olumsuz olsa da pipo betimlemesiyle ilişki içerisindedir. Bu oyun sanatçı tarafından önce kurulmuş daha sonra ise çözümlenmiş bir kaligramdır. Son olarak Foucault, aslında hiçbir yerde bir piponun olmadığını söylemektedir. Çünkü resimde hiçbir şekilde resmedilen bir nesnenin kendisinin bulunması olanaklı olmadığını belirtmektedir (Gültekin, 2017).

Magritte'in ortaya koyduğu dil ya da dilsel belirsizlik durumu, tarihsel süreçte de birçok kuramcı tarafından incelenmiştir. Örneğin Martin Heidegger, dili varlığın evi olarak tanımlamış, varlık ve varlığın gerçekliğini dil üstünden sorgulamıştır. Bu bağlamda, bu sorgulamalarda Heidegger, insanın varlığı olarak adlandırdığı 'Dasein'² kavramını ortaya koymaktadır. İnsan varlık sorununu kendine soran varlık olarak Dasein'dir ve kendisini sorgulamanın nedeni varlığın önbilgisine sahip olmasıdır. Bu nedenle Heidegger bu ön bilgeye ulaşmanın

² Dasein: "Heidegger'in 'Dasein' diye diye adlandırdığı "insan varlığı", bu bağlamda geleneksel felsefenin sözcük dağarcığına yer etmiş kimi teknik terimlerle anlatılamayacak bir şeye karşılık gelmektedir. Dasein geleneksel felsefelerde temellendirilmeye çalışıldığı gibi ne bilinçtir,, ne öznelliktir, ne de ussallık. "Dasein" kendine özgü bir varlık türü oluşuyla (her insan tekinin olduğu üzere) hem kendisini hem de ötekini bütün varlıkların varlığını açığa vurmaktadır. Heidegger bu özel varlığın varlığını "varoluş" olarak nitelendirerek, "Dasein" diye adlandırdığı bu insan varlığının en belirgin niteliği olarak "zamansal" oluşunu öne çıkarmaktadır" (Güçlü, Uzun, Uzun ve Yolsal, 2008, s. 658-659).

öneminden bahsetmekte ve bunun da ontolojik bir sorgulamayla gerçekleştirilebileceğini belirtmektedir. Heidegger, buna ek olarak fenomenolojik olarak varlığa yönelmenin öneminden bahsetmekte ve bu yönelişin varoluşsal bir yapıyla gerçekleştiğini belirtmektedir. Bunun önemi dil ile varlık arasındaki ilişkinin öneminden kaynaklanmaktadır (Kaya, 2018).

Heidegger, dilin bir yorumlamadan ve yorumlamanın anlam ve işaretlerinden ortaya çıktığını, sözcüklerin anlamlardan ortaya çıktığını belirtmektedir. Bu durum varlık ve sözcüğün bağıntı ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Heidegger dilin dünyayı kavramada bir önşart olduğunu, dil olmadan varlığın açığa çıkmayacağını belirtmektedir. Heidegger, bir şeyin dile geldiğinde var olduğunu, ona varlığı kazandıranın dil olduğunu belirtmektedir. Heidegger ayrıca dilin de varlığı yaratmada düşünceyle gerçekleştiğini de eklemekte, insanın düşünerek kendisini diğer varlıklardan ayırdığını eklemektedir. Heidegger, her toplumun dil sayesinde yaşadığını, her varlığın dil sayesinde kendi varoluşunu kurduğunu belirtmektedir (Kaya, 2018). Heidegger'e göre anlamak nedir? sorusunun cevabı: Dasein'in içinde yaşadığı dünyada, dünyada oluş'un bir parçası olarak kendi oluş imkanlarını kavramasıdır. Dasein yani konuşan varlığın -insanın- ontolojik oluşturucusu olan anlam, dilde var olur. Anlam dilde yatar. Anlam, insanın ötesinde, dışında, arada varlıklara verilen bir özellik değildir. O nedenle Dasein insana göre, varlıklar-şeyler -anamlı ve anlamsız olabilir. Anlam sadece ona aittir ve de anlaşılabilir şey aslında dildir. Sonuçta, yalnızca Dasein anlamlı ya da anlamsızdır. İçselleştirme ya da anlamlandırma veya anlaşılabilir kalma söz konusudur.

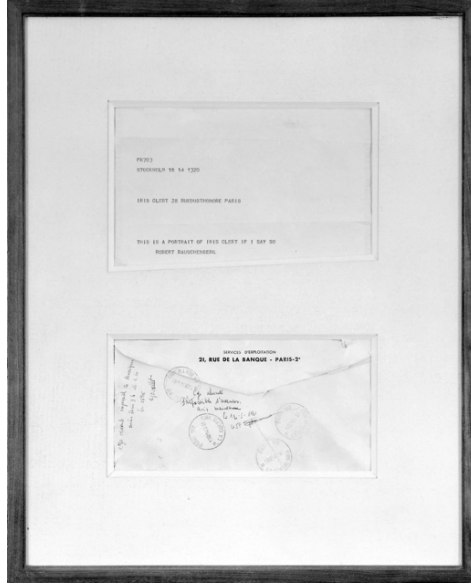
Dil-dilsel belirsizlik konusunda bir diğer görüş ise anlam kuramlarında öznelciliği savunan Locke'un düşünceleridir. Ona göre dil bir zihinsel süreçtir ve sözcüğün anlamı bir ideden oluşmaktadır. Zihinsel süreçlerin kişiden kişiye değiştiğini belirten Locke, sözcüğün anlamının da kişiden kişiye değiştiğini ileri sürmektedir (Cevizci, 2003).

Foucault ve Magritte ilişkisinden ortaya çıkan ve görsel olan ile dilsel olanın birlikteliği/çelişkisinden meydana gelen bu sorgulama, daha sonraları da birçok çağdaş sanatçı tarafından devam ettirilmiş, dilsel olanla, görsel olanın çelişkisi/kopukluğu bir sorgulama aracına dönüştürülmüştür. Bu bağlamda, çağdaş sanatta bu sorgulama geleneği bağlamında eserler üreten sanatçıların eserleri, Foucault'nun Magritte'in eserlerini incelerken kullandığı benzeyiş ve andırış kavramlarıyla incelenmektedir.

Çağdaş Sanatta Dilsel Belirsizlik (Kopukluk) ve Benzeyiş-Andırış Kavramları Analizi

Magritte'in 'İmgelerin İhaneti' adlı eseri yukarıda da bahsedildiği üzere bir pipo betimlemesinin altında metin olarak 'Bu bir pipo değildir' önermesinin yer aldığı bir eserdir. Foucault bu eserdeki önerme olmasaydı eserin doğrudan pipo temsili olan, pipoya benzeyen ve yalnızca benzeyiş kavramının gerekliliklerini içeren bir eser olacağını belirtmektedir. Eserde yer alan önerme ile eser benzeyiş kavramının gerekliliklerini karşılamaktan uzaklaşarak, Foucault'nun andırışı benzeyişe karşı kullanması gibi, eser de söz konusu önerme ile andırışın gerekliliklerini yerine getirmektedir (Foucault, 2010). Foucault, Magritte'in resimlerinde benzeyiş yerine andırışın gerekliliklerini içeren yapıların bulunduğunu belirtmektedir. Andırışlar sayesinde görüntü kimliğini kaybetmektedir. Sanatçı, dünyanın gerçekliğini bulanık ve belirsiz bulduğu (Çelik, 2020) ve bir pipo görüntüsünün altına 'Bu bir pipo değildir' yazdığı için andırışa yöneldiği açıktır. Ayrıca "benzeyiş, temsile hizmet ederken, andırış ise tekrarlamaya hizmet etmektedir" (Bircan, 2016, s. 95) bu bağlamda ikinci eseri olan 'İki Gizem'de sanatçının tekrara yönelmesi de sanatçının bu konudaki tutumunu andırışa yönlendirmektedir. Foucault burada andırışları yani ortak noktaları ortaya koymaya çalışmaktadır. Magritte sonrası bu dilsel belirsizlik (kopukluk) üstüne birçok çağdaş sanatçı da benzeri çeşitli sorgulamalara devam etmiştir.

Robert Rauschenberg, Magritte'in çalışmasından etkilenerek, davet edildiği galeriye sergilenmesi için "Bu Telgraf İris Clert' in Portresidir, Ben Öyle Diyorsam Öyledir" yazan bir telgraf kağıdı göndermiştir. Sanatçı için bu kağıtta bir portre bulunmaktadır. Bu eserde Magritte'in dilbilimsel yapısında olanın tam tersi bir yapı bulunmaktadır. Telgrafta İris Clert adında bir insanın ismi bulunmakta ve portresi yani bir insanın portresi olduğu iddia edilmektedir. Magritte'in eserinde olduğu gibi Rauschenberg'in eseri de dilsel olarak sözcüklerin keyfi şekilde oluşan (Saussure'un belirttiği gibi) dilsel yapıya gönderme yapmaktadır (Günen, 2019).

Resim 4 Robert Rauschenberg - *This is a Portrait of Iris Clert If I Say So* (<https://boboscope.com/blog/kavramsal-sanata-yakindan-bakiyoruz>)

Bu bağlamda Rauschenberg'in eseri Foucault'nun benzeyiş ve andırış kavramlarıyla analiz edildiğinde, bir insan olan Iris Clert'in portresinin bulunmaması tam anlamıyla benzeyiştten kopuk bir eser olmasına neden olmaktadır. Sanatçı eserinde İris Clert adı ile bir portreden tam anlamıyla kopuk ancak biyografik verilerle/kişiye ilişkin bilgilerin dilsel olarak verilmesiyle de bir andırma yaratarak andırış kavramının gerekliliğini yerine getirmiştir. Dilsel kopukluk bağlamında, sanatçı Locke'nin öznel düşünceyi bağlamında öznel düşüncesiyle dilsel olarak bir otoportre ortaya koyduğunu belirterek, bu dilsel metine, bir sanat eseri anlamı yüklemiştir. Heidegger'in düşüncesinde ise bir varlık olarak bu metni, dilsel kopukluk yaratarak yani düşünce olarak, farklı bir varlık anlamına dönüştürmüştür. Heidegger düşüncesinde, varlığı varlık yapan dildir ve sanatçı bu araçsal dilsel metin ile metnin kendisinin bir otoportre sanat eseri olduğunu bildirmekte ve dilsel yapının kendisini soyutlama bir sanat eserine dönüştürmektedir.

Bir diğer eserde dilsel olarak kopukluk yaratan çağdaş sanatçı örneği Duchamp'tır. Duchamp, 'Çeşme' adlı eserinde, fabrikasyon (Ready Made), benzersizliği olmayan ve günlük yaşamda her yerde bulunan bir tüketim ürünü olan bir pisuvarı alarak sergilemiştir (Özeskici, 2019). Duchamp bu eserler bir pisuvarı almış, ters çevirerek çeşme adını vermiş ve R. Mutt olarak sahte bir imza atarak sergilemiştir. Burada sanatçının seçmeciliği, hazır nesne olsa da bu nesneye müdahalesi (ters çevirme ve imza) söz konusudur.

Sanatçı bu hazır nesneyi gerçekliğinden kopartmış, yeni bir bağlama alarak aslında yeni bir gerçeklik anlayışını ortaya çıkarmıştır. Seçmeciliğinin nedeni, bu sanat olabiliyorsa her şey sanat olabilir dedirtmekti (Tekdemir Dökeroğlu, 2018).

Resim 5 Marcel Duchamp, Fountain (Çeşme), 1917

Sanatçının eseri benzeyiş ve andırış kavramları bağlamında analiz edildiğinde, bir pisuvarın olduğu gibi, tüm gerçekliğiyle kullanımı, imgenin gerçek nesnenin tüm özellikleri yansıtması, benzeyiş kavramının gerekliliklerinin ötesinde, asıl nesnenin kullanımı ile sağlanmıştır. Ancak, Foucault'nun benzeyişe karşı kullandığı andırış kavramında olduğu gibi buna dilsel anlamda çeşme isminin verilmesiyle bu andırış kavramı sağlanarak benzeyişten bir uzaklaşma sağlanmıştır. Sanatçı bunun bir çeşme olduğunu iddia ederek Magritte'in eserindeki tersine bir dilsel önerme ortaya koymuş, nesneye olmadığı bir nesne olma zorunluluğu getirmiştir. Ortaya koyulan şey bir pisuvarken, bir çeşme olduğunu iddia etmek, andırış kavramının gerekliliklerini ortaya koymaktadır. Sanatçının attığı imza da gerçekte bir kişinin adı olması bakımından anonimliğe ve yaratıcı öznenin yok oluşuna ve hatta kendisinin yok oluşuna bir göndermedir. Sanatçının aslında bir çeşme olmayan pisuvarı ortaya koymasıyla benzer anlamda andırış kavramının gerçek nesneden oldukça uzaklaşan imge anlayışına uygun düşmektedir.

Duchamp'ın kasıtlı olarak bu bir sanat eseri midir? sorusunu sordurması ve bunu ready made bir pisuvar üstünden sordurması bu eseri andırış kapsamına aldırılmaktadır. Burada ikinci belirsizlik yaratan durum ise, sanatçının bir pisuvarın çeşme olduğunu iddia etmesidir. Bu Foucault, Saussure ve Magritte'in dilsel sorgulamalarındaki ile benzer bir durumdur. Sanatçı, göstergenin keyfiliğine odaklanmış ya da anlamsal bakımdan gösteren-gösterilen ilişkisini tersyüz etmeye çalışmıştır. Sanatçının bu müdahalesiyle, benzeyişten uzaklaşan eser andırışın direnişini ortaya koymakta ve sanatçının yorumlamasını ortaya çıkarmaktadır. Yine dilsel belirsizlikle sanatçı, öznel bir anlam yüklemeye birlikte, pisuvara çeşme adını vermesi Heidegger'de söz konusu olan varlığın düşünsel yapıdan gelen dilsel anlamla varlığını sağlamak yerine, varlığın yeniden yapılanmasını sağlamaktadır.

Foucault'nun benzeyiş ve andırış kavramlarına ilişkin dilsel sorgulamalara yönelen bir diğer çağdaş kavramsal sanatçı Joseph Kosuth'tur. 'Bir ve Üç Sandalye' adlı eserinde sanatçı, bir sandalye, bir bu sandalyenin fotoğrafı ve sandalye kelimesinin sözlük anlamını yan yana yerleştirerek sergilemiştir. Sanatçı dil ve kavram konusunda sorgulamaları temel alarak bu eseri ortaya koymuştur. Sanatçı dilbilimsel felsefeyle ilgilenmiş ve tıpkı Magritte gibi dilsel sorgulamalarını görüntü/sanat aracılığıyla yaparak, dil-sanat ilişkisini irdelemiştir (İncirkuş, 2020).

Resim 6 Joseph Kosuth, *Bir ve Üç Sandalye*, 1965 (<https://www.moma.org/collection/works/81435>)

Sanatçı, eserinde görsel ve dilsel iletişimin kusurlarına dikkat çekmek istemiştir. Sandalye, gerçek olarak, temsil olarak ve temsil ettiği düşünce bakımından ele alınarak izleyiciyle paylaşılmıştır. Sanatçı burada gerçek sandalye hangisidir sorusunu izleyiciye sormak istemektedir (İncirkuş, 2020). Benzeyiş ve andırış kavramları bağlamında bu eser incelendiğinde, sanatçı, görsel ve dilsel iletişim sorgulaması bakımından Magritte ile benzer bir sorgulama yolunu seçtiği görülmektedir. Aynı zamanda sanatçının hangisi gerçek bir sandalyedir?, sandalye kavramı ve sandalye kavramının temsil ettiği düşünce bakımından sözlük anlamını vermesi, Foucault'un ve Magritte'in pipo imgesini ortaya koyarak aslında bu bir piponun imgesidir düşüncesini izleyiciye vermek istemeleriyle benzerdir. Kosuth, gerçek bir sandalyeyi ortaya koyarak benzeyişe yaklaşmakta gibi görünse de, yanına koyduğu aynı sandalyenin fotoğrafı ve sözlük anlamı, sanatçının bu benzeyişten uzaklaşarak sandalyeyi bir imge olarak ele aldığını ve tüm sandalyelere ya da herhangi nesneye gönderme yaptığını düşündürerek andırışa yaklaştırmaktadır. Varlığın dil ile yapılandığını belirten Heidegger, anlamın da dil ile verilerek varlığı var ettiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, Kosuth bir nesnenin/varlığın, kendisini, gerçekliğini sorgulatan fotoğrafını ve dilsel olarak anlamını oluşturan sözlük tanımını vermektedir. Ayrıca Ready Made ürünleri bir sanat eseri olarak sunması, Duchamp gibi bunun bir sanat eseri olup olmadığı sorgulamasına yönlendirerek sanatçının eserini andırışa yaklaştırmaktadır.

Resim 7 Mehmet Yılmaz, *Dut ve tuD*, 2011, sol: tuvale dijital baskı, sağ: tuvale yağlıboya, 150x197 cm.

Türk çağdaş sanatçı Mehmet Yılmaz'a ait, dijital baskı ve hiperrealist tavırla üretilen bu diyalektik serisinde de, iki tekniğin benzerlik ve farklılıklarına dikkat çekmesinin yanı sıra, ontolojik açıdan ortaya çıkardığı durumla görüntü niteliği üstüne bir çifte katmanlama durumu oluşturulmaktadır. Yılmaz bu seride yaptığı isimlendirmelerle doğayı bilgi ile çözümlenmeye çalışmıştır (Yılmaz, 2014). Sanatçının çalışması benzeyiş ve andırış kavramları bağlamında incelenecek olursa, sanatçı dut ağacından dijital olanaklarla ele aldığı görüntüyü, benzeyiş kavramının

arayışlarıyla yağlı boya ile tuvale aktarmıştır. Burada aslında doğanın kopyası olan dijital görüntünün bir kopyasını oluşturmuş ve teknik olarak oldukça benzeyişe yakınlık göstermiştir. Ancak, tıpkı Magritte'in eserinde olduğu gibi isimlendirme aşamasında, dijital görüntüye 'Dut' adını verirken, yağlı boya ile yaptığı esere 'tuD' adını vermiştir. Burada sanatçı, eser-görüntü-nesne adındaki düzlemde dilsel bir oyunla bir belirsizlik oluşturarak bir sorgulamaya götürmektedir. Sanatçı burada gerçeğin kopyasına 'tuD' adını verdiği düşüncesi oluşurken, aynı zamanda epistemolojik açıdan bir nesnenin adının ve anlamının ilişkisini sorgulamaya itmektedir. Bu bağlamda, ortaya koyulan eser benzeyişe yakınlaşmaktayken, eser adındaki dilsel kopuklukla sanatçı eseri andırışa yakın bir tavıra götürmüştür.

Resim 8 Keith Arnatt, *Keith Arnatt Bir Sanatçıdır*, 1972, baskı.

Arnatt'ın ortaya koyduğu bu kavramsal işte, dilin kullanımıyla oluşan dilin parçalanması söz konusudur. Bu duvar yazısında sanat kavramı dil ile görünür iletişim aracına dönüşüm sağlanmıştır. Sanatçının bu çalışması Kosuth'un 'Bir ve Üç Sandalye' eserini hatırlatmakla birlikte, bu çalışma daha da fazla olarak dil alanındadır. Sanatçının eseri Foucault'nun Kelimeler ve Şeyler adlı araştırmasında da belirttiği gibi, kelimeler ve onların mekanda var olan biçimlerin zincirlemeleri ile yeniden kurulmasıdır (Yılmaz, 2014). Sanatçının eseri benzeyiş ve andırış kavramı bağlamında okunduğunda, ortaya koyulan çalışmanın harflerden oluşması ve 'Keith Arnatt Bir Sanatçıdır' yazması bakımından tamamen dilsel bir iletidir. Bu bağlamda benzeyiş açısından sanatçı, bir sanatçı olarak bir model/gerçeklik ortaya koyması gereken alanı tamamen boş bırakmıştır. Andırış bağlamında ise, sanatçının bir estetik yapı ya da biçimsel bir model ortaya koymadan, dilsel bir ileti ile kendisini sanatçı ilan etmesi, kavramsal olarak sadece İngilizce harflerin anlam bütünü ile yazı içeriği olarak kendisini sanatçı ilan etmesi, ortaya koyulan çalışmayı andırışa yaklaştırmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Sanat tarihinde büyük öneme sahip Rene Magritte ve onun 'İmgelerin İhaneti' eseri, Foucault'dan etkilenecek yaptığı bir resimdir. Bu resmin bu kadar önemli olması içeriksel açıdan ortaya koyduğu sorgulamadır. Ortaya koyduğu bu dilsel belirsizlikle sanatçı aslında bir gerçeklik sorgulamasını ortaya koymaktadır. Magritte'in kendisine ait 'Kelimeler ve Şeyler' kitabındaki düşüncelerinden etkilenecek ortaya koyulan bu eseri gördüğünde Foucault, bu eser üstüne, 'Bu Bir Pipo Değildir' adlı kitabı yazmıştır. Bu kitapta, Magritte'in resmini, içeriksel yapısını ve gerçeklik-imge tartışmalarını derinleştirmiştir. Bu kitapta sanatçının eserini değerlendirirken ortaya koyduğu benzeyiş ve andırış kavramları, sanatsal açıdan bu dilsel belirsizliği çözümlenmede araç olarak Foucault tarafından kullanılmıştır. Bu bağlamda en genel anlamda Foucault, benzeyişin nesnenin tam anlamda bir kopyası olmaya çalışan şey, andırışın ise model aldığı şeyden yola çıkarak mümkün olduğunca uzaklaşmak isteyen şey olduğunu belirtmektedir.

Magritte'in ortaya koyduğu dilsel belirsizlik, düşünce tarihinde uzun süreler ve birçok kuramcı tarafından dil ve anlam üstünden tartışılmış ve çeşitli yaklaşımlar ortaya koyulmuştur. Bu bağlamda, kimi kuramcılar dili varlığın oluşturucusu, kimi kuramcılar ise dili değişken kimlik ve öznelikle ilişkilendirmektedir. Magritte ise, tüm bu tartışmalarla, dilsel olanın anlamını gerçeklik boyutuyla ele almıştır. Magritte'in eserinin ortaya koyduğu sorgulamalar günümüz çağdaş sanatında da birçok çağdaş sanatsal ürüne ilham kaynağı olarak, bu sorgulamaların devam etmesine neden olmuştur. Araştırmada sonuç olarak, çağdaş sanatsal ürünlerde, Magritte benzeri yaklaşımlarla dilsel belirsizlikle gerçeklik ve anlam sorgulamalarını devam ettiği ve de çağdaş sanatçıların kendi öznellikleriyle çeşitli nesnelere farklı anlamlar yükleyerek çağdaş sanatsal ürünler ortaya koydukları tespit edilmiştir. Bu anlam yükleme biçimi, gerçekliğin dil ile ilişkisini sorgulamak amaçlı yapılmakta ve izleyiciyi gerçeklik imge sorgulamalarına itmektedir. Bunu yaparken çağdaş sanatçıların eserleri kimi zaman kavramsal olarak, benzeyişe yaklaşmakta, kimi zamansa model aldığı nesneden oldukça uzaklaşarak andırışı ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Bircan, U. (2016). Michel Foucault'da Dil ve Söylem. SBARD. 14 (28) 85-106.
- Çalkuş, F. Ve Aytekin, C. A. Fenomenolojik Açından 20. Yüzyıl Sanatında Gerçeklik Algısı. Sanat Yazıları Dergisi. (35) 195-207.
- Çelik, T. (2020). Sirta Bakış / Sirtın Bakışı: Sinemada Estetik Modernizm Bağlamında Sirt Takip Plan SineFilozofi 9:435-462.
- Çetin, A. (2017). Rene Magritte'in Resimlerinde Sözcükler ve İmgeler. 10(50) s. 294-298
- Demir Bağatır, R. D. (2011). Nesnenin Ötesi: Kavramsal Sanatın Dayanak Noktaları . *Sanat ve Tasarım Dergisi* , 1 (7), 23-33 .
- Gültekin, A. (2017). Michel Foucault'nun Magritte Yorumu ve Sözcük Nesne Kopukluğu. Dört Öge , (12) , 49-63 .
- İncirkuş, B. (2020) Çağdaş sanat yapıtının göstergebilimsel incelenmesi: Joseph Kosuth'un "Bir ve Üç Sandalye" adlı çalışması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 615-623.
- Karadağlı, A. (2021). İmgelerin İhanetinden Görme Biçimlerine: Bakmak ve Görmek. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10 (50). 294-298.
- Karadayı, H. (2008). Magritte Ve Wittgenstein Bağlamında Resim - Dil İlişkisi Ve Gerçeklik Arayışı. ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar Dergisi. 2 (4). 1-18.
- Karaman, Y. (2018). Benjamin, Foucault ve Heterotopia. FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi), 2018 Güz/Autumn, sayı/issue: 26, s./pp.: 267-286.
- Kaya, S. (2018). "Heidegger'de Varlığın Açığa Çıkarılmasında Dil ve Geleneğin Rolü". *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 32(32) 199-226.
- Özalp, F. (2019). Foucault'da Temel Kavramlar ve Sanat Görüşleri Üzerine Bir Deneme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(34), 486-495
- Özeskici, E. (2019). Sanatta Fikirsal, Anlamsal, Biçimsel Ve Estetik Değişimler: Marcel Duchamp'ın, Michael Borremans'ın Ve John Baldessari'nin Eser Analizleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Özel Sayı 91-99.
- Tekdemir Dökeroğlu, Ö. (2018). İroni Ve Metafor Kavramları Üzerinden Sarsılan İmge Olarak Sanat Yapıtına Bakış 1. Uluslararası Eğitim Ve Sosyal Bilimlerde Yeni Ufuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, 9-11 Nisan 2018 210-216

Kitap, Tez, Rapor, Kongre

- Cevzici, A. (2003). Felsefe Ansiklopedisi I. Cilt. İstanbul: Etik yayınları.
- Duncum, P. (2016). İmaj Analizine Giriş: Karma Yöntemlerin Değeri Üzerine. Görsel Araştırma Yöntemleri Teori, Uygulama ve Örnek. Editör: Duygu Suzan Erişti Bedir. Ankara: Pegem Akademi.
- Foucault, M. (2001) Kelimeler ve Şeyler. İstanbul: İmge Kitabevi (2. Baskı).
- Foucault M. (2010). Bu Bir Pipo Değildir. (Hilav S., Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Güçlü, A., Uzun, E., Uzun, S. Ve Yolsal, Ü. H. (2008). Felsefe Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları. (4. Baskı).
- Küçükler Daldaban, H. (2006). Gerçeküstü Resmin Oluşumunun Nesnenin Dönüşümüne Bağlı Olarak İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi.
- Lunday, E. (2019). Büyük Sanatçıların Gizli Hayatları. Domingo Yayınevi: İstanbul
- Sungurlar, I. (2013). Bir Arketip Olarak Gölge. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

İnternet Kaynakları

- Günen, M. (2019). Kavranan Kavramsal Sanat 2. (<https://www.kitaptansanattan.com/kavranan-kavramsal-sanat-2-mustafa-gunen-yazdi/>).
- Üzel, H. (2021). Bu Bir Pipo Değildir: Gerçeğin Söz ve Görselle İlişkisi. (<https://medium.com/türkiye/bu-bir-pipo-değildir-gerçeğin-söz-ve-görselle-ilişkisi-1c9a22f67932> Erişim Tarihi: 01. 02. 2022). (<https://www.moma.org/collection/works/81435> (Erişim Tarihi: 11.11.2021) <https://wannart.com/icerik/28407-imgelerin-ihanetinden-gorme-bicimlerine-bakmak-ve-gormek> Erişim Tarihi: 17.10.2021. <http://merbicreativewriting.blogspot.com/2014/03/gorme-bicimlerimizin-sosyal-bilim.html?view=flipcard> (Erişim Tarihi: 11.11.2021) <https://boboscope.com/blog/kavramsal-sanata-yakindan-bakiyoruz> (Erişim Tarihi: 26.11.2021) <https://www.lacma.org/art/exhibition/magritte-and-contemporary-art-treachery-images> (Erişim Tarihi: 26.11.2021)

Geniş Özet

The concepts of 'resemblance and resemblance' put forward by Foucault are concepts that have emerged in relation to art. Surrealist artist Rene Magritte read Foucault's book 'Words and Things', which was influenced by Velazquez's Bridesmaids painting, and was influenced by this book and revealed his painting called 'Betrayal of Images'. This painting, also known as 'This Is Not a Pipe', was the subject of much discussion in the art circle when it was first made, and then a second version was put forward by the artist. There is a pipe painting in this painting in a realistic style, but what makes the painting unusual is that it says 'this is not a pipe' underneath. Foucault, who saw a picture produced from the book he wrote, published his book "This Is Not a Pipe" on the painting called "Betrayal of Images". In this book, Foucault questions the relationship between language and reality (sign-reality) through Magritte's art. Foucault, who also had correspondence with the artist in the process of writing a book, introduces the concepts of resemblance and resemblance in artistic production, and examines Magritte's works with these concepts.

Foucault reveals the concepts of resemblance and resemblance for art. Similar to these concepts; Art wants to enliven the model, to be the thing that is the model. Andırış, on the other hand, strives not to be a model for art (Özalp, 2019). Resemblance aims to copy based entirely on the reality principle. On the other hand, reminiscence includes moving away from that object, provided that it starts from the object in question.

These two concepts emerged from Foucault and Magritte's criticism of linguistic structure. While Foucault does this theoretically, Magritte realizes this criticism artistically. Addressing Magritte's work in this language-reality analysis, Foucault made both linguistic structure analysis and evaluation of the artist's work with these two concepts with these two concepts. Two works of Magritte, 'Betrayal of Images' and 'Two Mysteries', were widely discussed in their period; Afterwards, many theorists and artists referred to these works or produced works by being influenced. Especially in contemporary art, linguistic questioning with the work has become a style, and the viewer is included in this questioning, and the philosopher/artist identity that Magritte is trying to make has been formed. In this context, in the research, the concepts of resemblance and resemblance that emerged in the relationship between Foucault and Magritte are explained, and the concepts of resemblance and resemblance are analyzed on contemporary art examples with linguistic-reality inquiries.

This research is in the descriptive analysis model in terms of revealing an existing situation. In the research, qualitative research method, which covers the comprehensive scanning and interpretation of the written and visual

documents in the related publication and literature, was used in order to make an in-depth description of the solution of the problem. In the research, philosophical research method, which is a visual research method, is used from qualitative research methods. Philosophical research includes revealing certain results by considering a theory or thought that has been put forward before, and relating it within the problem situation.

The purpose of the research; The aim of this study is to identify the artists who produced contemporary works by being influenced by the linguistic uncertainty and intellectual questioning of Magritte's artistic language and to evaluate them in the context of Foucault's concepts of resemblance and resemblance. When the relevant publications and literature are examined, the limited resources available for this type of analysis in contemporary artistic products constitute the problem of the research. For this purpose, this intellectual structure is analyzed in the works of Magritte in which he reveals linguistic ambiguity and its intellectual dimension, later on the concepts of resemblance and resemblance with Foucault's thoughts, linguistic ambiguity (disconnection) and linguistic ambiguity in contemporary art.

Linguistic ambiguity revealed by Magritte has been discussed over language and meaning by many theorists for a long time in the history of thought, and various approaches have been put forward. In this context, some theorists associate language with the creator of existence, while some theorists associate language with variable identity and subjectivity. Magritte, on the other hand, dealt with the meaning of the linguistic with the dimension of reality with all these discussions.

The inquiries put forth by Magritte's work have led to the continuation of these inquiries, as a source of inspiration for many contemporary artistic products in today's contemporary art. As a result of the research, it has been determined that the questions of reality and meaning with linguistic ambiguity continue with Magritte-like approaches in contemporary artistic products, and that contemporary artists create contemporary artistic products by attributing different meanings to various objects with their own subjectivity. While doing this, the works of contemporary artists sometimes approach resemblance conceptually, and sometimes they show the resemblance by moving away from the object they model.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı (Birden fazla yazar varsa)

Birinci Yazar %50,

İkinci Yazar %50,

Çatışma Beyanı

Makalenin herhangi bir aşamasında maddi veya manevi çıkar sağlanmamıştır

Yayın Etiği Beyanı

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

8-10 Yaş Tenisçilerde 8 Haftalık Dairesel Antrenmanın Sürat, Çabukluk ve Çeviklik Parametreleri Üzerine Etkisi

The Effect of 8-Week Circular Training on Speed, Quickness and Agility Parameters in 8-10 Year Old Tennis Players

Doktora Öğrencisi Cemre Can AKKAYA

ORCID: 0000-0001-8751-4335 ◆ İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ◆
cancemre1@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Bülent DURAN

ORCID: 0000-0001-7573-0719 ◆ İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Spor Bilimleri Fakültesi, Öğretim Üyesi ◆
bulentdurand@hotmail.com

Doktora Öğrencisi Meltem DÜZGÜN

ORCID: 0000-0003-1603-8567 ◆ İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ◆
meltemozagir@hotmail.com

Doktora Öğrencisi İlyas EGE

ORCID: 0000-0003-1199-8729 ◆ İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ◆
ilyasege9096@gmail.com

Özet

Amaç: Araştırma 8-10 yaş grubu tenisçilerin 8 haftalık süre ile yapılan dairesel antrenmanların sürat ve çabukluk parametrelerine etkilerinin incelenmesini hedeflemiştir. Araştırma katılımcıları rutin antrenman yapan ve müsabık 8-10 yaş aralığında, denek grubunun katılımı (n=14), kontrol grubunun katılımı (n=14) olan 28 müsabık tenisçi gönüllü katılım sağlamıştır. Araştırma gruplarının; 5 metre sprint, 10 metre sprint ve pro agility performansları ön ve son test olarak incelenerek analiz yapılmıştır. Deney grubu rutin çalışmalarına ek olarak 8 hafta süresinde haftada 3 gün 40-50 dakikalık dairesel antrenman uygularken, kontrol grubu rutin tenis antrenmanlarına devam etmiştir. Antrenmanlara başlamadan önce ve 8 hafta sonra dairesel antrenman çalışması bittikten sonra çeviklik testi, 5 ve 10 m çabukluk testleri yapılmıştır. Gruplar arası karşılaştırma ve grup içi karşılaştırmada t testinden yararlanılmıştır. Grupların ön test ve son test değişimlerinde grup etkisinin incelenmesinde Tekrarlı Ölçümler ANOVA analizi yapılmıştır. Anlamlı olma oranı $p<0,05$ biçiminde değerlendirilmiştir. Araştırma katılımcılarının sürat ve çeviklik performanslarını ölçmek için yaptığımız ölçümler sonucunda 8 haftalık dairesel çabukluk antrenmanları sonucunda çalışma grubunda olan sporcuların 5 metre sprint, 10 metre sprint ve pro agility testlerinde istatistiki açıdan anlamlı bir oranda fark bulunmuştur ($p<0,05$). Kontrol grubundaki sporcuların metre sprint, 10 metre sprint ve pro agility testlerinde anlamlı oranda fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Sonuca bakıldığında, 8 haftalık dairesel çabukluk antrenmanların 8-10 yaş tenisçilerin sürat ve çeviklik parametreleri üzerine olumlu yönde etkileri olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: dairesel antrenman, tenis, sprint, çeviklik

Abstract

Purpose: The research aimed to examine the effects of 8-week circular training on speed and quickness parameters of 8-10 age group tennis players. The research participants volunteered to participate in 28 competitive tennis players between the ages of 8 and 10, who participated in routine training and participated in the experimental group (n=14) and the control group (n=14). Research groups; 5 meter distance sprint, 10 meter distance sprint and pro agility performances were analyzed as pre and post test. Instead of to their routine work, the experimental group applied 40-50 minutes of circular training 3 days a week for 8 weeks, while the control group continued their routine tennis training. Agility test, 5 agility and 10 m agility tests were previously carried out starting the training and after the circular training exercise was completed 8 weeks later. The t test was used for the comparison between groups and comparisons within groups. Repeated Measures ANOVA analysis was performed to examine the group effect in the pre-test and post-test changes of the groups. Significance

Kabul Tarihi/Received: 04.08.2022 | Onay Tarihi/Accepted: 02.11.2022 | Yayın Tarihi/Published: 30.12.2022.

rate was evaluated as $p<0.05$. As a result of the measurements we made to measure the speed and agility performances of the research participants, a statistically significant difference was found in the 5 meter sprint, 10 meter sprint and pro agility tests all the athletes in the research group as a result of 8-week circular quickness training ($p<0.05$). There was no significant difference in the meter sprint, 10 meter sprint and pro agility tests of the athletes in the control group ($p>0.05$). Looking at the result, it was seen that 8-week circular speed training had positive effects on the speed and agility parameters of 8-10 year old tennis players.

Keywords: circular training, tennis, sprint, agility

Giriş

Hareket bir çocuğun fizyolojik ve psikolojik gelişimi için çok önemlidir. Sporun insan gelişimi için en etkili yaş aralığı 4-12 yaşlardır (Muratlı, 1997: 101). Tenis sporu da bireysel olarak çocukluk çağı itibarı ile yapılabilen ve tüm dünyada gün geçtikçe popülerliği artan sporlardandır (Yıldırım, 2007).

Tenis anaerobik ve aerobik enerji sistemlerinin aktif olduğu ayrıca sürat, kuvvet, esneklik, dayanıklılık ve koordinasyon gibi motorik özelliklerinin de geliştirilmesi gereken bir performans sporudur (Weber, 1982; Ferrauti, Maier & Weber, 2002). Tenis antrenmanlarının, sporcunun performansını üst düzeye taşıması ve geliştirilen performansın korunması için gereksinimlerin iyi analiz edilerek doğru planlanması ve periyotlanması gerekmektedir (Helgerud, Engen, Wisloff & Hoff, 2001). Tenis sporu içerisinde kuvvet, dayanıklılık, çeviklik ve kısa mesafeli koşuları gibi farkı birçok egzersizleri kapsamaları nedeniyle fizyolojik gereksinimleri oldukça çeşitli ve karmaşık olan özgün bir branştır (Richers, 1995). Spor bilimlerinde yapılan araştırmalar gösteriyor ki, spor branşına uygun fiziksel özellikleri yeterli derecede gelişmeyen sporcuların, müsabaka sırasında hedeflenen performansı göstermesi pek mümkün olmamaktadır.

Kuvvet, sürat, güç ve çabukluk gibi motorik özelliklerin tümü sporcuların performanslarını etkilemektedir. Teniste de sporcunun tenise özgü motorik özelliklere sahip olması, müsabaka anında fizyolojik, psikolojik ve fiziksel olarak performans düzeyini etkilemektedir (Özkan, Arıburun & İşler, 2005).

Dairesel antrenman, sürat, kuvvet, dayanıklılık ve genel olarak hareket becerisi gibi temel motor özelliklerin ve özel olarak elde edilen becerilerin hedefe yönelik olarak performans gelişimini sağlayan ve çeşitli istasyonlardan meydana gelen, kısa süreden oluşan egzersizlerdir (Muratlı, 1976: 68). Dairesel antrenman yöntemi, İngiltereden bilim insanları Adamson ve Morgan aracılığıyla meydana çıkarılmıştır. İngiltere içinde uygulanmasından sonra İsveç ve Belçika'da uygulanmaya başlanmıştır. Sporcuların benimsemiş olması ve yapılan antrenmanlarda pozitif geri bildirimler sonrasında kızı zamanda çok kullanılan bir antrenman biçimi olarak gelişimine devam etmiştir. Sporcuların motorik özelliklerini geliştirmede psikolojik açıdan önemli bir çalışma olan bu yöntem, fizyolojik açıdan da diğer antrenman çalışmalarının bir karışımı olmaktadır. Dairesel antrenmanlarda istasyonlar kas gruplarına değişmeli yüklenme sistemi mantığı ile kurulmaktadır. Antrenmanın bu çeşidi; farklı istasyonların karışımından oluşur. Genelde belli olan bir sürede istasyon bitirilmelidir. İstasyon çalışmalarında süreyle birlikte tekrarlı metot ile uygulanır. Süre olarak uygulanacak antrenman çalışmalarının zamanı ve dinlenme aralıkları ilk önce belirlenir. Tekrarlı metot için ise çalışmaların tekrar sayısı her istasyon için belirlenir. Çalışmadaki tüm istasyonlardaki egzersizler uygulandığında dairesel antrenman tamamlanır (Muratlı, 1976: 68-69). Araştırmamızın amacı; 8-10 yaş grubu tenisçilerin 8 haftalık süre ile yapılan dairesel antrenmanların sürat ve çabukluk üzerine etkilerinin incelenmesini amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada, ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır (Karasar, 2012: 34).

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın grubu 8-10 yaş arası tenis oynayan çocuklar oluşmaktadır. Sporcuların gönüllü katılımıyla, ebeveynlerden yazılı izin alınarak ve Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygunca gerçekleştirilmiştir (World Medical Association, 2019).

Dairesel Yapılan Antrenman Programının İçeriği

Antrenmanın sıklığı 8 hafta olarak, hafta içerisinde 3 gün, olmak üzere 24 antrenman şeklinde uygulanmıştır. Seçilmiş olan çabukluk egzersizleri, dairesel antrenman yönteminden faydalanılarak yapılmıştır. Çalışma programı antrenmanın ısınma bölümünden hemen sonra yapılmıştır ve yaklaşık 30 dakika sürmüştür.

Seçilen 10 egzersizle beraber kurulan istasyon her 2 hafta sonrasında güncellenmiştir ve toplamda 40 egzersiz yapılmıştır. Yaptığımız çalışmada her istasyonda çalışma 10 saniye sürmüştür ve 20 saniye istasyon arasında dinlenme verilmiştir. Tüm istasyon tamamlandığında sporculara tam dinlenme verilmiştir. İstasyon 3 kere tekrarlanmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırma katılımcıları rutin antrenman yapan ve müsabık 8- 10 yaş aralığında, deney grubu (n=14), kontrol grubu (n=14) olan 28 müsabık tenisçi gönüllü olarak katılım sağlamıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kısa bilgi formu, durarak uzun atlama, sürat (5 m ve 10 m), pro agility ve flamingo testleri kullanılmıştır. Çalışmaya ait tüm ölçümler, T.E.D Spor Kulübü tesislerinde yapılmıştır.

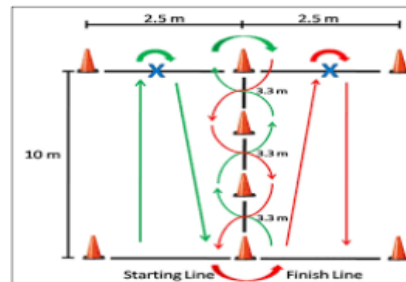
Antropometrik Ölçümler

Sporcuların boy uzunlukları; çelik metre ile düzgün yer zemini ve düz duvardan faydalanılarak ölçülmüştür. Vücut ağırlıkları ise; 0.1 kilogram hassasiyetli elektronik baskül (Tefal-5241) ile üzerlerinde ağırlık yapmayacak giysilerle ölçülmüştür.

Motorik Testler

Tüm tenisçilere motorik test ölçümlerinden önce 5-10 dk. hafif tempo düzeyinde koşu ve stretching egzersizlerinden meydana gelen standartize bir ısınma çeşidi uygulanmıştır. Katılımcı sporcular, testler öncesi uygulanacak her test hakkında sözlü ve görsel uygulamalı olarak bilgilendirilmiştir.

Illinois Çeviklik Testi Protokolü: Illinois testi 5 metre genişlik ve 10 metre uzunlukta bir mesafe olan alanda uygulanır. 10 metre eşit biçimde aralıkla (yaklaşık olarak 3.3 metre) yerleştirilmiş koniler ile 3 bölüme ayrılır (*Resim 1*). Bu yapılan test yaklaşık olarak 40 metre düz koşuyu ve 20 metre konilerin arasından geçerek slalom koşusu ve konilerin arasından tam biçimde yapılmayan 6 dönüş yapmayı kapsar. Illinois testinde başlangıç pozisyonunda katılımcıların yüzüstü uzanır biçimde ve elleri omuzların doğrultusunda yer ile temaslı biçimde hazır olarak beklemesi istenir (Hazar ve ark., 2010).

Resim 1 Illinois Çeviklik Testi (Raya ve ark., 2013)

Çabukluk Testleri: Çabukluk testi ölçümünde test mesafeleri 5 ve 10 metre olarak belirlenmiştir. Sprint sürat performansını ölçmek için geliştirilen test bataryası; sporcunun 5 ve 10 m.'lik test mesafelerini maksimal efor harcayarak, en hızlı süratle geçmesini içermektedir. Parkurun çıkış ve bitiş bölümlerine fotosel yerleştirilir. Denekler en fazla 3 saniye bekletildikten sonra hazır ve çık komutu verilerek maksimum hızda koşmaya başlar. Her denegin 3 deneme hakkı vardır ve 3 deneme sonrasında elde edilen en iyi derece kayıt altına alınır (Orhan, 2008).

Verilerin Analizi

Çalışmamızın verilerinin istatistik analizleri SPSS 22.0 analiz uygulamasında yapılmıştır. Değişken normalliğinin kontrolünün yapılması için Shapiro-Wilk analiz yöntemi incelenmiştir ve verilerin değişkenleri normal oranda dağılım gösterdiği için uyduğu için parametrik test seçimi yapılmıştır. Gruplar içinde ilerleme düzeyi tespiti için paired samples t testi, grupların arasında olan farkı tespit etmek için ise independent samples t test uygulanmıştır. Yapılan analizler $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde incelenmiştir.

Bulgular

Tablo 1. Araştırma Gruplarının Bazı Demografik Özellik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

DEĞİŞKENLER	DENEY GRUBU	KONTROL GRUBU
	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$
Yaş (yıl)	8.85±0.86	8.92±0.91
Boy (cm)	129.14±0.04	129.93±0.03
Vücut Ağırlığı (kg)	29.79±5.01	29.50±3.75

Tablo 1'de görüldüğü üzere, üzere araştırma gruplarından, kontrol grubunun yaş ortalaması 8.92±0.91, boy ortalaması 129.93±0.03 cm, vücut ağırlığı ortalaması ise 29.50±3.75 kilogramdır. Deney grubunun yaş ortalaması 8.85±0.86 yıl olarak, boylarının ortalamaları 129.14±0.04 cm, vücutlarının ağırlıklarının ortalama değeri ise 29.79±5.01 kilogramdır.

Tablo 2 Araştırma gruplarının ön test değerlerinin independent samples t test sonuçları

		N	ORT±SS	t	P
5 METRE SPRINT	Deney	14	2.57±0.43	-0.822	0.419
	Kontrol	14	2.70±0.42		
10 METRE SPRINT	Deney	14	4.23±0.24	1.594	0.123
	Kontrol	14	4.38±0.24		
PRO AGILITY	Deney	14	6.08±0.19	-0.613	0.545
	Kontrol	14	6.13±0.27		

Tablo 2'de görüldüğü üzere, araştırma gruplarının ön test değerleri karşılaştırıldığında 5 metre sprint, 10 metre sprint ve pro agility testlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 3. Araştırma gruplarının son test değerlerinin independent samples t test sonuçları

		N	ORT±SS	t	p
5 METRE SPRINT	Deney	14	2.48±0.43	1.342	0.191
	Kontrol	14	2.70±0.45		
10 METRE SPRINT	Deney	14	4.14±0.21	2.838	0.009
	Kontrol	14	4.39±0.25		
PRO AGILITY	Deney	14	6.01±0.19	1.389	0.176
	Kontrol	14	6.13±0.26		

* p<0.05

Tablo 3’de belirtildiği gibi, araştırmada bulunan grupların son test değerlerinin karşılaştırılmasında 10 metre sprint testinde anlamlı farklılık bulunurken (p<0.05), 5 metre sprint ve pro agility testlerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır (p>0.05).

Tablo 4. Kontrol grubunun ön test-son test değerlerinin paired samples t test sonuçları

		N	ORT±SS	t	p
5 METRE SPRINT	Ön test	14	2.70±0.42	0.111	0.913
	Son test	14	2.70±0.45		
10 METRE SPRINT	Ön test	14	4.38±0.24	-0.953	0.358
	Son test	14	4.39±0.25		
PRO AGILITY	Ön test	14	6.13±0.27	-0.183	0.858
	Son test	14	6.13±0.26		

* p<0.05

Tablo 4’de belirtildiği gibi, kontrol grubunda ön test - son test sonuçları karşılaştırmasında 5 metre sprint, 10 metre sprint ve pro agility testlerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır (p>0.05).

Tablo 5. Deney grubunun ön test-son test değerlerinin paired samples t test sonuçları

		N	ORT±SS	t	P
5 METRE SPRINT	Ön test	14	2.57±0.43	4.752	0.000
	Son test	14	2.48±0.43		
10 METRE SPRINT	Ön test	14	4.23±0.24	3.671	0.003
	Son test	14	4.14±0.21		
PRO AGILITY	Ön test	14	6.08±0.19	2.417	0.031
	Son test	14	6.01±0.19		

* p<0.05

Tablo 5’de belirtildiği gibi, deney grubunda ön test - son test analizleri karşılaştırıldığında 5 metre sprint, 10 metre sprint ve pro agility testlerinde istatistiki açıdan anlamlı düzeyde fark analiz edilmiştir ($p<0.05$).

Tablolar genel bakımdan incelendiğinde, araştırmada bulunan sporcuların dairesel çabukluk antrenmanları programlarının ön test – son test olarak bakıldığında etkili olduğu görülmüştür.

Sonuç ve Tartışma

Tenis sporu, yüksek düzeyde performans gerektiren spor branşları arasında yer almaktadır. Tenis sporcusunun etkin olarak optimal teknikle vuruş gerçekleştirebilmesi bütün performans gereksinimlerinin yüksek düzeyde olmasını gerektirmektedir. Rakiple temas çok olmayan tenis sporunda etkin olarak hız bakımından optimal düzeyde pozisyonların değişimine, hızlı olarak el ve kol hareketlerinin doğru teknikle yapılmasına, sıçrayışlara ve reaksiyon hızına ihtiyaç duyulmaktadır (Gullikson, 2003).

Bu çalışmada 8-10 yaş arası tenis oynayan kız tenisçilerle yapılan 8 haftalık çabukluk çalışmalarını içeren dairesel antrenmanların sürat ve çeviklik parametreleri üzerine etkisi olan etkisini bakılmıştır.

Araştırma bulunan tenisçiler 14 kontrol ve 14 çalışma grubu olarak 2 gruba ayrıldılar. Araştırma grubu içerisinde bulunan sporcuların vücut ağırlıkları 29.79 kg., boy uzunlukları 129.14cm. ve vücut kitle indeksleri 17.77 olarak bulunmuştur. Kontrol grubu katılımcılarının yaşları 16,9, vücut ağırlıkları 29.50 kg., boy uzunlukları 129.93 cm. ve vücut kitle indeksleri ise 17.44 olarak bulunmuştur.

Araştırmaya katılan sporcuların sürat ve çeviklik performanslarını ölçmek için yaptığımız ölçümler sonucunda 8 haftalık dairesel çabukluk antrenmanları sonucunda çalışma grubunda olan sporcuların 5 metre sprint, 10 metre hız ve çeviklik testlerinde istatistiki açıdan anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Kontrol grubundaki sporcuların metre sprint, 10 metre hız ve çeviklik testlerinde istatistiki açıdan anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Adalı’nın yapmış olduğu çalışmada erkek futbolcularda 8 haftalık çabukluk antrenmanının pozitif ivmelenmeye etkisini araştırmıştır. Çalışmaya katılan sporculara yaptırılan 8 haftalık çabukluk antrenmanları sonucunda yapılan 5 metre, 10 metre, 15 metre ve T-testi sonucunda sporcuların sürat ve çeviklik becerilerinde gelişimler olduğu görülmüştür ($p<0,05$) (Adalı, 2019).

Lise düzeyinde çocuklarda yapılan araştırmada dairesel antrenmanların yanı sıra motorik özellik gelişiminde branşın gerekliliği olan fiziksel yapı ve antropometrik özelliklere sahip olmanın da etkisinin olduğu ortaya konulmuştur (Tan, Bingül & Akkaya, 2020).

Arjunan’nın genç futbolcularda sürat, çeviklik ve çabukluk antrenmanlarının seçilmiş fiziksel fitness değişkenlerine etkisi incelediği araştırmada, yapılan antrenmanlar sonucunda sporcuların sürat ve çeviklik performanslarında gelişim olduğunu belirtmiştir (Arjunan, 2015).

Futbolculara yaptırılan sürat, çeviklik ve çabukluk antrenmanlarının patlayıcılık ve sürat performansları üzerine yapılan araştırmada, yaptırılan 6 haftalık antrenmanlar sonucunda çalışmaya katılan futbolcuların sürat performanslarının geliştiğini göstermiştir (Rajković ve ark., 2014). Basketbolcular üzerinde yapılan benzer başka bir çalışmada da sürat, çeviklik ve çabukluk antrenmanlarının sporcuların sürat performanslarını olumlu yönde etkilediği aktarılmıştır (Pathak ve Dar 2019).

Günay ve arkadaşları, 16-18 yaş grubu masa tenisçiler üzerine yaptığı araştırma sonucunda, dairesel çabuk kuvvet antrenmanlarının kuvvetin ve diğer özelliklerin gelişiminde etkili bir yöntem olduğunu belirtmişlerdir (Günay ve Çimen, 1996).

Yapılan literatür taraması sonucunda, araştırmamızla benzer ve ilişkili çalışmalara baktığımızda sonuçlarımızla literatürde ulaştığımız araştırmaların sonuçları arasında paralellik olduğu görülmüştür.

Bu araştırma sonucunda; 8 haftalık dairesel çabukluk antrenmanların 8-10 yaş tenisçilerin sürat ve çeviklik parametreleri üzerine olumlu yönde etkileri olduğu görülmüştür.

Araştırma sonucunda tenis antrenörleri ve kondisyonerlerinin, tenis antrenmanlarına ek dairesel çabukluk antrenman programlarını kullanabileceği önerilmektedir. Yaptığımız çalışmanın literatürde dairesel çabukluk

antrenmanları üzerine yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir ve dairesel çabukluk antrenmanları ile ilgili daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Adalı, H. (2019). Erkek futbolcularda çabukluk antrenmanlarının pozitif ivmelenmeye etkisi (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Arjunan, R. (2015). Effect of Speed, Agility and Quickness (SA Q) Training on Selected Physical Fitness Variables Among School Soccer Players. *International Journal of Research in Humanities, Arts and Literature (IMPACT: IJRHAL)*, 3(10).
- Gullikson, T. (2003). Teniste Fiziksel Uygunluk Testleri. (Çev. Yavuz Yarsuvat B.), *Spor Araştırmaları Dergisi*, 7 (1), 135-156.
- Ferrauti, A., Maier, P. & Weber, K. (2002), *Tennistraining*. Deutchland: Meyer und Meyer Verlag.
- Helgerud, J., Engen, L. C., Wisloff, U., & Hoff, J. (2001). Aerobic endurance training improves soccer performance. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 33(11), 1925-1931.
- Hazır, T., Mahir, Ö. F., & Açıkada, C. (2010). Genç futbolcularda çeviklik ile vücut kompozisyonu ve anaerobik güç arasındaki ilişki. *Spor Bilimleri Dergisi*, 21(4), 146-153.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Muratlı, S., 1997. *Çocuk ve Spor*, Bağırhan Yayınevi, Ankara.
- Muratlı, S., 1976. *Antrenman ve İstasyon Çalışmaları*, Pars Matbaası, Ankara.
- Orhan, S. (2008). Basketbolcularda İp Ve Ağırlık İpi Çalışmalarının Vücut Yağ Oranı, Yağ Yüzdesi Ve Çevre Ölçümlerine Etkisi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 3(2): 43-51.
- Özkan, A., Arıburun, B., & İşler, A. K. (2005). Ankara'daki Amerikan futbolu oyuncularının bazı fiziksel ve somatotip özelliklerinin incelenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2), 35-42.
- Rajković, A., Vučetić, V., & Bašić, D. (2014). Influence of specific speed, agility, and quickness training (SAQ) on speed and explosiveness of football players. *Sport Science*, 7(1), 48-51.
- Pathak, K. I. D. D. M., & Dar, K. I. (2019). Effect of speed agility and quickness (SAQ) training on selected skill related fitness and physiological variables among intercollegiate basketball players. *International Journal of Physiology, Nutrition and Physical Education*, 4(2), 256-260.
- Raya, M. A., Gailey, R. S., Gaunaud, I. A., Jayne, D. M., Campbell, S. M., Gagne, E., . . . Tucker, C. (2013). Comparison of three agility tests with male servicemembers: Edgren Side Step Test, T-Test, and Illinois Agility Test. *J Rehabil Res Dev*, 50(7), 951-960.
- Richers, Tracey A. (1995). Time-motion analysis of the energy systems in elite and competitive singles tennis. *Journal of Human Movement Studies* 28(2), 73-86.
- Hakan, Tan., Bingül, B. M., & Akkaya, C. C. (2020). Denge Performansında Fiziksel Yapının Etkisi. *Uluslararası İnsan VE Sanat Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 48-55.
- Yıldırım Y (2007): "Türkiye'de Performans Tenisi Yapan Sporcuların Tenise Başlama Nedenleri ve Beklentileri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ANKARA.
- World Medical Association. (2019). Declaration of Helsinki-Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects. World Medical Association: <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-> adresinden alındı.
- Weber, K. (1982). *Tennis – fitness, gesundheit, training und sportmedizin*. BLV Verlagsgesellschaft. Deutchland.

Geniş Özet

Hareket bir çocuğun fizyolojik ve psikolojik gelişimi için çok önemlidir. Sporun insan gelişimi için en etkili yaş aralığı 4-12 yaşlardır (Muratlı, 1997: 101). Tenis sporu da bireysel olarak çocukluk çağı itibarı ile yapılabilen ve tüm dünyada gün geçtikçe popülerliği artan sporlardandır (Yıldırım, 2007).

Tenis anaerobik ve aerobik enerji sistemlerinin aktif olduğu ayrıca sürat, kuvvet, esneklik, dayanıklılık ve koordinasyon gibi motorik özelliklerinin de geliştirilmesi gereken bir performans sporudur (Weber, 1982; Ferrauti, Maier & Weber, 2002). Tenis antrenmanlarının, sporcunun performansını üst düzeye taşıması ve geliştirilen performansın korunması için gereksinimlerin iyi analiz edilerek doğru planlanması ve periyotlanması gerekmektedir (Helgerud, Engen, Wisloff & Hoff, 2001). Tenis sporu içerisinde kuvvet, dayanıklılık, çeviklik ve kısa mesafeli koşuları gibi farkı birçok egzersizleri kapsamı nedeniyle fizyolojik gereksinimleri oldukça çeşitli ve karmaşık olan özgün bir branştır (Richers, 1995). Spor bilimlerinde yapılan araştırmalar gösteriyor ki, spor branşına uygun fiziksel özellikleri yeterli derecede gelişmeyen sporcuların, müsabaka sırasında hedeflenen performansı göstermesi pek mümkün olmamaktadır.

Dairesel antrenman, sürat, kuvvet, dayanıklılık ve genel olarak hareket becerisi gibi temel motor özelliklerin ve özel olarak elde edilen becerilerin hedefe yönelik olarak performans gelişimini sağlayan ve çeşitli istasyonlardan meydana gelen, kısa süreden oluşan egzersizlerdir (Muratlı, 1976: 68). Dairesel antrenman yöntemi, İngiltereden bilim insanları Adamson ve Morgan aracılığıyla meydana çıkarılmıştır. İngiltere içinde uygulanmasından sonra İsveç ve Belçika'da uygulanmaya başlanmıştır. Sporcuların benimsemiş olması ve yapılan antrenmanlarda pozitif geri bildirimler sonrasında kıza zamanda çok kullanılan bir antrenman biçimi olarak gelişimine devam etmiştir. Sporcuların motorik özelliklerini geliştirmede psikolojik açıdan önemli bir çalışma olan bu yöntem, fizyolojik açıdan da diğer antrenman çalışmalarının bir karışımı olmaktadır. Dairesel antrenmanlarda istasyonlar kas gruplarına değişmeli yüklenme sistemi mantığı ile kurulmaktadır Antrenmanın bu çeşidi; farklı istasyonların karışımından oluşur. Genelde belli olan bir sürede istasyon bitirilmelidir. İstasyon çalışmalarında süreyle birlikte tekrarlı metot ile uygulanır. Süre olarak uygulanacak antrenman çalışmalarının zamanı ve dinlenme aralıkları ilk önce belirlenir. Tekrarlı metot için ise çalışmaların tekrar sayısı her istasyon için belirlenir. Çalışmadaki tüm istasyonlardaki egzersizler uygulandığında dairesel antrenman tamamlanır (Muratlı, 1976: 68-69). Araştırmamızın amacı; 8-10 yaş grubu tenisçilerin 8 haftalık süre ile yapılan dairesel antrenmanların sürat ve çabukluk üzerine etkilerinin incelenmesini amaçlanmıştır.

Araştırma gruplarından, kontrol grubunun yaş ortalaması 8.92 ± 0.91 , boy ortalaması 129.93 ± 0.03 cm, vücut ağırlığı ortalaması ise 29.50 ± 3.75 kilogramdır. Deney grubunun yaş ortalaması 8.85 ± 0.86 yıl, boy ortalaması 129.14 ± 0.04 cm, vücut ağırlığı ortalaması ise 29.79 ± 5.01 kilogramdır.

Araştırma gruplarının ön test değerleri karşılaştırıldığında 5 metre sprint, 10 metre sprint ve pro agility testlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Araştırma gruplarının son test değerleri karşılaştırıldığında 10 metre sprint testinde anlamlı fark bulunurken ($p < 0.05$), 5 metre sprint ve pro agility testlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Kontrol grubunun ön test - son test değerleri karşılaştırıldığında 5 metre sprint, 10 metre sprint ve pro agility testlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Deney grubunun ön test - son test değerleri karşılaştırıldığında 5 metre sprint, 10 metre sprint ve pro agility testlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$).

Araştırmaya katılan sporcuların dairesel çabukluk antrenmanları programlarının ön test – son test olarak bakıldığında etkili olduğu görülmüştür.

Adalı'nın yapmış olduğu çalışmada erkek futbolcularda 8 haftalık çabukluk antrenmanının pozitif ivmelenmeye etkisini araştırmıştır. Çalışmaya katılan sporculara yaptırılan 8 haftalık çabukluk antrenmanları sonucunda yapılan 5 metre, 10 metre, 15 metre ve T-testi sonucunda sporcuların sporcuların sürat ve çeviklik becerilerinde gelişimler olduğu görülmüştür ($p < 0,05$) (Adalı, 2019).

Lise düzeyinde çocuklarda yapılan araştırmada dairesel antrenmanların yanı sıra motorik özellik gelişiminde branşın gerekliliği olan fiziksel yapı ve antropometrik özelliklere sahip olmanın da etkisinin olduğu ortaya konulmuştur (Tan, Bingül & Akkaya, 2020).

Arjunan'ın genç futbolcularda sürat, çeviklik ve çabukluk antrenmanlarının seçilmiş fiziksel fitness değişkenlerine etkisi incelediği araştırmada, yapılan antrenmanlar sonucunda sporcuların sürat ve çeviklik performanslarında gelişim olduğunu belirtmiştir (Arjunan, 2015).

Futbolculara yaptırılan sürat, çeviklik ve çabukluk antrenmanlarının patlayıcılık ve sürat performansları üzerine yapılan araştırmada, yaptırılan 6 haftalık antrenmanlar sonucunda çalışmaya katılan futbolcuların sürat performanslarının geliştiğini göstermiştir (Rajković ve ark., 2014). Basketbolcular üzerinde yapılan benzer başka bir çalışmada da sürat, çeviklik ve çabukluk antrenmanlarının sporcuların sürat performanslarını olumlu yönde etkilediği aktarılmıştır (Pathak ve Dar 2019).

Günay ve arkadaşı, 16-18 yaş grubu masa tenisçiler üzerine yaptığı araştırma sonucunda, dairesel çabuk kuvvet antrenmanlarının kuvvetin ve diğer özelliklerin gelişiminde etkili bir yöntem olduğunu belirtmişlerdir (Günay ve Çimen, 1996).

Yapılan literatür taraması sonucunda, araştırmamızla benzer ve ilişkili çalışmalara baktığımızda sonuçlarımızla literatürde ulaştığımız araştırmaların sonuçları arasında paralellik olduğu görülmüştür.

Bu araştırma sonucunda; 8 haftalık dairesel çabukluk antrenmanların 8-10 yaş tenisçilerin sürat ve çeviklik parametreleri üzerine olumlu yönde etkileri olduğu görülmüştür.

Araştırma sonucunda tenis antrenörleri ve kondisyonerlerinin, tenis antrenmanlarına ek dairesel çabukluk antrenman programlarını kullanabileceği önerilmektedir. Yaptığımız çalışmanın literatürde dairesel çabukluk antrenmanları üzerine yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir ve dairesel çabukluk antrenmanları ile ilgili daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir.

Extended Summary

Movement is very important for a child's physiological and psychological development. The most effective age range of sports for human development is 4-12 years (Muratlı, 1997: 101). Tennis is one of the sports that can be done individually as of childhood and its popularity is increasing day by day all over the world (Yıldırım, 2007).

Tennis is a performance sport in which anaerobic and aerobic energy systems are active and motoric features such as speed, strength, flexibility, endurance and coordination should be developed (Weber, 1982; Ferrauti, Maier & Weber, 2002). In order for the tennis training to maximize the performance of the athlete and to maintain the developed performance, the requirements must be well analyzed and planned and periodized correctly (Helgerud, Engen, Wisloff & Hoff, 2001). Tennis is a unique branch with very diverse and complex physiological requirements because it includes many different exercises such as strength, endurance, agility and short-distance running (Richers, 1995). Researches in sports sciences show that it is not possible for the athletes who do not develop enough physical features suitable for the sports branch to show the targeted performance during the competition.

Circular training is a short-term exercise consisting of various stations that provides target-oriented performance development of basic motor features and specially acquired skills such as speed, strength, endurance and mobility in general (Muratlı, 1976: 68). The circular training method was introduced by scientists Adamson and Morgan from England. After its implementation in the UK, it started to be implemented in Sweden and Belgium. After being adopted by the athletes and positive feedback in the trainings, it continued to develop as a widely used form of training for the girl. This method, which is a psychologically important study in improving the motoric characteristics of athletes, is a mixture of other training studies in physiological terms). In circular training, stations are established with the logic of alternating loading system for muscle groups. consists of a mix of different stations. In general, the station must be finished within a certain time. It is applied with the repetitive method along with the duration in the station works. The time and rest intervals of the training exercises to be applied as duration are determined first. For the iterative method, the number of repetitions of the studies is determined for each station.

Circular training is completed when the exercises at all stations in the study are applied (Muratlı, 1976: 68-69). The aim of our research; It is aimed to examine the effects of 8-week circular training on speed and quickness of 8-10 age group tennis players.

Among the research groups, the mean age of the control group was 8.92 ± 0.91 , the average height was 129.93 ± 0.03 cm, and the average body weight was 29.50 ± 3.75 kilograms. The mean age of the experimental group was 8.85 ± 0.86 years, the average height was 129.14 ± 0.04 cm, and the average body weight was 29.79 ± 5.01 kilograms.

When the pre-test values of the research groups were compared, no statistically significant difference was found in the 5 meter sprint, 10 meter sprint and pro agility tests ($p>0.05$).

When the post-test values of the research groups were compared, there was a significant difference in the 10-meter sprint test ($p<0.05$), while no statistically significant difference was found in the 5-meter sprint and pro agility tests ($p>0.05$).

When the pre-test and post-test values of the control group were compared, no statistically significant difference was found in the 5 meter sprint, 10 meter sprint and pro agility tests ($p>0.05$).

When the pre-test and post-test values of the experimental group were compared, a statistically significant difference was found in the 5 meter sprint, 10 meter sprint and pro agility tests ($p<0.05$).

It has been seen that the circular speed training programs of the athletes participating in the research are effective when viewed as a pre-test and post-test.

Adalı investigated the effect of 8-week quickness training on positive acceleration in male football players. As a result of the 8-week quickness training performed by the athletes participating in the study, it was observed that the athletes had improvements in their speed and agility skills as a result of the 5 meters, 10 meters, 15 meters and T-tests ($p<0.05$) (Adalı, 2019).

In a study conducted with high school children, it was revealed that in addition to circular training, physical structure and anthropometric characteristics, which are the requirements of the branch, have an effect on the development of motoric features (Tan, Bingül & Akkaya, 2020).

In Arjunan's study, which examined the effects of speed, agility and quickness training on selected physical fitness variables in young football players, he stated that there was an improvement in the speed and agility performances of the athletes as a result of the trainings (Arjunan, 2015).

In the research on the explosiveness and speed performances of the speed, agility and quickness trainings made by the football players, it was shown that the speed performances of the football players who participated in the study improved as a result of the 6-week training sessions (Rajković et al., 2014). In another similar study conducted on basketball players, it was reported that speed, agility and quickness training positively affected the speed performance of the athletes (Pathak and Dar 2019).

Günay et al., as a result of their research on table tennis players aged 16-18, stated that circular quick strength training is an effective method in the development of strength and other characteristics (Günay and Çimen, 1996).

As a result of the literature review, when we look at similar and related studies with our research, it has been seen that there is a parallelism between our results and the results of the studies we have reached in the literature.

As a result of this research; It has been observed that 8-week circular speed training has positive effects on the speed and agility parameters of 8-10 year old tennis players.

As a result of the research, it is suggested that tennis coaches and conditioners can use circular speed training programs in addition to tennis training. It is thought that our study will contribute to the studies on circular speed training in the literature, and it is recommended to conduct more studies on circular speed training.

Etik Kurul Kararları

Çalışmamızın yapılabilmesi için T.C İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı 05.04.2022 tarihli E-74555795-050.01.04-385031 sayılı etik kurulu onayı alınmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Birinci Yazar %25,
İkinci Yazar %25,
Üçüncü Yazar %25
Dördüncü Yazar %25

Çatışma Beyanı

Makalenin herhangi bir aşamasında maddi veya manevi bir çıkar sağlanmamıştır.

Yayın Etiği Beyanı

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminin Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Programı Öğrencilerinin Bilgi ve Farkındalıklarına Olan Etkisi

The Effect Of Occupational Health and Safety Education on the Knowledge and Awareness of Landscape and Ornamental Cultivation Program Students

Öğr.Gör. Sevil ÇIRAKOĞLU KELLECI

ORCID: 0000-0001-6124-0954 ◆ Bursa Uludağ Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, İş Sağlığı ve Güvenliği Programı ◆ sevilcirakoglu@uludag.edu.tr

Prof. Dr. Birol TAŞ

ORCID: 0000-0003-4975-0278 ◆ Bursa Uludağ Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarla Bitkileri Bölümü, Öğretim Üyesi ◆ melik@uludag.edu.tr

Özet

Modern iş yaşamından çalışma ortamlarında giderek artan bir öneme sahip olan İş Sağlığı ve Güvenliğinin (İSG) temel amacı, kişileri iş kazalarından ve meslek hastalıklarından koruyarak sağlıklı ve güvenli çalışma ortamlarının oluşturulmasını sağlamaktır. Çalışma ortamından kaynaklanan, kişinin sağlık ve güvenliğini tehlikeye atabilecek birçok durum, alınabilecek akılcı tedbirlerle önlenir. Bu nedenle, özellikle daha çalışma hayatına atılmadan önce kişilerde "Güvenlik Kültürü" oluşturmaya yönelik İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimlerinin verilmesi, ileride karşılaşılabilecek birçok kazanın önlenmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu amaçla, Yükseköğretim Kurumu (YÖK), çalışma ortamlarında önemli görevler üstlenen "Tekniker"lerin yetiştirildiği Meslek Yüksekokullarının çoğunda İş Sağlığı ve Güvenliği derslerini "Zorunlu Ders" statüsüne almıştır. Bu çalışma da verilen bu dersin öğrencilerin İSG konusundaki bilgi ve farkındalıklarına ne kadar etki ettiğini incelemek için tasarlanmıştır. Çalışma yapılan grubu, şu ana kadar incelenen gruplardan çok farklı olarak, Tarım ve Bitkisel Üretim alanında eğitim alan öğrenciler oluşturmuştur. Bu amaçla, oluşturulan çalışma evrenini, Bursa Uludağ Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Programında 2021-2022 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 48 öğrenci; örneklemini ise 12'si erkek 30'u kız toplam 42 gönüllü öğrenci oluşturmuştur. "Üçlü Dereceli Puanlama Anahtarı" kullanılarak toplam 19 sorudan oluşturulan bir anket formu, birinci ve ikinci sınıf öğrencilerine uygulanmış ve veriler frekans dağılımları, betimsel istatistikler, güvenilirlik ve Mann Whitney U testi analizi uygulanmış ve değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda, katılımcıların %76,2'si İSG'nin çalışma yaşamına doğrudan etkilediğini, %76,2'si iş hayatına başlamadan önce iş güvenliği eğitiminin alınması gerektiğini, %73,8'i iş güvenliği kurallarına gereken hassasiyeti gösterdiklerini, % 61,9'u çalışmalarını sırasında iş güvenliği eğitiminin faydasını gördüklerini, %73,8'i İSG'ye dikkat edilmesinin iş verimliliğini ve kalitesini artırdığını, % 69,0'u çalışanların İSG de daha etkin rol oynaması gerektiğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı ve Güvenliği, Tarım, Tutum ve Farkındalık

Abstract

The main purpose of Occupational Health and Safety (OHS), which has an increasing importance in modern business life and working environments, is to protect people from work accidents and occupational diseases and to create healthy and safe working environments. Many situations that may endanger the health and safety of the person arising from the working environment can be prevented with rational measures. For this reason, providing Occupational Health and Safety trainings to create a "Safety Culture", especially before they start working life, has an important place in preventing many future accidents. For this purpose, the Higher Education Institution (YÖK) has taken Occupational Health and Safety courses to the status of "Compulsory Course" in most of the Vocational Schools where "Technicians" who take on important tasks in the working environment are educated. This study is designed to examine how much this course has affected students' knowledge and awareness of OHS. The study group consisted of students studying in the field of Agriculture and Crop Production, very different from the groups examined so far. For this purpose, the study universe was created by 48 students studying at Bursa Uludağ University Technical Sciences Vocational School Landscape and Ornamental Plants Breeding Program in the 2021-2022 academic year; The sample consisted of 42 volunteer students, 12 boys and 30 girls. A questionnaire consisting of a total of 19 questions using the "Triple Rubric" was applied to first and second year students, and the data were applied and evaluated with frequency distributions, descriptive statistics, reliability and Mann Whitney U test analysis. As a result of the study, 76.2% of the participants stated that the OHS of the participants directly affects their

Kabul Tarihi/Received: 15.08.2022 | Onay Tarihi/Accepted: 08.11.2022 | Yayın Tarihi/Published: 30.12.2022

working life, 76.2% of them said that occupational safety training should be taken before starting their working life, 73.8% showed the necessary sensitivity to the occupational safety rules, 61%, 9 of them stated that they saw the benefit of occupational safety training during their work, 73.8% of them stated that paying attention to OHS increases their work efficiency and quality, and 69.0% of them thought that employees should play a more active role in OHS.

Keywords: Occupational Health and Safety, Agriculture, Attitude and Awareness

Giriş

Tarım, önemi günden güne artan ve her ülke ekonomisi için önemli olan stratejik bir hususdur. Gelecekte çıkması olası savaşların esas nedeninin su kaynakları ve gıda üretimi üzerine olacağı varsayımıyla ülkemizin, birçok tarım ürünü yetiştiriciliği için sahip olduğu uygun iklim şartları nedeniyle, stratejik önemi daha da artmıştır. Uluslararası Çalışma Örgütüne göre (ILO-International Labor Organization) her yıl 170.000 kişi tarım kazalarında yaşamını yitirmekte, daha fazla kişi de sakat kalmaktadır. Ülkemiz için 2020 yılında bu sayı 2.452 çalışan iş kazası ile gerçekleşmiştir. Göz ardı edilemeyecek bu rakamlara ek olarak, çalışanların onda dokuzu iş sözleşmesi yapmamakta (sigortasız), zam için grev yapmamakta, işten de çıkartılmamaktadırlar. Çünkü tarım işletmelerinin çoğu aile işletmesidir ve aile içinde de bu tip şeyler hoş karşılanmamaktadır (Taş, 2019, s. 1-133). Bu sektörde yaşanan iş kazası ve meslek hastalığı türü, endüstride çalışanların karşılaştığı iş kazası ve meslek hastalıklarıyla oldukça benzerdir. Endüstride çalışanlar gibi tarım çalışanları da çalışma ortamlarında var olan fiziksel, kimyasal, biyolojik, ergonomik ve psikososyal risk etmenleriyle karşılaşabilmektedirler. Bu nedenlerle, tarım çalışanlarının iş kazası geçirme ve meslek hastalıklarına yakalanma riskleri yüksektir. Çalışan sayısı, çalışma süresi, çalışanın niteliği, işletmenin büyüklüğü ve işletmenin uğraş alanı gibi birçok çeşitliliğin olduğu tarım sektöründe risklerle ilgili farkındalık düzeyleri, kaza ve hastalıkları önlemeye yönelik uygulamaları önemli ölçüde etkiler.

Tarımsal faaliyetler esnasında ortaya çıkan tehlikelerin ana nedenleri traktör, tarım arabası, hasat makinesi gibi risk oluşturabilecek makineler, kimyasal ilaç ve gübre kullanımı, ergonomik olmayan çalışma koşulları, iklimsel faktörler ve böcek, yılan gibi hayvan sokmaları olarak görülmektedir. Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği sektöründe özellikle iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmaların daha çok fiziksel risk faktörleri (sıcaklık, toz, güneşten gelen radyasyon) ile kimyasal risk faktörlerinin (gübre ve pestisit kullanımı) insan sağlığına olası olumsuz etkileri üzerine yoğunlaştığı göze çarpmaktadır. Özellikle gübre ve ilaç kullanımı çok yaygın olduğu için gerek insan, gerekse çevre sağlığı açısından oldukça büyük riskler içermektedir. Bunların kontrolsüz kullanımları zehirlenmelere ve hastalıklara yol açmaktadır (Sakartepe, 2016, s. 16-18).

Çalışmamızın evrenini oluşturan Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği mezunlarının çalışma mekanları, risk faktörlerinin kontrol altına alınmasının güç olduğu açık hava ya da seralardır. Bu program mezunları yeşil alan ve park gibi alanların kurulmasında ve bu alanlara fidan, çiçek vb. ekim-dikiminde, kurulacak olan süs havuzları vb. yapıların tamamlanmasında, peyzaj uygulamalarında kullanılan her türlü ağaç, çalı, yıllık ve çok yıllık bitkilerin üretiminde, bakımında, zararlılarla mücadelesinde ve hasat işlemlerinde hem görev alır hem de görev alan işçileri denetler ve yönlendirme görevlerini yerine getirirler (uludag.edu.tr/tby, 2022). Bilinçli çalışan yetiştirilmesinin temelleri okullarda verilen eğitimle atılmaktadır. Kişilerin sahip olduğu hakları bilmesi, güvenli davranışlarda bulunarak çalışması, iş sağlığı ve güvenliği konusundaki farkındalıklarının artması sayesinde, ülkemizde eksik olan iş sağlığı ve güvenliği kavramının farkındalığını yerleştirmek ayrıca iş kazaları ve meslek hastalıkları sayılarını azaltmak mümkün olabilecektir.

Bu kapsamda gerçekleştirilen çalışmanın temel amacı, Bursa Uludağ Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Programında öğrenim gören öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği algı düzeylerinin belirlenmesidir. Programda öğrenim gören toplam 48 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada 19 maddelik anket formu çevrimiçi olarak katılımcılara ulaştırılmış ve kullanılabilir olan 42 form değerlendirmeye alınmıştır.

Kavramsal Çerçeve

Gölbaşı (2002), 1167 adet tarım kazasını değerlendirerek, traktör ve tarım makinelerinden kaynaklı kazaların nedenlerini ve tahmini kaza maliyet indekslerini belirlemeye çalışmıştır. Traktörlerle ilgili 880 adet kazanın incelenmesinden; kazanın oluş şekli açısından tüm kaza tipleri içinde devrilmenin birinci sırada yer aldığı, en yaygın kaza nedenlerinin ise şoförün dikkatsizliği ve trafik kurallarına uymaması olarak tespit edilmiştir. Göz önüne alınan risk faktörlerinden hesaplanan tahmini kaza maliyet indeks değerleri; çayır biçme makinesi, helezonlu götürücü ve santrifüj gübre dağıtma makinalarının kazalarda yüksek riske sahip makine grupları olduğunu göstermiştir (Gölbaşı, 2002, s. 1-235).

Tong vd. (2009), Tayvan'daki 66 kolej ve üniversitedeki toplam 4474 öğrenciye uyguladığı iş sağlığı ve güvenliği farkındalığı anketi uygulamışlar ve sonuç olarak, doğa bilimleri ve mühendislik eğitimi geçmişine sahip öğrencilerin İSG konularına ve kurslarına büyük ilgi gösterme eğiliminde oldukları saptamışlardır (Tong, Lin, Chen, & j Lin, 2009, s. 468-474).

Yurtlu vd. (2012), çiftçilerin tarım makineleri kullanımına ilişkin risk algılarına yönelik yaptıkları çalışmada çiftçilerden oluşan 38 kişiye yüz yüze anket uygulamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, güvenli makine kullanımı konusunda çiftçilerin eğitim düzeyinin düşük olduğu, doğrudan makine kullanıcısı olmayıp da tarım makinelerinin yanında çalışan kadın, çocuk ve diğer kişilerinde bu makinalardan kaynaklı iş kazalarına uğradıkları görülmüştür (Yurtlu, Demiryürek, Bozoğlu, & Ceyhan, 2012, s. 93-101).

Ferrea vd. (2015), İspanya Ulusal Güvenlik ve Hijyen Enstitüsü için, Güneydoğu İspanya'da bulunan Almeria'da, seralarda çalışan çiftlik çalışanlarının olası psikososyal risklerini belirlemek için bilişsel yük, geçici özerklik, iş tanımı, süpervizyon-katılım, rol tanımı, çalışan ilgisi ve kişisel ilişkileri belirlemek için 75 soruluk bir anket uygulamışlardır. 548 çalışanın değerlendirildiği bu anket sonuçlarına göre, işçiler üzerinde ağır bir psikososyal yük olmadığı ama iş kazaları ve çalışama zamanı kayıplarının azaltılması ve sağlık maliyetlerinin düşürülmesi için daha etkin eylem planlarının çalışanlarında görüşü alınarak geliştirilmesinin gerektiği belirlenmiştir (Ferrea, García, & Sola, 2015, s. 77-90).

Aragona vd. (2018), seralarda çalışan 1002 tarım işçisinin kas-iskelet sistemi rahatsızlıklarını ve çalışma koşullarını değerlendirmek için, vücudun farklı bölgelerine ilişkin çoktan seçmeli 28 sorunun olduğu bir anket uygulamışlardır. Anket sonuçlarına göre, çalışanlarda kas ve iskelet sistemi rahatsızlıklarına rastlanmış olup, bu rahatsızlıkların iş görmeyi etkileyecek boyutta olmadığı saptanmıştır. En sık rastlanan rahatsızlığın boyun ağrıları olduğu görülmüştür (Aragona, Liria, Ferre, & Alonso, 2018, s. 219-235).

Saltuk ve Atılğan (2020), Siirt ili ve ilçelerindeki seralarda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını incelemişler ve 5x5 L Matris ile risk analizi yapmışlardır. Çalışma sonuçlarına göre, özellikle pestisit uygulamalarında yüksek derece risk hesaplanırken, yaralanmalı kazaların en çok düşmeye bağlı olduğu ve iş kazalarının önüne geçilebilmesi için, sera çalışanlarının yaptıkları iş ile ilgili tehlikeler konusunda eğitilmeleri gerektiği sonucuna varılmıştır (Saltuk & Atılğan, 2020, s. 881-890).

Pinzke vd. (2018), 3375 çiftçi üzerinde yaptığı anket çalışmasında, İSG eğitimi alan çiftçilerin İG eğitimi almayan çiftçilere göre mesleki riskler hakkında daha bilgili oldukları ve bu riskleri ortadan kaldırmak için eylemler gerçekleştirdiklerini gözlemlemişlerdir (Pinzke, Svennefelt, & Lundqvist, 2018, s. 193-211).

Güğerçin ve Baytorun (2018), Türkiye'de önemli bir üretim alanı olan seracılık ve seralardaki tehlike ve alınabilecek önlemler ve seralarda iş kazalarının önlenmesi konusunda yaptıkları çalışmada, seralarda ölümlere

neden olabilecek derecede ağır iş kazalarının yaşanabileceğini belirterek, alınabilecek önlemleri belirtmişlerdir (Güğerçin & Baytorun, 2018, s. 157-168).

Galan vd. (2019) çalışmalarında, Güneydoğu İspanya'da bulunan Almeria'daki kabak yetiştiriciliğinin yapıldığı seralarda çalışan işçilerin, iş yaparken sergiledikleri duruşları ergonomik bir değerlendirme yöntemi olan OWAS (Ovako Working Posture Assessment System) ile incelenmişlerdir. Çalışanların gün içindeki hareketleri video ile kayıt altına alınmış ve daha sonra bu kayıtlar izlenerek çalışanların benimsedikleri duruşlar üzerinde gözlemler yapılmış ve değerlendirilmiştir. Çalışma sonunda, OWAS yöntemi tarafından belirlenen dört risk seviyesinin, %33,33'ü risk seviyesi 1'e, %37,14 risk seviyesi 2'ye, %28,57 risk seviyesi 3'e ve %0,95'i risk seviyesi 4'e ait olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre, çalışanların yaptıkları görevler sırasında benimsedikleri duruşların birçoğunun sakatlamaya yol açacağı belirtilerek, çözüm önerisi olarak elle yapılan işlerin azaltılmasını ve bu işleri yapabilecek makinaların kullanılmasını sunmuşlardır (Galan, Parra, Alonso, Golasi, & Ferre, 2019, s. 1-18).

Rahimi vd. (2020), sera şartlarında çalışan kadınların üreme sağlığı ve kan değerlerinin belirlenmesi amacıyla, serada çalışan 308 kadın ile kontrol grubu olarak 337 ev hanımı ile anket çalışması yapmışlardır. Çalışma sonuçlarına göre; sera işçileri arasında kontrol grubuna göre spontane düşük olayı, kısırlık, düşük doğum ağırlığı (DDA), anormal doğumlar ve erken doğum oranlarının ev hanımlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Hematolojik parametreler karşılaştırıldığında ise kadın sera çalışanları arasında beyaz kan hücrelerinde (WBC) önemli bir artış ve hemoglobin (Hb), hematokrit (HCT), ortalama eritrosit hacmi (MCV) ve ortalama eritrosit hemoglobin konsantrasyonunda (MCHC) önemli düşüş olduğunu gözlenmiştir (Rahimi, Rafati, Sharifi, & Seyed, 2020, s. 2-7).

Taş (2021), tarımda yaşanan İSG sorunlarını incelediği çalışmasında, İSG eğitimi almış üreticilerin bu konuya daha bilinçli bir şekilde yaklaştığını bildirmiştir (Taş, 2021, s. 481-489).

Yöntem

Araştırmanın Amacı

Çalışma ile bir devlet üniversitesinde öğrenim gören ve zorunlu olarak okutulan İSG eğitimlerine katılan öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği bilgi ve farkındalık algılarının ölçülmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, demografik soruların yanı sıra Reşitoğlu vd. (2018) tarafından geliştirilen anket formu aracılığı ile amaca ulaşmak istenmiştir (Reşitoğlu, ve diğerleri, 2018, s. 459-473). Araştırmacılar tarafından çeşitli anketlerden yararlanılarak hazırlanan sorular, Üniversite Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun (2022-5) sayılı oluru ile uygulanmaya başlanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini bir devlet üniversitesi Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Programında öğrenim gören toplam 48 katılımcı ile gerçekleştirmiştir. Araştırmada evrenin tamamına ulaşılması hedeflendiğinden örneklem seçme yoluna gidilmemiştir ve derse katılan tüm öğrencilerden çalışma kapsamında geliştirilen anket formunu doldurmaları istenmiştir. Toplamda 42 öğrencinin anketi değerlendirilmeye alınmıştır.

Veri Toplama Aracı

Bir devlet üniversitesi, Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Programı öğrencilerine, iş sağlığı ve güvenliği bilgi ve farkındalık algısını tespit için iş sağlığı ve güvenliği ilkelerinden hareketle 19 soru oluşturulmuştur. 3'lü Likert

tipinde 19 maddelik anket formu katılımcılara çevrimiçi olarak gönderilmiş, hatalı ve eksik formlar elendikten sonra kullanılabilir 42 form değerlendirilmeye alınmıştır.

Verilerin Analizi

Anket tekniği ile elde edilen veriler SPSS 23.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen verilere güvenilirlik analizi ve Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

Bulgular

Uygulanan anket formunda kullanılan toplam 19 değişkenin Cronbach's Alpha değeri: 0.97'dir. Bu durumda tüm değişkenlerin Cronbach's Alpha değeri sosyal bilimlerdeki 0.70 sınırının üzerinde olup güvenilir olduğu söylenebilir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	N	%
Kadın	30	71,4
Erkek	12	28,6
Toplam	42	100,0
Yaş	N	%
17-20	13	31,0
21-29	19	45,2
30-39	3	7,1
40-49	5	11,9
50-60 veya daha büyük	2	4,8
Toplam	42	100,0
Mezuniyet	N	%
Düz Lise	28	66,7
Meslek Lisesi	12	28,6
Diğer	2	4,8
Toplam	42	100,0

Tablo 1'de ki veriler incelendiğinde; çalışmaya katılanların %28,6'sı erkek, %71,4'ü kadınlardan oluşturmaktadır. % 45,2'si 21-29 yaş aralığındadır. %66,7'si düz lise, % 28,6'sı meslek lisesi ve %4,8'i imam-hatip lisesi ve üniversite mezunudur.

Tablo 2. Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Programı öğrencilerinin İSG ile ilgili bilgilerine yönelik anket sonuçlarının karşılaştırılması

	1. Katılmıyorum	2. Kararsızım	3. Katılıyorum	TOPLAM
1. İş sağlığı ve güvenliği iş hayatını doğrudan etkilemektedir.	n 9	1	32	42
	% 21,4	2,4	76,2	100,0
2. İş Sağlığı ve Güvenliği kanunu hakkında bilgim vardır.	n 8	16	18	42
	% 19,0	38,1	42,9	100,0
3. İş sağlığı ve güvenliği dersi sayesinde iş sağlığı ve güvenliği hakkında	n 8	7	27	42

bilgilendirildim.	%	19,0	16,7	64,3	100,0
4. İş güvenliği ile ilgili uyarı levhaları hakkında bilgi sahibiyim.	n	9	8	25	42
	%	21,4	19,0	59,5	100,0
5. Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği alanında çalışacağım için maruz kalabileceğim kaza ve hastalıklar hakkında bilgi sahibiyim.	n	8	7	27	42
	%	19,0	16,7	64,3	100,0
6. İş kazalarında uygulanabilecek ilkyardım uygulamaları hakkında bilgi sahibiyim.	n	8	13	21	42
	%	19,0	31,0	50,0	100,0
7.Uygulama dersi veren öğretim elemanlarının iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeterli bilgiye sahiptir.	n	7	6	29	42
	%	16,7	14,3	69,0	100,0
8. Tüm çalışanlar iş hayatına başlamadan önce iş güvenliği eğitimi almalıdır.	n	9	1	32	42
	%	21,4	2,4	76,2	100,0
9. Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği alanında iş yerinde oluşabilecek meslek hastalığı ve kazalarla ilgili yasal hak ve sorumluluklarımı biliyorum.	n	9	9	24	42
	%	21,4	21,4	57,1	100,0

Tablo 2'ye göre katılımcıların %76,2'si, İSG'nin çalışma yaşamına doğrudan etkilediğini belirtirken, %64,3'ü üniversite de verilen İSG dersi sayesinde İSG hakkında bilgilendirildiklerini, %64,3'ü kendi meslekleriyle ilgili kaza ve meslek hastalıkları hakkında ki bilgilere sahip olduklarını, %76,2'si iş hayatına başlamadan önce iş güvenliği eğitimi alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Yine katılımcılar İSG kanunu hakkında (%42,9) ve ilk yardım uygulamaları konusunda (%50), bilgilerinin yeterli olmadığını da ifade etmişlerdir.

Tablo 3. Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Programı öğrencilerinin İSG ile ilgili tutumlarının karşılaştırılması

		1. Katılmıyorum	2. Kararsızım	3. Katılıyorum	TOPLAM
10. Uygulama dersleri ve staj yaptığım alanlarda iş güvenliği ile ilgili uyarı levhaları yeterlidir.	n	11	10	21	42
	%	26,2	23,8	50,0	100,0
11. Öğretim elemanları tarafından iş güvenliği ile ilgili olarak uyarıldığımı düşünüyorum.	n	9	7	26	42
	%	21,4	16,7	61,9	100,0
12. Bulaşıcı hastalıklar açısından gerekli testleri ve aşılı yaptırım.	n	13	5	24	42
	%	31,0	11,9	57,1	100,0
13. Öğrenci olarak iş güvenliği kurallarına gereken hassasiyeti gösteriyorum.	n	9	2	31	42
	%	21,4	4,8	73,8	100,0
14. Pratik uygulamalar sırasında iş güvenliği eğitiminin faydasını gördüm.	n	9	7	26	42
	%	21,4	16,7	61,9	100,0
15. Eğitimim boyunca uygulama derslerinde iş kazası geçirme riskim fazladır.	n	16	14	12	42
	%	38,1	33,3	28,6	100,0
16. İş sağlığı ve güvenliğine dikkat edilmesi iş verimliliğini ve kalitesini artırır.	n	9	2	31	42
	%	21,4	4,8	73,8	100,0
17. Uygulamalarda gerektiğinde kişisel koruyucu donanım kullanıyorum.	n	10	8	24	42
	%	23,8	19,0	57,1	100,0
18.Çalışanların iş sağlığı güvenliğinde daha etkin rol oynaması gerektiğini düşünüyorum.	n	8	5	29	42
	%	19,0	11,9	69,0	100,0
19. Çalışanların İSG konusundaki bilgi birikim düzeyinin genel olarak yetersiz	n	15	16	11	42

olduğunu düşünüyorum.	%	35,7	38,1	26,2	100,0
-----------------------	---	------	------	------	-------

Katılımcıların İSG ile ilgili tutumlarının incelendiği Tablo 3’de ise öğrencilerin %73,8’i iş güvenliği kurallarına gereken hassasiyeti gösterdiklerini, %61,9’u çalışmaları sırasında iş güvenliği eğitiminin faydasını gördüklerini, %73,8’i İSG’ye dikkat edilmesi iş verimliliğini ve kalitesini artırdığını, %69,0’u çalışanların İSG de daha etkin rol oynaması gerektiğini düşündüklerini belirtmektedirler. Buna karşın öğrencilerin %50’si uygulama yaptığı alanlarda ve staja gittikleri işyerlerinde İSG ile ilgili uyarıcı levhaların eksik olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4. Kadın ve erkek öğrencilerin İSG ile ilgili bilgilerine ve tutumlarına yönelik anket sonuçlarının karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	X	SS	Mann-Whitney U	p
1. İş sağlığı ve güvenliği iş hayatını doğrudan etkilemektedir.	Erkek	12	1.8333	1.02986	89.500	0.001*
	Kadın	30	2.8333	.53067		
2. İş Sağlığı ve Güvenliği kanunu hakkında bilgim vardır.	Erkek	12	1.6667	.77850	82.000	0.003*
	Kadın	30	2.4667	.62881		
3. İş sağlığı ve güvenliği dersi sayesinde iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgilendirildim.	Erkek	12	1.9167	.90034	96.500	0.006*
	Kadın	30	2.6667	.66089		
4. İş güvenliği ile ilgili uyarı levhaları hakkında bilgi sahibiyim.	Erkek	12	1.6667	.88763	74.000	0.001*
	Kadın	30	2.6667	.60648		
5. Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği alanında çalışacağım için maruz kalabileceğim kaza ve hastalıklar hakkında bilgi sahibiyim.	Erkek	12	1.9167	.90034	96.500	0.006*
	Kadın	30	2.6667	.66089		
6. İş kazalarında uygulanabilecek ilkyardım uygulamaları hakkında bilgi sahibiyim.	Erkek	12	1.7500	.96531	96.500	0.011*
	Kadın	30	2.5333	.57135		
7. Uygulama dersi veren öğretim elemanlarının iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeterli bilgiye sahiptir.	Erkek	12	1.9167	.99620	96.500	0.004*
	Kadın	30	2.7667	.50401		
8. Tüm çalışanlar iş hayatına başlamadan önce iş güvenliği eğitimi almalıdır.	Erkek	12	1.6667	.98473	68.000	0.001*
	Kadın	30	2.9000	.40258		
9. Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği alanında iş yerinde oluşabilecek meslek hastalığı ve kazalarla ilgili yasal hak ve sorumluluklarımı biliyorum.	Erkek	12	1.5833	.90034	67.500	0.001*
	Kadın	30	2.6667	.54667		
10. Uygulama dersleri ve staj yaptığım alanlarda iş güvenliği ile ilgili uyarı levhaları yeterlidir.	Erkek	12	1.7500	.96531	108.500	0.030*
	Kadın	30	2.4333	.72793		
11. Öğretim elemanları tarafından iş güvenliği ile ilgili olarak uyarıldığımı düşünüyorum.	Erkek	12	1.6667	.88763	71.500	0.001*
	Kadın	30	2.7000	.59596		
12. Bulaşıcı hastalıklar açısından gerekli testleri ve aşıları yaptırdım.	Erkek	12	1.5833	.90034	85.500	0.003*
	Kadın	30	2.5333	.77608		
13. Öğrenci olarak iş güvenliği kurallarına gereken hassasiyeti gösteriyorum.	Erkek	12	1.8333	1.02986	92.000	0.001*
	Kadın	30	2.8000	.55086		

14. Pratik uygulamalar sırasında iş güvenliği eğitiminin faydasını gördüm.	Erkek	12	1.7500	.96531	88.000	0.003*
	Kadın	30	2.6667	.60648		
15. Eğitimim boyunca uygulama derslerinde iş kazası geçirme riskim fazladır.	Erkek	12	1.6667	.88763	138.000	0.214
	Kadın	30	2.0000	.78784		
16. İş sağlığı ve güvenliğine dikkat edilmesi iş verimliliğini ve kalitesini artırır.	Erkek	12	1.8333	1.02986	92.000	0.001*
	Kadın	30	2.8000	.55086		
17. Uygulamalarda gerektiğinde kişisel koruyucu donanım kullanıyorum.	Erkek	12	1.7500	.96531	97.000	0.009*
	Kadın	30	2.5667	.67891		
18.Çalışanların iş sağlığı güvenliğinde daha etkin rol oynaması gerektiğini düşünüyorum.	Erkek	12	1.7500	.96531	76.500	0.001*
	Kadın	30	2.8000	.48423		
19. Çalışanların İSG konusundaki bilgi birikim düzeyinin genel olarak yetersiz olduğunu düşünüyorum.	Erkek	12	1.7500	.86603	151.500	0.398
	Kadın	30	1.9667	.76489		

Analiz sonucunda erkek ve kadın öğrenciler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Böyle bir durumda iki örneğin ortalamalarının eşitliğini test eden parametrik bir test olan t testi uygulanır. Parametrik test varsayımlarının sağlanamaması durumunda t testi yerine parametrik olmayan bir test olan Mann-Whitney U testi kullanılır. Söz konusu test ile merkezi konum ölçütlerinden biri olan medyan kullanılarak iki bağımsız örneklem arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı araştırılmaktadır (Israel, 2008, s. 1-320). Kadın ve erkek öğrencilerinin anket sorularına verdikleri cevapların karşılaştırılması sonucunda elde edilen istatistiksel “p” değerleri Tablo 4’de gösterilmiştir. Tablo 4’de; kadın ve erkek öğrencilerinin İSG konusundaki bilgi ve tutumlarının sonuçları karşılaştırılmıştır. “1.,2.,3.,4.,5.,6.,7.,8.,9.,10.,11.,12.,13.,14.,16.,17.,18., soruların değerlendirilmesi sonucunda kadın ve erkek öğrencilerin arasındaki fark, istatistiki olarak anlamlıdır (p < 0,05). Cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılık özellikle kadın öğrenciler için olumludur. Cevaplar yaş ve mezuniyet değişkenliği değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Sonuç ve Tartışma

Günümüzde tekniker ihtiyacı ile birlikte meslek yüksekokullarına olan ihtiyaç ve ilgi gün geçtikçe artmaktadır. Bu yüzden endüstri, sanayi ve hizmet sektörlerinde, yeterli bilgi ve beceriye sahip ve rekabet gücünü arttıracak insan gücünü yetiştirmek, sadece mesleki yeterlilik değil, aynı zamanda öğrencilerin İSG açısından da yeterli donanımlara sahip olması gerekmektedir (Özgüler & Koca, 2013, s. 15-20).

Tüm işyerlerinde yapılan düzenlemelerle sağlıklı ve güvenli çalışma yaşamı oluşturmak 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile işverenin sorumluluğunda olmuş olsa da bu görev sadece işverenler ve iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin işi olmadığı, sağlıklı ve güvenli oluşturulma çalışmaları bu ortamlarda çalışan bireylerin konuya bilgili ve farkında olarak yaklaşması ile olacaktır.

Bu çalışmada; Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği programında ki öğrencilerin İSG kavramı ve algısı tüm boyutlarıyla ele alınarak, İSG uygulamalarının neler getirdiği ile ilgili önemli saptamalarda bulunulmuştur ve karşılaşılan sorunlarla ilgili ifadelerle değinilmiş ve incelenmiştir. Tarım sektörünün alt boyutu olan Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği İşyeri Tehlike Sınıfları tebliğine göre çoğunlukla “tehlikeli” ve “çok tehlikeli” olarak belirlenen çalışma ortamında çalışacak olması nedeniyle çok bilinçli ve duyarlı davranmaları gerekmektedir. Bu durumda, öğrencilerin İSG kavramı ve uygulamalarıyla ilgili bilgi düzeylerini değerlendirmek ve konuyla ilgili bakış açılarını olumlu yönde etkilemek, çalışma yaşamlarında iş kazaları ve meslek hastalıklarının sayılarında azalma sağlayabileceği kanısı oluşturmaktadır. Ülkemizde özellikle tarım sektöründe kayıt dışı çalışma yaygınlığı bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla yaşanan iş kazaları istatistiklere yansısından daha fazladır. Çalışmamızda, %42,9 öğrencinin “İş Sağlığı ve Güvenliği” kanununu biliyor olmaları ve % 64’ünün, İSG hakkında, bilgi sahibi olmaları umut vericidir. Ülkemizde birçok ülkeyle kıyaslandığında, İSG eğitiminin önemi açısından farkındalık oluşumu henüz son yıllarda hız

kazanmıştır. %61,9 öğrencinin, iş güvenliği ile ilgili olarak öğretim elemanları tarafından etkin olarak uyarıldıklarını belirtmeleri, İSG konusunun hassasiyetine önem verdiklerini göstermektedir.

Katılımcıların üniversite de verilen İSG dersi sayesinde İSG hakkında bilgilendirildiklerini, kendi meslekleriyle ilgili kaza ve meslek hastalıkları hakkında ki bilgilere sahip olduklarını ve iş hayatına başlamadan önce iş güvenliği eğitimi alınması gerektiği fikrinde olması, YÖK'ün İSG farkındalığı olan genç çalışanların yetiştirilmesi konusundaki hedefine adım adım ulaştığını ve bu dersin farkındalık yarattığını göstermektedir.

Ayrıca yapılan anket sonucunda öğrencilerin "İş Sağlığı ve Güvenliği kanunu hakkında bilgilerinin (%42,9) ve iş kazalarında uygulanabilecek ilkyardım uygulamaları hakkındaki yeterliliklerinin (%50,0) oranlarına bakıldığında, İş Hukuku ve İlkyardım konularında ki bu iki soru İSG'nin en temel ve bilinmesi gereken konularını içerir, öğrencilerin daha çok bilgilendirilmeleri gerektiğini göstermiştir. Özellikle ilkyardım konusunda, yaptıkları iş ve aldıkları eğitim gereği teknik konularda bilgisi çok iyi olan öğretim elemanlarının, ilkyardım konusunu bu konuda eğitim almış, belgesi olan birine veya bir sağlık çalışanına anlattırmalarının öğrencilere daha çok katkı sağlayacağını göstermektedir.

Katılımcılar gerek uygulama yaptıkları alanlarda gerekse staj yaptıkları işyerlerinde İSG uyarı levhalarının eksik olduğuna işaret etmişlerdir. Bu konu tarım işletmelerinin birçoğunun adeta kanayan yarasıdır. Tarımda çalışanlara yönelik iş kanunları yetersizdir. Çünkü bu alanda geçerli olan 4857 sayılı İş Kanunu, 50'nin üzerinde işçinin bulunduğu tarım ve orman işlerinin yapıldığı işletmelerde iş sağlığı ve güvenliği hükümlerini uygulatırken, 50 ve 50'den az işçi çalıştıran tarım işletmelerini bu kanun kapsamı dışında bırakmıştır. Bu husus 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda nispeten düzeltilmiş ve "Çalışan istihdam etmeksizin kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapan yerler hariç bütün işletmelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Kanun hükümlerinin uygulanacağına" karar verilmiştir. Yani, eğer tarım işletmesi bir aile işletmesi şeklindeyse (çalışanlar baba, eş, çocuklar vs. oluşmuşsa), bu işletme 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamı dışında tutulurken, aile işletmesi olmayan bütün tarım işletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği hükümleri uygulanacaktır. Ülkemizdeki tarım işletmelerinin %80'inden fazlası aile işletmesi olduğundan bu işletmeler ne yazık ki 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamı dışındadır (Taş, 2019, s. 1-133). Bu nedenle bu tip işyeri açacak olan kişilere mutlaka Tarımdaki riskleri ve tehlikeleri anlatan bir eğitimin verilmesi uygun olacaktır. İş Müfettişlerinin de bu tip yerleri daha sık denetlemeleri sektörün yararına olacaktır.

Cinsiyet değişkenindeki anlamlı farklılık ağırlıklı olarak kadındır. Tarım, ülkemizde kadınların oransal olarak en fazla istihdam edildiği sektördür. Aydoğdu (2019), TRC2 Bölgesinde, Şanlıurfa ve Diyarbakır, tüm sektörlerde istihdam edilen kadınların %59,2'si, tarımda çalışmakta olduğunu, kadınlar tarımsal üretimin esas unsurları olup, çoğunlukla ücretsiz aile içi işgücü, gündelikçi ve mevsimlik tarım işçisi olarak, ağır koşullarda çalışmakta olduğunu belirtmektedir (Aydoğdu, 2019, s. 380-390). Candan ve Günal (2013), çalışmalarında 1980 sonrası dönemde tarımsal dönüşüm ve tarımda kadın emek gücü arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Çalışma, kadının evde güvencesiz ev işçisi, tarlada da güvencesiz tarım işçisi olarak çalışmasının, 1980ler sonrası küçük ve orta boy aile işletmelerini yoksulluğa iten politikaların bir yansıması olarak gözlenmesi gerektiğini iddia etmektedir (Candan & Günal, 2013, s. 93-101). Gülbuçuk (2017), çalışmasında 6331 sayılı tarımda iş sağlığı ve güvenliği kanunu tarımda çalışanlar için bir şey ifade eder mi? sorusunu araştırmaktadır. 2015 yılı verilerine göre, tarım sektöründe çalışanların %80,9'u kayıt dışı çalışmakta olduğunu, bu oran erkeklerde %69,7 iken, kadınlarda %95'i bulmaktadır. Tarım için %80,9 olan kayıt dışılık oranı tarım dışı sektörlerde %21'e düşmektedir. Bu durum tarımda çalışanlar sosyal güvenlik şemsiyesinin dışında, kayıt dışı ve iş sağlığı ve güvencesinin olmadığını, 6331 sayılı "İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu" tarımdakiler için karşılık bulmadığını belirtmektedir (Gülçubuk, 2017, s. 573-582).

Sonuç olarak Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği sektöründe görev yapacak olan meslek yüksekokul öğrencilerimizin "İSG kuralları" boyutu açısından bakıldığında güvenlik kurallarına ilişkin algılarının yüksek olduğu söylenebilir. Çalışma hayatına yeni başlayan çalışanların, İSG bilgi ve farkındalığını içselleştirmeleri için, çalışacakları işten kaynaklanan risk ve tehlikeler hakkında bilgi verilmelidir. Kendisinin ve diğer çalışanların sağlığını tehlikeye atmaması ilkesiyle çalışmanın gerekliliği aşılmalıdır.

Kaynakça

- Aragona, L., Liriaa, R., Ferre, A. J., & Alonso, J. (2018). Musculoskeletal disorders of agricultural workers in the greenhouses of Almería (Southeast Spain). *Safety Science* Volume 109, 219-235.
- Aydoğan, Z. (2021). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimleri ve Bu Eğitimin Çevre Sağlığı Farkındalığına Etkisi. . *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,13(1), , 261-284.
- Aydoğdu, M. H. (2019). Tarım sektöründe çalışan kadınların işe bakışları ve memnuniyetleri üzerine bir araştırma. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 23(4), 380-390.
- Candan, E., & Günal, S. Ö. (2013). Tarımda Kadın Emeği. *Tarım Ekonomisi Dergisi* 2013; 19(1), 93-101.
- Ermetin, A. Ü. (2012). Konya İlinde Örtü Altı Sebzeçiliğin (Seracılık) Genel Durumu ve Uygulamalar. *Ziraat Mühendisliği*, Sayı: 359, 58-62.
- Ferrea, A. J., Garcíaa, M. E., & Sola, J. P. (2015). The psychosocial risks of farm workers in south-east Spain . *Safety Science* Volume 78, 77-90.
- Galan, M. G., Parra, J. M., Alonso, J. P., Golasi, I., & Ferre, A. J. (2019). Forced Postures in Courgette Greenhouse Workers. *Agronomy*, 1-18.
- Gölbashi, M. (2002). Tarım Alet-Makine ve Traktörlerin Kullanımından Kaynaklanan İş Kazaları Nedenlerinin ve Tahmini Kaza Maliyetleri İndeksinin Belirlenmesi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Makineleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Ankara.
- Güğerçin, Ö., & Baytorun, A. N. (2018). Tarımda İş Kazaları ve Gerekli Önlemler. *Çukurova Tarım Gıda Bilim Dergisi*, 33(2), 157-168.
- Gülçubuk, B. (2017). 6331 Sayılı Tarımda İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu tarımda çalışanlar için bir şey ifade eder mi? *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 573-582.
- Hagel, L. M., Pickett, W., Pahwa, P., Day, L., Brison, R. J., Marlenga, B., . . . Dosman, J. A. (2008). Prevention of agricultural injuries: an evaluation of an education-based intervention. *Injury Prevention*, 14(5), 290-295.
- Hoşten, G., & Dalbay, N. (2021). İş Sağlığı Ve Güvenliğinde Güvenlik İkliminin Belirlenmesinde Kadercilik Algısının Rolü: Kimya Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama,. *Çanakkale Onsekiz Mart University Journal Of Advanced Research In Natural And Applied Sciences Open Access*, , Cilt 7, Sayı 4,, 609-620.
- Hoşten, G., & Eren, Ö. (2021). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi: Bir Vakıf Üniversitesi Üzerinde Bir İnceleme. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi Özel Sayı* 22, 102-108.
- Israel, D. (2008). *Data Analysis in Business Research A Step-by-Step Nonparametric Approach*,. New Delhi, India: Sage Publications: First Edition.
- Merdin, E., & Aygün, S. (2019). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İş Güvenliği Algısı. *Uluslararası Fen Araştırmalarında Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi International Journal Of Innovative Approaches In Science Research*, 3(1), 9-19.
- Özgüler, A. T., & Koca, T. (2013). Meslek Yüksekokullarında İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminin Gerekliliği. *Electronic Journal of Vocational Colleges UMYOS*, Özel Sayı , 15-20.
- Pinzke, S., Svennefelt, C. A., & Lundqvist, P. (2018). Occupational injuries in Swedish agriculture: Development and preventive actions. *Journal of Agricultural Safety and Health*. 24(4), 193-211.
- Rahimi, T., Rafati, F., Sharifi, H., & Seyedi, F. (2020). General and reproductive health outcomes among female greenhouse workers: a comparative study. *BMC Women's Health* volume 20, Article number: 103, 2-7.
- Reşitoğlu, B., Bağdatoğlu, Ö. T., Bahar, L., Ertürk, S. E., Apaydın, S., & Pekoğlu, E. (2018). İş sağlığı ve güvenliği eğitiminin sağlık hizmetleri öğrencilerinin bilgi ve farkındalıklarına etkisi *J. urnal Of The International Scientific Research* , 459-473.

- Sakartepe, İ. A. (2016). Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Seracılık Sektörü Çalışanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Konusundaki Farkındalık ve Tutumlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi Çevre Mühendisliği Anabilim Dalı .
- Saltuk, B., & Atılgan, A. (2020). Seralarda İş Sağlığı ve Güvenliği: Siirt İli Örneği. Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, Sayı 19, 881-890.
- Suutarinen, J. (1992). Tractor accidents and their prevention. International Journal of Industrial Ergonomics, Volume 10, Issue 4, 321-329.
- Taş, B. (2019). Tarımda İş Sağlığı ve Güvenliği, ISBN 978-605247-095-4, 134 s. DORA Basım-Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Taş, B. (2021). Ülkemiz Tarım Sektöründe Karşılaşılan Bazı İş Güvenliği Sorunları. International Journal of Humanities And Art Researches, 481-489.
- Tavşancıl, E. (2006). Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Tekin, A., Tekin, F., Suvaydan, F., Güler, G., & Hafizoğlu, E. (2021). İlkokul Öğrencilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Algısının Değerlendirilmesi, . Soma Meslek Yüksekokulu Teknik Bilimler Dergisi, Sayı:32 .
- Tong, Y., Lin, Y., Chen, C., & j Lin, J. (2009). Perceptions Of General Education On Occupational Health And Safety Among College Students In Taiwan. Journal Of Occupational And Environmental Hygiene, 6,, 468-474.
- Topgül, S., & Alan, Ç. (2017). Öğrencilerin İş Güvenliği ve İş Güvenliği Eğitimi Algısının Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel University Journal Of Faculty Of Economics & Administrative Sciences, 22 (2),, 587-598.
- uludag.edu.tr/tby. (2022, 25 Haziran). uludag.edu.tr/tby.
<https://uludag.edu.tr/tby/konu/view?id=488&title=peyzaj-ve-sus-bitkileri-yetistiriciligi-programi>
adresinden alındı
- Yurtlu, Y. B., Demiryürek, K., Bozoğlu, M., & Ceyhan, V. (2012). Çiftçilerin Tarım Makineleri Kullanımına İlişkin Risk Algıları. Ege Üniversitesi. Ziraat Fakültesi Dergisi, 49 (1), 93-101.

Extended Abstract

The working places of Landscape and Ornamental Plants Cultivation graduates, who make up our study, are open air or greenhouses where it is difficult to control risk factors. Graduates of this program are in the establishment of areas such as green areas and parks, and seedlings, flowers and so on. in planting-planting, ornamental pools etc. to be established. They take part in the completion of structures, the production, maintenance, pest control and harvesting of all kinds of trees, shrubs, annual and perennial plants used in landscaping applications, as well as inspecting and directing the workers involved. The foundations for educating conscious employees are laid with the education given in schools. It will be possible to raise awareness of the concept of occupational health and safety, which is lacking in our country, and to reduce the number of work accidents and occupational diseases, thanks to the fact that people know their rights, work by engaging in safe behaviors, and increase their awareness of occupational health and safety.

The universe of the research was carried out with a total of 48 participants who were studying in a state university Landscape and Ornamental Plants Breeding Program. Since it was aimed to reach the whole universe in the research, sampling was not chosen and all the students participating in the course were asked to fill out the questionnaire developed within the scope of the study. In total, the questionnaires of 42 students were taken into consideration.

The data obtained by the survey technique were analyzed using the SPSS 23.0 package program. Reliability analysis and Mann Whitney U test were applied to the obtained data.

The Cronbach's Alpha value of a total of 19 variables used in the questionnaire form was 0.97. In this case, it can be said that the Cronbach's Alpha value of all variables is above the 0.70 limit in social sciences and it is reliable.

Of the participants, 28.6% were men and 71.4% were women. 45.2% of them are in the 21-29 age range. 66.7% of them are high school graduates, 28.6% are vocational high school graduates and 4.8% are imam hatip high school and university graduates.

While 76.2% of the participants stated that OHS directly affects their working life, 64.3% of them stated that they were informed about OHS thanks to the OHS course given at the university, 64.3% of them had information about accidents and occupational diseases related to their profession and 76.2% of them stated that they should receive occupational safety training before starting their business life. They also stated that their knowledge about OHS law (42.9%) and first aid practices (50%) is not sufficient.

73.8% of them show the necessary sensitivity to the occupational safety rules, 61.9% of them see the benefits of occupational safety training during their work, 73.8% of them pay attention to OHS, increase their work efficiency and quality, 69.0% they state that they think employees should play a more active role in OHS. On the other hand, 50% of the students stated that the OHS warning signs are missing in the fields where they practice and in the workplaces where they go for internship.

The statistical "p" values obtained as a result of the comparison of the answers of the female and male students to the questionnaire questions are shown in Table 4. In Table 4; The results of female and male students' knowledge and attitudes about OHS were compared. "1.,2.,3.,4.,5.,6.,7.,8.,9.,10.,11.,12.,13.,14.,16.,17.,18 ., as a result of the evaluation of the questions, the difference between male and female students was statistically significant ($p < 0.05$). The significant difference in the gender variable is especially positive for female students. When the responses were evaluated in terms of age and graduation variability, there was no statistically significant difference.

There is a significant difference in the knowledge of the participants about OHS according to their gender. Women gave more positive results than men in both information about OHS and OHS awareness.

In this study; The OHS concept and perception of the students in the Landscape and Ornamental Plants Breeding program were discussed in all its dimensions, important determinations were made about what OHS practices brought, and statements about the problems encountered were mentioned and examined. According to the Landscape and Ornamental Plants Cultivation Workplace Hazard Classes communiqué, which is a sub-dimension of the agricultural sector, they must act very consciously and sensitively, as they will mostly work in a "dangerous" and "very dangerous" working environment. In this case, it is believed that evaluating the knowledge level of students about the concept of OHS and its practices and positively affecting their perspectives on the subject can reduce the number of work accidents and occupational diseases in their working lives. In our country, the prevalence of unregistered work, especially in the agricultural sector, is a well-known fact. Therefore, occupational accidents experienced are more than what is reflected in the statistics. In our study, it is promising that 42.9% of the students know the "Occupational Health and Safety" law and that 64% of them have information about OHS. In our country, when compared to many countries, awareness formation in terms of the importance of OHS education has gained momentum in recent years. The fact that 61.9% of the students stated that they were actively warned by the instructors about occupational safety shows that they attach importance to the sensitivity of the OHS issue.

As a result, it can be said that our vocational school students who will work in the Landscape and Ornamental Plants Breeding sector have a high perception of safety rules when considered in terms of "OHS rules". In order to internalize the OHS knowledge and awareness, the employee who has just started working life should be informed about the risks and dangers arising from the work he will work, and he should be instilled with the principle that he should not endanger the health of himself and other employees.

Etik Kurul Kararları

Araştırmacılar tarafından çeşitli anketlerden yararlanılarak hazırlanan sorular, Üniversite Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun (2022-5) sayılı oluru ile uygulanmaya başlanmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Birinci Yazar %50,
İkinci Yazar %50, oranında katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmamda herhangi mali çıkar ya da bağlantı olmadığını, çıkar çatışması yaşanmadığını ve yanlılık bulunmadığını beyan ederim.

Yayın Etiği Beyanı

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Tekstil ve Giyimde Biyomimetik: Görsel ve İşlevsel Etkiler

Biomimetics in Textile and Clothing: Visual and Functional Effects

Elif TATARI

ORCID: 0000-0001-6428-6253 ◆ İstanbul Ticaret Üniversitesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi ◆ eliftatari.0@gmail.com

Doç. Irmak BAYBURLU

ORCID: 0000-0002-2493-2967 ◆ İstanbul Ticaret Üniversitesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Öğretim Üyesi ◆ irmak8@gmail.com

Özet

Teknolojik imkanlar geliştikçe gereksinimlerin farklılaşmasıyla ürünlere yeni işlevsel özellikler kazandırılmaktadır. Bu bağlamda "Biyomimetik", (biyotaklit/biyomimesis/biyometri/biyomimikri) alanında yapılan çalışmalarla, doğadaki varlıklara ait yapısal veya biçimsel birtakım özellikler işlevsel ve görsel yönlerden taklit edilerek ürünlere kazandırılmaktadır.

Çalışmanın amacı, biyomimetik yapıların uygulandığı tekstil ve giyim materyalleri evreninde, görsellik-işlev ilişkisinin doğurduğu etkileri incelemektir. Araştırmanın temel sorusu "Bu doğrultuda üretilmiş tekstil ve giyim ürünlerinde, görselliği etkileyen işlevin belirleyici olduğu, biçimsel özellikler nelerdir?" şeklinde açıklanabilir. Ayrıca elde edilen bulguların, tasarımcıların işlev-form kurgusu sürecinde görsellik ve işlevsellik ilişkisini de göz önüne almaları konusunda yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın yöntemi, çeşitli kitap, akademik makale ve tezlerden literatür taraması yapılarak elde edilen bulguların karşılaştırılmasıyla belirlenmiştir. Yeni teknolojilerle ortaya koyulan biyomimetik çalışmalar bu konuda yapılmış yayınlar üzerinden araştırılarak tekstil ve giysi görselleri kapsamında irdelenerek, işlevin doğurduğu görsel etkiler tablo üzerinden ele alınmıştır. Çalışma kapsamında akademik ve güncel kaynaklarda karşılaşılan biyomimetik uygulamalar sekiz varlık ile sınırlandırılmıştır. İşlevden kaynaklanan materyal ve form özelliğinin yansıttığı görselliğin karşılaştırılması yapılmıştır.

Bulgular olarak; tavus kuşu ve penguenin tüy yapısından, örümceğin oluşturduğu ağ yapısından, yaprağın ve kozalağın ısıya karşı gösterdiği özelliklerden, gülün yüzey yapısından, kertenkelenin ayak yapısından ve uçan sincabın vücudundaki süzülme özelliğinden ilham alınarak üretilen tekstil/giyim ürünlerine ulaşılmıştır.

Çalışma sonucunda; kullanıcılarda işlevsel memnuniyet sağlayacak tekstil ve giyim ürünlerinde işlevin yarattığı görselliğin etkili olduğu saptanmıştır. Doğadaki varlıklarda yer alan işlevsel özelliklerin ürünlere uygulanmasıyla materyalin, yüzey ve form özelliğinde çeşitli etkiler ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Çalışmada ürünlerdeki işlevin görsel algıya yönelik belirleyici etkileri ele alınmış; işlevden kaynaklanan materyal özelliğinin yansıttığı görsellikte 8 üründen 4'ünde işlevin ürüne ait materyal görselliğini etkilediği tespit edilmiştir. İşlevden kaynaklanan form özelliğinin yansıttığı görsellikte ise 8 üründen 1'inde işlevin ürünün formunu etkilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Biyomimetik, İnovasyon, Nanoteknoloji, İşlev, Giyim, Tekstil

Abstract

With the development of technological possibilities and differentiation of requirements, new functional features are introduced to products. In this context, upon studies in area of "Biomimetic", (bioimitation / biomimesis / biomimetry / biomimicry) structural or formal features of beings in nature are imitated from functional and visual aspects and brought to the products.

The aim of the study is to examine the effects of visuality-function relationship in the universe of textile/clothing materials where biomimetic structures are applied. The main question of the search is, "Which are the formal characteristics of textile/clothing products produced in this sense which are determined by the function affecting the visuality?" It is thought that the findings obtained will guide designers to consider the relationship between visuality and functionality in the process of function-form design.

The method of the research was determined by comparing the findings obtained by searching a literature review from various books, academic articles and thesis. Biomimetic studies revealed by new technologies have been investigated through publications on subject and examined within the scope of textile and clothing visuals, and the visual effects caused by the function have been discussed through the chart. Biomimetic applications encountered in academic and current sources

are limited to eight entities. A comparison of visuality reflected by the material and form characteristics resulting from the function was made.

As findings, textile/clothing products produced by taking inspiration from feather structure of peacock and penguin, web structure formed by spider, properties of leaves and cones against heat, surface structure of the rose, foot structure of the lizard and gliding feature of flying squirrel's body have been reached.

In the results of working, it has been determined that visuality created by function is effective in textile and clothing products that will provide functional satisfaction for users. It has been observed that various effects occur in the surface and form characteristics of the material by applying the functional properties offered by nature. In the study, effects of the function of products on visual perception were discussed. It has been determined that function affects material visuality in 4 of 8 products in the visualness reflected by material feature of function. In the visual aspect reflected by form feature, it was seen that function affects product's form in 1 of 8 products.

Keywords: Biomimetic, Innovation, Nanotechnology, Function, Clothing, Textile

Giriş

Canlılar yüzyıllar boyunca kendi kendilerini onarma becerilerini geliştirmişlerdir ve çevreye herhangi bir zararları dokunmadan yaşamlarını sürdürmektedirler. Biyomimetik, kelime anlamı olarak doğadan ilham alma anlamına gelmektedir (Benyus, 1997, s.7). Canlılara, varlıklara, ekosisteme zarar vermeden onların yaşayış biçimlerinden, şekillerinden, yapısal özelliklerini taklit ederek, örnek alıp çeşitli materyallere uyarlayan bir bilim dalı olarak günümüzde birçok alanda yer almaktadır. Böylece canlıların yaşamları boyunca doğaya, çevreye, yaşam koşullarına var olan ekosisteme uyum sağlayarak yaşamaları birçok endüstriyel alanda örnek alındığı gibi tekstil ve giyim alanlarında da kullanılmaktadır.

Biyomimetik sayesinde bir kuşun tüyünden, bir bitki, deniz canlısı veya bir taştan ilham alınarak teknolojinin sağladığı sayısız olanaklardan yararlanılarak işlevsel tasarımlar oluşturulması sağlanmaktadır. Doğadan alınan bu ilham birçok inovatif tasarıma öncülük etmekle birlikte tasarımlarda doğadaki canlı ve cansızlara ait yapısal özelliklerin oluşturduğu işlevsellik temel alınarak çevreci, sağlam, sağlığa duyarlı vb. gibi ürünler¹ elde edilmektedir.

Çalışma konusu taranan literatürde rastlanan örneklemelere uygun olarak, tekstil ve giyim “modası” veya “tasarımı” kavramlarına ilişkin değil “materyal” kavramına yönelik olarak belirlenmiştir.²

Araştırmanın amacı; işlevi ele alarak bu işlevden doğan görselliğin incelenmesidir. Seçilen örneklemelerin özelliklerinin işlevsellik, form ve görsellik ilişkisinde ortaya çıkan sonuçların tasarımcılara materyal veya ürün seçimlerinde yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada; basılı ve dijital kaynaklardan, kütüphanelerden ve veri tabanlarından faydalanılmıştır. Literatür taraması yapılmıştır ve çok sayıda çalışma ve uygulama bulunmaktadır. Çalışmada; ürünlerdeki işlevin görsel algıya yönelik belirleyici etkilerini ele alarak, işlevden kaynaklanan materyal özelliğinin yansıttığı görsellik ve işlevden kaynaklanan form özelliğinin yansıttığı görsellik 8 varlık ile sınırlandırılarak karşılaştırılması yapılmıştır.

Biyomimetik

Biyomimetik, doğadaki canlı, cansız varlıkların yapısal özellikleri, hareket veya gösterdikleri tepkilerin taklit edildiği ve bunlardan esinlenilerek çeşitli ürünlerin ortaya koyulduğu bir bilim alanı olarak adından söz ettirmektedir.

1950'li yıllarda ortaya çıkan “biyomimetik” sözcüğünün Yunanca ‘bios’ (yaşam) ve ‘mimesis’ (taklit etme) kelimelerinin birleşiminden geldiği bildirilmektedir (Şekil 1). Türkçede “biyotaklit” olarak da kullanılmaktadır. Bu yaklaşımda, doğadaki canlıların formlarını inceleyip, davranış ve işlevlerini taklit eden inovatif tasarımların, çevreye zarar vermeden ve kaynaklarını tüketmeden yaratılması amaçlanmaktadır (Cohen, 2006, s.2). İlk ortaya konduğunda, yalnızca dış görünüşlerin incelenmesiyle sınırlı olduğu belirtilmekle birlikte elektron mikroskopları gibi bilimsel gelişmelerin doğadaki ince yapılara ait ayırt edici özellikleri ve hücrel fonksiyonların araştırılması, analiz

¹Yakıt, besin maddeleri ve tarım ürünleri dışında kalan ve insanların kullandığı, tükettiği, taşınabilir her şeye ürün denmektedir (Bayazıt, 2008, s.173).

² Konu özellikle tekstil ve giyim modasında yer alan markalar üzerinden değil yalnız materyal üzerinden işlenmiştir.

edilmesi ve kullanmasını olanaklı kıldığı bildirilmektedir (Değerli, 2020, s.676). Endüstri devriminden sonra teknolojinin gelişmesiyle birlikte araştırmalar artmıştır. Biyomimetik bir tür teknolojiden faydalanılarak uygulanan yeniliktir. Bu bir tür teknolojik ürün olarak da adlandırılabilir. Bayazıt, bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Teknolojik yenilik, teknolojik ürün ve süreç yenilikçiliğini kapsar. Burada ürün hem fiziksel bir ürünü hem de hizmeti ifade etmektedir. Ürün yenilikçiliği tüketiciyi yeni veya iyileştirilmiş hizmetler sunmak amacıyla performans özellikleri artırılmış bir ürünün geliştirmesini ve ticarileştirilmesini ifade eder” (Bayazıt, 2008, s.222).

Doğadan alınan bu ilhamı uygulamak için nanoteknoloji kullanılmaktadır. Çevreye karşı dayanıklı ve uyum sağlayan fonksiyonlara sahip doğadaki varlıkların ve materyallerin tasarımlarda ilham kaynağı (biyolojik ilham) olduğundan bahseden Benyus’a göre elde edilen ürünler, çevre dostu, sürdürülebilir, verimli, etkili ve geliştirilmeye müsait olmasıyla birlikte, alınan ilham sadece doğanın formundan veya ekosistemden değil, doğal süreci taklit ederek de hayata geçirebilmelidir (URL 1).

Şekil 1. Biyomimetik anlam şeması. (URL 7)

Biyomimetik ürünlerin üretilmesini sağlayan nanoteknoloji, milyarda bir birimde atomlar ve moleküler seviyedeki çalışmalar sonucunda, yeni veya kısmen geliştirilmiş yapıların ortaya çıkarılması olarak tanımlanmaktadır. Bu değişimler fiziksel, kimyasal veya biyolojik bazda olabilmektedir³ (Sheeparamatti, Sheeparamatti ve Kadadevaramath, 2007, s.5). Nitekim nanoteknolojinin, maddenin atomik-moleküler boyutta mühendisliğinin yapılarak yepyeni özelliklerinin açığa çıkarılması olduğundan bahseden Güneşoğlu, nanometre ölçeğindeki fiziksel, kimyasal ve biyolojik olayların anlaşılması, kontrolü ve üretimi amacıyla, fonksiyonel materyallerin, cihazların ve sistemlerin geliştirildiğini bildirmektedir (Resim 1). Bir başka ifade ile nanoteknolojiyi çeşitli araçların, malzemelerin ve yapıların moleküler düzeyde işlenmesi, oluşturulması ve manipüle edilmesi olarak tanımlamaktadır (Güneşoğlu, 2009, s.25).

Resim 1. Biyomimetik ile ağaçkakandan ilhamın dağcı çapasına yansması. (URL 8)

Biyomimetik birçok endüstriyel alanda kullanılmaktadır. Tekstil alanında ilk biyomimetik tasarım fikri, velcro (cırt bant) bantlarıdır (Resim 2). Velcro bantları İsviçre asıllı mühendis George de Mestral tarafından, kanca ve ilmek şeklinde tasarlanan son derece yapışkan bantlardır ve özellikle tekstil alanında çığır açmıştır (URL 2). Bu buluşun

³Nano, Yunanca “cüce” demektir. Yaklaşık boyutundaki parçacıklar 1 ila 100 nanometre nano parçacıklar olarak kabul edilir (Sheeparamatti vd., 2007, s.5).

ardından fermuar veya düğme olmadan sadece bant ekleyerek kullanıcıya pratiklik sağlamıştır. Buluşun devamında, doğadaki çeşitli formlar ile birçok yenilikçi tasarımın ortaya çıktığı görülmektedir (Wood, 2019, s.7). Bu ürünler basit ve estetik olmakla birlikte fonksiyonel ve dayanıklıdır (Jacobs, 2014, s.2).

Resim 2. George de Mestral ve köpeği ile yürüyüşü sırasında, köpeğine yapışan dulavrat otunu taklit ederek yaptığı biyomimetik keşfi velcro bant (cirt bant). Velcro® (URL 9)

Biyomimetğin Tekstil/Giyim Materyaline Uygulanması: İşlev ve Görsellik

Sözlükte işlev, bir nesne veya bir kimsenin gördüğü iş, iş görme yetisi, görev, fonksiyon, olarak ifade edilmektedir (TDK, 2022). Biyomimetik yaklaşımlar sayesinde tekstil ve giyim ürünlerine kullanım yerlerine göre birçok işlevsel özellik kazandırılmaktadır. Nitekim bir tasarım nesnesini sanat nesnesinden ayıran ölçüt kullanıma yönelik işlevselliştir. Günlük yaşamda yer alan bir sorunun çözümü veya işleri kolaylaştırmaya yönelik bir fikir, ürün veya tasarım nesnesine işlevsel özellik kazandırmaktadır. İhtiyacı, sorunu karşılayacak cevabın bulunmasında doğa sınırsız kaynak sunmaktadır. Bu yaklaşım ile tekstil ve giyim ürünlerine işlevsellik kazandırılmaktadır.

Alpan, tasarlanan nesnenin kendine uygun etkinliğinin tam olarak analiz edilebilirse ve analiz gerekli olan tüm verileri sağlarsa, mantıklı olarak, tasarımın 'işlev'den çıktığını veya formun işlevin sonucu olduğunu belirtmektedir. Bir fonksiyon analizi yapmadan ve bundan çıkacak mantıklı aşamaları kullanmadan tamamen işlevsel bir tasarım yapabilmek çok zordur. Fonksiyon analizi yaparken, tasarlanacak şeye uygun etkinliğin ne olduğu, analiz sonucunda, çıkacak verilerin tasarıma egemen olup onun kurgusunu mu belirleyeceği yoksa yalnızca bir yol gösterici mi olacağı saptanmalıdır (Alpan, 1984, s.100).

Başka bir ifade olarak, mimar ve tasarımcı Luis Sullivan'ın "biçim işlevi izler" düşüncesinden hareketle işlevselcilik gerek mimaride gerekse diğer tüm tasarım alanlarında birçok yerde sürdürülmektedir (Bayazıt, 2008, s.271).

İşlevin belirlenmesi ile başlayan estetik ve teknik tasarım kurgu süreci ürün oluşumunu sağlar ve ürün, işlevin özelliklerini kapsamaktadır. Bunun sonucunda işlevin gereklerine ulaşmak temel amaç olacaktır (Dandul, 1984, s.120). Ayrıca, bir amaca hizmet eden, işlevselliği olan ürünlerde en iyi tasarımlar ihtiyaca bağlı olarak doğmaktadır. Yaratıcılık ilk bakışta estetik görünümle, güzellikle zihinde bağlantı kursa da işlevsellekle doğru orantılıdır (Önlü, 2004, s.88).

Nitekim tasarım nesnesinin taşıdığı işlevsellik, nesnenin görsel yönü üzerinde belirleyicidir. Görsellik kelimesi ise sözlükte; "Görme duyusuyla ilgili olan, görmeye dayanan" anlamına gelmektedir (TDK, 2022).

Berger, görülenle bilinen arasındaki ilişki üzerine "Yalnızca baktığımız şeyleri görürüz. Bakmak bir seçme edimidir. Bu edimin sonucu olarak gördüğümüz nesne –her zaman elimizle dokunabileceğimiz bir nesne anlamında olmasa da- ulaşabileceğimiz bir alana getirilmiş olur" demektedir (Berger, 2017, s.7,8). Görme ve algılama görsel algının⁴ temelini oluşturmaktadır. Bireyin seçme yaparak, görme işlemini gerçekleştirmeye başlaması anından

⁴Sözlükte algı; "Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak" anlamına gelmektedir (Tdk, 2022).

itibaren görsel algı süreci başlamıştır (Beyoğlu, 2015, s.334-336). Biyomimetğin ilk örnekleri görmeye bağlı yani biçimsel uygulamaların taklidi ile başlamıştır.

Güven, çevrenin görsel olarak algılanmasında önemli ölçüde etkili olan etkenleri; dış dünyayı oluşturan nesnelerin gerçek öz nitelikleri, geçmiş deneyimleri, gereksinimler, davranışlar, önyargılar ve zaman etkeni olarak ifade etmektedir (Güven, 1996, s.51).

Civcir, tasarım sürecini her tür materyalle özgürce somutlaştırılıp belgelenebilir olarak tanımlamaktadır. Bazen de bu süreç çok verimli geçebilir pek çok inovatif düşünce de somutlaşabilir. Bir ürünün tasarımında da genel olarak dört öge göz önünde bulundurulur. Kısaca; malzeme malzemenin amaçlanan işleve uyarlanması kullanılan yöntemler, parçaların bütün içinde yan yana geliş biçimi, ürünün kullanılacak olanlar üzerindeki olası etkisi (Civcir, 2015, s.439-442).

İşlevini yerine getirmesi esas olan bir üründe işlev, tasarlama sürecinde özellikle estetik öğeler kazandırmada sınırlayıcı bir unsur olabilmektedir. Hatta, fonksiyon yaygın olarak, objelerin görünümünü sınırlayan tüm faktörleri örtmek için de kullanılmaktadır (Önlü, 2004, s.87). Barnard ürün tasarımının; görsel, iletişimsel ve işlevsel bir amaç içerdiğinden bahseder (Barnard, 2002, s.31). Bu bağlamda; bir tekstil veya giyim materyali üretirken işlevle görsellik ilişkisini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Zaman zaman ürünün kullanım yerine, yararlılığına bağlı olarak işlev; kurgu, kompozisyon gibi görsel etkilerin önüne geçebilmektedir. Nitekim giyim-kuşamda son dönemlerde rahatlık ve kullanım gibi etkenlerin öne çıkmasıyla doğru işleve olan talebin artmasıyla ürünlerde teknolojik yaklaşımlar önem kazanmıştır. Ayrıca spor giyim ve aktif spor dalları için tasarlanan ürünlerde de işlevsel yön görsel yön üzerinde belirleyici olmaktadır. Nitekim bir gösteri veya özel davet için hazırlanan giysideki işlev-görsellik ilişkisiyle, spor giyimde yer alan işlev-görsellik ilişkisi aynı anlamları taşımamaktadır.

Biyomimetik yaklaşımla üretilen inovatif tekstil/giyim ürünlerinde görsel etkiler ürünün fonksiyonelliğine bağlı oluşmakla birlikte bir diğer yandan ürünün görsel yönünde herhangi bir etki yaratmayan örnekler de bulunmaktadır. Hayvan ve bitkilerin dış yüzeylerinde yer alan mikroskobik özellikler, doğaya karşı gösterdikleri tepkiler ve vücut yapısı incelenerek, bunların tekstil materyalinin yüzeyine veya yapısına yansıtıldığı birçok örnek bulunmaktadır. Bunlardan birkaçı;

Örneğin; köpek balığından esinlenilerek üretilen mayo işlevin giysi formunu dolayısıyla görselliği etkilediği bir örnek olarak verilebilir. Köpek balığı derisinin yüzey yapısına ait özelliklerin taklit edilerek üretildiği mayoda işlev giysinin formunu belirlemiştir. Moda trendlerinde yer alan mayolar daha kısa ve açıklıkları fazla olduğu halde, köpek balığı mayosunun vücudu ne kadar sararsa yüzerken o kadar hız faktörünü etkilemesi göz önüne alındığından mayo uzun ve olabildiğince kapalı formda üretilmiştir. Bunun yanında oluşturulan tasarıma görsel dokunuşlar yapılmıştır.

Çalışmada; tavus kuşu, penguen, örümcek, stoma, uçan sincap, gül, kozalak ve geko kertenkelesinden ilham alınarak bunların taklidi yoluyla üretilen tekstil materyalleri ve giysilerdeki işlev – görsellik ilişkilerinin sadece biçimi (form) ya da sadece görselliği veya hem formu hem görselliğe etkisi olmayan örnekler irdelenmiştir.

Yöntem

Araştırmada yerli ve yabancı kaynakların incelenmesinde; çeşitli kitap, elektronik dergi, akademik tez ve makalelerden literatür taraması yapılarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada; ürünlerdeki işlevin görsel algıya yönelik belirleyici etkilerini ele alarak, işlevden kaynaklanan materyal özelliğinin yansıttığı görsellik ve işlevden kaynaklanan form özelliğinin yansıttığı görselliğin karşılaştırılması yapılmıştır. Yeni biyomimetik materyallerde teknik uzmanların, tasarımcılarla birlikte çalışması, materyal ve ürünlerin çeşitlendirilmesinde, işlev-form kurgusu sürecinde görsellik ve işlevsellik ilişkisini de göz önüne almaları konusunda yönlendirici olması ve bu konudaki eksikliğin belirtilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmada doğada yer alan çeşitli varlıklara ait yapısal özelliklerden ilham alınarak üretilmiş tekstil ve giyim materyallerine ait rastlanan 8 örneklem seçilmiştir. Bu örneklerde işleve ait bilgiler ve görsellerden elde edilen bulgular doğrultusunda materyallere ait yapısal ve biçimsel özellikler yorumlanmıştır. Bu yorumlar doğrultusunda örneklem olarak seçilen ürünler görsellik ve işlevsellik bağlamında ilişkilendirilerek tablo halinde karşılaştırmaları yapılmıştır.

Bulgular

Çalışmada ürünlerdeki işlevin görsel algıya yönelik belirleyici etkileri ele alınmış; işlevden kaynaklanan materyal özelliğinin yansıttığı görsellikte 8 üründen 4'ünde işlevin ürüne ait materyal görselliğini etkilediği tespit edilmiştir. İşlevden kaynaklanan form özelliğinin yansıttığı görsellikte ise 8 üründen 1'inde işlev ürün formunu etkilemiştir. Elde edilen bu bulgularla biyomimetik yaklaşımlarda ürüne yüklenen işlevsel yararlılıkların daha çok materyal özelliğini yer yer de forma ait özellikleri etkileyerek kendine özgü yeni bir görsellik oluştuğu görülmüştür.

Tavus Kuşu

Tavus kuşu sülüngiller ailesine ait olmakla birlikte Hint tavuskuşu, yeşil tavuskuşu ve Kongo tavuskuşu gibi türleri bulunmaktadır. Dışisinin kuyruğu kahverengi olan tavus kuşunun erkeği parlak yeşil ve mavi renkleri olan kuyruğunu dişiye etkilemek için kullanır (Tablo 1.a.).

Tavus kuşunun tüy yapısındaki renk yalnız bir pigmentten, kahverengiden gelmektedir. Araştırmacılar tarafından mikron ölçekte incelenen tüy yapısında, birden çok renk birleşimi olduğu ve ışığın aynı olmayan dalga boyları görülmektedir. Parlak görünen renklerin pigmente bağlı olmadığını, gelen ışığın değişik yönlerden yansıtılarak renk çoğunluğu üreten iki boyutlu kristali andıran ufak formlar ile oluştuğunu gözlemlenmiştir (Tablo 1.b.). Renk pigmentlerinin kıyaslanmasına bakıldığında barbul yapısı hiç solmamaktadır. Tüy yapısındaki belirtilen yapısal renklendirme özelliklerinin tekstil materyallerinde uygulanmasında, herhangi bir boya veya zararlı kimyasal kullanımı olmadan, renk alışmalarının taklit edilmesiyle tekstil materyali üretiminde renkli tasarımlar elde edilebilmektedir (Uuttu, 2015, s.30). Buna örnek olarak;

“ChromaFlair” tekstil materyali, tavus kuşu tüyünde olduğu gibi çeşitli renkleri barındıran toplu pullar içermektedir. Tekstil yüzeyini kaplayan pullar değişik yönlerden bakıldığında renk farklılaştırma özelliği taşımaktadır (Tablo 1.c.). Bu pulların her biri ince film teknolojisi ile üretilmiştir. Materyale ait görsel etki sergi, sinema salonları gibi ışığın fazla olmadığı yerlerde de görülebilmektedir (URL 3).

Tablo 1. Tavus kuşundan ilham alınarak tekstile uyarlanması.

a. Tavus Kuşu Tüyünün Genel Görünümü

a- Tavus kuşu tüyü.
Kaynak: Elif Tatari Arşivinden.

b. Tavus Kuşu Tüyünün Mikroskopik Görüntüsü

b- Tavus kuşu kanadını oluşturan tüy yapısının mikroskop görüntüsü (URL 10).

c. Ayakkabı ve Çantada Kullanımı

c-ChromaFlair'in ayakkabı ve çantada kullanımı (URL 11).

Materyalin kullanım alanları olarak daha çok ayakkabı ve çanta gibi aksesuarlarda yer verilmesinin yanında ev tekstillerinde de kullanıma sunulmaktadır. Giyimde kullanımında, **boyar madde kullanılmadan yine ışığın gelme açısına bağlı olarak çeşitli renklerin kırılmasıyla oluşan görsel etki oluştuğu görülmektedir.** Tavus kuşunun tüy yapısına benzetilerek üretilen materyalde harekete bağlı olarak farklı renk kırılmaları, giyim eşyası veya aksesuarların materyal görselliğini etkilemektedir.

Penguen

Penguenler; soğuk iklim koşullarında koloniler halinde yaşayan, iki ayaklı memeli canlılardır. Birden çok penguen türü vardır (Tablo 2.a.).

Penguenler, beslenme ihtiyaçlarını karşılamak için soğuk sulara elli metreye kadar dalış yapabilmektedirler (Kapsali, 2013, s.216-223). Canlılar yaşadıkları iklimlere, doğa olayları vb. durumlara karşı kendilerini korumakta ve geliştirmektedirler.

1990'lı yıllarda Reading Üniversitesi'nde bulunan ve biyomimetik alanı ile ilgilenen araştırmacı ekip, penguenlerin dondurucu soğuk karşısındaki hayatta kalma yetenekleri üzerinde çalışmışlardır. Araştırmalar sonucunda penguenlerin yeteneklerinin, tüy yapılarından (Tablo 2.b.) kaynaklandığı gözlemlenmiştir (Kapsali, 2009, s.121). Canlıın tüy yapısı, pürüzsüz ve su geçirmez duruma gelerek su altında tüy ile vücudu arasında sıkışan havanın ortadan kalkmasını sağlamaktadır. Böylece, işlevsellik tüye bağlı kas tarafından gerçekleştirilmektedir. Penguenin kürk yapısının karadaki davranışında ise güçlü bir yalıtım bariyeri vardır. Bu özellikler zamanla doğada var olan koşullara karşı gösterdikleri yeteneklerdir (Kapsali, 2013, s.216-223).

Penguenden alınan ilham ile tekstil kaplamaları uygulanmasında; radyasyon, konveksiyon (ısı yayımı, TDK,2022) yolu ile ısı kaybını minimuma düşüren, rüzgâr itici, yüksek yalıtım sağlayan işlevlere sahip tekstil materyalleri oluşturulması sağlanmaktadır. Penguenin tüyleri tutan kasları, kapalı haldeyken yani tüyü cilde doğru çektiğinde su geçirmez, serbest halde vücudu sıcak tutması için ise var olan havayı geçirmez ve uyum sağlayan bir düzene sahiptir. (Kapsali, 2013, s.223-224). Bu gibi özelliklere sahip doğal varlıkların tekstile uyarlanmasında işlevsel yönleri yüksek tekstil materyallerinin oluşması ve dondurucu iklim koşullarında bile vücut ısısını korumaya yarayacak tekstil veya giyim ürünlerinde (mont, uyku tulumları vb.) kullanımı sağlanabilir.

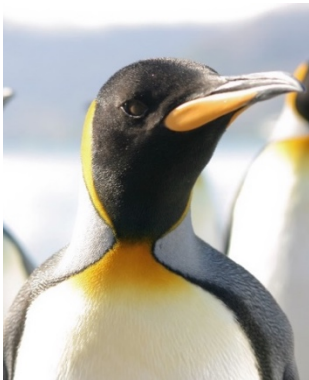
Tekstil materyalinin yapısı, iki kumaşın düzleme açılı şekilde tekstil şeritlerinin birbirine bağlanması ile iki kumaş katmanından oluşmaktadır. Bu iki paralel düzlem arasındaki hava hacmi azalmaktadır bunun sonucunda ise ısı direnci azalmaktadır (Tablo 2.c.). Bu inovatif yaklaşım fikri hava koşullarının aşırı soğuk veya aşırı sıcak olduğu durumlarda kullanılması sağlanacak şekilde uyarlanabilen ve askeri alanda giyim ürünlerinin tasarımlarında kullanılmıştır (Kapsali, 2009, s.123).

MMT Textiles, tekstil materyallerinde yalıtım özelliğini kullanmak için Inotek liflerinden yararlanarak, kullanıcıya mikro iklimine göre termal ve hava akımı özelliklerini değiştirebilen inovatif dış giyim oluşmasına yol açacaktır. Bu tür inovatif ürünlerin giyime uyarlanmasında çok katmanlı giyime gerek duyulmamasıyla birlikte aynı zamanda belirli yaş üstü kişiler veya engeli olan kişiler tarafından kolaylık sağlayacağı ön görülmektedir. (URL 4).

Penguenlerin tüylerindeki özelliğin taklit edilmesiyle oluşturulan bu biyomimetik yaklaşımda, materyale özgü bir görsellik ortaya çıkmamaktadır. Giyim ürünlerinde kullanımında, giysinin formunu etkilememektedir. Ancak soğuk koşullarda vücudu sıcak tutması için tercih edildiğinden, giyim ürünlerinin şekillenmesinde önemli ölçüde etkili olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 2. Penguenden ilham alınarak tekstil materyaline uyarlanması.

a. Penguenin Genel Görünümü

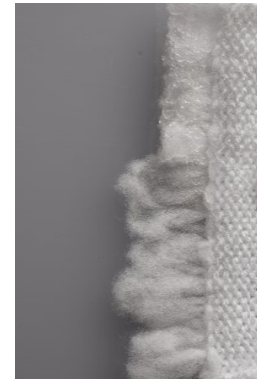
a. Penguen genel görünümü (URL 12).

b. Tavus Kuşu Tüyünün Mikroskopik Görünümü

b. Tavus kuşu tüyünün SEM mikroskobu ile görünümü (URL 13).

c. Tekstil Elyafı Görünümü

c. Inotek™ elyafı, nemli (alt) ve kuru (üst) görünümleri (URL 14).

Örümcek

Eklembacaklı yırtıcı ve sekiz bacağa sahip örümcekler, ördükleri ağlara takılan böceklerle beslenirler. İri, ufak, zehirli, zehirsiz birçok türü vardır. Renkleri de türüne göre fark göstermektedir. Karadul, beyaz tüylü örümcek, zebra örümceği vb. gibi çeşitleri mevcut olduğu bilinmektedir.

Doğada birçok böcek ipek üretmektedir fakat örümceğin üretmiş olduğu ipek, diğer böceklerin ipekleriyle kıyaslandığı zaman farklılık göstermektedir. Örümcek ipeğinin ortalama 380 milyon sene önce keşfedildiği düşünülmektedir. Bilim adamlarının ifadesine göre, örümcek ağı yeryüzünde olan en sağlam malzemelerdendir (Tablo 3.a.). Bu ağlar çelikten daha dayanıklı ve kevlerden yırtılmaya karşı daha sağlam olduğu söylenebilir (Değerli Geyik, 2020, s.680).

Resim 3. Kevlar (Elif Tatari Arşivinden).

Örümcek ipeğinden ilham alınarak üretilen kevlara lifi (Resim 3), örümcek ağının taklidi ile geliştirilen yüksek performanslı lif olarak biyomimetik lif mühendisliğinde üretilen sentetik bir liftir (Tao, 2001, s.270). Örümcek ağının yapısı tam olarak taklit edilebilirse mukavemeti fazla, sağlam ürünlerin kullanımının artması düşünülmektedir (Tablo 3.b.). Araştırmacılara göre, günlük kullanımın haricinde örümcek ağının yapısı; askeri alanda kullanılan ve malzemesi kevlerden oluşan balistik yeleklerin yapısından daha güçlü olduğu belirtilmektedir.

Örümcek ağının taklidi, tekstilde belirgin bir etki yaratmıştır. Koruyucu yelekler vb. koruma ekipmanlarında kullanımıyla Savunma Endüstrisinde önemli yer edinmiştir (Tablo 3.c.). Burada materyal veya ürünün formunu etkileyen bir görsellik bulunmamaktadır.

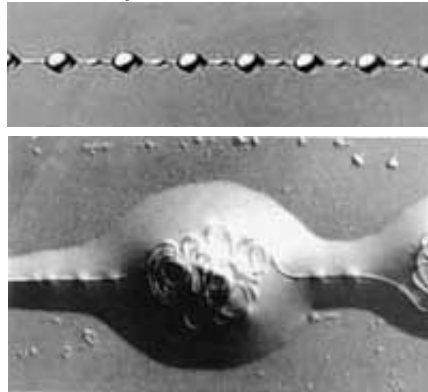
Tablo 3. Örümcek ipeğinden esinlenerek uyarlanması planlanan giyim örneği.

a. Örümcek Ağının Genel Görünümü

a. Örümcek ağı.
Kaynak: Elif Tatari Arşivinden.

b. Örümcek İpeğinin Mikroskopik Büyütülen Görünümü

b. Ecriballate isimli örümceğin yakalama ipeğinin 100 defa ve 300 defa büyütülmüş görünümü. (URL 15)

c. Giyimde Uyarlanması Planlanan Balistik Yelek

c. Giyimde uyarlanması planlanan balistik yelek örneği. (URL 16)

Stoma

Stoma bitkilerin yapraklarında yer alan canlı bir yapıdır. Araştırmacılar tarafından incelenen yaprakların mikroskobik yapısında stomaların açılıp-kapanma eğiliminde olduğu görülmüştür.

Stomalar, atmosferdeki karbondioksit toplanması ve iklim koşullarına bağlı olarak su kaybı yaşaması ile arasındaki dengeyi düzenleyen yaprakta yer alan, mikroskobik şekilde görünen yüzeyinin etkisidir (Tablo 4.a.). Maxime Durand ve birkaç meslektaşının stomanın gösterdiği tepkilerden elde ettiği sonuçlar, stoma yapısındaki gözeneklerin (Tablo 4.b.) ısı yoğunluklarına maruz kaldığında küçük gözeneklerin daha hızlı açma / kapama tepkileriyle ilişkili olduğunu gözlemlenmiştir (Barral, 2019, s.244).

Araştırmacılar, bitkinin nem buharı transferini arttırması gerektiğinde açılan ve azaltması gerektiğinde kapanan yaprak stomasının özelliğini dahil ederek kumaş kaplamaların buhar geçirgenliğini iyileştirme potansiyeli olduğunu düşünmektedir. Farklı nem alımına sahip iki lamine malzemeden oluşan bir açılış gözenegini modellemesini yapmışlardır (Holmes, s.293).

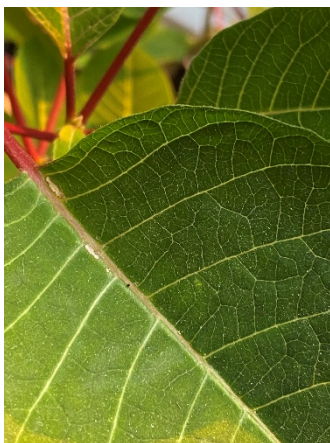
Stomalardan ilham alınarak üretilen ve kendi adından ilham alınarak isim alan "Stomax" ürünleri, kullanıcının konforunu olumlu etkilemektedir bunun nedeni kullanıcının vücut ısısını kontrol ederek fiziksel olarak da konfor sağlamaktadır. Tekstil materyali oluşum aşamasında, yaprakların doğada sergiledikleri terleme ve nefes alma özelliklerini kullanmaktadır (URL 5). Tekstil materyali üzerinde yaprakta yer alan gözenekler tekstile uyarlanmasıyla, aktif spor veya vücut ısıya maruz kaldığında yaprakta olduğu gibi nefes almasını sağlamaktadır (Tablo 4.c.).

Bir başka stomadan alınan ilham ürünü ise; Stomatex giyim ve ayakkabıda kullanılmak üzere nefes alabilen su geçirmez bir yalıtım bariyeri üretmek için Akzo Nobel'in su geçirmez nefes alabilen membranı Sympatex ile kullanılmaktadır (Holmes, s.293).

Stomaların iklim şartlarına karşı verdiği tepki araştırmacılar ve bilim adamları tarafından incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda; nefes alabilirlik, rüzgâr akışı gibi özelliklerin tekstil materyallerinde birçok giyim ürünlerinde kullanılması sağlanabilir. Örneğin spor giyimde tercih edilmesiyle, oyun esnasında harcanan efora bağlı olarak vücut ısısının sıcaklık ve rüzgâr akışının bu ilham ile dengelenmesi sağlanabilir. Tekstil materyaline uygulanmasında, materyale özgü, stomaların mikroskobik yapısında da görülen ve yapraktaki yapıyı taklit eden yuvarlak kabarcıkları andıran, ısıya bağlı olarak açılıp kapanan işleve bağlı görsellik vardır. Bu işlevsel etki, tekstil materyallerinde görsellik üzerinde de etkili olmuştur. Fakat materyalin formunu etkileyen bir görsellik bulunmamaktadır.

Tablo 4. Stomadan ilham alınarak tekstile uyarlanması.

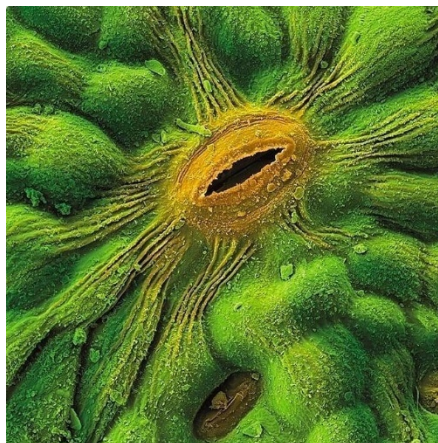
a. Yaprak Genel Görünüm

a. Yaprak yakından genel görünüm.

Kaynak: Elif Tatari Arşivinden.

b. Mikroskobik Görünümü

b. SEM görüntüsü, bir asma yaprağı stoması (URL 17).

c. Tekstil Materyalinde Kullanılması

c. Tekstil materyalinde uygulanması (URL 18).

Uçan Sincap

Uçan sincap, diğer adı ile 'pteromyini' kemirgen sınıfında sincapgiller familyasına giren canlıdır (Tablo 5.a.). Kuşlar gibi kanat çırpamaz ancak havada ilerleyebilmesini kolları ve ayakları arasındaki perde ile süzülerek sağlamaktadır (Tablo 5.b.).

Uçan sincaplar, bir orman gölgeğinin tepesindeki ağaçlar arasında kayma yetenekleriyle iyi bilinir (Paskins vd., 2007, s.1413). Uçan sincaplar çeşitli ortamlardaki hayvanların, atlama mesafesini ve menzilini iyileştirmek için vücutlarının bazı kısımlarını aerodinamik yüzeyler olarak kullandıklarını gözlemlenmiştir. Bu tür hayvanların, zorlu arazilerin üstesinden gelmek veya yırtıcıları geride bırakmak için atlama kayma stratejisini izlediği bilinmektedir (Gadekar, 2020, s.1).

Tekstil materyalinde uygulanmasında; giysi üzerinde kullanım faaliyetinin gerçekleşmesi için gerekli koşulları sağlaması gerekmektedir. Örneğin, BASE⁵ Jump, sabit bir yerden atlama uçuşudur hem ayakların hem kolların arasında yer alan ve hava akışı düşük geçirgenlikte olan kumaş bölümlerine sahip, özel olarak tasarlanmış tulum kullanılmaktadır. "Jumping" kişinin yüksek bir binadan atıldığı ekstrem bir spordur. Bu tasarım, uçan sincapları andırır ve paraşüt gibi işlev görür (Kapsali, 2015, s.83).

Araştırmacılar uçan sincabın havada süzülmesini sağlayan özelliğinden esinlenmişlerdir. Bu işlevsel özelliğin giyim ürünlerinde kullanılmasıyla, paraşütle atlama aktivitesine alternatif bir seçenek haline gelmiştir. Giyime uyarlanmasında ise, materyale özgü bir görsellik bulunmamaktadır. Giysi yüzeyinde el ve ayakların arasında bulunan, uçarken süzülmeyi sağlayacak perde yapısı tasarlanmıştır. İşlevsellik, tasarım kararlarını yönlendiren önemli faktördür ve burada materyale ait işlevin giysi formu üzerinde belirleyici olduğu görülmektedir (Tablo 5.c.).

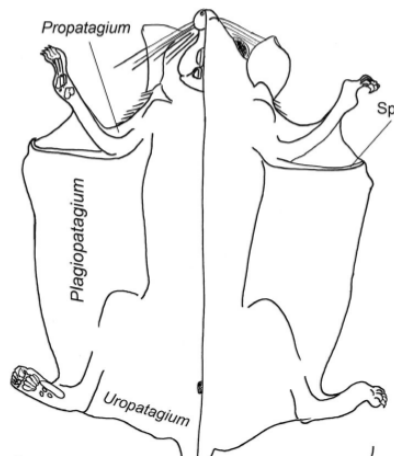
Tablo 5. Uçan sincaptan alınan ilham.

a. Uçan Sincap Genel Görünüm

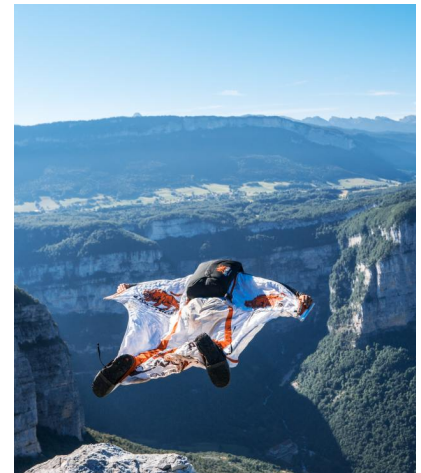
a. Uçan sincap görünümü (URL 19).

b. Uçan Sincap Vektörel Şeması

b. Uçan sincaptan ilham alınan süzülme özelliğinin vektörel şeması (URL 20).

c. Tekstilde Kullanımı

c. BASE Jumping'te kullanılan uçan sincaptan ilham alınan giyim (URL 21).

Gül

Gül çiçeği çok çeşitli bir familyaya sahiptir ve birçok ülkede yetişmektedir. Daha çok Asya bölgesinde yetişmesiyle birlikte ülkemizde çok çeşitli örnekleri bulunmaktadır. Kırmızı, pembe, sarı, beyaz gibi farklı renklerde çiçekleri bulunmaktadır ve kokulu bir bitkidir (Tablo 6.a.).

Kırmızı bir gül yaprağının yüzeyinin nano yapılar gözlemlenerek elde edilen yapısal renk ve pigmentler tarafından yönlendirilen kimyasal renk kombinasyonu, çiçeklere parlak renk sağlamaktadır. Gül yaprağının, mikro / nano yapılarının kopyalanmasıyla üretilen biyomimetik polimer filmler, pigment eklenmeden yapısal renk sergilemektedir (Feng vd., 2010, s.14885).

⁵ "BASE" kelimesi; (Building, Antenna, Span, Earth) kelimelerinin baş harflerinden gelmektedir (Kekeç ve Konar, 2021, s.1).

Yapısal renk haricinde gülün başka bir özelliği ise, girintili çıkıntılı mikro ve nano yapıların 150'den yüksek su temas açısı ve suyla yüksek yapışma kuvveti ile süper hidrofobiklik sağlamasıdır (Feng vd., 2010, s.14885). Lotus yapraklarına benzer şekilde, kırmızı gül yaprağı yüzeyindeki nano ve mikro yapılar yüksek bir temas açısı sağlar (Tablo 6.b.). Bununla birlikte, nilüfer yapraklarından farklı olarak, su damlacıkları kırmızı bir gül yaprağının yüzeyinden kaymaz (Gürsoy ve Karaman, s.6). Bu mikro ve nano yapılar, süper hidrofobiklik için yeterli bir pürüzlülük ve aynı zamanda su ile yüksek bir yapışma kuvveti sağlamaktadır. Yaprığın yüzeyindeki bir su damlası küre biçimine görünmektedir ve yaprak ters çevrildiğinde bile su damlası yuvarlanmaz. Bu özelliği "nilüfer etkisi" ile karşılaştırıldığında "taç yaprağı etkisi" olarak tanımlanması yapılmaktadır (Feng, vd., 2008, s.4114). Bununla birlikte, küçük boyutlu bir su damlası, bir nilüfer yaprağının yüzeyinden zahmetsizce yuvarlanabilirken, kırmızı bir gül yaprağının yüzeyine sabitlenmiş halde kalır (Tablo 6.c.). Aslında damlacık, ters çevrildiğinde küresel kapak şeklini korur. Nilüfer yaprağı ile gül yaprağı arasındaki ıslanmanın farklı davranışı, yüzey mikro yapısındaki çeşitli tasarımla açıklanmıştır. Gül yaprağının mikro yapıları nilüfer yaprağından daha büyük ölçekli olduğundan, sıvının daha büyük ölçekli olukları empenye etmesine izin verilir, ancak daha küçük oluklara giremez (Chang, vd., 2009, s.2).

Gül yapraklarıyla ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır ve halen daha bu çalışmaların devam ettiği görülmektedir. Bu araştırmaların sonucu elde edilen bilgiler tekstil endüstrisinde kir tutmaz kumaşlara ilham vermiştir (Tablo 2.c.). Gelen kir su damlacıklarında birikir ve yüzeyden kolayca giderilebilir. Kir, leke, su tutmayan tekstiller sadece günlük kullanımda değil, birçok alanda fayda sağlamaktadır. Kir tutmama özelliğinin kullanılmasının haricinde bir başka kazandırılabilir özellik ise, yapraklarda bulunan yapısal renk özelliğinin kullanılabilmesidir. Gül yapraklarının kir tutmama özelliğinden alınan ilham ile üretilen materyale ait özel bir görsel etki bulunmamakla birlikte giysi formunu da etkileyen bir durum söz konusu değildir.

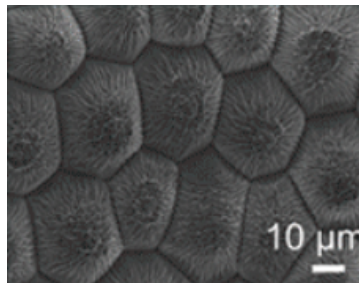
Tablo 6. Gül çiçeğinden alınan ilham.

a. Gül Genel Görünümü

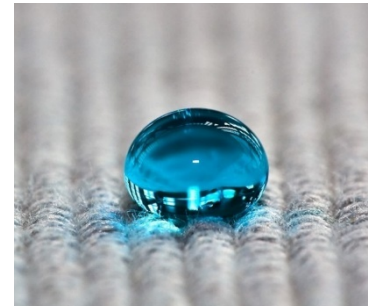
*a- Gül genel görünümü.
Kaynak: Elif Tatari Arşivinden.*

b. Gül Yaprığının Mikroskopik Görüntüsü

b-Gül yaprağının mikroskopik görünümü (URL 22).

c. Tekstil Yüzeyindeki Damlacıkların Görünümü

c- İlham alınarak üretilen sıvı tutmayan gömlek. (URL 23)

Kozalak

Kozalak, genellikle iğne yapraklı ağaçlarda üreme yapılarını barındıran, odunumsu ve koni biçiminde bir kısımdır. Isı, sıcaklık ve neme bağlı olarak açılıp kapanmaktadır (Tablo 7.a.). Ağaç türüne bağlı olarak değişik türleri bulunmaktadır. Biyomimetik yaklaşım ile çam kozalaklarının neme karşı oluşturduğu etkinin sonucunda şekil değişikliklerinin incelenmesi tasarımcılara esin kaynağı olmuştur.

Kozalağın ısıya-neme karşı verdiği tepkilerden yola çıkarak, Gore-Tex, Surround® modeli ayakkabılarında, ayağın her yerinde nefes alabilirlik sağlamaktadır. Aynı zamanda dayanıklı ve su geçirmezdir. Yapı, ısıyı ve nemi her yöne yönlendirir. En fazla hava geçirgenliği sağlayan, nefes alabilen Gore-Tex ayakkabı teknolojisi olarak, ılıman ve sıcak koşullarda bile mümkün olan en iyi konfor ve koruma dengesini sağlar. Ayaklar ve çoraplar aktif spor esnasında bile kuru olacağından kullanıcıya konfor sağlamaktadır (URL 6).

İnsan yapımı dünyada, kompozit teknoloji kullanılarak çok işlevli malzemeler yaratılabilmektedir. Gore-Tex® ve Sympatex® markaları gibi nefes alabilen, rüzgâra ve suya dayanıklı membranların ticari hale getirilmesi, giyim

sektörüne birçok "kompozit tekstil" in tanıtılmasına yol açmıştır. Kumaş ve membran katmanları, özellikleri her bir bileşenin bireysel özelliklerinin toplamını oluşturan çok işlevli sistemler oluşturmak için birlikte lamine edilir. Örneğin Belçika merkezli Concordia Textiles, nefes alabilen, suya ve rüzgâra dayanıklı sistemler oluşturmak için üç katmandan (hidrofilik poliüretan film, köpük ve tekstil) oluşan Omniclima® markalı bir kompozit serisi üretmektedir (Kapsali, 2015, s.87).

Standart elyaf, nemi emdikçe şişmektedir bu doğrultuda ipliğin şişmesiyle kumaş yapısının hava alış-verişi azalmaktadır. Kozalağın sıcaklığa, neme karşı verdiği tepki araştırmacılar tarafından incelenmiş ve bu özelliğin tekstilde kullanımı ile nefes alan giysiler ve ayakkabılar üretilmiştir (Tablo 7.b.). Bu üretim sonucunda özellikle birçok spor dalında bu ürün tercih edilmiştir, oyun esnasında vücudun sıcaklık akışı sonucunda ayaklarda oluşan terin hava ile akışı sağlanarak bu şekilde dengelenmektedir.

Kozalağın taklit edilmesiyle üretilen ayakkabılarda, materyale özgü olarak kozalakların yapısında yer alan çiçek taç yapraklarını andıran kısımların, açık ve kapalı durumlarını taklit edebilen işlevsellik, materyalin kendine özgü görseiliği üzerinde de belirleyici olmuştur (Tablo 7.c.).

Tablo 7. Kozalaktan alınan ilham.

a. Kozalağın Genel Görünümü

a. Çam kozalağının açık ve kapalı görünümü.

Kaynak: Elif Tatari Arşivinden.

b. Ayakkabıda Kullanımının Yakından Görünümü

b. Gore-Tex Surround® ayakkabısında olan hava kanallarının görünümü (URL 24).

c. Ayakkabıda Kullanımı

c. Isı ve nem akışını sağlayan, ayakkabıdaki tekstil (URL 25).

Geko Kertenkelesi

Kertenkele, sürüngenler ailesinden, farklı birçok boyutta türleri olan ve düz duvarlarda saatlerce asılı kalabilen bir canlı türüdür. Dört ayağa sahiptir ve ayaklarında güçlü kılcal yapılar bulunmaktadır. Geko kertenkelesi de ayak yapısında bulunan özellikler sayesinde düz yüzeylerde kolaylıkla tutunabilme yetisine sahiptir (Tablo 8.a.).

Bir gekonun ayak parmağı, lamel adı verilen yüzlerce kanat benzeri çıkıntı içerir. Her sırtta, bir insan tüyüne göre 10 kat daha ince olan seta adı verilen milyonlarca tüy bulunur (Tablo 8.b.). Mikroskop altında, her bir saçın spatula adı verilen daha küçük ipliklere bölündüğünü ve bunun bir bölünmüş uç demeti gibi görünmesini sağladığını görebilirsiniz. Bu bölünmüş uçlar o kadar küçüktür ki (birkaç yüz nanometre) tırmanma yüzeyinin molekülleri ile etkileşime girerler (URL 7).

Gekoların tırmandıkları yerden ayrılamama durumu, yapışkan vb. herhangi bir madde ile değil, tamamen düşük statik elektrik kullanımı ile gerçekleşmektedir. Böylelikle kaymadan, hareketsiz durmayı başarabilmektedirler. Yuran ve Taşgetiren'e göre; tekstil tasarımcıları gekonun bu özelliğinden yola çıkarak; serildiği yere statik elektrik ile bağlanan, tutunan tekstiller tasarlamaktadırlar. Evdeki mobilyaların üzerine serilen bu kumaş; gekodan alınan ilham ile sıyrılmaz, toplanma yapmaz ve kendi kaplaması gibi gözükmektedir (Yuran ve Taşgetiren, 2010, s.28).

Gök, biyomimetik etkisiyle oluşturulan tasarımların tekstildeki bir başka örneği olarak "geko etkisini" vermektedir. Geko adı verilen kertenkele türünden yola çıkılan bu fikir, özellikle ev tekstilinde tercih edilmektedir. Geko kertenkeleleri, ayaklarıyla sürtünme kuvvetinden 600 kat daha fazla yapışma kuvveti üretmektedirler.

Geko'nun en bilindik özellikleri olan; tutunduğu yerden ayrılmaması, düz duvara tırmanabilme yeteneği, asılı kalabilme gibi özellikler parmaklarından gelmektedir (Gök, 2018, s.1274). Araştırmacılar tarafından incelenen Geko kertenkelelerinin ayak yapısı birçok inovatif giyim eşyası üretilmesine ilham kaynağı olurken aynı zamanda ev tekstillerinde de kullanılmaktadır. Ev tekstillerinde kullanılmasında; mahremiyet, güneşten koruma, perde yerine kullanım gibi alternatifler ile kullanım sağlanabilir.

Geko, odanın iç mekânı için işlevsel tasarım olanakları sağlar. Canlıdan alınan yapışma özelliği Tekstil materyaline aktarılması uzun süren çalışmalar ile geliştirilmiştir. Cama ve diğer gözeneksiz yüzeylere kaplanabilir ve kalıntı bırakmadan aynı hızla çıkarabilmektedir (Tablo 8.c.). Geko'dan alınan bu ilham ile birden fazla tasarım ödülü kazanılmıştır bunlardan biri, "İsviçre Tekstil Tasarım Ödülü"dür. Yapılan uygulamalarda desenli-desensiz veya farklı birçok renk tekstile uygulanabilmektedir (URL 8).

Kertenkeleden ilham alınan yapışma kabiliyetinin tekstil yüzeyine uygulanmasıyla, doğrudan cam yüzeylere yapıştırılmasını sağlar, buradan istenirse geride kalıntı bırakmadan çıkarılabilir ve kullanım süresince yapışkanlık özelliklerini kaybetmeden tekrardan kullanılabilir. UV ışınlarına dayanıklıdır ve temizlenmesi kolaydır (URL 9).

Bu işlevsel özellik sonucunda, geko kertenkelesinin yapısının taklit edilmesiyle yüzeye yapışma sağlayan, işlevsel tekstil ürünü tasarlanmıştır. Söz konusu üründe işlevden kaynaklanan formun ve materyalin yansıttığı görsellik bulunmamaktadır.

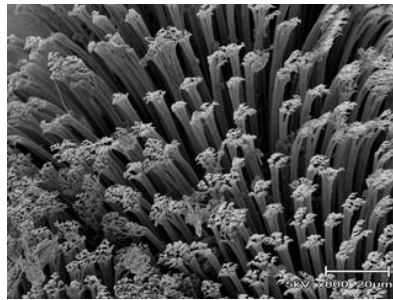
Tablo 8. Geko kertenkelesinden alınan ilham.

a. Geko Kertenkelesinin Genel Görünümü

a. Geko kertenkelesi ve parmaklarındaki yapı (URL 26).

b. Ellerindeki Yapının Elektron Mikroskobu Altındaki Görünümü

b. Geko kertenkelesinin ellerindeki kılcal yapının mikroskopik görünümü (URL 27).

c. Ev Tekstilinde Kullanımı

c. Geko'dan esinlenerek geliştirilen tekstil materyali örneği (URL 28).

Ek Tablo: Çalışmada ele alınan canlılara ait biyomimetik yapıların görsellik üzerindeki etkileri.

	İşlevden Kaynaklanan Materyal Özelliğinin Yansıttığı Görsellik	İşlevden Kaynaklanan Form Özelliğinin Yansıttığı Görsellik
Tavus Kuşu	✓	✗
Penguen	✗	✗
Örümcek	✗	✗
Stoma	✓	✗
Uçan Sincap	✗	✓
Gül	✗	✗

Kozalak	✓	✗
Kertenkele	✓	✗

Sonuç ve Tartışma

Günümüzde tekstil ve moda tasarımına yön veren, ayrıca günlük yaşamda kolaylaştırıcı çözümler sunan teknolojik tekstil materyallerinin kullanımı işlevsel özelliklerin geliştirilmesiyle hem genişlemekte hem de görsel özellikler kazandırılmaktadır. Doğaya ve insan sağlığına olumsuz bir etki etmeden gelişmiş malzemelerle inovatif ürünlerin elde edildiği biyomimetik, son dönemlerde kullanılan yöntemlerden biridir. Bu çerçevede doğadaki canlı cansız varlıkların yapı, hareket ve tepkilerinin taklit edilmesiyle tekstil ve giyim materyallerinde işlevsel yaratıcı fikirler ortaya koyulduğu görülmüştür.

Çalışma kapsamında, biyomimetik yöntemle üretilmiş örneklerde, materyal yüzeyine ait yapı, form ve materyale yüklenen yararlığın (işlev), birbirleriyle ilişkileri dört farklı kombinasyonda gruplanmıştır.

Kombinasyonlardan ilk olarak, materyal veya formun görselliğini etkilemeyen penguenin, sıcak tutan tüy yapısı taklit edilmesi gözlemlenmiştir. Tüyleri taklit edilerek üretilen yapısal özellikler nano ölçekte materyale uyarlandığından ne giysi yüzeyinde ne de formunda herhangi bir görsel yansıma meydana gelmediği görülmektedir. Örümcek ağı DNA'sının güçlü yapısından yola çıkarak taklit edilen materyalin polimer yapısına yüklenen işlevsel yön gözle algılanmamıştır. Burada örümcek ağının kimyasal yapısı taklit edildiğinden materyal görsel olarak algılanmamaktadır. Dolayısıyla buradaki işlevsel özellikler materyalin görselliği üzerinde belirleyici olmamıştır. Gül yapraklarında yer alan yapının süperhidrofobik olması yani su tutmama özelliğinin yüzeyi temiz tutması, kirlerin çabuk giderilmesi gibi özellikler taklit edilerek tekstil materyallerinde uygulanması sağlanmıştır. Bitkinin sahip olduğu bu yapı materyale yine nano ölçekte uygulandığından görsel algıya yönelik ne form ne de materyal açısından bir farklılık oluşturmamıştır.

İkinci kombinasyonda, tavus kuşunun tüyünün taklit edilmesiyle farklı açılardan bakıldığında herhangi bir pigment kullanılmamasına rağmen tek yüzeyde değişken birçok renk görülebilmektedir. İlham alınarak üretilen kumaşta ise mikro yapının yansıttığı görsellik materyalde algılanmaktadır. Ancak giysi formunu etkileyen bir durum gözlemlenmemiştir. Materyal ev tekstili dahil birçok alanda kullanılabilir. Materyale farklı açılardan bakıldığında birden çok renk varmış gibi algılanmasıyla oluşan çeşitli renklerde parlayan bir görünüm ortaya çıkmaktadır. Burada ürün su ve boyarmadde kullanımını en az seviyeye indirmek adına, çevreyi ve insan sağlığını korumaya yönelik bir amaçla ortaya koyulmuştur. Bir diğer ürün ise kozalağın taklidiyle elde edilmiştir. Kozalağın sıcaklığa neme karşı verdiği tepki incelendiğinde ısı-nem alışverişi sağlanması ayakkabıda uygulanmıştır. Materyal özelliğine yansıyan bu görsel etkide ayakkabının tüm çevresinde açılıp kapanan minik hava kanallarının oluşturduğu doku aynı zamanda bir tür desen özelliği yaratmış ancak formu etkileyecek bir işlev bulunmadığından ayakkabının genel formu etkilenmemiştir. Geko kertenkelesinden ilham alınan tekstil ürününde, canlılığın ellerindeki düz yüzeylere tutunmayı sağlayan yapı, materyal üzerinde de taklit edildiğinden burada biyomimetik işlevden doğan ve görerek algılanan bir doku ortaya çıkmıştır. Bu nedenden dolayı materyal görselliğini etkilemektedir ancak formu etkileyecek özellik materyale uygulanmamıştır. Stomalarda ise, yaprakların ısıya karşı verdiği tepkilerden ilham alınarak tekstile uygulanması sağlanmıştır. Sadece aktif sporlarda değil, materyallerinde birçok giyim ürünlerinde kullanılması sağlanabilir. Nefes alabilirlik, rüzgâr akışı gibi özellikler sağlar. Tekstil materyaline uygulanmasında, materyale özgü, stomaların mikroskobik yapısında da görünen ve o yapıyı taklit eden, yuvarlak kabarcıkları andıran, ısıya bağlı olarak açılıp kapanan materyal görselliği vardır. Fakat materyalin formunu etkileyen bir görsellik bulunmamaktadır.

Üçüncü olarak, yalnızca giysinin formuna etki eden ancak materyal yüzeyindeki görsel yapıyı etkilemeyen ürünler gözlemlenmiştir. Uçan sincapların havada süzülmesini sağlayan perde yapısı taklit edilmiştir. Materyal yüzey yapısında herhangi bir farklı görsel etki oluşmamıştır. Ancak, hayvanda olduğu gibi havada süzülme sağlanması için perde yapısı giyim ürünlerine de uygulandığından materyale ait formun görselliğini etkilediği gözlemlenmiştir.

Araştırmalar sonucunda; kullanıcılarda işlevsel memnuniyet sağlayacak tekstil ve giyim ürünlerinde işlevin yarattığı görselliğin etkili olduğu saptanmıştır. Doğanın sunmuş olduğu varlıklarda yer alan işlevsel özelliklerin ürünlere uygulanmasıyla materyalin, yüzey ve form özelliğinde çeşitli etkiler ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Çalışmada ürünlerdeki işlevin görsel algıya yönelik belirleyici etkileri ele alınmış; işlevden kaynaklanan materyal özelliğinin yansıttığı görsellikte, 8 üründen 4'ünde işlevin ürüne ait materyal görselliğini etkilediği tespit edilmiştir. İşlevden kaynaklanan form özelliğinin yansıttığı görsellikte ise 8 üründen 1'inde işlev ürünün formunu etkilediği görülmüştür. Bu bağlamda yeni biyomimetik materyallerde teknik uzmanların, tasarımcılarla birlikte çalışması, materyal ve ürünlerin çeşitlendirilmesinde yönlendirici olacağı düşünülmektedir. İncelenen ürünlerin çoğunluklu kısmında materyal ve form özellikleri işlevden doğmuştur. Bu doğrultuda inovatif ürün tasarımcılarının, ürünlerini tasarlarlarken materyal işlevi ve görsellik ilişkisi üzerinde durmaları önerilmektedir.

Doğa bizlere sayısız kaynak sunmaktadır ancak tekstil materyallerinde uygulanmış sayılı örnek bulunmaktadır. Teknolojinin günden güne gelişmesiyle birlikte doğaya, alternatif kaynaklara karşı farkındalık ve gözlem de artmaktadır. Biyomimetik uygulamaların kullanılmasıyla tekstil kaynaklı, çevreye atılan boya, tekstil atıkları, su israfı vb. olumsuz durumların minimuma indirilmesi sağlanabilir. Böylelikle Dünya'ya karşı olumsuz çevresel etkilerinde azaltılması sağlanır. Öneri olarak, bu alanda araştırmaların ve uygulamaların devam etmesiyle tekstilde inovatif, işlevsel yeni ürünlerin kazandırılması sağlanabilir. Bir örnek olarak, kaktüslerin kurak iklimde yaşamalarına rağmen kendilerinde su depolayabilme özellikleri tekstillerde kullanılabilir böylece Dünya'da kuraklaşmanın başladığı yerlerde, kurak iklimde bulunanlar için su biriktirme kaynağı olarak fayda sağlayabilir.

Kaynakça

- Alpan, D. (1984). İşlev-Tasarım Etkileşimi ve Diğer Unsurlar. Ulusal Tekstil Sempozyumu, s.100-102. Bursa: TMMOB Makine Mühendisleri Odası, Yayın No:113
- Barnard, M. (2002). Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür, (G. Korkmaz, Çev.), Ankara: Ütopya Yayınları.
- Barral, A. (2019). Stomata Feel The Pressure, *Nature Plants*, Mart (5), s.244.
- Bayazıt, N. (2008). Tasarımı Anlamak, İstanbul: İdeal Kültür&Yayıncılık.
- Benyus, J. M. (1997). Biomimicry, HarperCollins e-books, s.7 (Erişim Tarihi: 6.4.2022).
- Berger, J. (2017). Görme Biçimleri, (Y. Salman, Çev.), Metis Yayınları.
- Beyoğlu, A. (2015). Sanat Eğitiminde Algı, Görsel Algı ve Yanılsama: Victor Vasarely'nin Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:17, Sayı:1, s.334,336.
- Chang, F., Hong, S., Sheng, Y., Tsao, K. (2009). High Contact Angle Hysteresis of Superhydrophobic Surfaces: Hydrophobic Defects, *Applied Physics Letters*, 95(064102), s.2.
- Civcir, E. (2015). Sanatta Temel Bilimler Semboller ve Kavramlar, Ankara: Akademisyen Kitapevi.
- Cohen, Y. B. (2006). Biomimetics, Biologically Inspired Technologies, USA: Taylor&FrancisGroup.
- Dandul, E. (1984). Giyim Tekstili Dokuma Ürünleri Oluşumunda Modanın Etkileri ve Tasarımcıların Sorumlulukları. Ulusal Tekstil Sempozyumu, s.120. Bursa: TMMOB Makine Mühendisleri Odası, Yayın No:113.
- Değerli Geyik, N. (2020). Tekstilde İnovatif Tasarım Yaklaşımı: Biyomimikri. *İdil Dergisi*, 68, Nisan, s. 676-680.
- Feng, L., Zhang, Y., Li, M., Zheng, Y., Shen, W., Jiang, L. (2010). The Structural Color of Red Rose Petals and Their Duplicates, *Langmuir*, Cilt: 26, Sayı: 18, s. 14885.
- Feng, L., Zhang, Y., Xi, J., Zhu, Y., Wang, N., Xia, F., Jiang, L. (2008). Petal Effect: A Superhydrophobic State with High Adhesive Force, *Langmuir*, Cilt:24, Sayı: 8, s.4114.
- Gadekar, V.P. (2020). Design of Wings for Jump Gliding in a Biped Robot, Arizona State University, (Yüksek Lisans Tezi), Ağustos, 2020, s.1.
- Gök, M.O. (2018). Tekstil Tasarımında Doğadan İlham Alma (Biyomimetik Uygulamalar). *Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal)*, Kahramanmaraş, Cilt:4, Sayı:16, s. 1274.

- Güneşoğlu, C. (2009). Nanoteknoloji ve Tekstil Sektöründeki Uygulamaları (Nano Tekstiller). *Mühendis ve Makine Dergisi*, Cilt: 50, Sayı: 591, s.25.
- Gürsoy, M., Karaman, M., Surfaces in Nature, Surface Treatments for Biological-Chemical and Physical Applications, s.6.
- Güven, H. N. (1996). Resimde Görsel Algılama. (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Holmes, D.A., Waterproof Breathable Fabrics, Handbook of Technical Textiles (Horrocks, A.R., Anand, S.C. Edt.), WoodHead Publishing Limited, UK, s.293.
- Jacobs, S. (2014). Biomimetics: A simple foundation will lead to new insight about process. *International Journal of Design & Nature and Ecodynamic*, Canada, Cilt. 0, Sayı: 0, s.2.
- Kapsali, V. (2015). Biomimetic Approach to the Design of Textiles for Sportswear Applications, *Textiles for Sportswear*, UK, s.83.
- Kapsali, V. (2013). Biomimetic Approaches To The Design of Smart Textiles for Protection, *Woodhead Publishing Limited*, UK, s.216-223.
- Kapsali, V. (2009). Biomimetics and the Design of Outdoor Clothing, *Woodhead Publishing Limited*, Eylül, s.121.
- Kekeç, T.E., Konar, M. (2021). Sabit Hücüm Açısı ile Yapılan Wingsuit Atlayışlarının Aerodinamik Hesaplamalarının İncelenmesi, *Journal of Aviation*, 5(1), s.1
- Önlü, N. (2004). Tasarımda Yaratıcılık ve İşlevsellik Tekstil Tasarımındaki Konumu. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, Cilt: 3, Sayı: 1, s.87-88.
- Paskins, K.E., Bowyer, A., Megill, W.M., Scheibe, S.J. (2007). Take-off and Landing Forces and The Evolution of Controlled Gliding in Northern Flying Squirrels *Glaucomys Sabrinus*, *Experimental Biology Journal*, 210(8), s.1413.
- Sheeparamatti, R.B., Sheeparamatti, B.G. ve Kadadevaramath, J.S. (2007). Nanotechnology: Inspiration from Nature. *IETE Technical Review*, Cilt: 24, Sayı: 1, s. 5.
- Tao, X. (2001). Smart Fibres, Fabrics and Clothing. The Textile Institute, UK: CRC, *Woodhead Publishing Limited*, s. 270.
- TDK, E.A.: <https://sozluk.gov.tr/> E.T. 21.03.2022.
- Uuttu, A. (2015). Biomimicry as a Design Reference. University of Lapland Faculty of Art and Design Interior and Textile Design, s.30-34. E.T. 24.12.2021.
- Wood, J. (2019). Bioinspiration in Fashion-A Review, *Biomimetics Journal*, Manchester, UK, Cilt:4, Sayı:16, s.7.
- Yuran, A. F., Taşgetiren, S. (2010). Doğadan Esinlenerek Tasarım, *Biyo Teknoloji Elektronik Dergisi*, Cilt: 1, No: 2, s.28.

İnternet Kaynakları

- URL1: Biomimicry Institute (2022). E.A.: <https://biomimicry.org/what-is-biomimicry/> E.T.02.02.2022.
- URL2: History of Velcro® Brand and George de Mestral (2022). E.A.: <https://www.velcro.co.uk/about-us/history/> E.T.09.01.2022.
- URL3:Chroma Flair Light Interference Pigment (2020). ©VIAVI Solutions, s.2 E.A.: <https://www.viavisolutions.com/en-us/literature/chromafflair-light-interference-pigments-data-sheets-en.pdf> E.T. 25.12.2021.
- URL4: BioInspiredDesign, E.A.: <http://www.bioinspiredesign.com/penguin-effect> E.T. 27.10.2022.
- URL5: Textile Innovation, E.A.: <https://textileinnovation.weebly.com/blog/inspiration-from-nature> E.T. 26.10.2022.

URL6: Gore-Tex, E.A.: <https://www.gore-tex.com/technology/original-gore-tex-products/surround> E.T. 01.11.2022.

URL7: Blackman, C. (2010). E.A.: <https://news.stanford.edu/news/2010/august/gecko-082410.html> E.T. 12.04.2022.

URL8: CreationBaumann, E.A.: <https://www.creationbaumann.com/en/Gecko-for-privacy-and-decoration-on-any-glass-surface-18704.html> E.T. 02.11.2022.

URL9: CreationBaumann, E.A.: <https://www.creationbaumann.com/en/GECKO-I-ADHESIVE-TEXTILES-3745.html> E.T. 03.11.2022.

Görsel Kaynakları

Tablo 1.a. Elif Tatari arşivinden.

Tablo 1.b. URL10: E.A.: <https://www.laboiteverte.fr/plumes-paon-microscope/plume-paon-microscope-07/> E.T.08.08.2022.

Tablo 1.c. URL11: E.A.: <https://www.sommers.com/ecommerce/polyurethane/chroma.jsp>E.T. 12.04.2022.

Tablo 2.a. URL12: BioInspiredDesign, E.A.: <http://www.bioinspiredesign.com/penguin-effect> E.T. 26.10.2022.

Tablo 2.b. URL13: Clarke, J.A., Ksepka, D.T., Salas-Gismondi, R., Altamirano, A. J., Shawkey, M.D., D'Alba, L., Vinther, J., DeVries, T.J., Baby, P. (2010). Fossil Evidence for Evolution of the Shape and Color of Penguin Feathers, *Science*, Cilt: 330, Kasım, s.956.

Tablo 2.c. URL14: BioInspiredDesign, E.A.: <http://www.bioinspiredesign.com/penguin-effect> E.T. 27.10.2022.

Resim3: Elif Tatari arşivinden.

Tablo 3.a. Elif Tatari arşivinden.

Tablo 3.b. URL15: 7.b. E.A.: <https://www.ansiklopedim.com/detay/349/lpek-YapisiOrumcek-Agini-Yapisi-.html> E.T. 24.02.2022.

Tablo 3.c. URL16: E.A.: <https://pilotbazaar.com/home/6522-mehler-body-armour-comfort-ii-classical.html> E.T. 24.02.2022.

Tablo 4.a. Elif Tatari arşivinden.

Tablo 4.b. URL17: E.A.: <https://thebigwinetheory.com/2020/11/16/enologia-al-microscopio-el-mundo-del-vino-como-nunca-antes-lo-viste/> E.T. 26.10.2022.

Tablo 4.c. URL18: E.A.: <https://textileinnovation.weebly.com/blog/inspiration-from-nature> E.T. 26.10.2022.

Tablo 5.a. URL19: E.A.: <https://www.crittercontroltriangle.com/flying-squirrels-raleigh-yep/> E.T. 02.11.2022.

Tablo 5.b. URL20: Panyutina, A.A., Chernova, O.F., Soldatova, B.I. (2020). Morphological peculiarities in the integument of enigmatic anomalurid gliders (Anomaluridae, Rodentia), *Anatomy*, Wiley, Nisan, (237), s.406.

Tablo 5.c. URL21: E.A.: <https://skyaboveus.com/extreme-sports/how-to-start-BASE-jumping> E.T. 01.11.2022.

Tablo 6.a. Elif Tatari arşivinden.

Tablo 6.b. URL22: E.A.: <https://www.energymatters.com.au/renewable-news/solar-rose-biomimicry-em5541/> E.T. 02.11.2022.

Tablo 6.c. URL23: E.A.: <https://braveparticle.com/articles/> E.T. 03.11.2022.

Tablo 7.a. Elif Tatari arşivinden.

Tablo 7.b. URL24: E.A.: <https://us.ecco.com/ecco-womens-street-720-sneaker-0194890608665.html> E.T. 02.11.2022.

Tablo 7.c. URL25: E.A.: <https://www.gore-tex.com/technology/original-gore-tex-products/surround> E.T. 02.11.2022.

Tablo 8.a. URL26: E.A.: <https://ungo.com.tr/2020/09/geko-kertenkelesi-hemidactylus/E.T.20.02.2022>.

Tablo 8.b. URL27: E.A.: <https://tokyu0606.ti-da.net/e6072239.htmlE.T.20.02.2022>.

Tablo 8.c. URL28: E.A.: <https://www.stylepark.com/en/creation-baumann/gecko-crypta-ii> E.T. 02.11.2022.

Extended Abstract

Living and non-living things, which have their own structure in nature, have changed and developed themselves against various living conditions. In the biomimetic approach, the structural properties and behaviors of these assets have been studied and innovative, functional products have been put forward by applying them to textile materials in this context. When we look at these applications in the textile area, it is seen that more examples are taken from the structural properties of natural assets.

The aim of the study is to examine the effects of visuality-function relationship in the universe of textile and clothing materials where biomimetic structures are applied. The main question of the research can be explained as "What are the formal characteristics of textile and clothing products produced in this direction, which are determined by the function affecting the visual?". In addition, it is thought that the findings obtained will guide designers to take into account the relationship between visuality and functionality in the process of function-form design. If we talk about the functional and visual effects of the samples mentioned in the research, then;

In imitation of the structural color taken from the peacock wing, when looking at the material properties of the product from different sides, various color refractions which contributes visually to the design, are formed depending on the angle of light. The creation of this effect without the use of dyes has given visual characteristics to the material. There is no visuality on the material that arises from the function and will affect the form. In textile or clothing products produced by taking inspiration from the surface structure of the rose petal, there is no special visual effect of the material, but there is no situation that affects the form of clothing. In the flying suit, which is inspired by the body structure of the flying squirrel, there is no visual of the material, but the clothing surface is designed to cover as large an area as possible on the body to ensure that the person who wear it can soar in the air. In this case, it has been seen that the function of the material is decisive on the form of clothing.. In this biomimetic approach, which is created by imitating the structure of penguins' feathers, there is no visual appearance specific to the material, nor is there a situation that affects the form of the clothing. Functional fabrics have been designed that provide adhesion to the surface by imitating the foot structure of the gecko lizard. Here, in the product in question, both a material-specific texture was formed under the textile. These is only visual effect. completely like stoma leaves, they also influenced the visuality of textile materials. However, there is no visual effect that affects the form of the material.

Imitation of a spider web has created a noticeable effect on textiles. It has gained an important place in the Defense Industry with its use in protection equipment like Protective vests,etc. There is no visual effect here that affects the material or the form of the product. In the garments produced by imitating the cone, the functionality,that can imitate the open and closed states of the parts resembling flower petals in the structure unique,specific to the cones, has also been decisive on the authentic visuality of the material.

As a result of the researches; It has been determined that the visualness created by the function is effective in textile and clothing products that will provide functional satisfaction to users. It has been observed that various effects arise in the surface and form properties of the material by applying the functional properties contained in the assets presented by nature to the products. In this context, it is thought that technical experts working together with designers on new biomimetic materials will guide the diversification of materials and products. In the majority of the products examined, the material and form characteristics arose from the function. In this direction, it is recommended that innovative product designers focus on the relationship between material function and visuality when designing their products. It has been observed that various effects occur in the surface and form characteristics of the material by applying the functional properties offered by nature. In the study, effects of the function of products on visual perception were discussed.It has been determined that function affects material

visuality in 4 of 8 products in the visualness reflected by the material feature of function. In the visual aspect reflected by the form feature, it was seen that function affects product's form in 1 of 8 products.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Birinci Yazar %50,
İkinci Yazar %50,

Çatışma Beyanı

Makalenin herhangi bir aşamasında maddi veya manevi çıkar sağlanmamıştır.

Yayın Etiği Beyanı

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Alfabe ve Heceleme Bilgilerinin İncelenmesi¹

English Examining Turkish Teacher Candidates' Alphabet and Spelling Knowledge

Dr. Öğr. Üyesi Huzeyfe BİLGE

ORCID: 0000-0001-7664-488X ◆ Kafkas Üniversitesi, Türkçe Eğitimi, Öğretim Üyesi ◆ hbilge2@gmail.com

Özet

Doküman incelemesi olarak yürütülen bu çalışmanın amacı Türkçe öğretmenliği adaylarının alfabe ve heceleme bilgilerinin incelenmesidir. Bu amaçla, Kafkas Üniversitesi'nde okuyan toplam 98 3. ve 4. sınıf öğrencisinin alfabe ve heceleme bilgileri ve bu bilgilerin değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin 37'si (%37,8) erkek 61'i (%52,2) kadındır. Katılımcıların alfabe bilgilerinin incelenmesi için alfabe sırasına uygun bir biçimde yazmaları istenmiş, cevaplar yazılı olarak alınmıştır. Heceleme bilgileri için de ayrı kelimeler hâlinde ve farklı hece yapılarına sahip sekiz kelime verilmiştir. Katılımcılardan her bir kelimeyi hecelere ayırmaları istenmiştir. Cevaplar yazılı olarak alınmıştır. Çalışmanın bulgularına göre öğrencilerin sadece 29'u (%29,6) hem alfabe hem de heceleme doğru ve eksiksiz bir şekilde yapabilmektedir. 69 öğrenci (%70,4) alfabe ve/veya hecelemede hata veya eksikliğe sahiptir. Alfabe 21 öğretmen adayı tam ve/veya doğru yanıt veremezken hecelemede bu sayı 64 olarak bulunmuştur. Öğretmen adaylarının alfabe ve heceleme bilgileri cinsiyet ve sınıf seviyesine göre anlamlı farklılık göstermemiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, öğretmen adayları, alfabe, heceleme, profesyonelleşme

Abstract

The aim of this study, which was carried out in the document analysis, was to examine the alphabet- and spelling knowledge of Turkish teacher candidates. For this purpose, the alphabet and spelling knowledge of a total of 98 3rd- and 4th-grade students studying at Kafkas University and whether this knowledge differs according to the variables were examined. 37 (37.8%) of the students participating in the study were male and 61 (52.2%) were female. Participants were asked to write the alphabet in order to examine their knowledge of the alphabet, and the answers were received in written form. Eight words with different syllable structures were given as separate words for spelling information. Participants were asked to divide each word into syllables. Responses were received in writing. According to the findings of the study, only 29 (29.6%) of the students were able to do both the alphabet and spelling correctly and completely. 69 students (70.4%) had some kind of mistake or deficiency in the alphabet and/or spelling. While 21 pre-service teachers could not make it completely and/or correctly in the alphabet, this number was found to be 64 in spelling. Alphabet and spelling knowledge of teacher candidates did not differ significantly according to gender and grade level.

Keywords: Turkish education, teacher candidates, alphabet, spelling, professionalization

Giriş

Bir ülkenin gelişmişlik seviyesini etkileyen en önemli unsurlardan birisi şüphesiz ki eğitimidir. Eğitimin kalitesi okulların niteliği ile çok yakından ilişkilidir. Okullar ülkenin geleceği olan öğrencilere bilgi, beceri, davranış ve değer kazandırma yeridir (Eyüp vd., 2012). Dolayısıyla, okul ortamındaki eğitimin niteliği ülkenin geleceğini ciddi bir biçimde etkileme potansiyeline sahiptir. Okullarda eğitimin kalitesinin en belirleyici paydaşı öğretmenlerdir. Cüceloğlu (2019, s. 7) bu konuda şöyle söylemektedir:

Eğitimin kalitesi hiçbir zaman öğretmenin kalitesini aşamaz. Okul, öğretmenleri kadar iyi olabilir; ne fazla ne eksik. Eğitimin en güçlü aktörü öğretmendir. Okulun bahçesi, spor salonu, laboratuvarları, teknik donanımı ne kadar iyi olursa olsun öğretmen iyi değilse, okul iyi eğitim veremez.

Cüceloğlu'nun açıklamalarından da anlaşılacağı üzere bir ülkenin eğitimi ve dolayısıyla gelişmişliği öğretmenlerin niteliğine, profesyonelliğine bağlıdır. Ülkemizde sık sık örnek gösterilen Finlandiya eğitim sisteminde öğretmenlerin çok ciddi sorumlulukları vardır. Finlandiya'da öğretmenler öğrencilerine bir konuyu öğretebilecek

¹ Bu makale "16. Uluslararası Eğitim Camiası Sempozyumu"nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

yolları bulmak zorundadır ve bunun için gereken eğitimi alarak çoklu zekâ kuramına göre eğitim vermektedir (Sahlberg, 2018). Ülkemizde de öğretmenlerin benzer yükümlülükleri kanunen olsa da işleyişte bu seviyeden oldukça uzak durumlarla karşılaşmak mümkündür. Örneğin, ortaokul seviyesinde okuma yazma bilmeyen öğrencilerle karşılaşıldığı bilinmektedir (Bilge, 2015). Burada en büyük sorumluluk öğretmenlere düşmektedir.

Öğretmenlerden sınıf içerisinde yerine getirmeleri beklenen pek çok davranış ve sorumluluk vardır. Örneğin, öğretmenlerin öğrencilerini ders için heyecanlandırabilmesi, dersi planlaması, içerikle ilgili alanlara hâkim olmaları, literatürü takip etmeleri, aktif öğrenme stratejileri geliştirmeleri, öğrencilerine saygı duymaları, planlarında yeri geldikçe esnek olmaları, öğrencilerinin başarılı olmaları için ellerinden geleni yapmaları sayılabilir (Heckendorn, 2006). Ancak Barth (1990'dan akt.: Bakioğlu, 1998) öğretmenlerin rollerinin sadece sınıf içinde olduğu fikrinin aşılması gerektiğini, sınıf dışında da liderlik yapmaları ve görevler üstlenmeleri gerektiğini ifade etmektedir. Ancak ülkemizdeki hizmet öncesi süreçlerde bu tür bir eğitimin verildiğini söylemek zordur.

Öğretmenlerin mesleklerinde donanımlı olmaları eğitimin kalitesi açısından çok önemlidir. Mesleki profesyonellik dünyada gittikçe daha da önem verilen bir beceridir ve kişisel gelişim, kuruma katkı, mesleki duyarlılık gibi boyutlarda incelenmektedir (Altinkurt ve Yılmaz, 2014). Bu anlamda, öğretmenlerin profesyonelleşmesi çok önemli bir husustur. Crouse (2003) profesyonel öğretmenlerin öğrencilere eğitim veren, rehberlik eden, motivasyon ve rahatlık sağlayan kişiler olduğunu ve bu kişilerin geçmişte de günümüzde de geleceğin parçası olduklarını ifade etmektedir. Bayhan (2011) da profesyonel öğretmenlerin işlerine karşı güdülenmiş, heyecanlı, kendilerini adanmış kişiler olduğunu söylemektedir. Ayrıca öğretmenlerin kendileri istemediği takdirde gelişimin sağlanmayacağını, öğretmenlerin kendilerini profesyonel bir biçimde geliştirmelerinin onların yükümlülüğü olduğunu ifade etmektedir. Araştırmalar, mesleki olarak gelişmenin profesyonelliğe katkı sunan en önemli değişkenlerden birisi olduğunu göstermektedir (Toh vd., 1996). Buradan yola çıkarak, öğretmenlerin profesyonelleşmesinin ülkenin geleceği açısından çok önemli olduğu ve bu profesyonelleşmenin öğretmenlerin bilgi ve donanımlarına bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

Ülkemizde Öğretmenler ve Öğretmen Adayları Üzerine Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde hem öğretmenler hem de öğretmen adayları üzerinde çeşitli konularda çalışmalar yapılmıştır (örneğin, Şentürk, 2022; Taşdemir, Çağlayan Dilber, 2021). Öğretmen ve öğretmen adaylarının dil becerilerine yönelik çalışmalarda ciddi sorunların olduğunu gösteren bazı bulguların olması dikkat çekmektedir. Örneğin, öğretmenlerin öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırması beklenmektedir. Fakat öğretmen adayları ile yapılan çalışmalarda okuma alışkanlığını yeterince kazanmamış ve hiç kitap okumayan öğretmen adayları olduğu tespit edilmiştir. Üstelik bu öğretmen adayları arasında sınıf öğretmeni adayları da bulunmaktadır. Daha vahim olan ise öğretmen adaylarından kimisinin okumayı sevmediğini ifade etmesidir (Arı ve Demir, 2013; Aydın Yılmaz, 2006; Kuş ve Türkyılmaz, 2010; Yıldız vd., 2015). Altinkurt ve Yılmaz (2014) okumayan ve öğrenmeyen bir öğretmenin gelişmeyi bıraktığını ifade etmektedir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının, okuma alışkanlığı gibi, mesleki profesyonelleşmenin en temel basamağında bile sorunlarının olduğu söylenebilir. Nitekim çalışmalar öğretmenlerin profesyonellik seviyelerinin ortalamasının altında kaldığını göstermektedir (Cerit, 2012). Bu durum, eğitim sistemimizin geleceği konusunda kaygı uyandırmaktadır.

Öğretmenlerle yapılan kimi çalışmalarda öğretmenlerin ölçme ve değerlendirmelerinde yetersizliklerinin olduğu, sınav sorularının dersin amaçlarına götürmeye yaramadığı, soruların düşük seviyeli bilişsel becerileri hedeflediği, öğretmenlerin kendilerinin de bu durumun farkında olduğu, öğretmenlerin soru hazırlama konusunda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğu, öğretmenlerin genelde kendilerine verilen kaynaklara ve kılavuz kitaba bağlı kaldıkları, öğretim yaparken zamanı verimsiz kullandıkları tespit edilmiştir (Akyol vd., 2013; Ateş, 2011; Esen, 2019; İnceçam vd., 2018). Akyol vd.ne (2013) göre nitelikteki bu yetersizliğin sebeplerinden birisi üniversitede verilen

eğitimidir. Bu açıdan bakıldığında, eğitimin temel taşı olan öğretmenlerin eğitiminde ciddi eksiklerinin olduğunu ifade etmek mümkündür.

Türkçe Öğretmenleri ve Öğretmen Adayları Üzerine Yapılan Çalışmalar

Dil becerileri öğrencilerin akademik başarıları açısından oldukça önemlidir. Çalışmalar dil becerilerinin matematik başarıları da dâhil olmak üzere akademik başarıyla ilişkisini ortaya koymaktadır (Özdemir ve Sertsöz, 2006; Yıldız vd., 2019). Dil becerilerinin kazandırılması en başta Türkçe dersinin ve Türkçe öğretmenlerinin görevidir. Bu açıdan, Türkçe dersi akademik başarı için en temel derslerden birisidir.

Türkçe öğretmenleri öğrencilerin anlama ve düşünme becerilerini geliştirmesi beklenen kişilerdir (Eyüp, 2012). Bağcı (2007) Türkçe öğretmenlerinin ülkenin millî değerler ve eğitim sistemimiz bakımından çok önemli bir konuma sahip olduklarını, ciddi bir eğitimden geçmelerinin sağlanmasını, öğretmenlerin öğretimin gayesine uygun davranışları öğrencilere kazandırabilmeleri ve bunu başarabilmeleri için bilgi bakımından yeterli olmaları gerektiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla, Türkçe öğretmenlerinin Türk eğitim sistemi içerisindeki önemi ortadadır.

Türkçe öğretmenliğinde okuyan adaylarla yapılan çalışmalarda hedeflenen konumdan çok uzakta olduğumuz ortaya çıkmaktadır. Örneğin Akbaba (2017) Türkçe öğretmenliğinde okuyan öğrenciler arasında bir yıl boyunca hiç kitap okumayanların olduğunu, öğretmen adaylarının %16'sının günlük okuma yapmadığını, %23'ünün bilgisayar oynadığı için, %21'inin kitap okuma alışkanlığı olmadığından kitap okumadığını, %42'sinin boş zamanlarını internette, %18'inin arkadaşlarıyla gezerek, %17'sinin sinema-televizyonla doldurduğunu tespit etmiştir. Ayrıca %34'ünün günlük en az iki saatini internette geçirdiğini bulmuştur. Günlük iki saatini bu tür bir eğlenceye harcayan bir Türkçe öğretmeni adayının her yıl bir ayını sadece internette eğlenerek geçiriyor olması eğitimimiz açısından son derece endişe verici bir durumdur. Ancak Türkçe öğretmenliğindeki adaylar arasında sadece okuma becerisine yönelik yetersizlikler bulunmamaktadır. Türkçe öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin yazılı anlatımlarında dil, içerik, anlatım ve dil öğretimi gibi konularda yetersiz oldukları ve bu konuda kendilerinin de yetersiz olduklarını bildikleri, Bloom taksonomisine göre üst seviyede soru hazırlayamadıkları ve özet yazmada bile istenen seviyeye ulaşamamış oldukları (Bağcı, 2007; Çamurcu, 2010; Eyüp, 2012) görülmektedir. Bu konuda öğretmen adaylarının seçiminde ve lisans seviyesindeki eğitim süreçlerinde hayati eksikliklerin olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Özbay (2005'ten akt.: Bağcı, 2007) öğrencilerin Türkçeyi kullanmalarındaki eksikler arasında Türkçe öğretmenliğine öğrencilerin seçilme şekillerine, lisanstaki eğitimlerine ve derslere kadar çok boyutlu bir sorunun olduğunu ifade etmektedir. Özarslan (1988'den akt.: Bağcı, 2007) da Türkçe öğretmenlerinin öğrenci ile birebir iletişim kurması ve bunun için sınıfın kalabalık olmaması gerektiğini aktarmaktadır. Lisans seviyesindeki sınıfların çok kalabalık olması Türkçe öğretmenliğinde okuyan öğretmen adaylarının daha nitelikli ders almasını engellemektedir. Buradan yola çıkarak, Türkçe eğitimindeki başarısızlıkların henüz öğretmen seçimi sürecinden kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Türkçe öğretmenleri ile yapılan çalışmalar da durumun vahametini gözler önüne sermektedir. Türkçe öğretmenlerinin sınavlarda sordukları soruların en çok bilgi ve anlama basamağında olduğu, öğretmenlerin çoğunlukla çoktan seçmeli sorular sordukları, sorularda dil bilgisine ve okuma becerisine ağırlık vererek diğer becerileri genelde göz ardı ettikleri (Karatay ve Dilekçi, 2019; Özen, 2020) görülmüştür. Daha da vahim olanı ise, öğretmenlerin soru hazırlarken internet sitelerindeki soruları değiştirmeden aldıkları, sorularında geçerlilik sorunlarının olduğu, sayfa düzeninde bile yetersizliklerin görüldüğü, sınav hazırlamaya dönük becerilerinin düşük olduğu, sordukları soruların önemsiz bilgi ve becerileri ölçtüğü, üst düzey düşünme becerilerine yönelik soru sorma oranlarının binde sekiz seviyelerinde kaldığı, sınav kâğıtlarında yazma kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat etmeyenlerin olduğu tespit edilmiştir (Kanık Uysal vd., 2022).

Yukarıdaki çalışmaların ülke açısından sonuçları PISA sıralamalarında da görülebilmektedir. Bozkurt (2016) 2003-2009 yılları arasında Türk öğrencilerin okuma puanlarının genelde artış göstermesine rağmen doğru cevap

ortalamasının %51'i aşamadığını, öğrencilerimizin OECD ortalamasının gerisinde olduğunu, okuma seviyelerine 2. düzeyi aşamayan öğrencilerin çoğunlukta olduğunu ve bu sonuçların öğrencilerin okuma ve yazmalarındaki zayıflığa işaret ettiğini söylemektedir. PISA 'daki bu durumun tek sebebi elbette öğretmenler arasında nitelikçe yetersiz olanların varlığı değildir. Türkçe öğretimi kitapları ile ilgili yapılan çalışmalar da bu sonuçlara giden yolun değişkenlerini göstermektedir. Bozkurt vd. (2015) Türkçe kitaplarındaki soruların %50'sinin en basit seviyede olduğunu ifade etmiştir. Benzer (2019) ise 5-8. sınıfların Türkçe ders kitaplarındaki soruların %83,9'unun en basit iki basamakta olduğunu ve bunun PISA sonuçları ile uyum gösterdiğini tespit etmiştir.

Yukarıda bahsedilen araştırmalar Türkçe eğitimcileri ve Türkçe öğretmenliği adayları arasında nitelik bakımından çok temel seviyede eksikliklerin olduğunu göstermektedir. Bu çalışmanın amacı, geleceğin Türkçe öğretmenlerinin alfabe ve heceleme bilgilerinin durumunu tespit etmektir. Alfabe ve heceleme bilgisi ilköğretim birinci ve ikinci sınıfın en temel konularındandır. Bu kapsamda, çalışmanın araştırma soruları aşağıda verilmiştir:

- 1-Türkçe öğretmenliği 3. ve 4. sınıfta okuyan öğrencilerin alfabe bilgileri nedir?
- 2- Türkçe öğretmenliği 3. ve 4. sınıfta okuyan öğrencilerin kelimeleri hecelere ayırabilme durumları nedir?
- 3- Türkçe öğretmenliği 3. ve 4. sınıfta okuyan öğrencilerin alfabe ve heceleme bilgileri değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada 2021-2022 yılı bahar döneminde Kafkas Üniversitesi'nde 3. ve 4. sınıf Türkçe öğretmenliği okuyan öğrencilerin alfabe ve heceleme bilgileri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Bu incelemede, elde edilen veriler betimsel olarak sunulmuş ve çeşitli kategorilere göre farklılaşmış farklılaşmadığına bakılmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarının sınav kâğıtları incelendiği için doküman incelemesi yapılarak veri toplanmıştır (Balci, 2011).

Araştırma Grubu

Bu araştırmanın katılımcıları 2021-2022 öğretim yılında Kafkas Üniversitesi'nde Türkçe öğretmenliğinde okuyan 3. ve 4. sınıf öğrencilerdir. Araştırmanın katılımcıları araştırmacının bu sınıf seviyelerinde verdiği birer dersin sınavına katılan öğrencilerdir. Dolayısıyla öğrencilerin seçiminde kolay örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Çalışmaya toplamda 98 öğrenci dâhil edilmiştir. Öğrencilerin 37'si (%37,8) erkek, 61'i (%52,2) kadındır. 3. sınıflardan 41 (%41,8) öğrenci varken 4. sınıflardan 57 (%58,2) öğrenci vardır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada öğrencilerin alfabe ve heceleme bilgileri araştırmacının verdiği derslerdeki final sınav kâğıtlarındaki cevaplardan elde edilmiştir. Araştırmacı öğrencilere alfabe bilgilerini ölçmek için "Alfabeyi baştan sona, sırasına uygun bir biçimde küçük harflerle yazınız." sorusunu sormuştur. Heceleme bilgileri içinse "daima, Balıkesir, hortlamak, aile, zooloji, yurttaş, kurtlu, gaile" kelimelerini hecelere ayırmaları istenmiştir. Bu hecelerin seçilmelerinin sebebi Türkçede kullanılan farklı yapılarındaki hecelerden oluşmalarıdır. Türkçede heceler çeşitli özelliklere sahiptir. Örneğin "daima, aile, gaile, zooloji" kelimelerinde iki ünlü yan yana gelmektedir. "Balıkesir" kelimesi iki farklı kelimenin birleşiminden meydana geldiği için ulama olmaktadır. Bu nedenle heceleme şekli değişmektedir. "Kurtlu, yurttaş, hortlamak" kelimelerinde ise üç sessiz harf yan yana gelmektedir. Böylece Türkçe öğretmenliğindeki adayların farklı hece yapılarını doğru bir şekilde hecelere ayırıp ayıramadığı daha net bir şekilde görülmek istenmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlenmesinde iki farklı değişken için iki farklı süreç işletilmiştir. Alfabe incelenirken üç özellik göz önüne alınmıştır: eksik harf olup olmadığı, fazla harf olup olmadığı, harflerin sırasına uygun olup olmadığı. Alfabeyi tam, eksiksiz ve fazlasız yazan öğrenciler alfabeyi bilenler grubunda değerlendirilmiştir. Diğer öğrenciler ise bilmeyenler olarak kodlanmıştır. Bu bakımdan, alfabeğe yönelik cevapların incelenmesinde iki farklı değişken elde edilmiştir. Birincisinde öğrencilerin alfabeyi bilip bilmemesine bakılmıştır (biliyor-bilmiyor). İkinci değişkende öğrencilerin hangi tür hatayı yaptıkları (eksik yazmış, fazladan harf eklemiş, sıralaması yanlış) incelenmiştir.

Hecelemelerde öncelikle öğretmen adaylarının verilen kelimeleri tam ve eksiksiz yapıp yapmama durumuna bakılmıştır. Bütün kelimeleri ve bu kelimelerin bütün hecelerini eksiksiz ve doğru yapan öğrencilerin heceleme bilgileri doğru kabul edilmiştir. Adaylar bir kelimedede bile yanlış yaptıklarında hecelemede yanlış yapanlar grubunda sayılmışlardır. Benzer şekilde, verilen kelimelerden en az birisini yapmayan öğrenciler yanlış yapanlar arasında sayılmıştır. Ardından kaç kişinin eksik cevap verdiği, kaçının en az bir yanlış heceleme yaptığı incelenmiştir. Sonrasında kelimelerin her birindeki doğru-yanlış heceleme sayılarına ayrı ayrı bakılmıştır. Sonuç olarak, heceleme değişkeninde adayların hecelemeleri doğru ve eksiksiz yapma durumları (doğru ve eksiksiz yapmış, yanlış ve/veya eksik cevap), kaçının cevabı eksik bıraktığı, kaçının en az bir yanlış yaptığı, hangi kelimedede hata yaptığı ve hangi kelimeyi atladığı ayrı ayrı tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmanın verileri basit değişkenlerden oluşmuştur. Bundan dolayı karmaşık istatistikî hesaplara gerek duyulmamıştır. Çalışmadaki veriler betimleyici istatistiklerle (frekans ve yüzde) ve ki kare ile analiz edilmiştir. Çalışmadaki değişkenlerin kategorilere göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesinde Ki kare analizi kullanılmıştır. Bu analiz, kategorik bir değişkenin bir başka kategorik değişkene göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemeye yaramaktadır (Can, 2017). Çalışma kapsamında öğrencilerin alfabe ve heceleme bilgileri cinsiyet ve sınıf seviyesine göre karşılaştırılmıştır. Diğer analizlerde ise sıklık ve yüzde hesapları verilmiştir. Verilerin analizinde SPSS programı kullanılmıştır.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Verilerin çözümlenmesini araştırmacı tek başına yapmıştır. İncelenecek verilerin basit yapısı sebebiyle ve tutum, motivasyon gibi gözlenemeyen yapılar olmaması, somut bir sayma işleminden ibaret olmasından ötürü puanlayıcılar arası güvenilirliğe gerek görülmemiştir. Bunun yerine araştırmacı, öğrencilerin alfabe ve heceleme cevaplarını farklı zamanlarda iki kere gözden geçirme yoluna gitmiştir. Böylece, gözden kaçması muhtemel hataların tespiti amaçlanmıştır.

Bulgular²

Bu kısımda çalışmanın bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 1’de katılımcıların alfabe bilgilerine ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 1 Katılımcıların alfabe bilgilerine ait bulgular

Alfabe yazımı	Hata Türü	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Doğru ve Tam		77	78,6
Hatalı		21	21,4
	Eksik	16	16,3
	Harf Sırası Yanlış	18	18,4
	Fazla Harf	2	2

² Katılımcıların cevaplarına ait örnekler ekler kısmında verilmiştir.

Bulgulara göre alfabe doğru ve eksiksiz yapan 77 öğrenci (%78,6) varken herhangi bir şekilde yanlış ve/veya eksik yapan 21 (%21,4) öğrenci vardır. Öğrencilerin 16'sı (%16,3) alfabe eksik yazmışken 18'inde (%18,4) harf sırası yanlıştır. 2 (%2) öğrenci ise alfabede olmayan harfler eklemiştir.

Tablo 2'de katılımcıların heceleme bilgilerine ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2 Katılımcıların heceleme bilgilerine ait bulgular

Hece yazımı	Hata Türü	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Doğru ve Tam		34	34,7
Hatalı/Eksik		64	65,3
	Eksik	8	8,2
	Yanlış	57	58,2

Hecelemede tamamen doğru ve eksiksiz yapan 34 (%34,7) öğrenci varken, 64 (% 65,3) öğrenci yanlış ve/veya eksik cevap vermiştir. Sorularda en az bir kelimeyi cevap kâğıdına yazmayıp atlayan 8 (%8,2) öğrenci vardır. Hecelemede en az bir kelimeyi yanlış heceleyen öğrenci sayısı 57'dir (%58,2).

Kelimelere tek tek bakıldığında, "daima" kelimesini 8 (%8,2) öğrenci yanlış hecelemişken 3 (%3,2) öğrenci kelimeyi hecelemeden geçmiş, 87 (%88,8) öğrenci doğru hecelemiştir. "Balıkesir" kelimesini Türkçe öğretmeni adaylarının 51'i (%52) yanlış hecelemişken geri kalanı doğru hecelemiştir. "Hortlamak" kelimesini 10 (%10,2) öğrenci yanlış yapmışken 1 öğrenci kelimeyi atlamış, 87 (%88,8) öğrenci ise doğru hecelemiştir.

"Aile" kelimesini 80 (%81,6) öğrenci doğru, 15 (%15,3) öğrenci yanlış hecelemiştir. 3 (%3,1) öğrenci ise kelimeyi atlamıştır. "Zooloji" kelimesini 74 (%75,5) öğrenci doğru, 22 (%22,4) öğrenci yanlış hecelemiştir. 2 (%2) öğrenci ise kelimeyi atlamıştır. "Yurttaş" kelimesini 8 (%8,2) öğrenci yanlış, 88 (%89,8) öğrenci doğru hecelemiştir. 2 (%2) öğrenci ise kelimeyi atlamıştır. "Kurtlu" kelimesini 90 (%91,8) öğrenci doğru, 5 (%5,1) öğrenci yanlış hecelemiştir. 3 (%3,1) öğrenci ise kelimeyi atlamıştır. Son olarak, "gaile" kelimesini 9 (%9,2) öğrenci yanlış, 84 (%85,7) öğrenci doğru hecelemişken 5 (%5,1) öğrenci kelimeyi atlamıştır.

Öğrencilerin cinsiyet ve sınıf seviyelerinin alfabe ve heceleme bilgilerinde farklılık oluşturup oluşturmadığına dair yapılan Ki kare analizi yapılmıştır. Analizler sonucunda cinsiyete göre alfabenin ($\chi^2_{(1)} = ,296, p>.05$) ve hecelemenin ($\chi^2_{(1)} = 2,821, p>.05$) doğru veya eksik/yanlış yapıp yapılmaması arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Sınıflar arasında da alfabe ($\chi^2_{(1)} = ,11, p>.05$) ve heceleme becerisi ($\chi^2_{(1)} = 1,924, p>.05$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada Türkçe öğretmenliği'nde öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğretmen adaylarının alfabe ve heceleme bilgilerini incelenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre öğrencilerin sadece 29'u (%29,6) hem alfabe hem de heceleme bilgilerini tam ve eksiksiz bir şekilde yapabilmıştır. 69 öğrenci (%70,4) bir şekilde alfabede ve/veya hecelemede hata veya eksikliğe sahiptir. Öğretmen adaylarının 21'i (%21,4) alfabede bir şekilde hata yapmıştır. Adayların 16'sı alfabe eksik yazarken 18'i sıralamada yanlış yapmıştır. İki öğrenci ise alfabede olmayan x,w gibi harfleri eklemiştir. 34 aday (%34,7) kelimeleri doğru ve eksiksiz bir şekilde heceleyebilmiştir. 64 öğrenci eksik ve/veya yanlış cevap vermiştir. Kimi kelimeleri hecelemeden atlayan öğrenci sayısı 8 iken en az bir kelimeyi hatalı heceleyen 57 (%58,2) kişidir.

Sıralama olarak bakıldığında öğrencilerin en çok Balıkesir kelimesini doğru ve eksiksiz yapamadıkları görülmektedir (%52). Bunu zooloji, aile, gaile, daima, hortlamak, yurttaş ve kurtlu kelimeleri takip etmiştir. Öğrencilerin kelimeyi hecelemeden geçtikleri kelimeler sırasıyla gaile (beş kişi), daima, aile, kurtlu (üçer kişi), zooloji,

yurttaş (ikişer kişi), hortlamaktır (bir kişi). Balıkesir kelimesini herkes doğru veya yanlış da olsa hecelemiştir, kimse cevapsız bırakmamıştır.

Hecelemelele ilgili yapılan hatalara bakıldığında Türkçe öğretmenliğinde okuyan adayların temel bilgilerden ne derece yoksun oldukları net bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Pek çok adayın sessiz harfleri tek başına hece olarak alması (mesela yur-t-taş) veya bir hecede birden fazla ünlü harfe yer vermesi (örneğin zoo-lo-ji) heceleme kurallarının farkında olmadıklarını açık bir şekilde kanıtlamaktadır.

Öğretmen adaylarının cinsiyet ve sınıf seviyelerin göre alfabe ve hecelemelelerinde anlamlı farklılık olup olmadığına dair yapılan Ki kare testinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Dolayısıyla erkek ve bayan adaylar ile üçüncü ve dördüncü sınıflar arasında alfabe ve heceleme bakımından anlamlı farklılık yoktur. Önceki çalışmalarda bayan öğretmen adayların çeşitli konularda erkek adaylara göre daha iyi olduklarını gösteren bulgulara rastlanmaktadır (Çetinkaya Edizer, 2015; Çetinkaya, 2009; Mavi ve Çetin, 2009; Özbay vd., 2008; O. Özdemir vd., 2015). Ancak cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulmayan araştırmalar da vardır (Aydın Yılmaz, 2006). Bizim çalışmamız açısından bakıldığında cinsiyet ve sınıf değişkeninin alfabe ve heceleme bilgisi bakımından anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmüştür.

Öğretmen adaylarının alfabe ve heceleme gibi ilkokulun ilk sınıflarına ait donanımlardan yoksun olmaları çok şaşırtıcıdır. Üstelik çalışmaya katılan öğretmen adayları üçüncü sınıfın güz döneminde ilk okuma ve yazmaya yönelik seçmeli dersi almışlar ve ders kapsamında alfabele de görmüşlerdir. Dolayısıyla, ilkokulda görmemiş bile olsalar lisans seviyesinde alınan ders kapsamında alfabele öğrenmişler, güz dönemindeki sınavda araştırmacı tarafından alfabele ezberden yazmaları istenmiştir. Bu durumda, güz döneminde sınavda sorulan alfabele bahar döneminde unutulduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, alfabele olmayan harflerin yazılması da ilginçtir. X, w gibi harfleri ekleyen öğrencilerden birisinin araştırmacıya yaptığı açıklamada İngilizce, Kürtçe ve Türkçe arasında karışıklık yaşadığını ifade etmesi şaşırtıcıdır. Pek çok öğrencinin araştırmacıya sınav kaygısından dolayı hata yaptığını söylemesi de adayların bu kadar basit bir konudaki donanımlarına ne kadar güvenemediklerinin göstergesi olarak yorumlanabilir. Dolayısıyla, henüz işin "ABC"sinde takılıp kalan ve bilgiden bu kadar yoksun olan adaylarının çoktan seçmeli KPSS sınavı ile atanarak işe başlayacak olmaları oldukça vahim bir durumdur.

Öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri mesleki profesyonelliklerine katkı sağlayan en önemli değişkenlerdendir ve kendilerini geliştiren öğretmenlerin öğretim kalitelerinin arttığı tespit edilmiştir (Thoonen vd., 2011; Toh vd., 1996). Fakat ülkemizde yapılan çalışmalarda öğretmen adayları arasında ideal bir öğretmenden beklenen seviyeden uzak olan adayların yaygın olduğunu gösteren pek çok bulgu vardır. Öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıklarının olmadığı, kitap okuyanların sadece 1/3'ünün gelişmek için okuduğu, kimisinin topluma kendini kabul ettirmek, eğlenmek gibi sebeplerle okuduğu, her on adaydan birinin kitap okumayı sevmediği, adayların özet yazmada yetersiz oldukları, yazma becerilerinin zayıflığı, soru hazırlamada üst seviyedeki bilişsel süreçleri ölçemedikleri tespit edilmiştir (Akbaba, 2017; Arı ve Demir, 2013; Bağcı, 2007; Eyüp, 2012; Eyüp vd., 2012; Kuş ve Türkyılmaz, 2010; Saracaloğlu vd., 2009). Ne yazık ki öğretmen adaylarını okumaya teşvik etmek için yarışmalar düzenlenmesi gerektiği bile tavsiye edilecek duruma gelinmiştir (Aydın Yılmaz, 2006). İşin daha ilginç yanı ise öğretmen adaylarının okumamalarına gerekçe olarak okuma alışkanlıklarının olmamasını, arkadaşlarıyla zaman geçirmelerini, derslerin fazlalığını, internet kullanmayı göstermeleridir (Yıldız vd., 2015). Okumayı bırakmış ve dolayısıyla kendisini geliştirmeyen (Altınkurt ve Yılmaz, 2014) öğretmen adaylarının öğrencilere Türkçe öğretim müfredatının kazanımlarını kazandırabilmesi oldukça zordur.

Genel olarak öğretmenden, özelde ise Türkçe öğretmeninden beklenen bazı özellikler bulunmaktadır. Öğretmenlerin öğrencilerinin anlama ve düşünme becerilerini geliştirmesi, metindeki beceriyi öğrenciyeye kazandırması, öğrencilere liderlik yapmaları beklenir (Barth 1990'dan akt.: Bakioğlu, 1998; Eyüp, 2012). Ayrıca,

Türkçe öğretmenlerinin öğrencilere millî değerleri aktarması, kendilerine ait görevlerini icra edebilmeleri için bilgi ve donanımlarının yeterli olması gerekmektedir (Bağcı, 2007). Eğitimde öncü ülkelerde öğretmenlerin öğrencilerine bilgiyi aktaracak yolu bulmakla yükümlü oldukları bilinmektedir (Sahlberg, 2018). Ancak ülkemizde yapılan çalışmalarda öğretmenlerin bir kısmının sınav kâğıdı hazırlamada yetersiz olduğu, yazım ve noktalama işaretlerine dikkat etmediği, sınavlarında geçerlilik sorunlarının olduğu, sınav sorularını internetten “kopyala-yapıştır” yaparak hazırladığı tespit edilmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin çoğu zaman üst bilişsel becerilere yönelik soru hazırlamadığı, bilgi ve anlama basamağına ait soruların neredeyse bütün soruları oluşturduğu, dilin sınırlı sayıdaki becerilerini ölçtüğü, Millî Eğitim Bakanlığı'nın verdiği kaynaklara bağlı kaldığı, profesyonellik seviyelerinin ortalamanın altında kaldığı, sınavtaki süreyi verimli kullanamadıkları, sınavlarda sordukları soruların amaca hizmet etmediği, öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştiremedikleri, ölçme ve değerlendirmede yetersiz oldukları (Akyol vd., 2013; Ateş, 2011; Cerit, 2012; Esen, 2019; İnceçam vd., 2018; Kanık Uysal vd., 2022; Karatay ve Dilekçi, 2019; Özen, 2020) tespit edilmiştir.

İdeal anlamda bir öğretmenden beklenen pek çok özellik vardır. Öğretmenin öğrencilerini heyecana getirecek şekilde dersi planlaması, öğrencilerin “nitelikli öğretmenden ders alma hak”larını yeterince ifa edebilmesi, öğrencileriyle mümkün mertebe birebir ilgilenmesi vb. hususlar profesyonel bir öğretmenden ve başarılı bir öğretmenden beklenmektedir (Heckendorn, 2006). Ayrıca, öğretmenlerin bilimsel faaliyetleri ve literatürü takip etmesi, kurumuna ve çevresine aktif bir şekilde destek ve katkı sağlaması, mesleki duyarlılığa sahip olması da beklenir (Altınkurt ve Yılmaz, 2014). Öğretmenlerin öğrencilere ders dışında da ve farklı alanlarda destek olması zaruridir çünkü böylesi profesyonel öğretmenler ülkelerin geleceğinde her zaman etkili olmuştur (Crouse, 2003).

Öğretmenlerin ideal bir şekilde mesleklerini icra edebilmeleri için yapılabilecek ve yapılması gereken pek çok konuya değinmek mümkündür. Öncelikle öğretmen adaylarının seçimlerinde titizlik gösterilmesi gerekir. Bağcı'ya (2007) göre ülkemizde öğretmen adaylarının niteliğini artırmak yerine eğitim fakültelerine alınan öğrenci sayılarında artışa gidilmiştir. Bu durumun verimliliği düşürdüğünü tespit eden Bağcı, hizmet öncesi bu dönemde öğretmen adaylarının niteliğini artırmaya yönelik girişimlerde bulunulması gerektiğine değinmektedir. Bayhan'ın (2011) araştırmasında, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmiş olmak profesyonel manada bir öğretmenliğin temelleri arasında gösterilmiştir. Ancak, öğretmen adaylarının üniversiteye giriş sıralamalarının düşmesi “Bari öğretmen olayım.” düşüncesiyle öğrencilerin öğretmenliği tercih etmesine yol açabilmektedir. Bu konuda öğretmen adayları ile konuşulduğu zaman baskı ile veya mecbur kaldığı için Türkçe öğretmenliğini seçen öğrencilerle karşılaşmaktadır.

Ayrıca Özbay, Türkçe'nin kullanımıyla ilgili genel sıkıntıların sebepleri arasında Türkçe öğretmenlerinin seçiminde izlenen yol, lisans sürecinde verilen eğitim vb.ni saymaktadır (2005'ten akt.: Bağcı, 2007) . Nitekim yapılan çalışmalarda öğretmenlerin lisans sürecinde aldıkları eğitimi yetersiz buldukları ve öğretmenliğin atandıktan sonra öğrenildiğini söyledikleri belirtilmektedir (Bayhan, 2011). Akyol vd. (2013) lisans süresindeki eğitimin kalitesizliğinin öğrenci kalitesini etkilediğini söylemektedir. Bu nedenle, özelde Türkçe eğitimi genelde ise eğitim fakültesinin bütünü için, daha nitelikli öğrenci seçimleri yapılmalıdır. Bu kapsamda, Türkçe öğretmenlerine özel dil becerisi sınavlarının yapılması gibi uygulamalar gündeme getirilebilir.

Ayrıca Özarslan'ın (1988'den akt.: Bağcı, 2007) belirttiği gibi, Türkçe derslerinin nitelikli işlenmesi için öğretmenin öğrenciyle birebir iletişime geçmesi gerekmektedir. Bu nedenle, sınıfların mevcudu önemli bir sorundur. Günümüzde eğitim fakültelerinde sınıfların 40 kişiyi aşması, kimi üniversitelerde her sınıf seviyesinde birden fazla şubenin olması verilen eğitimin niteliğini oldukça düşürmektedir. Öğrenci sayısı arttıkça öğretmen adaylarıyla birebir iletişim azalmakta, sınavlarda klasik soru sormak zorlaşmaktadır. Çoktan seçmeli testlerin çok fazla kullanımı ve açık uçlu soruların tercih edilmemesi neticesinde dil becerilerini tam kullanmadan mezun olan pek çok Türkçe öğretmeni adayından söz edilebilir. Nitekim bu çalışma kapsamında incelenen öğrencilere çoktan seçmeli test yapılsaydı bu adayların daha alfabeyle bile bilmediğini ortaya çıkarmak mümkün olmayacaktı.

Öğretmenlerin profesyonelleşmesini artırmak için bilimsel toplantılara katılmaları ve bilimsel araştırma yapmaları teşvik edilmelidir (Altinkurt ve Yılmaz, 2014). Burada en büyük etki yine öğretmenin kendisinde denebilir. Çünkü öğretmen kendisi istemezse gelişim sağlanamaz ve gelişimin sağlanması, öğretmenin coşkulu bir biçimde öğretim yapması öğretmenin kendi sorumluluğundadır (Bayhan, 2011). Fakat bütün yükün öğretilmekte olduğuna iddia etmek de yanlış olacaktır. İlköğretim okullarındaki sınıf mevcutları kalabalık olduğu zaman öğretmenlerin öğrencilerle ilgilenmesi zorlaşmaktadır. Bundan dolayı, öğretmenlere önce yeterli imkânların verilmesi, ardından Finlandiya gibi (Sahlberg, 2018) gelişmiş ülkelere benzer yükümlülüklerin verilip gereken denetimlerin yapılması gerekmektedir.

Çalışmanın bulguları ışığında aşağıdaki önerilere yer verilebilir:

1-Eğitim fakültelerine öğretmen seçimlerinde niteliği artıracak adımlar acilen atılmalıdır. Bunun için barajın yükseltilmesi, Türkçe öğretmenliğine gelecek öğrencilerin yazma ve konuşma gibi becerilerinin göz önüne alınarak seçilmesi gündeme getirilebilir. Çünkü Türkçe dersi bilgi ve beceri dersidir. Lisans seviyesindeki öğrencilere temel bilgilerin değil, bu bilgilerin nasıl aktarılacağına öğretimi gerekmektedir. Hâlbuki gelinen noktada öğretmen adaylarının temel bilgilerden yoksun oldukları anlaşılmaktadır.

2-Lisans seviyesindeki eğitimlerde öğretmen adaylarının süreci ciddiye almalarını sağlayacak şekilde uygulamalara yer verilmelidir. Örneğin, sürekli çoktan seçmeli test kullanımının öğrencilerin dil becerilerini test etmedeki sınırlılıkları göz önüne alınarak öğretmen adaylarının farklı değerlendirme türleriyle sınavmaları önerilebilir.

3-Öğretmenlere mesleki gelişimleri için bazı desteklerin ve yükümlülüklerin verilmesi tavsiye edilebilir. Örneğin, sempozyumlara katılım için teşvikler, kendi öğrencilerini geliştirmeleri için üniversite ile iş birliğinin sağlanması gibi konularda destek ve/veya yükümlülükler verilebilir.

Kaynakça

- Akbaba, R. S. (2017). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Alışkanlıkları Ve Okumaya Yönelik Tutumları. *Turkish Studies*, 12(18): 35–52. doi.org/10.7827/TurkishStudies.12215
- Akyol, H., Yıldırım, K., Ateş, S., ve Çetinkaya, Ç. (2013). Anlamaya Yönelik Nasıl Sorular Soruyoruz?. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1): 41–56.
- Altinkurt, Y., ve Yılmaz, K. (2014). Öğretmenlerin Mesleki Profesyonelliği İle İş Doyumları Arasındaki İlişki. *Sakarya University Journal of Education*, 4(2): 57–71.
- Arı, E., ve Demir, M. K. (2013). İlköğretim Bölümü Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1): 116–128. doi.org/10.16916/aded.16025
- Ateş, S. (2011). İlköğretim Beşinci Sınıf Türkçe Dersi Öğrenme-Öğretme Sürecinin Anlama Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi. *Ankara: Gazi Üniversitesi*.
- Aydın Yılmaz, Z. (2006). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Okuma Alışkanlığı. *İlköğretim Online*, 5(1): 1–6.
- Bağcı, H. (2007). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yazılı Anlatıma Ve Yazılı Anlatım Derslerine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 12(21): 29–61.
- Bakioğlu, A. (1998). Lider Öğretmen. *M.Ü Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(10): 11–19.
- Balçı, A. (2011). Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler. *Ankara: PegemA*.
- Bayhan, G. (2011). Öğretmenlerin Profesyonelliğinin İncelenmesi. *İstanbul: Marmara Üniversitesi*.
- Benzer, A. (2019). Türkçe Ders Kitaplarının PISA Okuma Yeterlik Düzeyleri İle İmtihani. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 7(2). 96–109. doi.org/10.35233/oyea.659740

- Bilge, H. (2015). Ortaokul öğrencilerinin akıcı okuma becerilerinin çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılması. Erzincan: Erzincan Üniversitesi.
- Bozkurt, B. Ü. (2016). Türkiye'de Okuma Eğitiminin Karnesi: PISA Ölçeğinden Çıkarımlar. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(4). 1673–1686.
- Bozkurt, B. Ü., Uzun, G. L., ve Lee, Y. (2015). Korece ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Sonu Sorularının Karşılaştırılması: PISA 2009 sonuçlarına dönük bir tartışma. International Journal of Language Academy, 3(4): 295–313. doi.org/10.18033/ijla.327
- Çamurcu, D. (2010). Yüksek Öğrenimine Yeni Başlayan Türkçe Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Yazma Becerilerinin İncelenmesi. Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 29: 503–518.
- Can, A. (2017). Quantitative Data Analysis In The Scientific Research Using SPSS. Ankara: Pegema.
- Cerit, Y. (2012). Okulun Bürokratik Yapısı İle Sınıf Öğretmenlerinin Profesyonel Davranışları Arasındaki İlişki. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 18(4): 497–521.
- Çetinkaya Edizer, Z. (2015). Türkçe Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutumları İle Üst Bilişsel Okuma Stratejilerini Kullanım Düzeyleri Arasındaki İlişki. Kastamonu Eğitim Dergisi, 23(2): 645–658.
- Çetinkaya, Z. (2009). Türkçe Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. İlköğretim Online, 8(2): 298–305.
- Crouse, W. F. (2003). Reflecting On Teacher Professionalism: A Student Perspective. Kappa Delta Pi Record, 40(1): 17–21. doi.org/10.1080/00228958.2003.10516408
- Cüceloğlu, D. (2019). Öğretmenim Bir Bakar Mısın?: Öğretmenin Gücü Üzerine. İstanbul: Final Kültür Sanat Yayınları.
- Esen, Y. D. (2019). Öğretmenlerin Ölçme Ve Değerlendirme Alanına İlişkin Yeterlilik Algılarının Ölçeklenmesi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Eyüp, B. (2012). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Hazırladığı Soruların Yeniden Yapılandırılan Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 20(3): 965–982.
- Eyüp, B., Stebler, M. Z., ve Uzuner Yurt, S. (2012). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Özetleme Stratejilerini Kullanmadaki Eğilimleri. Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 1(1): 22–30.
- Heckendorn, R. (2006). Building On The Three Rs Of Professionalism. Kappa Delta Pi Record, 42(4): 152–153. doi.org/10.1080/00228958.2006.10518018
- İnceçam, B., Demir, E., ve Demir, E. (2018). Ortaokul Öğretmenlerinin Sınıf İçi Ölçme Ve Değerlendirmelerde Yazılı Yoklamalarda Kullandıkları Açık Uçlu Maddeleri Hazırlama Yeterlikleri. İlköğretim Online, 17(4): 1912–1927. doi.org/10.17051/ilkonline.2019.506900
- Kanık Uysal, P., Akın Arıkan, Ç., Acar Erdol, T., Bayrak Özmutlu, E., ve Akyol, H. (2022). Türkçe Dersi Sınav Sorularının Özgünlük, Madde Türü, Madde Yazma Ölçütleri Ve Bilişsel Düzey Açısından İncelenmesi. Eğitim ve Bilim, 47(210): 259–280. doi.org/10.15390/EB.2022.10896
- Karatay, H., ve Dilekçi, A. (2019). Türkçe Öğretmenlerinin Dil Becerilerini Ölçme Ve Değerlendirme Yeterlikleri. Milli Eğitim Dergisi, 48(1): 685–716.
- Kuş, Z., ve Türkyılmaz, M. (2010). Sosyal Bilgiler Ve Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Durumları: İlgili Alışkanlık Ve Okuma Stratejilerini Kullanım Düzeyleri. Türk Kütüphaneciliği, 1: 11–32.
- Mavi, H. F., ve Çetin, B. (2009). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Kitap Okumaya İlişkin Görüş Ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4(1): 1–11.
- Özbay, M., Bağcı, H., ve Uyar, Y. (2008). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(15): 117–136.

- Özdemir, A. Ş., ve Sertsöz, T. (2006). The Effect Of Reading Comprehension Ability On The Mathematics Achievement. *Marmara University Atatürk Education Faculty Journal of Educational Sciences*, 23: 237–257.
- Özdemir, O., Özdemir, M., ve Kaya, B. (2015). Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2): 219–233.
- Özen, O. (2020). Türkçe Öğretmenlerinin Açık Uçlu Soru Hazırlama Becerilerinin İncelenmesi. *Erzurum: Atatürk Üniversitesi*.
- Sahlberg, P. (2018). *Eğitimde Finlandiya Modeli*. İstanbul: Metropolis.
- Saracaloğlu, A. S., Yenice, N., ve Karasakaloğlu, N. (2009). Öğretmen Adaylarının İletişim Ve Problem Çözme Becerileri İle Okuma İlgisi Ve Alışkanlıkları Arasındaki İlişki. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2): 187–206.
- Şentürk, Y. (2022). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Girişimcilik Eğitimine İlişkin Görüşleri. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 7 (2): 98-132
- Taşdemir, G. G. & Çağlayan Dilber, N. (2021). Öğretmen Adaylarının Dinlediklerini Özetleme Becerileri. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6 (2): 178-195.
- Thoonen, E. E. J., Slegers, P. J. C., Oort, F. J., Peetsma, T. T. D., ve Geijsel, F. P. (2011). How To Improve Teaching Practices. *Educational Administration Quarterly*, 47(3): 496–536. doi.org/10.1177/0013161X11400185
- Toh, K., Diong, C., Boo, H., ve Chia, S. (1996). Determinants Of Teacher Professionalism. *British Journal of In-Service Education*, 22(2): 231–244. doi.org/10.1080/0305763960220209
- Yıldız, D., Ceran, D., ve Sevmez, H. (2015). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları Profili. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3): 141–166.
- Yıldız, M., Kanık Uysal, P., Bilge, H., Patricia Wolters, A., Saka, Y., Yıldırım, K., ve Rasinski, T. (2019). Relationships Between Turkish Eighth-Grade Students' Oral Reading Efficacy, Reading Comprehension And Achievement Scores On A High-Stakes Achievement Test. *Reading Psychology*, 40(4): 329–349. doi.org/10.1080/02702711.2018.1555363

Extended Abstract

It is very important for the quality of education that teachers are well-equipped in their profession. Occupational professionalism is a skill that is given more and more importance in the world, and it is examined in dimensions such as personal development, contribution to the institution, and professional sensitivity (Altinkurt & Yılmaz, 2014). In this sense, the professionalization of teachers is a very important issue.

In this study, the alphabet and spelling knowledge of the 3rd and 4th grade Turkish teachers studying at Kafkas University in the spring semester of 2021-2022 were examined in terms of various variables. The data obtained were presented descriptively and it was examined whether they differed according to various categories. The research was conducted in the survey model (Fraenkel et al., 2012).

The participants of this research are 3rd and 4th grade students studying in Turkish teaching at Kafkas University in the 2021-2022 academic year. The participants of the research are the students who took the exam for a course given by the researcher at these grade levels. Therefore, easy sampling method was used in the selection of students.

A total of 98 students were included in the study. 37 (37.8%) of the students are male and 61 (52.2) are female. While there are 41 (41.8%) students from the 3rd grades, there are 57 (58.2%) students from the 4th grades.

In this study, the alphabet and spelling information of the students was obtained from the answers on the final exam papers in the lessons given by the researcher. In order to determine the alphabet knowledge of the

students, the researcher asked the following question: "Write the alphabet from beginning to end, in lowercase letters, in the correct order.". For spelling information, they were asked to divide the words "daima, Balıkesir, hortlamak, aile, zooloji, yurttaş, kurtlu, gaile" into syllables. The reason why these syllables were chosen is that they consist of syllables with different structures used in Turkish. Syllables in Turkish have various features. For example, in the words "daime, aile, gaile, zoologi", two vowels come together. The word "Balıkesir" is a combination of two different words. Therefore, the way of spelling changes. In the words "kurtlu, yurttaş, hortlamak", three consonants come side by side. Thus, it is desired to see more clearly whether the candidates in Turkish teaching can separate different syllable structures into syllables correctly.

In the analysis of the data, two different processes were used for two different variables. While examining the alphabet, three features were taken into account: whether there are missing letters, whether there are more letters, whether they are suitable for the order of the letters. Students who wrote the alphabet truly, completely, and without extras were evaluated in the group of those who knew the alphabet. Other students were coded as those who did not know. In this respect, two different variables were obtained in the analysis of the answers to the alphabet. In the first one, it was checked whether the students knew the alphabet (know-not). In the second variable, what kind of mistakes the students made (misspelled, added extra letters, wrong order) was examined.

In spelling, it was checked whether the pre-service teachers used the given words truly and completely. The spelling information of the students who made all the words and all the syllables of these words completely and correctly was accepted as correct. When students made a mistake in even one word, they were counted in the group of those who made mistakes in spelling. Similarly, students who did not do at least one of the given words were counted among those who made mistakes. Then, it was examined how many students gave incomplete answers and how many students made at least one misspelling. Afterwards, the correct and incorrect spelling numbers in each of the words were examined separately. As a result, in the spelling variable, the students' correct and complete spellings (correct and complete, wrong and/or incomplete answers), how many students missed the answer, how many students made at least one mistake, how many students made a mistake in which word and which word they missed identified separately.

The data of this study consisted of simple variables. Therefore, complex statistical calculations were not required. The data in the study were analyzed with descriptive statistics (frequency and percentage) and chi-square analysis. Chi-square analysis was used to examine whether the variables in the study differed according to the categories. This analysis serves to examine whether a categorical variable differentiates according to another categorical variable (Can, 2017). Within the scope of the study, the alphabet and spelling knowledge of the students were compared according to gender and grade level. In other analyses, frequency and percentage calculations are given. SPSS program was used in the analysis of the data.

According to the findings of the study, only 29 (29.6%) of the students were able to do both the alphabet and spelling completely and correctly. 69 students (70.4%) have some kind of mistake or deficiency in the alphabet and/or spelling. 21 (21.4%) of the pre-service teachers made some mistakes in the alphabet. While 16 of the candidates wrote the alphabet incompletely, 18 of them made a mistake in the order. Two of them added letters such as x, w that are not in the alphabet. 34 candidates (34.7%) were able to spell words correctly and completely. 64 students gave incomplete and/or incorrect answers. While the number of students skipping some words without spelling is 8, 57 (58.2%) misspelled at least one word.

No significant difference was found in the Chi-square test conducted to determine whether there is a significant difference in the alphabet and spelling of the pre-service teachers according to their gender and grade levels. Therefore, there is no significant difference between male and female candidates and third and fourth grade

students in terms of alphabet and spelling. In previous studies, there are findings showing that female teacher candidates are better than male teacher candidates in various subjects (Çetinkaya Edizer, 2015; Çetinkaya, 2009; Mavi & Çetin, 2009; Özbay et al., 2008; O. Özdemir et al., 2015). However, there are also studies that do not find a significant difference between gender (Aydın Yılmaz, 2006).

Etik Kurul Kararları

Araştırma kapsamında Kafkas Üniversitesi'nden 05.07.2022 tarihli ve E-23666 sayılı etik kurul izni alınmıştır.

Çatışma Beyanı

Bu makalede herhangi bir şekilde çatışma sağlayacak bir durum bulunmamaktadır.

Yayın Etiği Beyanı

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Şiir Terapisinin Bireylerin Sürekli Öfke ve Benlik Saygısı Düzeylerine Etkisi

The Effect of Poetry Therapy on Individuals' Trait Anger and Self-Esteem Levels

Dr. Öğr. Üyesi Volkan DEMİR

ORCID: 0000-0002-8148-8647 ◆ İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Öğretim Üyesi ◆ demir.volkan@outlook.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, grupla şiir terapisi uygulamalarının bireylerin sürekli öfke ve benlik saygısı düzeyleri üzerinde etkisi olup olmadığını incelemektir. Çalışmaya katılan bireylerin sürekli öfke düzeylerini belirlemek amacıyla Sürekli Öfke Alt Ölçeği (SÖAÖ), benlik saygılarını belirlemek amacıyla ise Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) kullanılmıştır. Ölçekler, çalışma başlamadan önce ön-test ve sekiz haftanın sonunda ise son-test olarak uygulanmıştır. Çalışma grubunu katılım ölçütlerini karşılayan ve 20-21 yaş aralığında 6'sı kadın 4'ü erkek olmak toplam 10 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada uygulanan programın içeriği; çalışmaya katılım sağlayan üyelerin duygu ve düşüncelerini fark etmeleri, dışa vurmaları, şiir aracılığıyla ortaya çıkan uyarımların ve çağrışımların hakkında çalışılması, kabul edilmekte güçlük çekilen duygu ve düşüncelerin kabullenilmesi hedeflenerek oluşturulmuştur. Program haftada bir kez 150 dakika olacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Programının etkililiğini değerlendirmek için çalışma sonunda ulaşılan verilerin çözümlenmesinde Wilcoxon İşaretsiz Sıra Testi kullanılmıştır. Yapılan analizler, grupla şiir terapisi uygulamalarının katılımcıların sürekli öfke ve benlik saygısı düzeylerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir. Araştırmanın sonuçları, sınırlılıkları ve güçlü yönleri alanyazın kapsamında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şiir Terapisi, Sanat Terapisi, Sürekli öfke, Benlik saygısı

Abstract

The aim of this study is to examine whether group poetry therapy practices have an effect on individuals' trait anger and self-esteem levels. The Trait Anger Sub-Scale (STAS) was used to determine the trait anger levels of the individuals participating in the study, and the Rosenberg Self-Esteem Scale (RSS) was used to determine their self-esteem. The scales were administered as a pre-test before the study started and as a post-test at the end of eight weeks. The study group consists of 10 participants, 6 female and 4 male, who meet the participation criteria and are between the ages of 20-21. The content of the program applied in the research; it was created with the aim of realizing and expressing the feelings and thoughts of the members participating in the study, working on the stimuli and connotations that emerged through poetry, and accepting the feelings and thoughts that are difficult to accept. The program was carried out once a week for 150 minutes. In order to evaluate the effectiveness of the program, Wilcoxon Signed Rank Test was used to analyze the data obtained at the end of the study. The analyzes show that group poetry therapy practices have a positive effect on the participants' trait anger and self-esteem levels. The results, limitations and strengths of the research are discussed in the light of the literature.

Keywords: Poetry Therapy, Art Therapy, Trait anger, Self-esteem

Giriş

Sanat birçok açıdan psikolojik iyi oluşu sağlamada etkin bir rol oynamaktadır. Terapötik süreçte sanat, kişilerin stres düzeylerinin azalmasına, düşünce ve duygularının farkedilmesine, dışavurulmasında güçlük çekilen deneyimlerin ifade edilmesine katkı sağlamaktadır (Rubin, 2010). Sanat, tarihsel süreç içerisinde farklı kuramsal yaklaşımlar ve farklı sanat türleri ile üretilmiştir (Can-Gürbüz, 2022). Terapistler, danışanları ile terapötik ilişkiyi kurmak (White, Bull ve Beavis, 2008) ve danışanların kendilerini açmalarına yardımcı olması için bibliyoterapi (Higgins, McKeivitt ve Wolfe, 2005) resim (Capacchione, 2012; Demir, 2017), kil (Argyle ve Winship, 2018); dans ve hareket (Çolak, 2018; Sukut ve Ayhan, 2017), drama (Kurt, Sarıoğlu ve Parlak, 2021), müzik (Uçaner ve Öztürk, 2009) gibi yaratıcı yöntemlerden ve sanattan yararlanmaktadırlar. Terapötik süreçte terapistin faydalanabileceği sanat terapisi formlarından biri de şiirdir (Çıplak, 2015)

Şiir, bilinçdışı süreçler hakkında farkındalık kazanmak, kaygı ile baş etme becerilerini geliştirmek, yaratıcı düşünceyi harekete geçirmek, özgüveni arttırmak, an'ı deneyimlemek ve an'da olana ilişkin farkındalık kazanmak için kullanılan bir sanat terapisi tekniğidir (Springer, 2006). Terapi sürecinden şiirin kullanılmasıyla beraber ortaya çıkan birçok etkinin farkedilmesi ve değerlendirilmesi ile temelleri oluşturulan şiir terapisi, terapi ortamında dil sanatlarının kullanılması şeklinde tanımlanabilir (Mazza, 2014). Bir terapötik araç olan şiir, bireylerin duygu ve düşüncelerini ifade etmelerine ve yaratıcı süreçle birlikte ortaya çıkan sanatsal ürün aracılığıyla kendileri hakkında farkındalık kazanmalarına yardımcı olmaktadır (Thomas ve León, 2012).

Şiir terapi uygulayıcısı olan ruh sağlığı profesyonelleri benimsemiş oldukları psikoloji yaklaşımının kuramsal temelini şiir terapisine entegre edebilmektedirler. Bir sağaltım aracı olarak şiiri ilk kullanan terapistler genellikle psikanalitik yönelimliydi. Bu nedenle ilk olarak duygusal dışavuruma önem verilmiş ve şiir yardımıyla bireylerin bastırılmış oldukları bilinçdışı materyallere ulaşarak içgörü kazanmalarına yardımcı olmak amaçlanmıştır (Punzi, 2022). Daha sonra, uzmanlar benimsemiş oldukları bilişsel-davranışçı terapi (Collins, Furman ve Langer, 2006), bilinçli farkındalık temelli terapi (Shapiro, 2001), gestalt (Friedman, 2002), varoluşçu (Furman, 2003) gibi farklı psikoterapi yaklaşımlarını şiir terapisine entegre ederek dışavurulanın anlamlandırılmasına yardımcı olmuşlardır. Şiir terapisi bu yönüyle birçok farklı teori ve uygulama modeliyle uyumlu bir dışavurumcu sanat terapisi.

Şiir terapisi, çok çeşitli klinik popülasyonları kapsayan görece yeni ortaya çıkan bir kanıt tabanına sahiptir. Alan yazın incelendiğinde şiir terapisinin etkililiğini sınamaya yönelik psikososyal müdahale çalışmaları yapılmış ve psikolojik belirtiler (Güler ve Çağan, 2022), demans (Petriwskyj, Parker, O'Dwyer, Moyle ve Nucifora, 2015), afazi (Shafi ve Carozza, 2011), yeme bozuklukları (Ramsey-Wade ve Devine, 2018), yas (Glover, Rice, Phillips ve Williamson, 2016), psikoz (Tamura, 2001), cinsel işlev bozukluğu (Floyd, 2019) gibi birçok ruhsal sorunu ele alarak olumlu sonuçlar vermiştir. Ayrıca şiir, kişilerin kendilerine de yardım etmelerine imkân sağlamaktadır (Bolton, 1999). Bunun beraber terapötik ilişkiyi de güçlendirmede olumlu etkileri görülmektedir (Abell, 1998; Hoffman, 2014).

Öfke bireyin bir tehdit, saldırı, eleştiri ya da engellenme gibi durumlar karşısında yaşadığı içsel ve evrensel bir duygudur (Hankins ve Hankins, 2000). Spielberg (1980) öfkeyi süreklilik ve durumsallık olarak tanımlamaktadır. Durumsal öfke, hedefe yönelik davranışların engellenmesi, haksızlığa uğrama durumunda, gergin, kızgın, sinirli olma şiddet düzeyini ortaya koyan duygu durumunu ifade etmektedir. Sürekli öfke ise durumsal öfkenin yaşanma sıklığını ortaya koyan bir kavramdır (Akt. Özer, 1994). Sürekli öfke, ruhsal, davranışsal ve bedensel hastalıklarla ilişkilidir (Martin ve Watson, 1997). Sürekli öfke düzeyi arttıkça kişiler sosyal ilişkilerinde yaşadıkları hayal kırıklıklarının da arttığı, kızgınlık (Lopez ve Thurman, 1993) ve tehdit edilme hissi (Berkowitz, 1990) deneyimlemektedirler. Sürekli öfke düzeyinin artması kişinin daha sıklıkla durumsal öfke yaşamaktadır (Deffenbacher, Lynch, Oeting ve Kemper, 1996). Alanyazın incelendiğinde öfke arttıkça yaşam doyumunun azaldığını ortaya koyan araştırmalar (Hamdan-Mansour, Dardas, Nawafleh ve Abu-Asba, 2012; Pilcher, 1998; Schimmack, Oishi, Furr ve Funder, 2004) bulunmaktadır.

Benlik saygısı Rosenberg'e (1965) göre kişinin kendi ile ilişkili olumlu ya da olumsuz tutumlarıdır. Benlik saygısında kişinin kendisine yönelik değerlendirmelerinin yanında diğerlerinin kişiyi onaylaması da önemlidir (Coopersmith, 1965). Benlik saygısı yüksek kişiler özgüvenleri yüksek, atılgan, duygu ve düşüncelerini kolay bir şekilde dışa vuran, başarılı sosyal ilişkiler kuran bireyler olarak bilinmektedir (Brown ve Mann, 1991). Benlik saygısı kişinin erken çocukluk dönemlerinden itibaren diğer bireylerle etkileşimi sonucu oluşmaktadır. Diğer bireylerin kişiye ilişkin pozitif değerlendirmeleri, kişiyi kabul etmeleri ve duyarlı yaklaşımları kişinin pozitif bir benlik saygısı geliştirmesine yol açmaktadır (Rosenberg, 2017). Benlik saygısı düşük olan kişiler kendilerinden memnun olmadıklarından dolayı kendilerini eleştirdikleri için, başka bireylerinde kendilerini olumsuz olarak değerlendireceğini varsayımında bulunmaktadır (Kocovski ve Endler, 2000).

Uluslararası alanyazında hızla artmakta olan şiir terapisi programlarının etkililiğine yönelik çalışmalar, ülkemiz alanyazınında da yer bulmaya başlamıştır. Ancak oldukça sınırlı sayıdadır. Bu araştırmanın sonuçları, ülkemizde yapılacak olan şiir terapisi çalışmalarına dayanak oluşturması açısından önemlidir. Buradan hareketle bu araştırmanın temel amacı “şiir terapisi programı bireylerin sürekli öfke ve benlik saygısı düzeylerini etkilemekte midir? Sorusuna cevap aramaktır.

- Şiir Terapisi Programına katılan bireylerin Sürekli Öfke Alt Ölçeği son-test puan ortalamaları ön-test puan ortalamalarına oranla anlamlı düzeyde azalacaktır.
- Şiir Terapisi Programına katılan bireylerin Benlik Saygısı Ölçeği son-test puan ortalamaları ön-test puan ortalamalarına oranla anlamlı düzeyde artacaktır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma yarı deneysel desen ile kontrol grubu olmadan tek grup öntest-sontest çalışması yürütülen bir araştırmadır. Tek grup ön test son-test modelinde araştırma öncesinde ve sonrasında ölçümler vardır (Karasar, 2014).

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın örneklemini, 2018-2019 öğretim yılında öğrenim görmekte olan psikoloji bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Çalışma grubu oluşturulurken öncelikle grupla şiir terapi programının duyurusu yapılmıştır. Başvuruda bulunan 38 birey cinsiyet açısından eşit olacak şekilde liste halinde sıralanmış ve kura usulüyle 12 öğrenci seçilmiştir. Programın ilerleyişinde katılımcılardan iki kişi çeşitli nedenlerle devam etmemiştir. Örneklem 6 kadın 4 erkek olmak üzere 10 bireyden oluşmaktadır. Katılımcılar 20-21yaş aralığındadır. Kronik ruhsal rahatsızlıkları olan, terapi sürecine devam eden ya da ilaç tedavisi alan, bağımlılık sorunları olan ve öz-kıyım öyküsü olan öğrencilerin programa dahil edilmemesine özen gösterilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği (SÖÖTÖ)

Spielberger, Jacobs, Russel ve Crane (1983) tarafından geliştirilen ölçek 4'lü likert tiptedir. 1994 yılında Özer, sürekli öfke – öfke tarzı ölçeğinin ülkemiz için geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Ölçeğin 34 maddesi bulunmaktadır. Bu maddelerden 10'u sürekli öfke seviyelerini, kalan 24 madde öfke tarzını belirlemeyi hedeflemektedir. Öfke tarzını ölçmeyi amaçlayan öfkeyi içe vurma, öfkeyi dışa vurma ve öfke kontrolü alt boyutları bulunmaktadır. Sürekli öfke alt boyutunun cronbach alfa değeri 0,79 bulunmuşken, öfkenin dışa vurumu için 0,78; içe vurumu için 0,62; kontrolü için ise 0,84 katsayısı bulunmuştur. Çalışma kapsamında ölçeğin “Sürekli Öfke” alt ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği:

Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen bu ölçeğin amacı bireylerin benlik saygılarının düzeylerini izleyebilmektir. Türkiye’de ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmış olup iç tutarlılık güvenilirlik kat sayısı $\alpha=0.71$ olarak bulunmuştur. Test- 20 tekrar test güvenilirlik yöntemi kullanılarak da güvenilirlik kat sayısı $r=0,75$ olarak saptanmıştır. Toplamda 12 farklı alt ölçek barındıran ölçek 63 soru içeren çoktan seçmeli bir formdur. Çalışmamızda ölçeğin başlangıcında yer alan ve benlik saygısının ölçülmesini amaçlayan ilk on sorusuna yer verilmiştir. Burada toplam puan aralığı 0 ila 30 puan arasındadır. Genel anlamda 15 ila 25 puan arasındaki skorların benlik saygısının yeterli olduğu sonucuna varılabileceği, 15 puan altında kalan puanların ise düşük bir benlik saygısına işaret ettiği ifade edilmektedir.

İşlem

Araştırmada uygulanan programın içeriği; çalışmaya katılım sağlayan üyelerin duygu ve düşüncelerini fark etmeleri, dışa vurmaları, şiir aracılığıyla ortaya çıkan uyarımların ve çağrışımların hakkında çalışılması, kabul edilmekte güçlük çekilen duygu ve düşüncelerin kabullenilmesi hedeflenerek oluşturulmuştur. Oturumlarda kullanılmak üzere Gazi Tuğrul Ertuğrul'a ait şiirler seçilmiştir. Her oturumda seçilen şiirler aracılığıyla öykü yazma, resim yapma, kolaj ve kille çalışma, şiir yazma gibi sanat terapisi yöntemlerinden faydalanılmıştır. Program, araştırmacı tarafından birçok kaynak kullanılarak hazırlanmıştır (Çıplak, 2015; Çıplak, 2016; Çıplak ve Atıcı, 2016; Demir, 2017; Mazza, 2014; Yücesan, 2016).

1. Oturum: Oturumda "Limon ve Kadın" başlıklı şiir okundu. Daha sonra katılımcılardan şiiri anlatan bir öykü yazmaları istendi.

2. Oturum: Oturumda "Mavi Öpüş Düşleri" başlıklı şiir okundu. Katılımcılardan şiirin ortaya çıkardığı duyguları anlatan bir resim yapmaları istendi. Son adımda ise katılımcılardan yapmış oldukları resmi anlatan bir şiir yazmaları istendi.

3. Oturum: Oturumda "Kuşları Beklerken" başlıklı şiir okundu. Daha sonra dergi, gazete gibi basılı görsel materyaller, renkli kağıtlar, boya kalemleri gibi istedikleri sanatsal materyalleri kullanarak şiirin ortaya çıkardığı duyguları anlatan bir kolaj oluşturması istendi.

4. Oturum: Oturumda "Mum" başlıklı şiir okundu. Daha sonra katılımcılardan ortaya çıkan duyguların seramik kili kullanılarak imgesel formlara dönüştürülmesi istendi. Son adımda ise katılımcılardan seramik kilinden oluşturdukları imgesel formları anlatan bir şiir yazmaları istendi.

5. Oturum: Oturumda "Derviş" başlıklı şiir okundu. Şiir aracılığı ile açığa çıkan duyguların listelenmesi ve ortaya çıkan duygu isimleri ile akrostiş şiiri yazmaları istendi. Daha sonra katılımcılardan yazmış oldukları akrostiş şiiri anlatan bir resim yapmaları istendi.

6. Oturum: Oturumda "İnsan Çiçeği" başlıklı şiir okundu. Katılımcılardan şiirin ortaya çıkardığı olumlu-olumsuz duygularını yok saymadan ve değiştirmeye çalışmadan, o andaki bedensel duyularına odaklanmaları istendi. Katılımcılara önceden hazırlanmış olan beden şablonu verildi ve şiirin ortaya çıkarmış olduğu duyguları beden şablonu üzerinde renklerle ifade etmeleri istendi. Son adımda katılımcılardan duyguların beden ve zihin üzerindeki etkilerini anlamak amacıyla "bedenim ve duygularım" şeklinde diyalog yazmaları istendi.

7. Oturum: Oturumda "Çocukluğa Rapsodi" başlıklı şiir okundu. Katılımcılardan zorlayıcı duygularla baş etmek için şiirin hangi bölümünde değişiklik yapmak istedikleri soruldu eğer varsa değiştirmeleri istendi. Şiirin son hali üzerinden tekrar paylaşım yapıldı.

8. Oturum: Oturumların genel özeti yapılmıştır. Terapötik süreçte şiirin kullanımı değerlendirilmiş, duygu ve düşünceler üzerindeki etkisi hakkında tartışılmıştır. Vedalaşmanın ardından süreç sonlandırılmıştır.

Verilerin Analizi

Ulaşılan verilerin istatistiksel analizinde SPSS 22.0 programından faydalanılmıştır. Ön-test ve son-test skorları arasındaki farkı incelemek için Wilcoxon Sıra Sayıları Testi kullanılmıştır.

Programın Uygulanması

Aralık 2018 - Şubat 2019 tarihleri süresince sekiz hafta devam eden oturumlar 12 kişi ile başlamış ve iki kişinin devam etmemesi sebebiyle 10 katılımcının verilerinden yararlanılarak istatistiksel analiz yapılmıştır. Program haftada bir kez 150 dakika olacak şekilde gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul Belgesi

Araştırmanın verileri 2020 yılından önce toplanmıştır. Bu sebeple etik kurul onayı alınmamıştır. Veriler toplanırken etik konulara özen gösterilmiştir. Kullanılan ölçekler için ölçek sahiplerinden kullanım izni alınmıştır.

Araştırmaya katılım sağlayan bireylere Helsinki Bildirgesi göz önünde bulundurarak, araştırmanın amacı, oturumların içeriği, süresi ve veri toplama süreci hakkında bilgilendirilme yapılmış, sözlü onamları alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırmada Şiir Terapi Programının bireylerin sürekli öfke ve benlik saygısı düzeylerine etkisi incelenmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubundaki Sürekli Öfke Alt Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Ön-test ve Son-test Puan Ortalamaları

	Ss	N	Ortalama
Sürekli Öfke			
Ön Test	10	21.70	4.19
Son Test	10	18.90	4.97
Benlik Saygısı			
Ön Test	10	19.10	4.09
Son Test	10	22.40	3.59

Tablo 1’de çalışma grubunun Sürekli Öfke Alt Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ön-test ve son-test puanları verilmiştir. Ölçümler arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını Wilcoxon işaretli sıralar testi ile analiz edilmiş, sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2 Sürekli Öfke Alt Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Ön-test Son-test Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

	Sıra İşaretleri	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	p
Sürekli Öfke	Negatif Sıra	8	4.50	36.00	-2.555	.011
	Pozitif Sıra	0	00	00		
	Eşit	2				
Benlik Saygısı	Negatif Sıra	1	3.50	3.50	-2.271	.023
	Pozitif Sıra	8	5.19	41.50		
	Eşit	1				

Negatif sıralar temeline dayalı

Tablo 2 incelendiğinde araştırma grubunun Sürekli Öfke Alt Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği öntest-son-test puanları arasında anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür (sürekli öfke $z=-2.555$ $p<.05$; benlik saygısı $z=-2.271$ $p<.05$).

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, grupla şiir terapisi uygulamalarının katılımcıların sürekli öfke ve benlik saygısı düzeylerine etkisi araştırılmıştır. Çalışmanın bulgularından elde edilen sonuçlar, grupla şiir terapisi uygulamalarının sürekli öfke ve benlik saygısı üzerinde etkili olduğunu göstermiştir.

Araştırmamızın bulgularımızdan biri grupla şiir uygulamalarının sürekli öfke düzeylerinin düşürülmesinde etkili olduğudur. Sanatsal etkinliklere katılan kişilerin öfkelerini kontrol etme açısından ilerleme kaydettikleri

bilinmektedir (Rickson ve Watkins, 2003). Alanyazında şiir terapisinin öfke üzerindeki etkililiğini sınırlanmış araştırmaların kısıtlı olması ulaştığımız bulguları karşılaştırmamızı sınırlandırmaktadır. Yine de araştırma, yapılmış olan bazı çalışmalar ile kıyaslanabilir (Demir ve Demir, 2018; İçel ve Başoğlu, 2021; Mousavi ve Sohrabi, 2014; Öpöz, 2017). Ancak yöntemde ve çalışma gruplarındaki farklılıklar nedeniyle bu kıyaslanmanın tümüyle güvenilir olmayacağı ifade edilmelidir.

Duygu, düşünce ve deneyimleri sanatsal etkinliklerle dışa vurmanın, bedensel ve psikolojik sağlık üzerinde pozitif etkileri olduğu bilinmektedir. Kişilerin duygu ve düşüncelerini fark edebilmelerine yardımcı olacak birçok yöntem bulunmaktadır. Örneğin sanatsal etkinlikler ile bloke olmuş duyguların, bir bireye ya da ortama ilişkin duygu ve düşüncelerini dışa vuramayan bireylerde semboller, suçluluk duygusu ortaya çıkarmadan bu birey veya ortama dair duyguların ortaya çıkmasına yardımcı olur (Aydın, 2012; Killick, 1993). Böylelikle şiir terapisi uygulamalarının üyelerin fonksiyonel olmayan düşünce ve duygularına temas ederek farkındalık ve içgörü kazanmalarına yardımcı olacağından üyelerin öfke düzeylerinde de etkili olacağı beklenmiştir. Katılımcılardan biri *“Lisans öğrenimim sayesinde duygularıma daha çok temas ettiğimi düşünüyordum. Ancak program boyunca olumsuz duygularıma daha az temas ettiğimi hatta onlardan çoğunlukla kaçmış olduğumu fark ettim. Artık kaçmak yerine olumsuz duygularımla temas etmeye çalışıyorum.”* Bir diğer katılımcının ise *“Özellikle beden duygularımız üzerinde çalıştığımız hafta zorlayıcı duygularımı ne kadar yok saydığımı fark ettim. Yok saymışım çünkü onların hem bana hem de yakın ilişkilerime zarar vermesinden korkmuşum... Ama tabi hep olmaktan korktuğum yerde buldum kendimi. Artık olumsuz duygularıma temas etmeye cesaretim var.”* diye ifade etmeleri yukarıda bahsedilen beklentinin karşılandığını düşündürmüştür.

Araştırmamızın bulgularından bir diğeri ise grupta şiir terapisi uygulamalarının benlik saygısı üzerinde etkili olduğudur. Yücesan ve Şendurur (2016) tarafından yürütülen bir araştırmada üniversite öğrencilerine dokuz hafta süren müzik terapisi, yaratıcı drama ve şiir terapisi etkinliklerinin gerçekleştiği bir program uygulanmıştır. Yapılan analizler deney grubundaki öğrencilerin genel benlik saygısı, sosyal benlik saygısı, akademik benlik saygısı ve ebeveynlerle ilgili benlik saygısı düzeyleri üzerinde olumlu yönde bir değişim görülmüştür. Şizofreni ve bipolar bozukluğu tanısı almış bireyler ile yürütülen şiir terapisi programı sonrası hastaların benlik saygısı puan ortalamalarında artış tespit edilmiştir (Utaş-Akhan, Gezgin-Yazıcı, Şahiner, Didin ve Öner, 2022). Bu çalışmanın sonuçlarının, alanyazında yer alan bazı çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Şiir terapisi ile geleneksel psikoterapi arasındaki en önemli fark, şiir terapisinde yazının bir iletişim aracı olarak kullanılabilmesi ve mecazi dil kullanımının acı verici deneyimler, zorlayıcı duygu ve düşünceler ile başa çıkmayı sağlayan belirli bir koruma sağlamasıdır (Kähmi, 2022). Uygulamalar sırasında yaratıcı yazı etkinliklerinin yanında resim, kolaj, kil gibi sanat terapisi teknikleri kullanılarak duygu ve düşüncelerin dışavurulması bireylerin benlik saygısı düzeylerinin artmasına katkı sağladığı düşünülmektedir. Benlik saygısı, kişilerin sahip oldukları yetenek ve kapasiteleri kabullenmesine ilişkin bir değerlendirmeyi içermektedir (Mckay ve Fanning, 2000). Katılımcıların sözlü değerlendirmeleri dikkate alındığında sanatsal etkinliklerde bulunmanın, özellikle de şiir yazmanın kendilerini başarılı hissetmelerini sağladığı görülmektedir. Programın sonunda katılımcılardan sekiz haftalık grup yaşantısını yazılı olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Yazmış oldukları notlarda katılımcıların önemli bir kısmının sanatsal aktivitelere yönelik yeteneklerini görmenin kendilerini mutlu ettiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan biri *“Şiir yazabileceğimi hiç sanmıyordum. Bunu keşfetmek beni çok mutlu etti.”* Bir diğeri *“Daha önce farkında olmadığım yeteneklerimi farkettim. Aslında bunu hepimize farketdiniz. Beni en çok şiire öykü yazmak etkiledi. Bundan sonra öykü yazmaya devam edeceğim.”* Bir diğeri ise *“Önceden şiir yazmak bir yana şiiri bile güzel okuyabildiğimi düşünmüyordum. Bu programın bana duygularıma temas etmemi sağlamasının yanında şiir yazma konusunda da iyi olduğumu gösterdi☺”* diye ifade etmeleri bu uygulama sürecinde yeteneklerini fark ettiklerini ortaya koymaktadır.

Bu araştırmanın bazı kısıtlılıkları vardır. Bu kısıtlılıklardan biri örneklem büyüklüğüdür. Araştırma küçük bir katılımcı grubuyla yürütüldüğünden dolayı araştırma bulgularının genellenebilirliğinden bahsetmek güçtür. Ayrıca,

çalışma grubunun oluşturulmasında kadın ve erkek katılımcı sayısının eşitlenememesi araştırmanın bir diğer kısıtlılığıdır. Çalışmada başlangıçta katılımcılara araştırmanın iç geçerliliğini tehdit edebileceği düşüncesiyle deneysel bir araştırmaya katılım sağladıklarına yönelik bir bilgi verilmemiştir. Ancak katılımcılar bir müdahale programına katılım sağladıkları için araştırmacının kendilerinden pozitif bir gelişme beklediğine ilişkin düşünceleri son ölçümde vermiş oldukları cevapları etkilemiş olabilir. Bu nedenle kontrol grubunun oluşturulmaması önemli bir kısıtlılık olarak düşünülebilir. Bir diğer kısıtlılığı ise kalıcılık ölçümünün yapılmamış olmasıdır. Kalıcılık ölçümü olmaksızın elde edilen kazanımların uzun süreli olup olmadığı değerlendirilememektedir.

Öte yandan bu araştırmanın daha sonra yapılacak çalışmalar için katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yapılan alanyazın araştırması kapsamında şiirin terapötik etkisini ortaya koyan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Uzun yıllardır tüm dünyada kullanılan şiir terapisi uygulamalarının ülkemizde de aktif olarak uygulanması ve bu araştırmaların hız kazanması adına bu araştırmanın katkı sağlaması beklenmektedir.

Kaynakça

- Abell, S. C. (1998). The use of poetry in play therapy: A logical integration. *The Arts in Psychotherapy*, 25(1), 45-49. [https://doi.org/10.1016/S0197-4556\(97\)00024-5](https://doi.org/10.1016/S0197-4556(97)00024-5)
- Akhan, L. U., Gezgin Yazıcı, H., Şahiner, İ. V., Didin, M., & Öner, S. (2022). The effect of poetry therapy on personal and social performance and self-esteem in patients with mental disorder. *Journal of Poetry Therapy*, 35(3), 198-209. <https://doi.org/10.1080/08893675.2022.2104137>
- Argyle, E., & Winship, G. (2018). Creative practice with clay: A mutual route to recovery?. *Journal of Applied Arts & Health*, 9(3), 385-397. https://doi.org/10.1386/jaah.9.3.385_1
- Aydın, B. (2012). Tıbbi sanat terapisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 69-83. <https://doi.org/10.5455/cap.20120405>
- Berkowitz, L. (1990). On the formation and regulation of anger and aggression: A cognitive-neoassociationistic analysis. *American Psychologist*, 45(4), 494. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.45.4.494>
- Bolton, G. (1999). *The therapeutic potential of creative writing: Writing myself*. Jessica Kingsley Publishers.
- Brown, J. E., & Mann, L. (1991). Decision-making competence and self-esteem: A comparison of parents and adolescents. *Journal of Adolescence*, 14(4), 363-371. [https://doi.org/10.1016/0140-1971\(91\)90004-B](https://doi.org/10.1016/0140-1971(91)90004-B)
- Capacchione, L. (2012). *Sanat terapisiyle iyileşmek*. Kaknüs yayınları: İstanbul.
- Collins, K. S., Furman, R., & Langer, C. L. (2006). Poetry therapy as a tool of cognitively based practice. *The Arts in psychotherapy*, 33(3), 180-187. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2005.11.002>
- Coopersmith, S. (1965). The antecedents of self-esteem. *Princeton*.
- Çıplak, E. (2015). *Grupla psikolojik danışmada şiir kullanımı: Deneysel bir araştırma*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çıplak, E. (2016). Grupla Psikolojik Danışmada Şiir Kullanımının Üniversite Öğrencilerinin Başkalarına Güven Düzeylerine Etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 11(9).
- Çıplak, E., ve Atıcı, M. (2016). Grupla psikolojik danışmada şiir kullanımının üniversite öğrencilerinin empati ve duygu farkındalığı düzeylerine etkisi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 6(45), 115-127.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı*. (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi), Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Dans, Ç. Y. (2018). *Dans ve hareket terapisi yöntemlerinin kullanımının, hemşirelerin mesleki tatmin, tükenmişlik ve eşduyumu yorgunluğu düzeylerine etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

- Deffenbacher, J. L., Lynch, R. S., Oetting, E. R., & Kemper, C. C. (1996). Anger reduction in early adolescents. *Journal of counseling psychology, 43*(2), 149. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.43.2.149>
- Demir, V. (2017). Dışavurumcu sanat terapisinin psikolojik belirtiler ile bilişsel işlevlere etkisi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 7*, 575-598. DOI: 10.26466/opus.337250
- Demir, V., ve Demir, A. (2018). Sanatla terapi programı ve etkileşim grubu uygulamasının ruhsal belirti düzeyleri üzerindeki etkisi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi, 1*(2), 97-120.
- Fanning, P., McKay, M., & Copeland, M. E. (Eds.). (2000). *Family guide to emotional wellness*. New Harbinger Publications.
- Floyd, A. A. (2021). The use of poetry therapy in sex therapy. *Sexual and Relationship Therapy, 36*(1), 106-115. <https://doi.org/10.1080/14681994.2019.1658865>
- Friedman, N. (2002). A Gestalt of Literature: Poetry as Illuminated by the Layers Theory and the Contact Cycle. *Gestalt Review, 6*(1), 52-63. <https://doi.org/10.5325/gestaltreview.6.1.0052>
- Furman, R. (2003). Poetry therapy and existential practice. *The Arts in Psychotherapy, 30*(4), 195-200. [https://doi.org/10.1016/S0197-4556\(03\)00052-2](https://doi.org/10.1016/S0197-4556(03)00052-2)
- Güler, K., & Çağan, M. (2022). Examination of the effect of suggestion-focused poetry therapy on early maladaptive schemas and psychological symptoms of adults. *Neuro Quantology, 20*(7), 3653-3660. <https://doi:10.14704/nq.2022.20.7.NQ33450>
- Gürbüz, G. C. (2022). Resimde Kurgusal Olarak Gerçekçilik ve Konu Üzerine Bazı Eleştiriler. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 7*(3), 275-289.
- Glover, E., Rice, G., Phillips, V., & Williamson, C. (2016). Shadow into Light: a Bristol-based arts project for bereavement. *Bereavement care, 35*(1), 7-12. <https://doi.org/10.1080/02682621.2016.1160613>
- Hamdan-Mansour, A. M., Dardas, L. A., Nawafleh, H., & Abu-Asba, M. H. (2012). Psychosocial predictors of anger among university students. *Children and Youth Services Review, 34*(2), 474-479. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.12.004>
- Hankins, G., & Hankins, C. (2000). *Prescription for anger: Coping with angry feelings and angry people*. Barclay Press.
- Higgins, M., Mckevitt, C., & Wolfe, C. D. (2005). Reading to stroke unit patients: perceived impact and potential of an innovative arts based therapy. *Disability and Rehabilitation, 27*(22), 1391-1398. <https://doi.org/10.1080/09638280500164727>
- Hoffman, L. (2014). The therapist's use of poetry in therapy: Deepening relationship and understanding through creativity. *Unearthing the moment: Mindful applications of existential-humanistic and transpersonal psychotherapy, 208-221*.
- İçel, S., & Başoğlu, C. (2021). Effects of progressive muscle relaxation training with music therapy on sleep and anger of patients at Community Mental Health Center. *Complementary therapies in clinical practice, 43*, 101338. <https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2021.101338>
- Kähmi, K. (2022). Advances in poetry therapy. *Scriptum: Creative Writing Research Journal, 2*(4).
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri: kavramlar, teknikler ve ilkeler*. Nobel Yayınevi.
- Killick, K. (1993). Working with psychotic processes in art therapy. *Psychoanalytic Psychotherapy, 7*(1), 25-38. <https://doi.org/10.1080/02668739300700031>
- Kocovski, N. L., & Endler, N. S. (2000). Social anxiety, self-regulation, and fear of negative evaluation. *European Journal of Personality, 14*(4), 347-358. [https://doi.org/10.1002/1099-0984\(200007/08\)14:4<347::AID-PER381>3.0.CO;2-7](https://doi.org/10.1002/1099-0984(200007/08)14:4<347::AID-PER381>3.0.CO;2-7)
- Kurt, P., Sarioğlu, M., ve Parlak, S. (2021). Pandemi Sürecinde Çevrimiçi Psikodrama Grup Terapisinin Depresyon, Anksiyete ve Psikolojik Dayanıklılık Üzerine Etkisi. *Education & Youth Research, 1*(2), 108-121.

- Lopez, F. G., & Thurman, C. W. (1993). High-Trait and Low-Trait Angry College Students: A Comparison of Family Environments. *Journal of Counseling & Development*, 71(5), 524-527. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1993.tb02235.x>
- Martin, R., & Watson, D. (1997). Style of anger expression and its relation to daily experience. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(3), 285-294. <https://doi.org/10.1177/0146167297233007>
- Mazza, N. (2014). *Şiir Terapi: Teori ve Pratik*. (E. Çıplak, Çev.) İstanbul: Okuyan Us.
- Mckay, M. ve Patrick, F. (2000), *Self-Esteem*, New Harbinger Publications, U.S.A
- Mousavi, M., & Sohrabi, N. (2014). Effects of art therapy on anger and self-esteem in aggressive children. *Procedia-social and behavioral sciences*, 113, 111-117. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.016>
- Öpöz, T. (2017). *Spor veya sanatla uğraşan ergenlerin duygu düzenleme becerileri, sosyal kaygı ve öfke düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özer, A. K. (1994). Sürekli Öfke (SL-Öfke) ve Öfke İfade Tarzı (Öfke-Tarz) Ölçekleri Ön Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9, 26-35.
- Petriwskyj, A., Parker, D., O'Dwyer, S., Moyle, W., & Nucifora, N. (2015). Interventions to build resilience in family carers of people living with dementia: a systematic review protocol. *JBI Evidence Synthesis*, 13(7), 44-61.
- Pilcher, J. J. (1998). Affective and daily event predictors of life satisfaction in college students. *Social indicators research*, 43(3), 291-306.
- Punzi, E. (2022). Reflections on the integration of poetry therapy and psychodynamic practice based on an analysis of the book Tribute to Freud by the poet HD. *Journal of Poetry Therapy*, 1-12. <https://doi.org/10.1080/08893675.2022.2089693>
- Ramsey-Wade, C. E., & Devine, E. (2018). Is poetry therapy an appropriate intervention for clients recovering from anorexia? A critical review of the literature and client report. *British Journal of Guidance & Counselling*, 46(3), 282-292. <https://doi.org/10.1080/03069885.2017.1379595>
- Rosenberg, M. (1965). Rosenberg self-esteem scale. *Journal of Religion and Health*. <https://doi.org/10.1037/t01038-000>
- Rosenberg, M. (2017). The self-concept: Social product and social force. In *Social psychology* (pp. 593-624). Routledge.
- Schimmack, U., Oishi, S., Furr, R. M., & Funder, D. C. (2004). Personality and life satisfaction: A facet-level analysis. *Personality and social psychology bulletin*, 30(8), 1062-1075. <https://doi.org/10.1177/0146167204264292>
- Shafi, N., & Carozza, L. (2011). Poetry and aphasia: A clinical outlook. *Journal of Poetry Therapy*, 24(4), 255-259. <https://doi.org/10.1080/08893675.2011.625208>
- Shapiro, S. L. (2001). Poetry, mindfulness, and medicine. *Family medicine*, 33(7), 505-507.
- Spielberger, C. D., Jacobs, G., Russell, S., & Crane, R. S. (1983). Assessment of anger: The state-trait anger scale. *Advances in personality assessment*, 2, 161-189.
- Springer, W. (2006). Poetry in therapy: A way to heal for trauma survivors and clients in recovery from addiction. *Journal of Poetry Therapy*, 19(2), 69-81. <https://doi.org/10.1080/08893670600756632>
- Sukut, Ö., Ayhan, C. H., ve Altan Sarıkaya, N. (2017). Farklı gruplarda dans ve hareket terapisinin kullanımı ve etkileri. *Journal of Academic Research in Nursing*, 3(ek), 1-5.
- Tamura, H. (2001). Poetry therapy for schizophrenia: A linguistic psychotherapeutic model of renku (linked poetry). *The Arts in psychotherapy*, 28(5), 319-328. [https://doi.org/10.1016/S0197-4556\(01\)00129-0](https://doi.org/10.1016/S0197-4556(01)00129-0)

- Thomas, N. D., & León, R. J. (2012). Breaking barriers: Using poetry as a tool to enhance diversity understanding with youth and adults. *Journal of Poetry Therapy*, 25(2), 83-93.
<https://doi.org/10.1080/08893675.2012.680721>
- Uçaner, B., ve Öztürk, B. (2009). Türkiye’de ve dünyada müzikle tedavi uygulamaları. *Uluslararası Eğitim Arastırma Kongresi*, 1-13.
- White, I., Bull, S., & Beavis, M. (2009). Isobel’s images—one woman’s experience of art therapy. *British Journal of Learning Disabilities*, 37(2), 103-109. <https://doi.org/10.1111/j.1468-3156.2008.00521.x>
- Yücesan, E. (2016). *Müzik Terapi, Şiir Terapi ve Yaratıcı Drama Uygulamalarının Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri Üzerine Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yücesan, E., & Şendurur, Y. (2018). Effects of music therapy, poetry therapy, and creative drama applications on self-esteem levels of college students. *Journal of Poetry Therapy*, 31(1), 26-39.
<https://doi.org/10.1080/08893675.2018.1396730>

Extended Abstract

Poetry is an art therapy technique used to gain awareness about unconscious processes, develop skills to cope with anxiety, activate creative thinking, increase self-confidence, experience the moment and gain awareness about what is in the moment (Springer, 2006). Poetry therapy, which is based on the recognition and evaluation of many effects that occur with the use of poetry in the therapy process, can be defined as the use of language arts in the therapy environment (Mazza, 2014). Poetry, which is a therapeutic tool, helps individuals to express their feelings and thoughts and to gain awareness about themselves through the artistic product that emerges with the creative process (Thomas & León, 2012).

Mental health professionals who are poetry therapy practitioners can integrate the theoretical basis of their psychology approach into poetry therapy. The therapists who first used poetry as a therapeutic tool were often psychoanalytically oriented. For this reason, first of all, importance was given to emotional expression and it was aimed to help individuals gain insight by reaching unconscious materials that they suppressed with the help of poetry (Punzi, 2022). Later, experts integrated different psychotherapy approaches such as cognitive-behavioral therapy (Collins, Furman, & Langer, 2006), mindfulness-based therapy (Shapiro, 2001), gestalt (Friedman, 2002), existentialist (Furman, 2003) into poetry therapy. They helped to make sense of the expressed. In this respect, poetry therapy is an expressive art therapy that is compatible with many different theory and practice models.

Studies on the effectiveness of poetry therapy programs, which are increasing rapidly in the international literature, have started to find a place in the literature of our country. However, it is quite limited. The results of this research are important in terms of forming a basis for the poetry therapy studies to be carried out in our country. From this point of view, the main purpose of this research is “Does the poetry therapy program affect the trait anger and self-esteem levels of individuals? It is to seek an answer to your question.

This study is a single group pretest-posttest quasi-experimental research without a control group. In the single-group pre-test post-test model, there are measurements both before and after the research (Karasar, 2014).

The Trait Anger Sub-Scale (STAS) was used to determine the trait anger levels of the individuals participating in the study, and the Rosenberg Self-Esteem Scale (RSS) was used to determine their self-esteem. The scales were administered as a pre-test before the study started and as a post-test at the end of eight weeks. The study group consists of 10 participants, 6 female and 4 male, who meet the participation criteria and are between the ages of 20-21. The content of the program applied in the research; It was created with the aim of realizing and expressing

the feelings and thoughts of the members participating in the study, working on the stimuli and connotations that emerged through poetry, and accepting the feelings and thoughts that are difficult to accept. The program was carried out once a week for 150 minutes. In order to evaluate the effectiveness of the program, Wilcoxon Signed Rank Test was used to analyze the data obtained at the end of the study.

It was observed that the research group differed significantly between Trait Anger Sub-Scale and Rosenberg Self-Esteem Scale pretest-posttest scores (trait anger $z=-2.555$ $p<.05$; self-esteem $z=-2.271$ $p<.05$).

The results obtained from the findings of the study showed that group poetry therapy practices were effective on trait anger and self-esteem. The most important difference between poetry therapy and traditional psychotherapy is that writing can be used as a communication tool in poetry therapy and the use of figurative language provides a certain protection that allows to cope with painful experiences and compelling emotions and thoughts (Kähmi, 2022). It is thought that expressing emotions and thoughts by using art therapy techniques such as painting, collage and clay, as well as creative writing activities, contributes to the increase in the self-esteem levels of the individuals and the decrease of the trait anger levels.

It is thought that this research will contribute to future studies. Within the scope of the literature research, it is seen that there are a limited number of studies that reveal the therapeutic effect of poetry. It is expected that this research will contribute to the active application of poetry therapy practices, which have been used all over the world for many years, in our country and to accelerate these researches.

Etik Kurul Kararları

Araştırmanın verileri 2020 yılından önce toplanmıştır. Bu sebeple etik kurul onayı alınmamıştır. Veriler toplanırken etik konulara özen gösterilmiştir. Kullanılan ölçekler için ölçek sahiplerinden kullanım izni alınmıştır. Araştırmaya katılım sağlayan bireylere Helsinki Bildirgesi göz önünde bulundurularak, araştırmanın amacı, oturumların içeriği, süresi ve veri toplama süreci hakkında bilgilendirilme yapılmış, sözlü onamları alınmıştır.

Çatışma Beyanı

Çalışmanın herhangi bir aşamasında herhangi maddi ve manevi çıkar sağlanmadığını beyan ederim.

Yayın Etiği Beyanı

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Konuşma Eğitimi Dersine Yönelik Görüşleri

The Opinions Of Prospective Turkish Teachers Towards Speech Training Course

Doç. Dr. Erol OGUR

ORCID: 0000-0002-7710-3361 ◆ Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü ◆
ogur@uludag.edu.tr

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının lisans eğitimi sürecinde aldıkları Konuşma Eğitimi dersine yönelik görüş ve önerilerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma modellerinden temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında 2021-2022 eğitim öğretim yılında öğrenim gören ve bahar döneminde Konuşma Eğitimi dersini alan 62 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma verileri içerik analizi tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda Türkçe öğretmeni adaylarının tamamının Konuşma Eğitimi dersinin lisans programında yer almasının gerekli olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Öğretmen adayları, Konuşma Eğitimi dersinin, kendilerinin sözlü anlatım becerilerine, edindikleri bilgi, deneyim ve becerilerin meslekî yaşamlarına katkı sunacağını belirtmişlerdir. Konuşma Eğitimi dersinin teorik bilgilerle birlikte bol uygulama ve etkinlik tasarlama süreçlerini de içermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin çoğu, dersin saatinin yeterli olduğunu düşünmektedir. Türkçe öğretmen adayları, ders süresinin artırılması ve ders içeriğinde farklı metin türlerine yönelik daha fazla uygulama ile karşılaşmak istediklerini vurgulamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, Türkçe öğretmeni adayları, Konuşma Eğitimi dersi

Abstract

The aim of this study is to determine the opinions suggestions of prospective Turkish teacher about the Speech Training Course they took during their undergraduate education. In the research, basic qualitative research design, one of the qualitative research models, was used. The study group of the research consists of 62 teacher candidates studying at Bursa Uludag University Faculty of Education, Department of Turkish Education in the 2021-2022 academic year. A semi-structured interview form prepared by the researcher was used as a data collection tool. Research data were analyzed using content analysis technique. According to the teacher candidates, they stated that the Speech Training course will contribute to their oral expression skills and the knowledge, experience and skills they have acquired to their professional lives. They think that the Speech Training course should include plenty of application and activity design processes along with theoretical knowledge. Most of the students believe that the course time is enough. Prospective Turkish teacher emphasized that they wanted to increase the duration of the lesson and encounter more applications for different text types in the course content.

Keywords: Turkish education, prospective Turkish teachers, speech training course

Giriş

Dil, insanı diğer canlılardan ayıran ve ona yaşadığı çevreyi anlama, anlatma ve biçimlendirme imkânı sağlayan çok önemli bir araçtır. Dört dil becerisinden dinleme ve konuşma, insanın doğuştan getirdiği ve birbirinden ayıramayan doğal dil becerileridir. Sadece insana has bir yetenek olan konuşma, bir bakıma insanoglunun dille iletişiminin en öncelikli ve en temel aracı sayılabilir.

Anlamanın ve iletişim kurmanın son derece önemli aracı olan konuşma becerisi değişik biçimlerde tanımlanmıştır. Konuşma, düşüncelerin, duyguların ve bilgilerin seslerden oluşan dil aracılığıyla aktarılmasıdır (Demirel, 1990:40). Konuşma, bir insanın başka bir insana ya da topluluğa duygu ve düşüncelerini sözle anlatmasıdır (Yörük, 1990: 1). Çongur da dili, "İnsanın doğuştan sahip olduğu, zaman içinde öğrenip yaşamak suretiyle edindiği düşünce ve görüşleri ile kendi istek ve duygularını belli bir maksatla karşısındaki kişi ya da kişilere iletebilmesidir" (Çongur, 1999: 15) şeklinde

açıklar. Ergenç ise konuşma hakkında, “Konuşucunun amacı ve sezdirmeleriyle dinleyicinin çıkarımlarının toplamıdır.” (Ergenç, 1999:43) demektedir. Türk Dil Kurumu ise konuşmanın 7 farklı karşılığını vermektedir:

1. Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini anlatmak.
2. Belli bir konudan söz etmek.
3. Bir konuda karşılıklı söz etmek, sohbet etmek.
4. Söylev vermek.
5. Konuşma dili olarak kullanmak.
6. Düşüncelerini herhangi bir araç kullanarak anlatmak.
7. Belli bir biçimde söylemek (TDK, 1998).

Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğünde ise konuşma, “1. Konuşmak işi, 2. Görüşme, danışma, müzakere, 3. Dinleyicilere bilim, sanat, edebiyat vb. konularda bilgi vermek için yapılan söyleşi, konferans” şeklinde tanımlanmaktadır.

Toplumsal ilişkiler ve iletişimde konuşma çok önemli paya sahiptir. Bu sebeple, konuşmanın özelliklerinden biri de bireylerin konuşma aracılığıyla toplumsal ilişkiler kurabilmeleri ve bu becerileri geliştirebilmeleridir. Aile, okul ve sosyal çevre, dil becerilerinin gelişiminde çok etkilidir. Kişinin yaşantılar ve çevre etkisiyle geliştirdiği olumlu ya da olumsuz konuşma tutumu, konuşma becerisinin kazandırılması ve geliştirilmesi sürecini baltalayacaktır (Ürün Karahan, 2015:39). Eğer birey konuşma becerisi yönünden zayıfsa bu durum onun diğer dil becerilerini de olumsuz yönde etkileyebilecektir. Oysa kendi özelliklerini tanıyan, kendisini doğru ifade etme becerisine sahip bireyler hem toplumla sağlıklı ilişkiler kurabilir hem de içinde yaşadıkları topluma katkıda bulunabilirler. Sağlıklı düşünen, düşündüğünü rahatlıkla ifade eden bir toplum, düşünce gücüyle ileriye yönelik önemli adımlar atabilir. Bu süreçte bireyin değer yargıları ve hayata bakış açısı şekillenir ve karşısına çıkan durumlarla ilgili bir tutum geliştirmeye başlar.

Konuşma ve iletişim her bireyin ihtiyaç duyduğu önemli kavramlardır. Özellikle teknolojinin hızla gelişmesi ve bilgiye ulaşma hızının artması bu becerinin edinimini daha değerli kılmaktadır. Konuşma becerisi güçlü bireyler ve bu bireylerden oluşan bir toplumda eğitim-öğretim süreçleri ile ilgili problemler de en aza iner. Bu durum toplumun gelişmesinin önündeki engelleri kaldırır.

Konuşma Eğitimi

Konuşma eğitimi öğretim sürecinin her aşamasında yer almaktadır. Bu süreçte, bireyin kendini başarılı biçimde ifade edebilmesi ve öğrendikleriyle ilgili geri bildirim verebilmesi amaçlanmaktadır. Özellikle düşünen ve düşündüğünü doğru ifade edebilen nesiller için bu becerinin doğru edinimi mühimdir. Bu nedenle Türkçe öğretmen adaylarının konuşma becerisine ve bu becerinin nasıl aktarılacağı konusuna hâkim olmaları gerekir.

Cumhuriyet döneminde 1924'ten itibaren ilk yıllardaki öğretim programlarında konuşma becerisine doğrudan yer verilmeyip diğer beceri alanlarının satır aralarından anlaşıldığı ve diğer beceri alanlarına göre kısmen önem verildiği anlaşılmaktadır. 1968 programından itibaren 2005 programına değin bu beceriye ayrı bir başlık altında değinilip önemsendiği görülmektedir (Demir, 2015:303).

YÖK tarafından eğitim fakültelerinin yeniden yapılanma sürecinde, 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren yeniden düzenlenen öğretmen yetiştirme programları uygulanmaya başlamıştır. 1997-1998 yılından itibaren sekiz yıllık zorunlu eğitimin başlaması, ilerleyen zamanda eğitim fakültelerinin öğretim programlarının da yeniden düzenlenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu çerçevede 2007-2008 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan Türkçe Öğretmenliği Lisans Öğretim Programında Anlatma Teknikleri I: Konuşma Eğitimi dersi 6. yarıyılıda 2(T)-2(U)-3(Kredi) şeklinde yer almaktadır. Dersin içeriği şu şekildedir: “Konuşma becerisinin kuramsal boyutlarıyla açıklanması. Düşüncenin betimlenmesi, açılımı, savunulması ve kanıtlanması, örneklenerek açık seçik biçimde üretim aşamasına sokuluşunun mercek altına alınması. Konuşma organları, diyafram kontrolü.

Ses çalışmaları. Belli bir konuda akıcı ve güzel konuşma becerisinin geliştirilmesi. Öğretmen adaylarının ilköğretim Türkçe dersleri için çeşitli konuşma alıştırmalarıyla tanıştırılmaları ve konuşma becerilerini geliştirebilmeleri için uygun ortamın hazırlanması (2007:93).

Konuşma Eğitimi dersi, 2018'de hazırlanan ve 2018-2019 öğretim yılında uygulanmaya başlanan Türkçe Öğretim Lisans Programında ise öncesinden farklı olarak 3 saat teorik olarak yer almıştır. Yeni programda dersin içeriği de değişmiş olup içerik şöyledir: Konuşma eğitimiyle ilgili temel bilgiler (temel kavramlar, tarihsel süreç vb.), konuşmanın fiziksel ve zihinsel unsurları; konuşma bellek-söz varlığı ilişkisi, eş zamanlı (duyusal bellek aracılığıyla) ve art zamanlı (anısal bellek aracılığıyla) düşünme; beden dili ve unsurları; konuşmada prozodik özelliklerin (vurgu, ton, ezgi vb.) üretilmesi; konuşma türleri, sözlü anlatım (tartışmacı/ikna edici, bilgilendirici, estetik konuşma vb.) ve karşılıklı konuşma; konuşma becerisine yönelik eğitim ortamları; konuşma yöntem ve teknikleri; konuşma becerisini ölçme ve değerlendirme, konuşma etkinlikleri tasarlama (2018, 12).

Öğretmenlerin sınıf ortamında öğrencileriyle öğretme-öğrenme sürecini yürütebilmek için en sık kullandıkları iletişim kanalı konuşmadır. Sınıf ortamında doğru ve etkili konuşmanın tüm gereklerini yerine getirebilen öğretmen, dersin verimli geçmesi için önemli bir yükümlülüğü de yerine getirmiş olur. Çünkü öğrenci merkezli bir eğitim anlayışı benimsenmekle birlikte sınıfta rehberliği sağlayan kişi öğretmendir. Öğretmenin Türkçeyi güzel ve doğru konuşması, dersin daha iyi anlaşılmasının yanı sıra öğrencilerin konuşmalarındaki hataların düzeltilmesinde en etkili yollardan biridir. Çünkü öğretmenler, öğrencileri için birçok konuda olduğu gibi konuşma becerisinde de en etkili modellerden biridir (Katrancı, 2014:176).

Ünalın (2006) konuşma eğitiminde çeşitli aksaklıklar olduğunu, Aşıcı (1996) ise konuşma eğitiminin önemini anlaşılmadığını ve konuya gereken önemin verilmediğini belirtmektedir. Diğer yandan, Türkçe öğretmen adaylarının konuşma becerisi ve konuşma eğitimi dersi hakkındaki görüş, tutum ve becerileri hakkındaki çalışmalara literatürde rastlanmaktadır (Börekçi, 2009; Başaran ve Erdem, 2009; Ceran, 2012; Lüle Mert, 2015; Özden, 2018; Özden, 2018a; Ürün Karahan, 2015;). Bu çalışmalar genellikle öğrencilerin konuşma tutum ve kaygıları ile konuşma hakkındaki görüşleri çerçevesindedir. Türkçe öğretmenlerinin alan bilgisine katkı sunmayı amaçlayan Konuşma Eğitimi dersi hakkında Türkçe öğretmeni adaylarının görüş ve önerilerini belirlemeye çalışan araştırmalar ise yok denecek kadar azdır. Ceran'ın (2012) Türkçe öğretmeni adaylarının konuşma eğitimi dersine yönelik tutumlarını değerlendirilmeyi amaçladığı çalışma dışında literatürde bu konuda bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Konuşma Eğitimi dersi, öğretmen adaylarının sözlü iletişim becerileri yönünden kendilerini geliştirmesi yanında bu becerilerin öğretim yöntemleri ve ilkeleri hakkında da bilgi ve beceri kazanmalarını amaçlamaktadır. Bu amaçla, Konuşma Eğitimi dersini alan Türkçe öğretmen adaylarının ders ile ilgili görüşleri, dersin amacına ulaşım ulaşmadığını belirleme ve dersi daha işlevsel hâle getirme bağlamında önem taşımaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın alt problemleri şöyledir:

1. Türkçe öğretmeni adaylarının Konuşma Eğitimi dersinin Türkçe öğretmenliği lisans programında yer almasına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Türkçe öğretmeni adaylarının Konuşma Eğitimi dersinde edindikleri bilgi, beceri ve deneyimlerin mesleki yaşamlarına katkısına yönelik görüşleri nelerdir?
3. Türkçe öğretmeni adaylarının Konuşma Eğitimi dersinin kendi sözlü iletişim becerilerini geliştirmeye katkısına yönelik görüşleri nelerdir?
4. Türkçe öğretmeni adaylarının Konuşma Eğitimi dersine ayrılan süreye ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Türkçe öğretmeni adaylarının Konuşma Eğitimi dersine yönelik önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma modellerinden temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma, sosyal ya da beşerî bir probleme bireylerin atfettiği anlamları keşfetme ve anlamaya yönelik bir yaklaşımdır (Creswell, 2017). Bütün nitel araştırmalar anlamın nasıl inşa edildiğiyle, insanların hayatlarını ve dünyalarını nasıl anlamlandırdıklarıyla ilgilidir. Nitel temel desenin öncelikli amacı bu anlamları açığa çıkarmak ve yorumlamaktır (Merriam, 2018). Bu bağlamda Türkçe öğretmeni adaylarının Konuşma Eğitimi dersine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile oluşturulmuştur. Bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmaktadır. Çünkü bu yöntemde araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Araştırmanın çalışma grubunu Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında 2021-2022 eğitim öğretim yılında öğrenim gören ve bahar döneminde Konuşma Eğitimi dersini alan 62 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri görüşme tekniği ile toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Form hazırlanmadan önce alan yazın taraması yapılmış, Konuşma Eğitimi dersine ve lisans derslerine ilişkin görüş belirlemeyi amaçlayan çalışmalar taranmış ve 2 Türkçe eğitimi alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Ön çalışma sonrasında yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formu öncelikle 3 öğrenciye gönderilmiş ve formda yer alan soruların anlaşılmayan ve açık olmayan bölümleri öğrenci dönütlerinden hareketle belirlenmiş ve düzenlenmiştir. Son şekli verilen formda 5 açık uçlu soruya yer verilmiştir. Sorular şöyledir:

1. Konuşma Eğitimi dersinin Türkçe öğretmenliği lisans programında yer almasını gerekli görüyor musunuz?
Neden?
2. Konuşma Eğitimi dersinde edindiğiniz bilgi, deneyim ve becerilerin meslek yaşamınıza katkı sunacağını düşünüyor musunuz? Açıklayınız.
3. Konuşma Eğitimi dersi kendi metin çözümleme süreçlerinize katkı sundu mu? Açıklayınız.
4. Konuşma Eğitimi dersine ayrılan süreyi yeterli buluyor musunuz? Neden?
5. Konuşma Eğitimi dersinin daha işlevsel olabilmesi için önerileriniz nelerdir? Açıklayınız.

Verilerin Toplanması

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, BUÜ otomasyon sisteminde yer alan UKEY üzerinden öğrencilere ulaştırılmıştır. Öğrencileri formdaki soruları yanıtlamaları için belirli bir süre verilmemiş, forma katılımın bittiği 7. günün sonunda veri toplama süreci sonlandırılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri içerik analizi tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. İçerik analizinde amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2000). İçerik analizi, desen, tema, varsayım ve anlamlar çıkarma çabası içinde, belirli miktarda materyalin dikkatli, ayrıntılı, sistematik bir biçimde incelenmesi ve bir kodlama, veri yorumlama sürecidir (Berg ve Lune, 2019). Araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini sağlamak için öğretmen adaylarının görüşleri araştırmacı ve bir alan uzmanı tarafından kodlanmıştır. Kodlamalar arasındaki tutarlılığın %95 olduğu tespit edilmiştir. Kodlamalar arasında benzer olanlar bir araya getirilmiş farklı olanlar ise aynı şekilde korunmuştur. Ardından kodlar, frekans ve yüzde değerleri tablo biçiminde ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarının görüşlerinin hangi kodla ilişkili olduğu da katılımcı kodları ile gösterilmiştir. Türkçe öğretmeni adayları ÖA1, ÖA2, ÖA3... şeklinde kodlanmıştır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulları (Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu) ndan 29.04.2022 tarih ve 26 nolu kararıyla etik kurul izni alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, Türkçe öğretmenliği lisans programında yer alan Konuşma Eğitimi dersine yönelik Türkçe öğretmeni adaylarının görüşleri tablolar hâlinde sunulmuştur. Araştırmanın 1. Problemi, “Türkçe öğretmeni adaylarının Konuşma Eğitimi dersinin Türkçe öğretmenliği lisans programında yer almasına ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Türkçe öğretmeni adaylarının Konuşma Eğitimi dersinin Türkçe öğretmenliği lisans programında yer almasına ilişkin görüşleri ve bunun sebepleri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Konuşma Eğitimi Dersinin Lisans Programında Yer Almasına Yönelik Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	Katılan Öğrenciler	Frekans	%
Konuşma eğitimi dersinin lisans programında yer almasını gerekli görmesi	Bütün öğrenciler	62	100
Türkçe öğretmenin iyi bir konuşma becerisi kazanmış olması	Bütün öğrenciler	62	100
Dersin amaçları yönünden bir öğretmen için çok önemli olması	Ö1,Ö2,Ö4,Ö10,Ö11, Ö13,Ö15,Ö19,Ö21,Ö22 Ö23,Ö30,Ö33,Ö34,Ö36 Ö42,Ö45,Ö46,Ö48,Ö50 Ö53,Ö54,Ö56,Ö59	24	38,7
Konuşmanın temel becerilerden biri olması	Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö7,Ö9,Ö 10,Ö11,Ö13,Ö15,Ö19, Ö21,Ö22,Ö23,Ö27,Ö28 Ö30,Ö33,Ö34,Ö35,Ö36 Ö39,Ö40,Ö42,Ö43,Ö45, Ö46,Ö48,Ö50,Ö53,Ö54 Ö56,Ö59,Ö62	34	54,8
Derste konuşmanın önemi ve gerekliliği vurgulanıp öğrencilere bolca konuşma fırsatı verilmesi	Ö1,Ö3,Ö6,Ö7,Ö8,Ö11, Ö12,Ö14,Ö29,Ö31,Ö38 Ö47,Ö60	13	20,9
Öğretmen adaylarının çok iyi konuşma becerilerine sahip olması	Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7, Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13, Ö15,Ö19,Ö21,Ö22,Ö23 Ö25,Ö27,Ö28,Ö30,Ö33 Ö34,Ö35,Ö36,Ö39,Ö40 Ö42,Ö43,Ö44,Ö45,Ö46 Ö48,Ö50,Ö53,Ö54,Ö56 Ö58,Ö59,Ö61,Ö62	40	64,5
Türkçe öğretmeni adayı olarak uygun bir konuşma diline, diksiyonuna ve üslubuna sahip olması	Ö3,Ö4,Ö7,Ö9,Ö12,Ö13, Ö14,Ö16,Ö17,Ö18,Ö20 Ö29,Ö31,Ö32,Ö35,Ö36 Ö38,Ö40,Ö41,Ö42,Ö44 Ö45,Ö47,Ö50,Ö51,Ö52 Ö55,Ö56,Ö57,Ö58,Ö59 Ö60,Ö61	33	53,2

Konuşmanın Türkçe dersinde geliştirilebilecek bir beceri olması	Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7, Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13, Ö15,Ö16,Ö19,Ö21,Ö22 Ö23,Ö24,Ö25,Ö26,Ö28 Ö29,Ö30,Ö31,Ö32,Ö33 Ö34,Ö35,Ö36,Ö39,Ö40 Ö41,Ö42,Ö43,Ö44,Ö45 Ö46,Ö48,Ö50,Ö52,Ö53 Ö54,Ö56,Ö58,Ö59,Ö61 Ö62	47	75,8
Türkçe öğretmenin kendisi güzel ve doğru konuşarak öğrencilerine örnek ve model olması	Ö2,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö9, Ö10,Ö15,Ö16,Ö20,Ö22 Ö26,Ö30,Ö31,Ö35,Ö38 Ö41,Ö42,Ö47,Ö53,Ö55 Ö57,Ö60	23	37
Dersin bütün öğretmenlik bölümleri için gerekli olması	Ö3,Ö5,Ö12,Ö14,Ö24, Ö29,Ö35,Ö48	8	12,9
Öğretmenin sosyal çevresiyle etkili ve sağlıklı bir iletişim kurabilmesi	Ö3,Ö4,Ö6,Ö7,Ö9,Ö12, Ö13,Ö24,Ö31,Ö37,Ö38 Ö43,Ö45,Ö56,Ö58	15	24,1
Türkçe öğretmenin konuşma eğitiminin ne şekilde verilmesi gerektiğini iyi bilmesi	Ö2,Ö6,Ö9,Ö12,Ö19, Ö27,Ö38,Ö44	8	12,9
Dersini daha verimli ve etkili bir şekilde yönetebilmek için öğretmenin öğrencilerle etkili iletişim kurabilmenin yollarını öğrenmesi	Ö6,Ö7,Ö9,Ö12,Ö20, Ö29,Ö34,Ö56,Ö59	9	14,5

Tablo 1 incelendiğinde, Türkçe öğretmeni adaylarının tümünün Konuşma Eğitimi dersinin lisans programında yer alması gerektiğini düşündükleri anlaşılmaktadır. Bunun yanında, Türkçe öğretmenin iyi bir konuşma becerisi kazanmış olması gerektiği hakkında da bütün öğrenciler aynı fikirdedir. Bu durum, Konuşma Eğitimi dersinin ve içeriğinin öğretim programında olmasının Türkçe Lisans Programı için vazgeçilmez bir özellik olduğunu göstermektedir.

Bu dersin lisans Öğretim Programında yer almasının en yüksek gerekçesi olarak öğrenciler “Konuşmanın Türkçe dersinde geliştirilebilecek bir beceri olması” (%75,8) ifadesini bildirmişlerdir. Bunu takip eden en yüksek orana sahip maddeler de “Öğretmen adaylarının çok iyi konuşma becerilerine sahip olması” (%64,5), “Konuşmanın temel becerilerden biri olması” (%54,8), “Türkçe öğretmeni adayı olarak uygun bir konuşma diline, diksiyonuna ve üslubuna sahip olması” (%53,2) şeklindedir. Bu ifadelerden, Türkçe öğretmenin konuşma eğitimi almak suretiyle iyi bir konuşma ve iletişim becerisine sahip olmasının önemi vurgulanmaktadır.

Öğretmen adayları, “Dersin bütün öğretmenlik bölümleri için gerekli olması” (%12,9), “Türkçe öğretmenin konuşma eğitiminin ne şekilde verilmesi gerektiğini iyi bilmesi” (%12,9) ifadelerini, Konuşma Eğitimi dersinin gerekliliği için en düşük sebep olarak göstermektedirler. Konuşma Eğitimi dersi aslında öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmekten ziyade, onların okullarda bu beceriyi ne şekilde geliştirebilecekleri hakkında bilgi ve beceri sahibi olmalarını amaçlamaktadır. Dersin lisans programında yer almasının en önemli boyutu, öğretmen adaylarına konuşma becerisi kazandırma sürecinde hangi yöntem ve teknikleri uygulayarak bu beceriyi öğrencilerinde gerçekleştirebileceklerinin öğretilmesidir. Öğretmen adaylarının çok azının bu farkındalık düzeyinde olması dikkat çekicidir.

Tablo 2. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Konuşma Eğitimi Dersinde Edindikleri Bilgi, Beceri ve Deneyimlerin Mesleki Yaşamlarına Katkısına Yönelik Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	Katılan Öğrenciler	Frekans	%
Bir topluluğa hitap etmede etkili konuşmanın ilkelerini, kurallarını bilme	Ö1,Ö7,Ö8,Ö10,Ö15, Ö16,Ö20,Ö28,Ö34,Ö53	10	16

Kendimizi doğru ifade edebilmek için konuşmalar, programlar, sunumlar hazırlama	Ö2,Ö3,Ö6,Ö7,Ö8,Ö15,Ö17,Ö20,Ö22,Ö23,Ö30Ö32,Ö36,Ö40,Ö41,Ö44Ö50,Ö52,Ö55,Ö61,Ö62	21	33,8
Öğrencilerle ilişkimi olumlu yönde etkileme	Ö5,Ö6,Ö11,Ö23,Ö25,Ö28,Ö29,Ö33,Ö35,Ö43Ö38,Ö44,Ö47Ö54,Ö56	15	24
Okullardaki toplu törenlerde ve sınıf içindeki konuşma etkinliklerinde bir öğretmenin nasıl davranması ve nasıl konuşması gerektiği hakkında bilgi ve beceri kazanma	Ö6,Ö7,Ö11,Ö12,Ö13,Ö15,Ö19,Ö20,Ö21,Ö24Ö26,Ö29,Ö30,Ö31Ö37,Ö41,Ö46,Ö49,Ö50,Ö51Ö55,Ö56,Ö57,Ö58,Ö62	25	40,3
Öğrencilere doğru telaffuzu, doğru ve etkili konuşmayı öğretme	Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö7,Ö10,Ö11,Ö12,Ö14,Ö22,Ö25Ö26,Ö31,Ö33,Ö36,Ö38Ö43,Ö49,Ö50,,Ö52Ö53,Ö55,Ö57	23	37
Öğrencilerimizin konuşma becerisini geliştirebilmek için hangi yöntemlerin kullanılması gerektiğini bilme	Ö17,Ö13,Ö18,Ö22,Ö33Ö34,Ö43,Ö45,Ö60, Ö62	10	16
Konuşma kazanımları hakkında farkındalık kazanma	Ö11,Ö19,Ö22,Ö25,Ö32Ö36,Ö44,Ö51	8	12,9

Tablo 2’de, öğretmen adaylarının tamamı, Konuşma Eğitimi dersinde edindikleri bilgi, beceri ve deneyimlerin meslekî yaşamlarına katkısının olacağı hakkında görüş bildirmişlerdir. Ancak bunun ne şekilde olacağı hakkında ayrıntılı bilgi veremedikleri anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar çerçevesinde, dersin programda yer almasının amacı hakkında ortalama bilgi ve anlayışa sahip olduklarını göstermektedir.

Tablo incelendiğinde, “Okullardaki toplu törenlerde ve sınıf içindeki konuşma etkinliklerinde bir öğretmenin nasıl davranması ve nasıl konuşması gerektiği hakkında bilgi ve beceri kazanma” cevabı en yüksek orana (40,3) sahiptir. Bunu, “Kendimizi doğru ifade edebilmek için konuşmalar, programlar, sunumlar hazırlama” (33,8) cevabı takip etmiştir. Dersin lisans öğretim programındaki içeriğine bakıldığında bu çerçevede amaçların çıkarılabilmesi mümkündür. Öğretmen adaylarının böyle sonuç çıkarmalarında, kendi derslerinde yaptıkları uygulamalarla bu uygulamaların çeşidi, yöntemi ve amacının kendilerine yol gösterdiği ileri sürülebilir. Diğer yandan, öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar, bu dersin kendileri ve meslekî deneyimleri için katkısının farkında olduklarını göstermektedir.

Öğrencilerin verdikleri cevaplar arasında en düşük orandaki (12,9) “Konuşma kazanımları hakkında farkındalık kazanma” şeklindedir. Bu durum, öğretmen adaylarının öğretim programı ve program okuma becerilerinin yeterli düzeyde olmadığını da göstermektedir.

Tablo 3. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Konuşma Eğitimi Dersinin Kendi Sözlü İletişim Becerilerini Geliştirmeye Katkısına Yönelik Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	Katılan Öğrenciler	Frekans	%
Topluluk önünde konuşma cesareti ve becerisi kazanma	Ö1,Ö3,Ö11,Ö16,Ö22Ö28,Ö34,Ö35,Ö46,Ö53	10	16
Bir metni ya da kitabı nasıl sesli okumam gerektiğini öğrenme	Ö2,Ö7,Ö14,Ö15,Ö20,Ö33, Ö40,Ö61,Ö62	9	14,5
Topluluk karşısında konuşma yaparken nelere dikkat etmemiz gerektiğini öğrenme	Ö1,Ö2,Ö5,Ö11,Ö19,Ö20,Ö28,Ö29,Ö33,Ö35,Ö43,Ö44,Ö50,Ö55Ö56,Ö59,Ö61,Ö62	18	29
Kendimize olan güvenimizi artırma	Ö6,Ö8,Ö14,Ö15,Ö24,Ö31,Ö37,Ö49,Ö55,Ö58	10	16
Konuşmada kendi hatalarımı, konuşma heyecanımı deneyimleme	Ö3,Ö7,Ö19,Ö22,Ö36,Ö38,Ö43,Ö57	8	12,9

Meslek hayatımızda yapacağımız özel gün ve hafta programları için ön hazırlık sağlama	Ö16,Ö19,Ö22,Ö33,Ö34 Ö43,Ö45,Ö53,Ö60, Ö62	10	16
Şiir ezberleme, okuma, hazırlıklı sunum yapmanın önemini anlama	Ö1,Ö27,Ö36,Ö51	4	0,6

Tablo 3'e göre, öğretmen adaylarının tamamı, Konuşma Eğitimi dersinin kendi sözlü iletişim becerilerine katkısının olacağı görüşündedir. Ancak bunun nasıl gerçekleşeceği yönünde ayrıntılı bilgi veren ve görüş bildiren öğrenci sayısı çok azdır. Öğretmen adaylarının en yüksek oranda (%29) bildirdikleri fayda "Topluluk karşısında konuşma yaparken nelere dikkat etmemiz gerektiğini öğrenme" şeklindedir. Topluluk önünde konuşma cesareti, kendine güven, özel gün ve haftalara yönelik program hazırlama yeterlikleri diğer önemli katkıları oluşturmaktadır.

Öğretmen adayları şiir ezberleme, sesli metin okuma yönünden katkıya dair çok az oranda görüş bildirmişlerdir. Öğretmen adaylarının kendi konuşmalarını değerlendirmede bilgi sahibi ve farkındalık sahibi olma şeklindeki geri bildirimlerinin oranı da çok düşüktür. Bu sonuç, konuşma becerisinin ölçme ve değerlendirme süreçleri hakkında öğrencilere bilgi ve beceri kazandırmaya yönelik daha dikkatli olmak gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Konuşma Eğitimi Dersine Ayrılan Süreye İlişkin Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	Katılan Öğrenciler	Frekans	%
Yeterli	Ö1,Ö3,Ö7,Ö8,Ö9,Ö11,Ö12 Ö16,Ö17,Ö22,Ö23Ö24,Ö2 6,Ö28,Ö30,Ö31Ö34,Ö35,Ö 37,Ö38,Ö40Ö41,Ö42,Ö45, Ö46,Ö50Ö51,Ö53,Ö58,Ö6 0	30	48,3
Kısmen yeterli	Ö4,Ö10,Ö14,Ö19, Ö20, Ö33,Ö48,Ö57,Ö61,Ö62	10	16
Yetersiz	Ö2,Ö5,Ö6,Ö13,Ö1 5, Ö18,Ö19,Ö21,Ö25,Ö27Ö2 9,Ö32,Ö36,Ö39,Ö43Ö44,Ö 47,Ö49,Ö52,Ö54Ö55,Ö56, Ö59	22	35,4

Türkçe öğretmeni adaylarının %48,3'ü Konuşma Eğitimi dersine ayrılan sürenin yeterli olduğunu düşünmektedir. Ders süresini kısmen yeterli bulanların oranı %16, yetersiz olduğunu düşünenlerin oranı da %35,4'tür. Konuşma Eğitimi dersinin süresini kısmen yeterli ve yetersiz bulan öğrenciler, bunun sebebi olarak sınıfların kalabalık oluşunu, derslerde daha farklı türde ve daha çok sayıda uygulama yapamamalarını, bu uygulamalar hakkında yeterli geribildirim alamamalarını göstermektedir.

Tablo 5. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Konuşma Eğitimi Dersine Yönelik Önerileri

Öğrenci Görüşleri	Katılan Öğrenciler	Frekans	%
Ses ve konuşma çalışmalarına ağırlık verilmeli	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö7, Ö10,Ö11,Ö12,Ö14,Ö15Ö1 6,Ö17,Ö18,Ö20,Ö21Ö22,Ö 24,Ö25,Ö30,Ö31Ö32, Ö33,Ö37,Ö38,Ö39 Ö40,Ö44,Ö45,Ö47,Ö50Ö5 2,Ö53,Ö55,Ö56,Ö58Ö59,Ö 61	38	61,2
Sınıf mevcudu azaltılmalı	Ö2,Ö5,Ö11,Ö19,Ö22 Ö28,Ö29,Ö35,Ö43Ö51	10	16,1

	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö7 Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö14 Ö15,Ö16,Ö17,Ö18,Ö20Ö2 1Ö22,Ö24,Ö25,Ö30Ö31Ö3 2,Ö33,Ö37,Ö38Ö39,Ö40,Ö 41,Ö42,Ö44Ö45,Ö47,Ö49, Ö50,Ö51 Ö52,Ö53,Ö55,Ö56,Ö58Ö5 9,Ö60,Ö61	44	66,6
Derste konuşma eğitiminin nasıl yapılacağına dair örnek ders uygulamaları yapılmalı	Ö11,Ö19,Ö22,Ö36	4	0,6
Derslere, üslubu ve dil kullanımı ile öne çıkmış şahsiyetler davet edilmeli	Ö16,Ö22,Ö33,Ö45,Ö53	5	0,8
Hazırlıksız konuşmalara daha sık yer verilmeli	Ö1,Ö3,Ö4,Ö10,Ö11, Ö17,Ö18,Ö27,Ö36,Ö39Ö4 0,Ö47,Ö49,Ö51,Ö56	15	24,2

Tablo 5'e göre, Türkçe öğretmeni adaylarının %66,6'sı derslerde uygulamalara ağırlık verilmesini, %61,2'si, ses ve konuşma çalışmalarına ağırlık verilmesi, %24,2'si hazırlıksız konuşmalara daha sık yer verilmesi, %16,1'i sınıf mevcutlarının azaltılmasını, %0,8'i derslere, üslubu ve dil kullanımı ile öne çıkmış şahsiyetler davet edilmesini, %0,6'sı da derslerde konuşma eğitiminin nasıl yapılacağına dair örnek ders uygulamaları yapılmasını ifade etmişlerdir.

Sonuç ve Tartışma

Literatür incelendiğinde, Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde okutulan Konuşma Eğitimi dersine yönelik öğretmen adaylarının görüşlerinin belirlenmesine yönelik çalışma sayısı yok denecek kadar azdır. Bu sebeple bu araştırmada, Türkçe öğretmenliği lisans programında yer alan Konuşma Eğitimi dersine ilişkin Türkçe öğretmeni adaylarının görüş ve önerilerini belirlemek amaçlanmıştır. Türkçe öğretmeni adaylarının görüş ve önerilerinden hareketle Konuşma Eğitimi dersine yönelik öneriler sunulmaya çalışılmıştır.

Araştırmaya 62 Türkçe öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının tamamı Konuşma Eğitimi dersinin lisans öğretim programında yer alması gerektiği görüşünü bildirmişlerdir. Öğretmen adayları, dersin programda yer alması hakkında çeşitli görüşler bildirmişlerdir. Ancak bu konuda görüş belirtirken, öğretmen adaylarının dersin içeriği ve amaçları hakkındaki bilgi ve farkındalıklarının düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu dersin Türkçe Öğretmenliği Öğretim Programında yer almasının en yüksek gerekçesi olarak "Konuşmanın Türkçe dersinde geliştirilebilecek bir beceri olması" ifadesi bildirilmiştir. Bunu, "Öğretmen adaylarının çok iyi konuşma becerilerine sahip olması", "Konuşmanın temel becerilerden biri olması". "Türkçe öğretmenin konuşma eğitiminin ne şekilde verilmesi gerektiğini iyi bilmesi" "Türkçe öğretmeni adayı olarak uygun bir konuşma diline, diksiyonuna ve üslubuna sahip olması", şeklindeki ifadeler takip etmektedir. Bu ifadeler, konuşma eğitimi almanın ve iyi bir konuşma ve iletişim becerisine sahip olmanın Türkçe öğretmeni adayları için dersin önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Yelok ve Sallabaş'ın (2009) öğretmen adaylarının Sözlü Anlatım dersine ve sözlü anlatıma karşı tutumlarını inceledikleri araştırmalarında da söz konusu derse karşı olumlu tutum geliştirildiği tespit edilmiştir. Özkan'ın (2010) çalışmasında, Anlama Teknikleri ve Anlatma Teknikleri derslerinin her ikisinin de işlevsel olduğu ancak söz konusu derslerin içerik, materyal ve teorik-uygulama dağılımları açısından yeterliliklerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ceran'ın (2012) çalışmasında da Türkçe öğretmeni adaylarının çoğunluğunun Konuşma Eğitimi dersine yönelik olumlu tutum içinde oldukları belirlenmiştir. Bu sonuçlarla araştırmamızdaki sonuçlar benzerlik göstermektedir.

Türkçe öğretmen adaylarının Konuşma Eğitimi dersinin gerekliliğine gösterdikleri sebepler arasında, "Dersin bütün öğretmenlik bölümleri için gerekli olması" ifadesini de kullanmışlardır. Bu maddede ifade edilen görüşün temelinde, öğrencilerin bu dersi yöntem-teknik dersi olarak tanımlayamamak olduğu söylenebilir. Öğretmen

adaylarının, öğretmenlik lisans programlarında yer alan Sözlü Anlatım, Diksiyon, Etkili ve Güzel Konuşma vb. derslerin amaçları ile Konuşma Eğitimi dersinin içerik ve hedeflerini birbirine karıştırdıkları anlaşılmaktadır.

Öğretmen adaylarının tamamı, Konuşma Eğitimi dersinde edindikleri bilgi, beceri ve deneyimlerin meslekî yaşamlarına katkısının olacağı şeklinde olumlu tutum ve görüş bildirmişlerdir. Ceran (2012) ve Karahan Ün'ün (2015) çalışmalarında da öğretmen adaylarının konuşmaya yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Türkçe öğretmen adayları, dersin meslekî gelişimlerine dair en yüksek katkı olarak "Okullardaki toplu törenlerde ve sınıf içindeki konuşma etkinliklerinde bir öğretmenin nasıl davranması ve nasıl konuşması gerektiği hakkında bilgi ve beceri kazanma" cevabını vermişlerdir. Bunu, "Kendimizi doğru ifade edebilmek için konuşmalar, programlar, sunumlar hazırlama" cevabı takip etmiştir. Dersin lisans öğretim programındaki içeriğine bakıldığında bu çerçevede amaçların çıkarılabilmesi mümkündür. Öğretmen adaylarının böyle sonuç çıkarmalarında, kendi derslerinde yaptıkları uygulamaların, bunlarının çeşidi, yöntemi ve amacının kendilerine yol gösterdiği ileri sürülebilir. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar arasında en düşük orana sahip madde ise "Konuşma kazanımları hakkında farkındalık kazanma" şeklindedir. Bu durum, öğretmen adaylarının program okuma becerilerinin yeterli düzeyde olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Diğer yandan, öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar, bu dersin kendileri ve meslekî deneyimleri için katkısının farkında olduklarını göstermektedir. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar çerçevesinde, dersin programda yer almasının amacı hakkında ortalama bilgi ve anlayışa sahip olduklarını söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarının tamamı, Konuşma Eğitimi dersinin kendi sözlü iletişim becerilerine katkısının olacağı görüşündedir. Ancak bunun nasıl gerçekleşeceği yönünde ayrıntılı bilgi veren ve görüş bildiren öğrenci sayısı çok azdır. Öğretmen adaylarının en yüksek oranda bildirdikleri fayda "Topluluk karşısında konuşma yaparken nelere dikkat etmemiz gerektiğini öğrenme" şeklindedir. Topluluk önünde konuşma cesareti, kendine güven, özel gün ve haftalara yönelik program hazırlama yeterlikleri diğer önemli katkıları oluşturmaktadır. Bu sonuçlar, Konuşma Eğitimi dersinin öğretmen adaylarının özellikle sözlü iletişimde ve topluluk karşısında konuşma becerisinde konuşma kaygısına sahip olduklarına işaret etmektedir. Ceran (2012), İşcan ve Karagöz (2016), Özdemir (2017), Bozkırlı (2019) çalışmalarında, Türkçe öğretmen adaylarının orta düzeyde konuşma kaygısı yaşadıklarını ortaya koymuştur. Bunda, öğrencilerin özellikle alan bilgilerini yetersiz hissetmelerinin, özgüven eksikliğinin ve topluluk karşısında konuşma konusunda yeterli pratiğe sahip olmamalarının etkisi olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının şiir ezberleme, sesli metin okuma yönünden katkıya dair çok az oranda görüş bildirmişlerdir. Öğretmen adaylarının kendi konuşmalarını değerlendirmede bilgi sahibi ve farkındalık sahibi olma şeklindeki geri bildirimlerinin oranı da çok düşüktür. Bu sonuç, konuşma becerisinin ölçme ve değerlendirme süreçleri hakkında öğrencilere bilgi ve beceri kazandırmaya yönelik daha dikkatli olmak gerektiğini ortaya koymaktadır.

Türkçe öğretmeni adaylarının Konuşma Eğitimi dersinin süresine ait görüşleri değişiklik arz etmektedir. Öğretmen adaylarının %48,3'ü Konuşma Eğitimi dersine ayrılan sürenin yeterli olduğunu düşünmektedir. Ders süresini kısmen yeterli bulanların oranı %16, yetersiz olduğunu düşünenlerin oranı da %35,4'tür. Konuşma Eğitimi dersinin süresini kısmen yeterli ve yetersiz bulan öğrenciler, bunun sebebi olarak sınıfların kalabalık oluşunu, derslerde daha farklı türde ve daha çok sayıda uygulama yapıp bunlar hakkında geri bildirim alamamalarını göstermektedir.

Konuşma becerisinin kazandırılması, kuralları anlatmaktan çok uygulamalarla mümkündür. Bu sebeple konuşma becerisini geliştirmek için ayrı bir ders saati ayrılmalıdır. Mümkün değilse metin üzerinde yapılan anlama etkinliklerinden anlatma etkinliğine geçişlerde sözlü anlatıma mutlaka ve daha fazla zaman ayrılmalıdır (Temizyürek vd, 2011). Arhan'ın (2007) yaptığı çalışmada da benzer bir sonuca ulaşılmış; öğretmenler, konuşma eğitimine ayrılan sürenin yetersiz olduğunu vurgulamışlardır. Ceran'ın (2012) çalışmasında da öğretmen adaylarının Konuşma Eğitimi ders saatini yeterli bulmadığı bulgulanmıştır. Konuşma etkinliklerinin yapılabilmesi için yeterli zaman olmayışı ya da okuma, yazma ve dil bilgisi etkinliklerine fazlaca zaman ayrılması konuşma eğitimine ayrılan zamanı olumsuz etkilemektedir (Öztürk vd., 2012). Bu sonuçlar, bizim çalışmamızla da kısmen uyumaktadır.

Türkçe öğretmeni adaylarının Konuşma Eğitimi dersine yönelik önerileri de incelenmiştir. Türkçe öğretmeni adaylarının %66,6'sı derslerde uygulamalara ağırlık verilmesini, %61,2'si ses ve konuşma çalışmalarına ağırlık verilmesini, %24,2'si hazırlıksız konuşmalara daha sık yer verilmesini, %16,1'i sınıf mevcutlarının azaltılmasını, %0,8'i

derslere üslubu ve dil kullanımı ile öne çıkmış şahsiyetler davet edilmesini, %0,6'sı da Türkçe derslerinde konuşma eğitiminin nasıl yapılacağına dair örnek ders uygulamaları yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Araştırmadan elde edilen bütün bulgular, Türkçe öğretmeni adaylarının Konuşma Eğitimi dersine karşı olumlu bir tutum sergilediklerini ve dersi gerekli gördüklerini ortaya koymaktadır. Bu araştırma çerçevesinde şu öneriler yapılabilir:

1. Konuşma Eğitimi derslerinde konuşmanın niteliği ve konuşma eğitiminin nasıl olması gerektiği hakkında verilecek bilgiler çok değerlidir. Bu bilgiler aracılığıyla bu dersin niye öğretildiğinin yani felsefesinin öğretmen adaylarına iyi kavratılması gerekmektedir.
2. Dilin bir beceri alanı olduğu düşünülduğünde, Konuşma Eğitimi dersinde uygulama çalışmalarının teorik bilgiden daha fazla olması gerekmektedir. Bu sebeple, dersi veren öğretim elemanları dersin öğretim planlarını hazırlarken öğretmen adaylarının konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalara çokça yer vermelidir.
3. Türkçeyi doğru ve etkili bir biçimde kullanmak ve öğrencilere rol model olmak sadece Türkçe öğretmenlerinin sorumluluğu olarak düşünülmemelidir. Bütün öğretmenlerin bu anlamda yeterli bilgi ve beceri sahibi olup sorumluluk üstlenebilmeleri için Konuşma Eğitimi dersi eğitim fakültelerindeki bütün bölümlerde zorunlu olmalıdır. Bu mümkün olmazsa lisans 1. sınıflardaki Sözlü Anlatım dersinin içeriği ve ders saati bu amaçla yeniden düzenlenebilir.
4. Türkçe öğretmeni adayları Konuşma Eğitimi dersinde bu beceri hakkındaki bütün yöntem ve teknikleri bilmeli ve uygulayabilmelidir. Bunun için bu yöntem ve teknikler hakkında öğretmen adaylarının bilgi ve becerilerini geliştirecek uygulama ortamları oluşturulmalıdır.
5. Öğretim sürecinde bilginin verilmesi ve becerilerin kazandırılması kadar önemli olan bir süreç de ölçme değerlendirmedir. Konuşma Eğitimi dersinde verilen teorik bilgiler mutlaka sınanmalıdır. Bunun yanında öğrencilere yaptırılacak çok ve çeşitli uygulamalar da değerlendirme sürecine ilave edilmelidir. Ayrıca, aday öğretmenlerin yaptıkları konuşma uygulamaları hakkında gerek akran değerlendirmeleri gerekse öğretim elemanının değerlendirmeleri çok önemlidir. Bu değerlendirmeler ihmal edilmemeli, bunlarla ilgili olarak da öğretmen adaylarına mutlaka geri bildirim verilmelidir.

Kaynakça

- Arhan, S. (2007). Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Okulları İkinci Kademedeki Konuşma Eğitimi (Ankara İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Aşıcı, M. (1996). İlkokul 4.-5. Sınıflarda Anadili Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Öneriler. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başaran, M., & Erdem, İ. (2009). Öğretmen Adaylarının Güzel Konuşma Becerisi ile İlgili Görüşleri Üzerine Bir Araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(3), 743-754.
- Berg, B. L. & Lune, H. (2019). Sosyal bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. H. Aydın (Çev. Ed.), Konya: Eğitim Kitabevi.
- Bozkırlı, K. Ç. (2019). An Analysis of the Speaking Anxiety of Turkish Teacher Candidates. *Journal of Education and Training Studies*, 7(4), 79-85.
- Ceran, D. (2012). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Konuşma Eğitimi Dersine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 337-358.
- Creswell, J. W. (2017). Araştırma deseni. S. B. Demir (Çev. Ed.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çongur, R. (1999). Söz Sanatı, Güzel Söz Söyleme. TRT Yayınları. Ankara.
- Demir, O. (2015). Geçmişten Günümüze Türkçe Öğretim Programlarının Konuşma Becerisi Bakımından Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 295-306.
- Demirel, Ö. (1999). İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Ergenç, G. (1999). Dilbilimin Bakış Açısıyla Beyin. *Popüler Bilim*, Temmuz 1999, 41-49.
- İşcan, A.; Karagöz, B. (2016). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Konuşma Kaygılarının İncelenmesi (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* 17 (3), 193-206.
- Katrancı, M. (2014). Öğretmen Adaylarının Konuşma Becerisine Yönelik Öz Yeterlik Algıları. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 3(2), 174-195.
- Lüle Mert, E. (2015). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Konuşma Kaygılarına İlişkin Bir İnceleme. *Journal of International Social Research*, 8(37), 784-789.
- Merriam, S. B. (2018). Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber. Ankara: Nobel Yayınları.

- Özdemir, S. (2018). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Konuşma Kaygısını Gidermede Hazırlıklı Konuşmaların Rolü. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 361-374.
- Özden, M. (2018). Türkçe Eğitimi Lisans Öğrencilerinin Hazırlıklı ve Hazırlıksız Konuşma Hakkında Geliştirdikleri Metaforlar. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 347-357.
- Özden, M. (2018:a). Türkçe Eğitimi Lisans Öğrencilerinin Konuşma Becerisi Öz Yeterlikleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(3), 1917-1930.
- Özkan, B. (2010). Türkçe Öğretmeni Adaylarının 'Anlama Teknikleri' Ve 'Anlatma Teknikleri' Derslerine Yönelik Görüşleri. *E-Journal Of New World Sciences Academy*, 6(3), 2123-2132.
- Temizyürek, F., Erdem, İ. ve Temizkan, M. (2012). Konuşma Eğitimi, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Türkçe Sözlük* (1998). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- T.C. Yükseköğretim Kurulu, (2007). Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları, Ankara.
- T.C. Yükseköğretim Kurulu, (2018). Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı, Ankara.
- Ünalın, Ş. (2007). Sözlü Anlatım, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Ürün Karahan, B. (2015). Türkçe Öğretmen Adaylarının Konuşma Eğitimine Yönelik Tutumları (Kars İli Örneği). *E-Kafkas Journal Of Educational Research*, 2(1), 38-45.
- Yelok, V. S., Sallabaş, M.E. (2009). Öğretmen Adaylarının Sözlü Anlatım Dersine ve Sözlü Anlatıma Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yaz 2009, 7(3), s. 581-606.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2000). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin yayınları.
- Yörük, Y. (1999). İlköğretimde Güzel Konuşma ve Yazma Kılavuzu, İstanbul: Serhat Yayınları.

Geniş Özet / Extended Abstract

Speech and communication are important concepts that every individual needs. In particular, the rapid development of technology and the increasing speed of access to information make this skill more valuable. In a society consisting of individuals with solid speaking skills and these individuals, problems related to education and training processes are minimized. This situation removes obstacles to the development of society.

Speech education takes place at every stage of the teaching process. The individual to be able to express himself and give feedback on what he has learned. Especially for the generations who think and can express their thoughts correctly, the correct acquisition of this skill essential. Therefore, prospective teachers need to master the ability to speak and how to transfer this skill.

The Speaking Education course took place in the 6th semester of the Turkish Language Teaching Undergraduate Curriculum, which started to be implemented in the 2007-2008 academic year. The Speech Education course, which was prepared in 2018 and started to be applied in the 2018-2019 academic year, is 3 hours theoretically in the Undergraduate Program of Turkish Teaching, unlike the previous one. The content of the course is available in both teaching programs.

On the other hand, there are almost no studies that try to determine the opinions and suggestions of Turkish teacher candidates about the Speech Education course. Apart from the study that Ceran (2012) aimed to evaluate the attitudes of Turkish teacher candidates toward the speech education lesson, there has been no study on this subject in the literature. This research is essential in the context of the opinions of Turkish teacher candidates who took the Speech Education course, determining whether the course has achieved its purpose and making the course more functional. The sub-problems of the research are as follows:

1. Turkish teacher candidates, what are the opinions of the Speech Education course to be included in the undergraduate program of Turkish teaching?
2. What are the opinions of Turkish teacher candidates about the contribution of the knowledge, skills, and experiences they have in the Speech Education course to their professional lives?
3. What are the opinions of Turkish teacher candidates about the contribution of the Speech Education course to improving their oral communication skills?
4. What are the opinions of Turkish teacher candidates about the time allotted for the Speech Education lesson?
5. What are the suggestions of Turkish teacher candidates for the Speech Education course?

In the research, the primary qualitative research design was used from the qualitative research models. Qualitative research is an approach aimed at discovering and understanding the meanings attributed by individuals to a social or human problem (Creswell, 2017).

The working group of the research was formed by easily accessible case sampling, one of the purposeful sampling methods (Yıldırım & Şimşek, 2000). The study group of the research consists of 62 prospective teachers who are studying in the 2021-2022 academic year in the Department of Turkish Education at the Faculty of Education of the Uludağ University of Bursa and took the Speech Education course in the spring semester.

The research data were collected by interview technique. A semi-structured interview form prepared by the researcher was used as a data collection tool. Before preparing the form, a field literature review was conducted, studies aimed at determining the opinion on the Speech Education course and undergraduate courses were scanned, and the opinion of 2 Turkish education specialists was consulted. After the preliminary study, a semi-structured interview form was created. The interview form was first sent to 3 students, and the incomprehensible and unclear parts of the questions contained in the form were determined and edited based on student feedback. In the form given in the final form, five open-ended questions are included. The questions are as follows:

1. Do think it is necessary to include the Speech Education course in the Turkish language teaching undergraduate program? Why?
2. Do think the knowledge, experience, and skills have acquired in the Speech Training course will contribute to your professional life? Please explain.
3. Did the Speech Training course contribute to text analysis processes? Please explain.
4. Are the time allocated for the Speech Training lesson sufficient? Why?
5. What are suggestions for making the Speech Training course more functional? Please explain.

The semi-structured interview form was delivered to the students via the UKEY, located in the BUU automation system. The students were not given a specific time to answer the questions on the form. At the end of the seventy day after the participation in the forms, the data collection process was terminated.

The research data were analyzed using the content analysis technique. Content analysis aims to reach concepts and relationships that can explain the collected data (Yıldırım & Şimşek, 2000). The opinions of the pre-service teachers were coded by the researcher and field expert. To ensure the validity and reliability of the research. It has been determined that the consistency between Decodings is 95%. Among the Decodings, similar Decodings were combined, and the different ones were preserved similarly. Then the codes, frequency, and percentage values are expressed in tabular form. The participant codes also showed which code the opinions of the Turkish teacher candidates participating in the research are related. Turkish teacher candidates are coded as ÖA1, ÖA2, ÖA3...

In this study, all the rules specified to be followed within the scope of the "Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive" were followed. None of the actions specified under the heading "Actions Contrary to Scientific Research and Publication Ethics" which is the second part of the directive, have been performed. The permission of the ethics committee has been obtained from the Bursa Uludağ University Research and Publication Ethics Committees (Social and Humanities Research and Publication Ethics Committee) with the decision dated 29.04.2022 and numbered 26.

All of the pre-service teachers participating in the research expressed that the Speech Education course should be included in the undergraduate curriculum. Teacher candidates expressed their opinions with the following sentences: "Speaking is a skill that can be developed in Turkish class", "Teacher candidates have very good speaking skills", "Speaking is one of the basic skills", "The Turkish teacher should know well how speech education should be given", "As a Turkish teacher candidate, he/she should have an appropriate spoken language, diction and style". Turkish teacher candidates also used the expression "The course is necessary for all teaching departments". This statement shows that students cannot define this course as a method-technical.

All of the pre-service teachers expressed positive attitudes and opinions that the knowledge, skills, and experiences they had in the Speech Education course would contribute to their professional lives. Within the framework of the answers given by the teacher candidates, it shows that they have an average knowledge and

understanding about the purpose of taking part in the course program. In the studies of Ceran (2012) and Karahan Un (2015), it was also determined that teacher candidates' attitudes of towards speech are at an intermediate level.

All pre-service teachers believe that the Speech Education course will contribute to their oral communication skills. However, the number of students who give detailed information and express opinions on how this will happen is minimal. Pre-service teachers' benefit at the highest rate was shaped "Learning what we should pay attention to when speaking in front of the community." The courage to speak in front of the public, self-confidence, and the ability to prepare a program for special days and weeks constitute other essential contributions. These results indicate that the teacher candidates of the Speech Education course have anxiety about speaking to themselves, especially in speaking and verbal communication in front of the community. Ceran, 2012; Işcan and Karagöz, 2016; Özdemir, 2017; Bozkırlı 2019 studies have revealed that Turkish teacher candidates have moderate speech anxiety.

They expressed very few opinions about teacher candidates' contribution in terms of memorizing poetry and reading aloud texts. The rate of teacher candidates' feedback on having knowledge and awareness in evaluating their speeches is also meager. This result shows that it is necessary to be more careful to provide students with knowledge and skills about the measurement and evaluation processes of speaking skills.

The opinions of Turkish teacher candidates about the duration of the Speaking Education course vary. 48.3% of the pre-service teachers think that the time allocated to the Speech Education lesson is sufficient. The proportion of those who find the course duration partially sufficient is 16%, and the proportion of those who think it is insufficient is 35.4%. Students who find the duration of the Speech Education course partially sufficient and insufficient indicate that the reason for this is that the classes are crowded, that they cannot practice different types and more numerous applications in the lessons and get feedback about them. A similar conclusion was reached in the study by Arhan (2007); teachers emphasized that the time allocated for speech training is insufficient. In Ceran's (2012) study, teacher candidates do not find Speech Education lesson time sufficient. These results are also consistent with our study.

The suggestions of the Turkish teacher candidates for the Speech Education course are as follows: Emphasis should be placed on applications in the lessons (66.6%), emphasis should be placed on voice and speech studies (61.2%), impromptu speeches should be included more often (24.2%), class availability should be reduced (16.1%), personalities who stand out with their style and language use should be invited to the lessons (0.8%), sample lesson practices on how to conduct speech education should be done in the lessons (0.6%).

All the findings obtained from the research reveal that Turkish teacher candidates have a positive attitude toward the Speech Education course and that they consider the course necessary. Within the framework of this research, the following recommendations can be made:

1. The information that will be given about the quality of speech and how speech education should be in Speech Education lessons is precious. Through this information, it is necessary to understand the philosophy of why this course is taught, that is, to the teacher candidates.

2. Because language is an area of skill, practical work in Speech Education should be more than theoretical knowledge. For this reason, the teaching staff who give the course should give more space to the studies aimed at improving the teacher candidates' speaking skills while preparing the course's teaching plans.

3. Using Turkish correctly and effectively and being a role model for students should not be considered the responsibility of Turkish teachers only. For all teachers to have sufficient knowledge and skills in this sense and to assume responsibility, the Speech Education course should be mandatory in all departments of educational faculties. If this is impossible, license 1. the content of the Oral Expression lesson in the classrooms and the lesson time can be rearranged for this purpose.

4. Turkish teacher candidates should know and be able to apply all the methods and techniques about this skill in the Speech Education lesson. For this purpose, application environments should be created that will improve the knowledge and skills of teacher candidates about these methods and techniques.

5. A process that is as important as giving information and gaining skills in the teaching process is measurement and evaluation. The theoretical knowledge given in the Speech Training course should be tested. In addition, many various applications to be made to students should be added to the evaluation process. In addition, both peer evaluations and the instructor's evaluations about the candidate teachers' speech practices are very

important. These evaluations should not be neglected, and feedback should be given to teacher candidates about them.

Etik Kurul Kararı

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ, ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI, (Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu) TOPLANTISI

OTURUM TARİHİ: 29 NİSAN 2022

OTURUM SAYISI: 2022-04

KARAR NO 26: Yapılan görüşmeler sonunda;’un “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Anlatım Teknikleri: Konuşma Eğitimi Dersine İlişkin Görüşleri” konulu araştırma çalışması kapsamında uygulanacak görüşme sorularının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurucuya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Yayın Etiği Beyanı

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Kolografi Tekniğinde Alternatif Arayışlar ve Uygulama Örnekleri *

Alternative Searches and Practice Examples in Colography Technique

Prof. Sezin TÜRK KAYA

ORCID: 0000-0002-1570-3169 ◆ Bursa Uludağ Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü;
Öğretim Üyesi ◆ turkkaya@uludag.edu.tr

Doç. Dr. Berna COŞKUN ONAN

ORCID: 0000-0002-5218-5452 ◆ Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü,
Öğretim Üyesi ◆ onanberna@hotmail.com

Doç. Meryem UZUNOĞLU

ORCID: 0000-0003-3511-2427 ◆ Bursa Uludağ Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Öğretim Üyesi
◆ meryemuzunoglu@uludag.edu.tr

Özet

Özgün baskiresim, çeşitli malzemeler aracılığıyla oluşturulan kalıpların kağıt ve benzeri yüzeylere aktarılmasıyla elde edilen çalışmaları kapsamaktadır. Baskiresim, yaygın olarak; yüksek baskı, çukur baskı, düz baskı ve elek baskı olmak üzere 4 farklı grupta incelenmektedir. Bir çalışmanın özgün baskiresim olarak kabul görmesi için bir takım özellikleri taşıması gerekmektedir. Bu özellikler arasında; Boya Transferi, Ton Değerleri, Kağıtta Deformasyon, Kalıpta Deformasyon, Edisyon Takibi gibi özellikler sayılabilir. Bir özgün baskiresim tekniği olarak Kolografi, çeşitli malzemeleri ve dokuları plaka üzerine sabitleyerek ya da sabitlenmeden, yüksek baskı veya çukur baskı teknikleriyle oluşturulan kalıpların kâğıttan alınmasıyla elde edilmektedir. Kolografi tekniği, baskı sanatlarında yaygın biçimde kullanılan zararlı kimyasallara alternatif olarak günlük yaşamdan malzemelerin kullanımına imkân tanıyan geniş bir üretim alanı sağlamaktadır. Geleneksel özgün baskiresim yöntemleri olan metal baskı, ağaç baskı, taş baskı ve serigrafide elde edilen dokusal etkilere getirilebilecek alternatifleri bir dizi çalışma yoluyla araştırmak ve sunmak, bu çalışmanın önemini oluşturmaktadır. Bu önem doğrultusunda, kolografinin baskiresme özgü yöntemlerle nasıl uygulandığını açıklamak ve örnekler sunmak amaçlanmıştır. Bu amaçlarla, baskiresim atölyesinde farklı malzemelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş beş farklı kalıptan baskılar alınmıştır. Bu kalıplar, kum, akrilik pasta, asetat, çatlatma medyum, derici kağıdı malzemelerinin mukavva üzerine eklenmesiyle oluşturulmuştur. Bu araştırmada atölyede yürütülen baskı süreçlerinde sürekli amaçlı ve yapılandırılmış gözlemler gerçekleştirilmiştir. Bu gözlemlerde, özgün baskiresmin özellikleri olarak sayılan; Boya Transferi, Ton Değerleri, Kağıtta Deformasyon, Kalıpta Deformasyon, Edisyon Takibi esas alınmıştır. Sonuç olarak, geleneksel özgün baskiresmin dokusal etkilerine getirilebilecek alternatifler, bir dizi atölye çalışması yoluyla baskiresme özgü özellikler açısından araştırılmış ve örneklerle detaylı biçimde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özgün baskiresim, Edisyon, Baskı kalıbı

Abstract

Printmaking extend to works obtained by transferring patterns created through various materials on to paper and similar surfaces. Printmaking is commonly examined in four different groups: high print, intaglio, flat print and screen print. In order for a work to be accepted as an printmaking, it must have certain characteristics. These features include; Paint Transfer, Tone Values, Paper Deformation, Mold Deformation, Edition Tracking. As an printmaking technique, collagraphy is obtained by transferring the patterns, created by high printing or intaglio techniques to paper by fixing either various materials and textures or not, on the plate. As an alternative to the adverse chemicals commonly used in the printmaking arts, the colography technique provides a wide production area that allows the use of materials from daily life. The significant of this research is to explore and present alternatives to the textural effects achieved in traditional printmaking methods which are metal printing, wood printing, lithography and screen printing, through a series of studies. According to this importance, it is aimed to explain how collagraphy is applied with printmaking-specific methods and to present examples.

* Cukurova 9 Th International Scientific Researches Conference October 9-11, 2022 Adana, Turkey isimli kongrede özeti yayınlanmış bildirinin genişletilmiş halidir.

Kabul Tarihi/Received: 02.11.2022 | Onay Tarihi/Accepted: 06.12.2022 | Yayın Tarihi/Published: 30.12.2022

For these purposes, prints were taken from five different molds created by combining different materials in the printmaking studio. These molds are created by adding sand, acrylic paste, acetate, cracking medium, leatherette paper materials on cardboard. . In this research, continuous purposeful and structured observations were made during the printing processes in the studio. These observations are based on the following characteristics of printmaking: Paint Transfer, Tone Values, Paper Deformation, Mold Deformation and Edition Tracking. As a result, alternatives to the textural effects of traditional printmaking have been explored in terms of printmaking-specific characteristics through a series of workshops and presented in detail with examples.

Keywords: Printmaking, Edition, Printing block

Giriş

Resim, plastik sanatlar alanında yüzeyde çeşitli sanatsal öge ve ilkelerin kullanımı yoluyla görünüşe kavuşan ifade türlerinden biridir. Bu ifade türleri, kuramsal ve pratik bağlamlarda farklı açılardan değerlendirilebilir. Sanatın bu geniş bağlamsal yapısı, sanatçıların ve izleyicilerin farklı konumlanabildiği ve farklı üretim ve etkileşim olanakları bulunduğu alanlar yaratmıştır. Bu alanlardan biri de sanatçıların çeşitli sebeplerle tarih boyunca kullanageldikleri temel türlerden biri olan özgün baskiresim sanatıdır. “Özgün baskı resim, çeşitli araç ve malzemeler ile hazırlanmış kalıplar yardımıyla ya da bu malzemeleri doğrudan kullanarak kâğıt ve benzeri malzemeler üzerine basılmasıyla elde edilen çalışmalar için kullanılan bir terimdir” (Gürler, Doyran, & Yılmaz, 2019, s. 410)

Baskiresim yaygın olarak 4 farklı gurupta incelenir. Bu guruplar; yüksek baskı, çukur baskı, düz baskı ve elek baskıdır (Bahar, 2018, s. 17). Baskiresim 4 farklı grup ve bu grupların başlıkları altında detaylandırılmaktadır. Örneğin yüksek baskı; ağaç ve linol gibi farklı malzemeler ile uygulanır. Kalıbın malzemesinin değişmesi ile isim değişikliği ve baskı sonucundaki etki de değişir. Ağaç kalıp ile ağaç baskı, linol malzeme ile linol baskı yapılmakta ve bu şekilde isimlendirilmektedir. Baskiresimde sanatçı tarafından tercih edilen kalıp, baskı sürecini ve sonucunu belirlemektedir. Baskiresim geleneklerine göre, kalıp, kâğıt ve baskı süreci neredeyse yüzyıllardır değişmeden hala kullanılmaktadır. Teknolojik değişimler ve gelişmeler, ilk önceleri baskiresim sadece teknik olarak farklılaştırmış, daha sonraları ise uygulandığı yüzeylerden, malzemeye kadar geniş bir yelpazede, yenilikçi yaklaşımlar ile sınırları gittikçe genişlemiştir.

20.yy’a gelindiğinde sanatçıların baskiresim ilgi duymaları ve birincil uğraş olarak görmeleri, özgün baskiresimin uluslararası düzeyde geçerliliğini arttırmış ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Sanatçıların bu yoğun ilgisinden kaynaklanan baskiresim alanındaki değişimler, yeni yöntem ve tekniklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu teknik ve yöntemlerden bazıları; dijital baskı, melez baskı, deneysel baskı, fotografi, kolografi ve mutfakta litografidir.

Kolografi kalıbı, yüksek baskı olarak hazırlandığında ahşap ve linol baskı etkileri göstermektedir. Kalıp yüksek baskı olarak hazırlandığında, kalıbın üzerine farklı alanlar oluşturacak parçalar yapıştırılarak veya iliştilerle eklenmektedir. Baskı aşamasında kalıbın üstüne boya verildiğinde yüksekte kalan kısımlardaki boyanın kâğıttransfer edilmesi ile basım işlemi gerçekleşir. Sert, ağır ve çalışması zor olan ahşap ve linol gibi malzemelere göre mukavva, kâğıt ve ambalaj atıkları ile yüksek baskı yapmak ve benzer etkileri yakalamak kolografi tekniği ile mümkün hale gelmektedir. Kolografi kalıbı çukur baskı olarak hazırlandığında çinko ve bakır baskı etkileri göstermektedir. Kalıp hazırlığında, kalıbın üzerine farklı dokular oluşturacak parçalar yapıştırılarak eklenmektedir. Baskı aşamasında kalıp yüzeyine boya verip, fazla boyayı temizleyip baskı makinası kullanarak çukurda kalan boyanın kâğıda aktarılması sağlanır. Sanatçıların asit ve tiner bazlı malzemeler kullanmak zorunda oldukları metal baskı türlerine göre kolografi, asit kullanmadan aynı etkileri oluşturmaya hizmet etmektedir.

Bu araştırmanın amacı, baskiresim atölyesinde gerçekleştirilecek bir dizi deney yoluyla, baskı sanatlarında yaygın olarak kullanılan zararlı kimyasallara alternatif olarak günlük yaşamdan malzemelerin baskiresmin içinde nasıl kullanıldığını kolografi tekniğinin kullanımıyla gösterebilmek; metal baskı, ağaç baskı, taş baskı ve serigrafide elde edilen dokusal etkilere alternatif olarak çeşitli etkileri araştırmak ve sunmaktır. Bu amaca ilişkin olarak belirlenen iki alt amaç aşağıdaki gibidir:

1. Sanatsal üretim ve çoğaltım tekniklerinden biri olarak baskiresmin, birçok temel donanımı gerektiren atölye ortamına bağlı bir disiplin olmaktan çıkarak, günlük yaşamdan malzemelerle ve basit baskı gereçleri kullanımıyla uygulanabildiğini göstermektedir.
2. Baskiresmin geleneksel ve yaygın teknikler olarak bilinen tekniklerinin dokusal niteliklerine alternatif dokuların neler olabileceğini deneysel bir araştırma ile literatüre kazandırmak.

Araştırmanın hedefleri belirlenirken, öncelikle günümüzde baskı sanatları alanında, çağdaş teknikler ile baskiresim ve deneysel baskiresim uygulamalarında gözlemlenen artış, dikkat çekmektedir (Araz, 2013: 225); (Erdoğan, 2017: 53); (Bahar, 2018); (Ercivan Zencirci, 2008); (Türk Kaya, 2011). Kolografi tekniği, yaşamdan kolay elde edilebilen malzemelerle deneyselliği destekleyen yapısı ve zararlı kimyasallara ihtiyaç duyulmaması nedeniyle kalabalık gruplarla, kapalı mekanlarda çalışmaya oldukça uygundur. Bütün avantajlarına rağmen, bu teknik çok az kişi tarafından bilinmekte ve uygulanmaktadır. Bu proje ile ulaşılmak istenen yakın hedefler olarak,

1. Baskiresim atölyesindeki uygulamalarda, deneysel yaklaşımları artırmak ve kolografi tekniğini uygulayarak kolografinin alternatif ifade olanaklarından yararlanmak,
2. Kolografi tekniği ile oluşturulan sanatsal eserlerle, ulusal ve uluslararası sergilere, bienallere ve trienallere katılmak sayılabilir.

Bu araştırma ulusal kaynaklardan yararlanarak, deneysel baskiresmin içinde alternatif bir teknik olan kolografiyi geniş bir malzeme çeşitliliğinde denemeyi ve yaygınlaştırmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın yakın hedeflerinin yanı sıra birçok uzak hedefi de bulunmaktadır. Bunlar arasında;

1. Kolografi tekniğinin yaygın olarak bilinmesini sağlayarak, baskiresmin daha yaygın ve daha üretken bir disiplin haline gelmesinde tanıtıcı ve önemli bir görev üstlenmek,
2. Araştırma kapsamında araştırma ortamı olarak kullanılacak olan kolografi uygulama atölyesinde gerçekleştirilecek deneysel süreçler sonucunda, Türk Sanatının yerel ve evrensel gelişiminde bir düzey daha ilerlemek,
3. Gerçekleştirilecek deneysel süreçler sonucunda, Türk Sanatının yerel ve kültürel belleğinde kalıcı bir iz bırakmak,
4. Türk Sanatı alanında ve sanat eğitimi kurumlarında yararlanılabilecek ve çok daha önemlisi deneysel olarak elde edilmiş materyaller oluşturmak sayılabilir.

Bu süreçlerin tümünde aynı mekânsal koşullar gözetilmiş ve boya farklılıklarının baskı niteliklerinde değişime neden olmasının önüne geçebilmek amacıyla, tek tip baskı boyası kullanılmıştır. Gerçekleştirilen denemeler esnasında aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

1. Kumlu zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir?
2. Akrilik pasta zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir?
3. Asetat zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir?
4. Çatlatma zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir?
5. Derici kâğıt zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir?

Yöntem

Bu çalışmada, birer parametre değeri olarak yer verilen; *boya transferi, ton değerleri, kağıtta deformasyon, kalıpta deformasyon, edisyon takibi* (çoğaltma) bağımlı değişkenlerin çalışma prensipleri, baskiresmin genel kabul şartları içinde önemli bir yerdedir. Denemeler sırasında baskı yapılan yüzeylerde, bu prensipler açısından değerlendirme yapılmıştır. Bu prensipler özgün baskiresmin temel nitelikleri olduğundan, çalışmaya tümüyle yön vermektedir. Bulgularda bu çalışma prensipleriyle elde edilen ürünlerin görselleri ve çalışma sürecinden detaylı açıklamalar bulunmaktadır.

Bu araştırmada veri toplama süreci, beş farklı kolografi kalıbının hazırlanması ve 4 farklı kağıt tipi ile baskı alınması süreçlerinden oluşmaktadır. Hazırlanan kalıplarda kum, akrilik pasta, asetat, çatlatma medyum, derici kâğıdı ana malzemeler olarak kullanılmıştır. Baskı için kullanılan kağıtlar, (A) 300 gr asitsiz gravür kağıdı, (B) 200 gr desen kağıdı, (C) 300 gr suluboya kağıdı, (D) 300 gr bristol kağıdır. Baskı süreçlerini ve baskı sonucunu dört farklı alan uzmanı, (DI) deneysel gözlem formlarını (Tablo 1) kullanarak gözlemlenmiştir. Bu şekilde tüm verilerin kayıt altına alınması sağlanmıştır. Kolografi kalıplarının basımı sırasında tek tip boya olarak kullanılmıştır.

Deney I (DI): Kumlu Zeminin Kolografi Baskıdaki Etkileri								
Deneyin Amacı: Bu deneysel aşamanın amacı, kumlu zeminin elde edilen çeşitli doku etkilerinin farklı kağıtlar üzerinde gözlemlenmesidir.								
Gözlemci 1								
Tarih: 30.04.2022				Derecelendirme				
Deney Değişkenleri				1	2	3	4	5
Bağımsız Değişkenler		Bağımlı Değişken						
Kalıp I Kumlu Zemin	A 300 Gr Asitsiz Gravür Kağıdı	Emme Düzeyi						
		Tonal Değerler						
		Kağıtta Deformasyon						
		Kalıpta Deformasyon						
		Edisyon Takibi (Çoğlatılabilirlik)						
Kalıp I Kumlu Zemin	B 200 Gr Desen Kağıdı	Emme Düzeyi						
		Tonal Değerler						
		Kağıtta Deformasyon						
		Kalıpta Deformasyon						
		Edisyon Takibi						
Kalıp I Kumlu Zemin	C 300 Gr Suluboya Kağıdı	Emme Düzeyi						
		Tonal Değerler						
		Kağıtta Deformasyon						
		Kalıpta Deformasyon						
		Edisyon Takibi						
Kalıp I Kumlu Zemin	D 300 Gr Bristol Kağıdı	Emme Düzeyi						
		Tonal Değerler						
		Kağıtta Deformasyon						
		Kalıpta Deformasyon						
		Edisyon Takibi						

Tablo 1 Deney I, Deney Gözlem Formu

Bulgular

Özgün Baskıresim Temel Teknik Özellikleri

Boya Transferi: Baskıresim çalışmalarında baskı kalıbının hazırlanmasından baskı işleminin yapılıp, özgün baskının ortaya çıkmasına kadar geçen sürede, tekniğe uygun araç gereçleri yerinde ve ustalıklı kullanmak başarılı sonuçlar alınmasını sağlar. Boyanın kâğıda aktarılması önemli bir işlemdir. Bu süreç içinde mürekkeplenerek hazırlanan kalıp, silinerek temizlenir ve baskıya uygun hale gelir. Kalıp üzerindeki mürekkebi, baskı makinesi yardımıyla kâğıda aktarır. Kalıp ve kâğıt baskı makinasından geçtikten sonra kalıbın üzerindeki kağıt köşesinden tutularak yavaş hareketlerle kaldırılır ve kurumaya bırakılır, böylece boya aktarımı gerçekleşir. Kalıptaki iz kâğıttan aktarılmış olur. İz ile oluşan desenin görünmesi açısından önemlidir. Bu nedenle yapılan araştırmada 5 farklı kalıp hazırlanmıştır ve tek tip boya ile transfer işlemi gerçekleştirilmiştir. Denemeler sırasında her farklı kalıp için değerlendirmeye alınan bu kriter, transfer sırasında boyanın kalıptan kâğıtgeçişinin yeterliliği gözlemlenmiştir. Aşağıda boyalı bir kalıptan kâğıttan transfer olmuş eserden örnek bir görsel bulunmaktadır (Resim 1).

Resim 1 Sezin Türk Kaya, *Balkonda Sefa*, Kolografi, 2020, Boyanın tam transfer örneği

Kaynak 1 Sezin Türk Kaya tarafından çekilmiş dijital fotoğraf

Ton Değerleri: *Bir rengin en açıktan en koyuya doğru değişen renk yoğunlukları.* (Keser, 2009, s. 278) Baskıresim çalışmalarında kuvvetli açık koyu değerlerin ortak yoğunluklarda bulunabildiği üretimlerin yanı sıra koyuların yada açıkların ağırlıkta olduğu kompozisyonlarda üretilebilir. “Ağırlıklı olarak orta griden siyaha değişen koyu değerleri kullanan bir yapıtın, düşük perde değerine sahip olduğu söylenebilir (Resim 2). Bir yapıt çoğunlukla beyazla orta gri arasında değişen açık değerleri içeriyorsa yüksek perde değerlerine sahip olduğu söylenir” (Resim 3) (Ocvirk, Stinson, Wigg, Bone, & Cayton, 2015: 151). Araştırma kapsamında gerçekleştirilen denemelerde, çukur baskı olarak hazırlanan kolografi kalıbına mürekkep sürüldükten sonra yüzey silinmiştir. Bu işlem sırasında çukurda kalan mürekkepler baskı makinasının oluşturduğu basınç ile kalıptan kâğıttarılmıştır. Bu aşamada ton değerleri, çukurda olan yüzeylerin dokusuyla oluştuğu gibi birbirlerine olan uzaklık yakınlık ilişkilerine göre de oluşur (Ocvirk, Stinson, Wigg, Bone, & Cayton, 2015: 154). Aşağıda Resim 2 ve Resim 3’de yüksek perde ve düşük perde ton değerlerine ilişkin örnekler bulunmaktadır.

Resim 2 Käthe Kollwitz, *Whetting the scythe*, Etching, 1908 Düşük Perde

Kaynak 2 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kollwitz_Whetting_the_scythe.jpg

Resim 3 Robert Bauer, Centinela III, Kağıt Üzerine Grafite, 200, Yüksek Perde

Kaynak 3 <https://www.artsy.net/artwork/robert-bauer-centinela-iii>

Kağıtta Deformasyon: Araştırma kapsamında kolografi tekniği ile üretilen kalıplar, çukur baskı yöntemine göre basılmıştır. Bu yöntemde kağıtlar kalıp ile birleşmeden önce su teknesinde ıslatılmıştır. Kullanılacak kağıt ıslatılıp fazla suyunun alınması için iki kağıt arasında dinlendirilmiştir. Baskı aşamasında kullanılacak kağıdın seçimi bu açıdan çok önemlidir. Seçilen kağıt suya dayanıklı olmalıdır. Bu nedenle yapılacak araştırma kullanılmak üzere, asitsiz kağıt (300 gr), asitli kağıt (300 gr), desen kağıdı (200 gr) ve Bristol kağıtları (300 gr) tercih edilmiştir. Baskı işlemi sırasında kağıt kalıp ve baskı silindirinin arasından geçerek, boyayı emer ve baskı işlemi gerçekleşmiş olur. Bu aşamada kağıdın bu basınca dayanıklı olması gerekmektedir. İnce kağıtlar parçalanabilir ve kağıt işlevini kaybeder. Bu araştırmada farklı tip kağıtların baskı işleminde nasıl sonuçlar vereceği araştırılmıştır.

Resim 4 Baskı sonrasında deforme olan kağıt örneği

Kaynak 4 Sezin Türk Kaya tarafından deneme baskı çalışması sırasında çekilmiş dijital fotoğraf 2020

Kalıpta Deformasyon: Özgün baskı kalıpları, teknik gereği tekrar tekrar kullanıma uygun olmalıdır. Proje kapsamında kolografi tekniği ile oluşturulan kalıpların ana malzemesi mukavvadır. Mukavva üzerine çeşitli nesnelerin yapıştırılmasıyla oluşturulan bu kalıplar, oto spreyci boyası kullanılarak baskıya uygun hale getirilirler. Oto spreyci boyası, mürekkebin daha kolay aktarılmasını ve kalıbın daha dayanıklı olmasını sağlar. Hazırlanan kalıp, bütün önlemlere rağmen tekniğin doğası gereği deforme olabilmektedir. Deforme olan kalıp, sağlıklı baskılar alınmasını engeller. Baskı alınmaması çalışmanın çoğaltılabilir olmasının önüne geçer ve edisyon takibi yapılamaz. Bu araştırmada, kalıptaki esneme, çatlama, kırılmalar ve parçalanmalar derecelendirilerek kaydedilecektir.

Resim 5 Silme sırasında deforme olmuş kalıp örneği

Kaynak 5 Sezin Türk Kaya tarafından baskı çalışması sırasında çekilmiş dijital fotoğraf 2020

Edisyon Takibi / Çoğaltma: Tek bir desenden çıkarılan baskı sayısının tümüne, baskı adedi, edisyon denir. Resimdeki numaralarda 37/200 gibi yapılır. İlk sayı baskı sıra numarasını, ikinci sayı baskı adedini gösterir (Gör, 2021: 36). Özgün baskiresim eserlerini kopyalardan ayıran en önemli özellik yapılan çoğaltmaların sanatçısı tarafından imzalanarak numaralandırılmasıdır. “Baskı sanatçısının, eserlerinin baskı sayısını saptaması ve buna uygun olarak her birini numaralandırması onun hakkı ve sorumluluğudur. Baskiresmin değerli olması ve tanımlanabilmesi için kağıt üzerinde sanatçının imzası, toplam baskı sayısı ve edisyona kaçınıcı baskı olduğunun rakamlarla belirtilmesi gerekir” (Bayav, 2014: 137). Bu araştırmada ilk sayı ile sonraki sayılar arasındaki benzerlikler ve farklar gözlemlenecektir. Çok büyük farkların olması, çalışmanın özgünbaskı olarak kabul edilmesini engelleyecektir.

Resim 6 Sezin Türk Kaya, Tel, Kolografi, 2019 çalışmasına ait edisyon (13/15, 12/15, 11/15) örnekleri

Kaynak 6 Sezin Türk Kaya tarafından çekilmiş dijital fotoğraf

Araştırma Sırasında Uygulanan Kolografi Çalışmaları

Deneme I: Kumlu Zeminin Kolografi Baskıdaki Etkileri

Bu denemenin amacı, kumlu zemin kalıbıyla (K-I) uygulanan kolografi baskı tekniğiyle çeşitli doku etkilerinin farklı kağıtlar üzerinde 5 farklı bağımlı değişkene göre gözlemlenmesi ve kaydedilmesidir. Bu işlem, mukavva üzerine önce tutkal sürüp daha sonra belirlenen alanlara sırasıyla ince, orta, kalın halde inceltmiş kumları serpmek yoluyla

başlatılır. Aynı zemin üzerine çeşitli kalınlıklarda kum serpilerek hazırlanan kumlu zemin bir kalıp olarak (K-I) boya transferi, ton değerleri, kağıtta deformasyon, kalıpta deformasyon ve edisyon takibini (çoğaltılabilirlik) gözlemlemek üzere çeşitli türlerdeki (A, B, C, D) kâğıtlar üzerine basılır. Bu deneyde uygulayıcı-yürütücünün yanı sıra üç alan uzmanı araştırmacının da kullanacakları formlardan bir örnek (D-I, Form-1) (Tablo 1), yöntem başlığı altında sunulmaktadır.

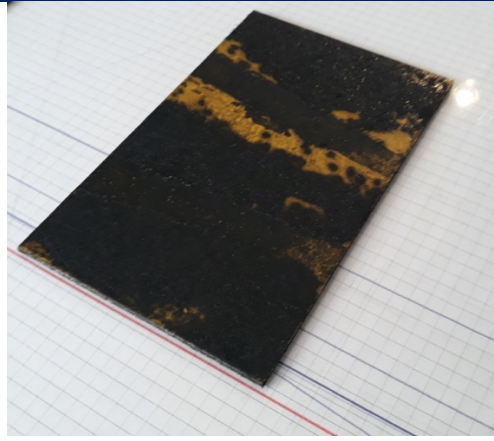
Resim 1 Kalıbı mürekkeplemek

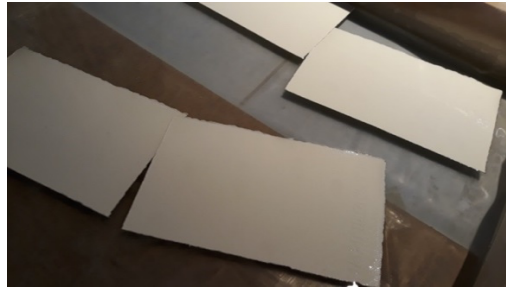
Resim 2 Tamamen mürekkep ile kaplanan kalıbı kağıt yardımı ile silerek baskıya uygun hale getirmek

Resim 3 Mürekkeplenmiş ve silinmiş kalıp

Resim 4 Baskı kalıbının baskiresim makinasına yerleştirilmesi

Resim 5 Baskı kağıtlarının suda bekletilmesi

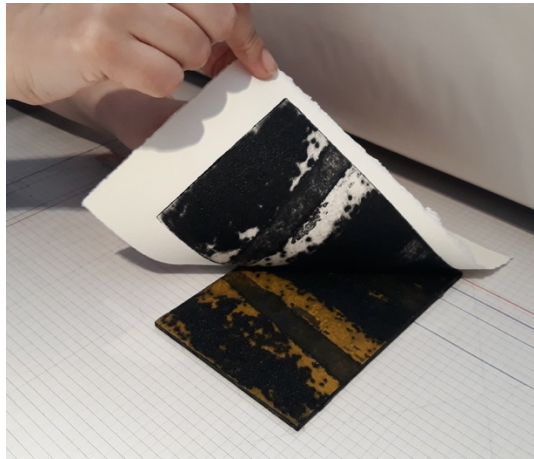
Resim 6 Baskı Kağıtlarının fazla suyunun alınması ve nemli olarak hazırlanması

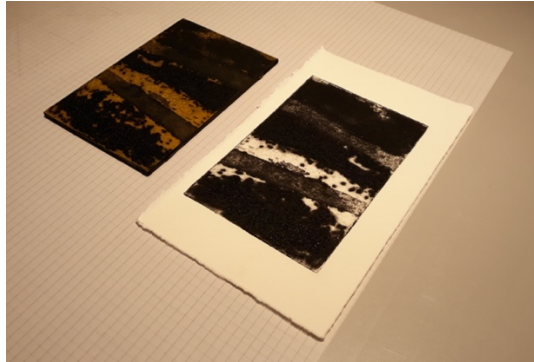
Resim 7 Baskı kalıbı üzerine nemli kağıdın yerleştirilmesi

Resim 8 Baskı kalıbı, baskı kağıdının üzerine keçenin yerleştirilmesi

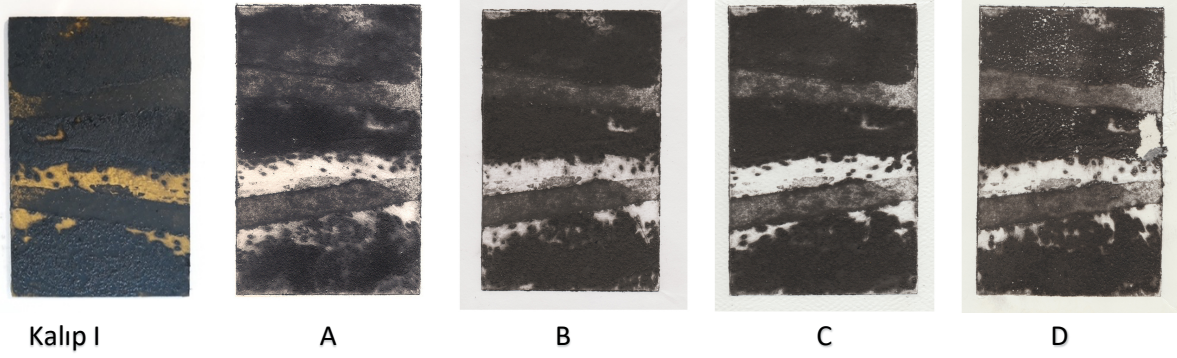
Resim 9 Baskı kalıbı üzerinden kağıdın alınması, boyanın kâğıtatarılması

Resim 10 Baskı kalıbı ve üzerinde baskı olan kağıt

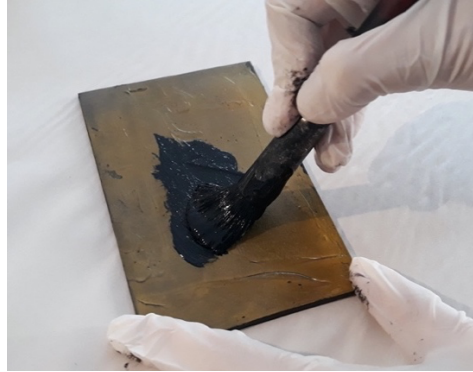
Resim 11 Basılan çalışmanın kuruması için kurutma kâğıdı arasında saklanması

Resim 12 Kalıp I, Kağıt A, Kağıt B, Kağıt C, Kağıt D üzerine kumlu zemin kalıp ile basılan çalışma örnekleri.

Deneme II: Akrilik Pasta Zeminin Kolografi Baskıdaki Etkileri

Bu çalışmanın amacı, akrilik Pasta zemin kalıbıyla (K-II) uygulanan kolografi baskı tekniğiyle çeşitli doku etkilerinin farklı kağıtlar üzerinde 5 farklı çalışma prensibine göre gözlemlenmesi ve kaydedilmesidir. Akrilik pasta spatula ile mukavva üzerine uygulanır. Akrilik pasta yoğun kıvamlı bir malzemedir, spatula yardımı ile mukavva üzerine sürülür ve doku oluşturulur. (K-II) akrilik pastalı zemin, boya transferi, ton değerleri, kağıtta deformasyon, kalıpta deformasyon ve edisyon takibini (çoğaltılabilirlik) gözlemlemek üzere çeşitli türlerdeki (A, B, C, D) kâğıtlar üzerine basılır. Bu çalışma sürecindeki uygulama aşamaları aşağıda sunulmuştur.

Resim 1 Kalıbı mürekkeplemek

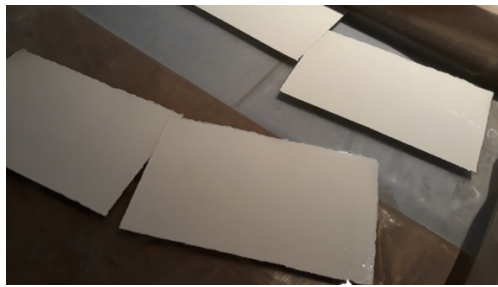
Resim 2 Tamamen mürekkep ile kaplanan kalıbı kağıt yardımı ile silerek baskıya uygun hale getirmek

Resim 3 Mürekkeplenmiş ve silinmiş kalıp

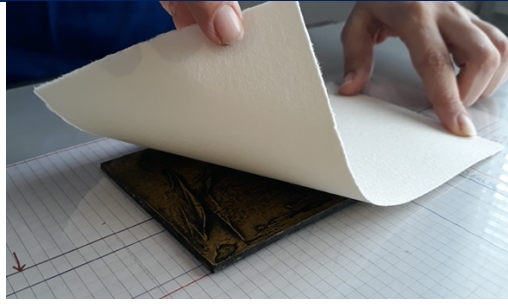
Resim 4 Baskı kalıbının baskiresim makinasına yerleştirilmesi

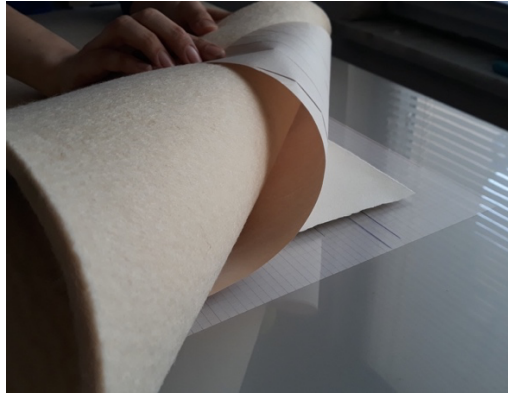
Resim 5 Baskı kağıtlarının suda bekletilmesi

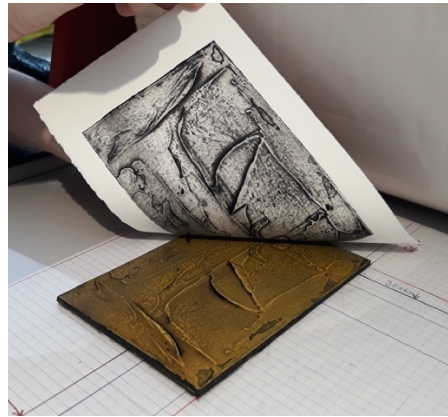
Resim 6 Baskı kağıtlarının fazla suyunun alınması ve nemli olarak hazırlanması

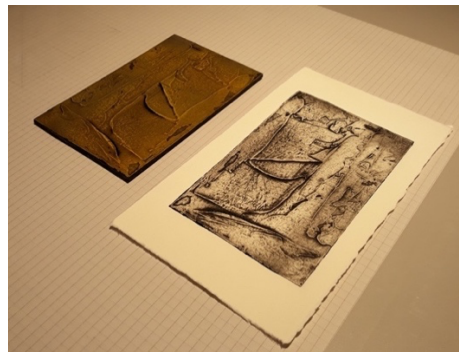
Resim 7 Baskı kalıbı üzerine nemli kağıdın yerleştirilmesi

Resim 8 Baskı kalıbı, baskı kağıdının üzerine keçenin yerleştirilmesi

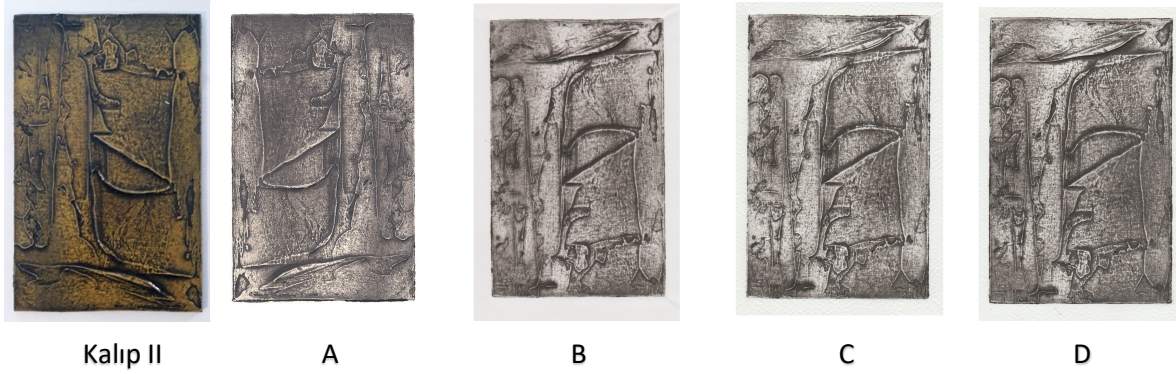
Resim 9 Baskı kalıbı üzerinden kağıdın alınması, boyanın kâğıtatarılması

Resim 10 Baskı kalıbı ve üzerinde baskı olan kağıt.

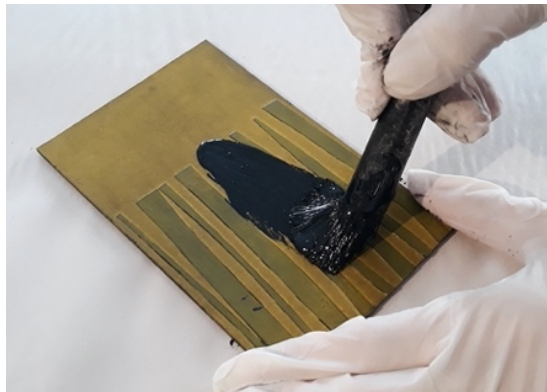
Resim 11 Basılan çalışmanın kuruması için kurutma kâğıdı arasında saklanması

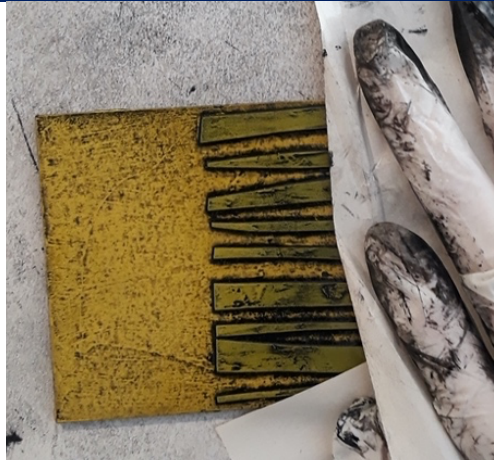
Resim 12 Kalıp II, Kağıt A, Kağıt B, Kağıt C, Kağıt D üzerine akrilik pasta zemin kalıp ile basılan çalışma örnekleri.

Deneme III: Asetat Zeminin Kolografi Baskıdaki Etkileri

Bu deneyin amacı, asetat zemin kalıbıyla (K-III) uygulanan kolografi baskı tekniğiyle çeşitli doku etkilerinin farklı kağıtlar üzerinde 5 farklı bağımlı değişkene göre gözlemlenmesi ve kaydedilmesidir. Bu işlem, mukavva üzerine asetat farklı biçimlerde tutkal kullanılarak yapıştırılır. Tutkal kuruduktan sonra üzerine otosprey boyası sıkılır ve kalıp baskıya uygun hale getirilir. Asetat zeminli kalıp (K-III) boya transferi, ton değerleri, kağıtta deformasyon, kalıpta deformasyon ve edisyon takibini (çoğaltılabilirlik) gözlemlenmek üzere çeşitli türlerdeki (A, B, C, D) kâğıtlar üzerine basılır. Bu deneyde uygulayıcı-yürütücünün yanı sıra iki alan uzmanı araştırmacının da kullanacakları formlardan bir örnek (D-I, Form-1), veri toplama araçları başlığı altında sunulmaktadır.

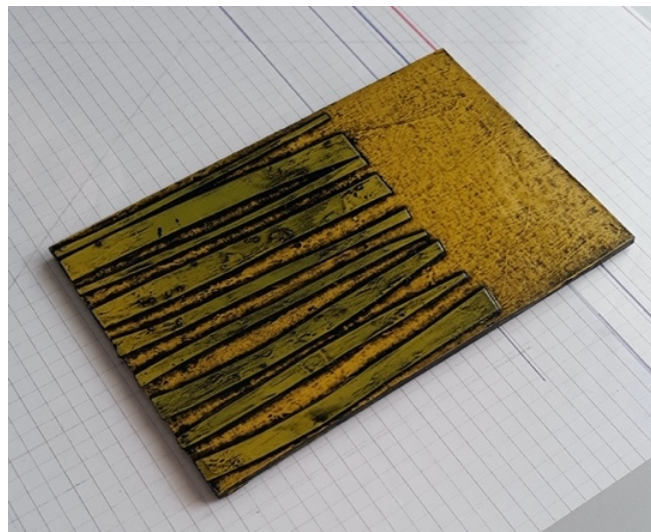
Resim 13 Kalıbı mürekkeplemek

Resim 14 Tamamen mürekkep ile kaplanan kalıbı kağıt yardımı ile silerek baskıya uygun hale getirmek

Resim 15 Mürekkeplenmiş ve silinmiş kalıp

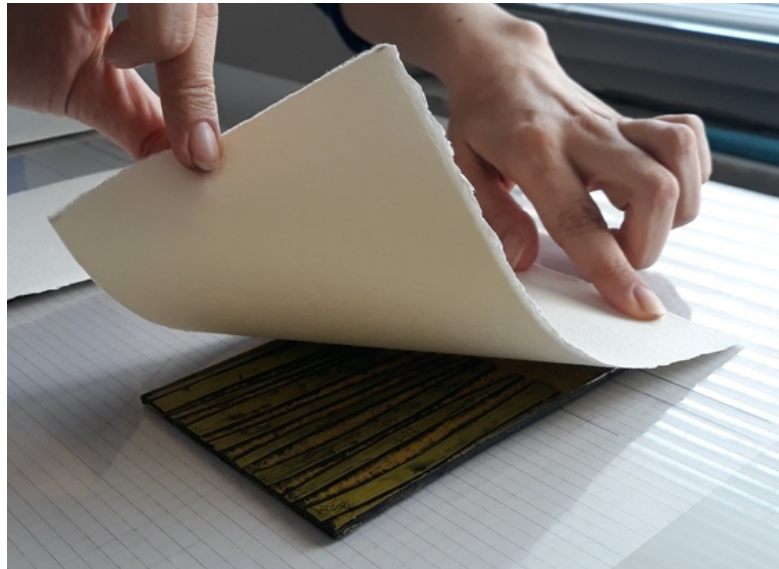
Resim 16 Baskı kalıbının baskiresim makinasına yerleştirilmesi

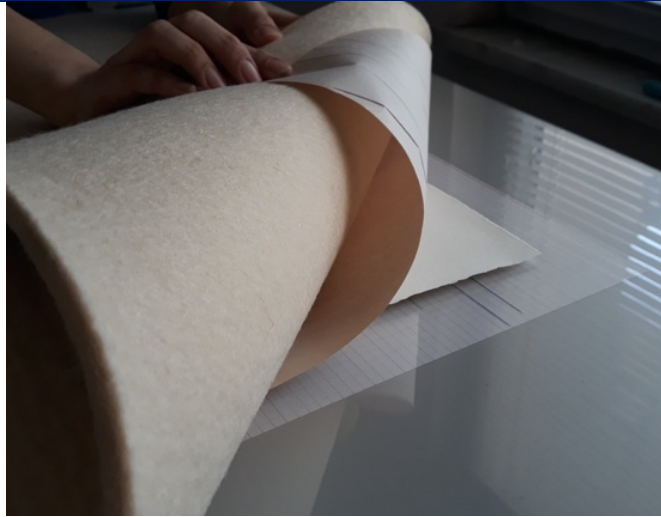
Resim 17 Baskı kağıtlarının suda bekletilmesi

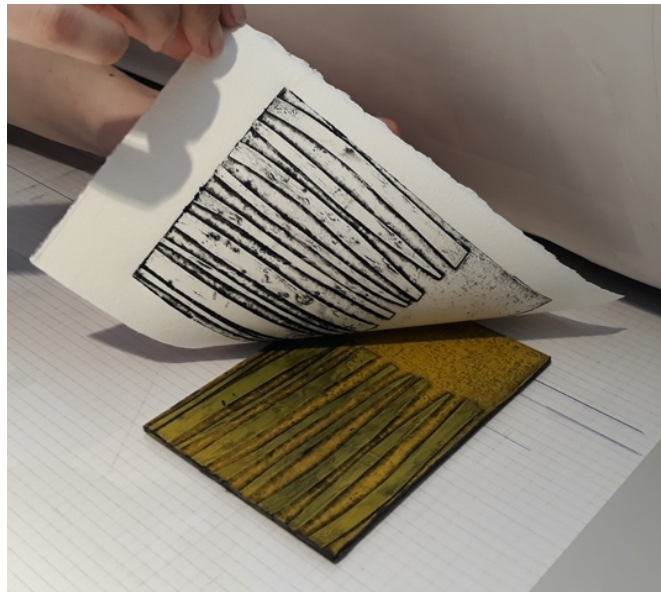
Resim 18 Baskı Kağıtlarının fazla suyunun alınması ve nemli olarak hazırlanması

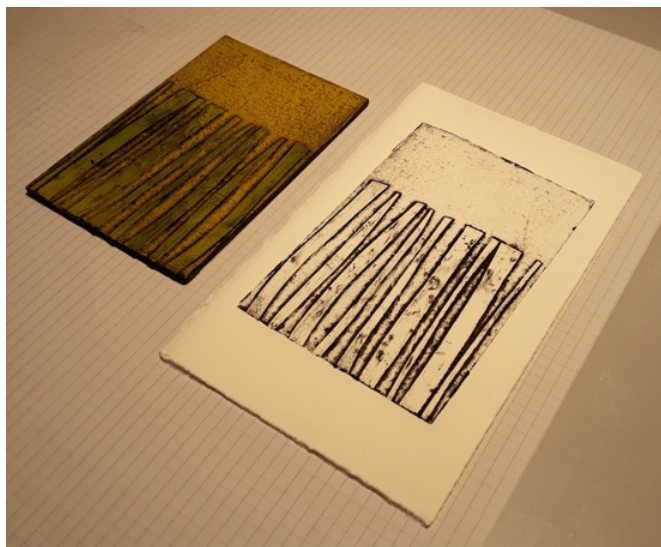
Resim 19 Baskı kalıbı üzerine nemli kağıdın yerleştirilmesi

Resim 20 Baskı kalıbı, baskı kağıdının üzerine keçenin yerleştirilmesi

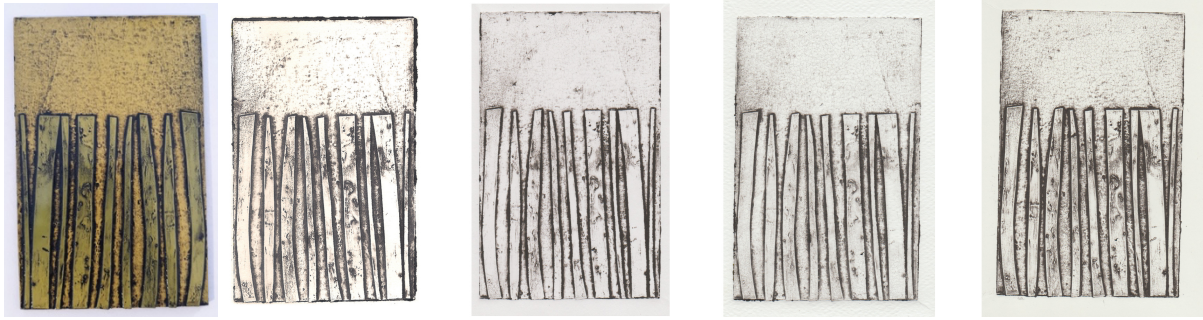
Resim 21 Baskı kalıbı üzerinden kağıdın alınması, boyanın kâğıtatarılması

Resim 22 Baskı kalıbı ve üzerinde baskı olan kağıt

Resim 23 Basılan çalışmanın kuruması için kurutma kâğıdı arasında saklanması

Kalıp III

A

B

C

D

Resim 24 Kalıp III, Kağıt A, Kağıt B, Kağıt C, Kağıt D Üzerine Asetat zemin kalıp ile basılan çalışma örnekleri.

Deneme IV: Çatlatma Zeminin Kolografi Baskıdaki Etkileri

Bu deneyin amacı, çatlatılmış zemin kalıbıyla (K-VI) uygulanan kolografi baskı tekniğiyle çeşitli doku etkilerinin farklı kağıtlar üzerinde 5 farklı bağımlı değişkene göre gözlemlenmesi ve kaydedilmesidir. Bu işlem, mukavva üzerine çatlatma malzemesinin uygulanması ile başlar. Fırça yardımı ile desen çizilir. (K-VI) çatlatma zeminli kalıp, boya transferi, ton değerleri, kağıtta deformasyon, kalıpta deformasyon ve edisyon takibini (çoğaltılabilirlik) gözlemek üzere çeşitli türlerdeki (A, B, C, D) kağıtlar üzerine basılır. Bu deneyde uygulayıcı-yürütücünün yanı sıra iki alan uzmanı araştırmacının da kullanacakları formlardan bir örnek (D-I, Form-1), veri toplama araçları başlığı altında sunulmaktadır.

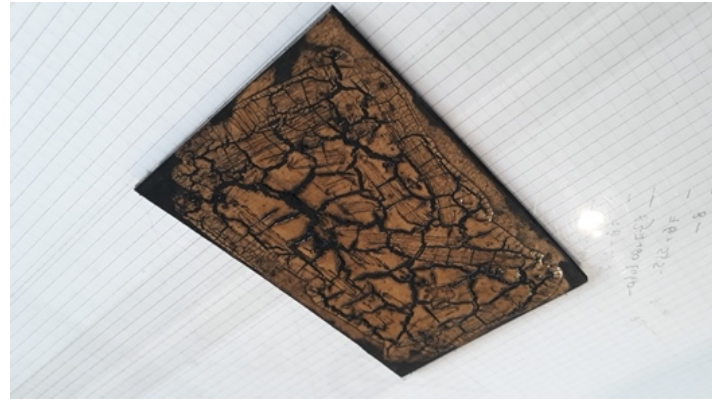
Resim 25 Kalıbı mürekkeplemek

Resim 26 Tamamen mürekkep ile kaplanan kalıbı kağıt yardımı ile silerek baskıya uygun hale getirmek

Resim 27 Mürekkeplenmiş ve silinmiş kalıp

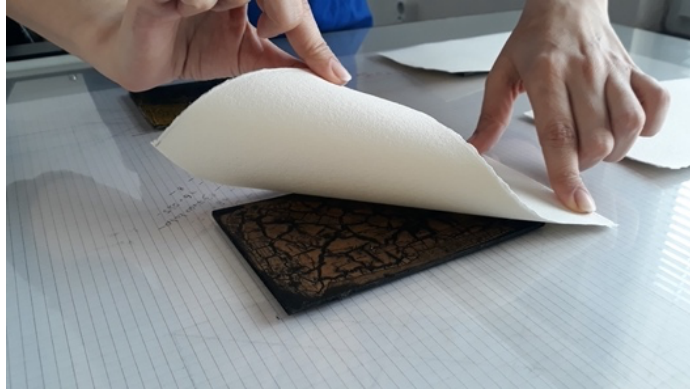
Resim 28 Baskı kalıbının baskiresim makinasına yerleştirilmesi

Resim 29 Baskı kağıtlarının suda bekletilmesi

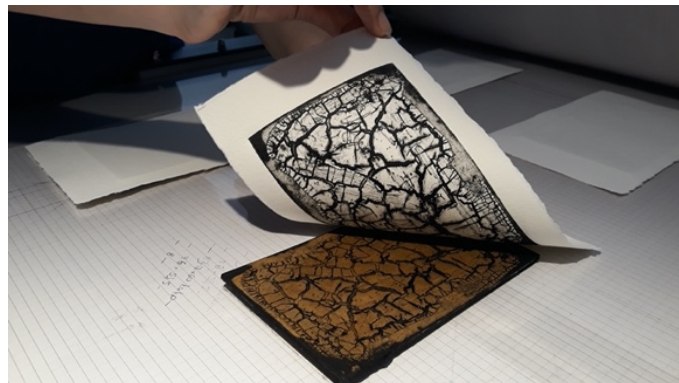
Resim 30 Baskı Kağıtlarının fazla suyunun alınması ve nemli olarak hazırlanması

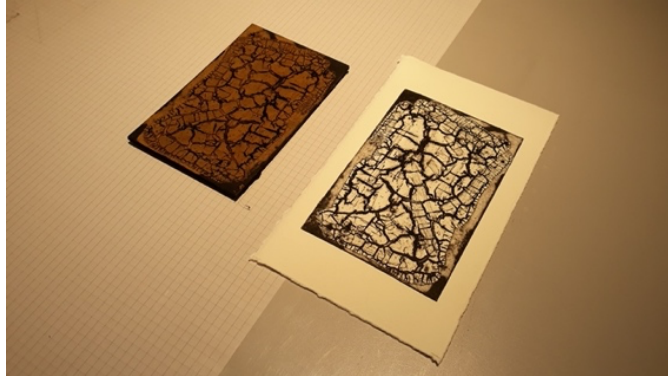
Resim 31 Baskı kalıbı üzerine nemli kağıdın yerleştirilmesi

Resim 32 Baskı kalıbı, baskı kağıdının üzerine keçenin yerleştirilmesi

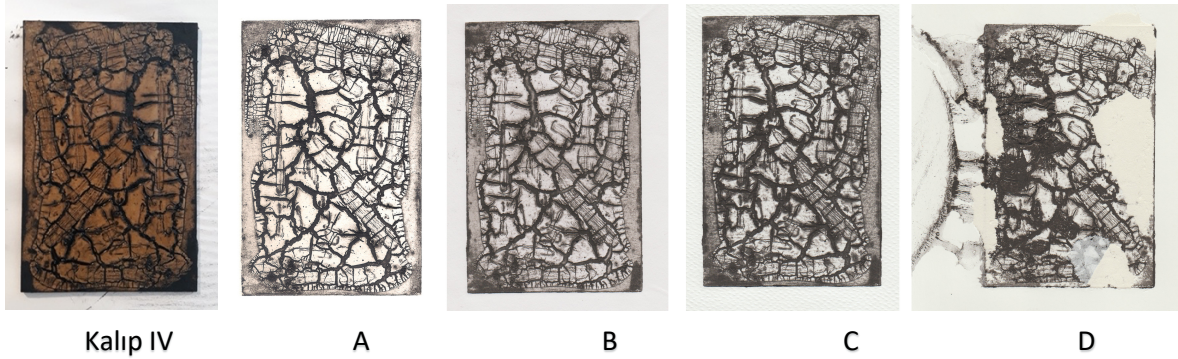
Resim 33 Baskı kalıbı üzerinden kağıdın alınması, boyanın kâğıttan ayrılması

Resim 34 Baskı kalıbı ve üzerinde baskı olan kağıt

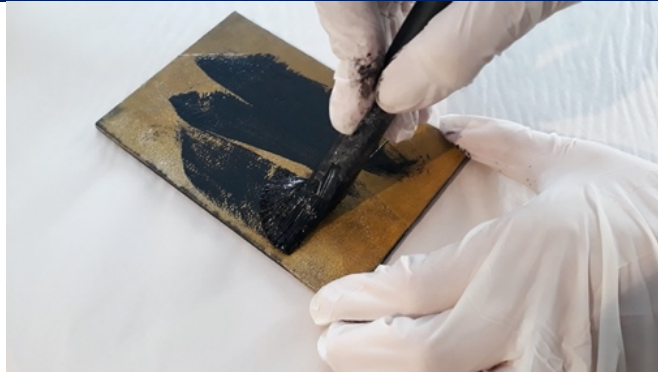
Resim 35 Basılan çalışmanın kuruması için kurutma kâğıdı arasında saklanması

Resim 36 Kalıp IV, Kağıt A, Kağıt B, Kağıt C, Kağıt D Üzerine Çatlatılmış zeminli kalıp ile basılan çalışma örnekleri.

Deneme V: Derici Kâğıt Zeminin Kolografi Baskıdaki Etkileri

Bu deneyin amacı, derici kâğıt zemin kalıbıyla (K-V) uygulanan kolografi baskı tekniğiyle çeşitli doku etkilerinin farklı kâğıtlar üzerinde 5 farklı bağımlı değişkene göre gözlemlenmesi ve kaydedilmesidir. Bu işlem, mukavva üzerine önce tutkal sürüp daha sonra derici kâğıdının mukavva üzerinde yapıştırılmasıyla oluşturulur. Derici Kâğıt zemin (K-V) kalıp olarak boya transferi, ton değerleri, kâğıtta deformasyon, kalıpta deformasyon ve edisyon takibini (çoğaltılabilirlik) gözlemlenmek üzere çeşitli türlerdeki (A, B, C, D) kâğıtlar üzerine basılır. Bu deneyde uygulayıcı-yürütücünün yanı sıra iki alan uzmanı araştırmacının da kullanacakları formlardan bir örnek (D-I, Form-1), veri toplama araçları başlığı altında sunulmaktadır.

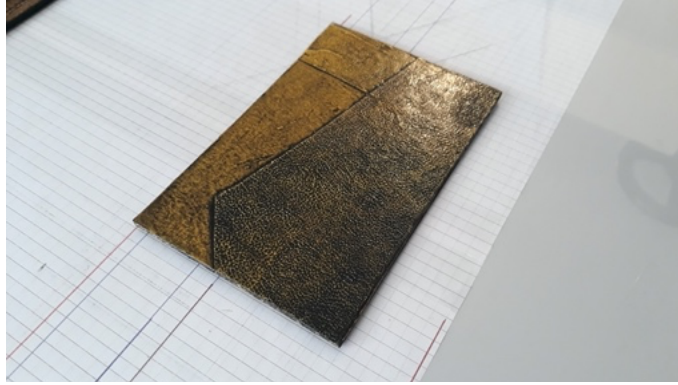
Resim 37 Kalıbı mürekkeplemek

Resim 38 Tamamen mürekkep ile kaplanan kalıbı kağıt yardımı ile silerek baskıya uygun hale getirmek

Resim 39 Mürekkeplenmiş ve silinmiş kalıp

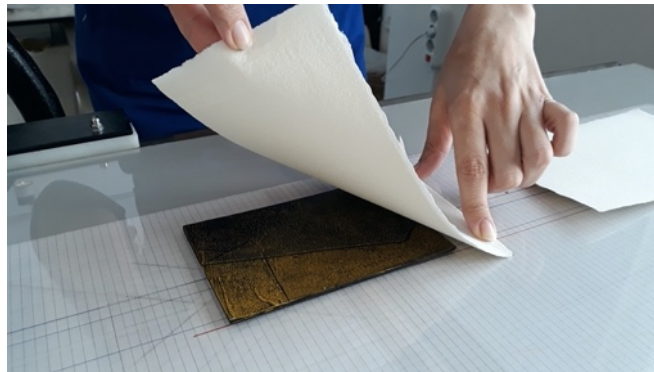
Resim 40 Baskı kalıbının baskiresim makinasına yerleştirilmesi

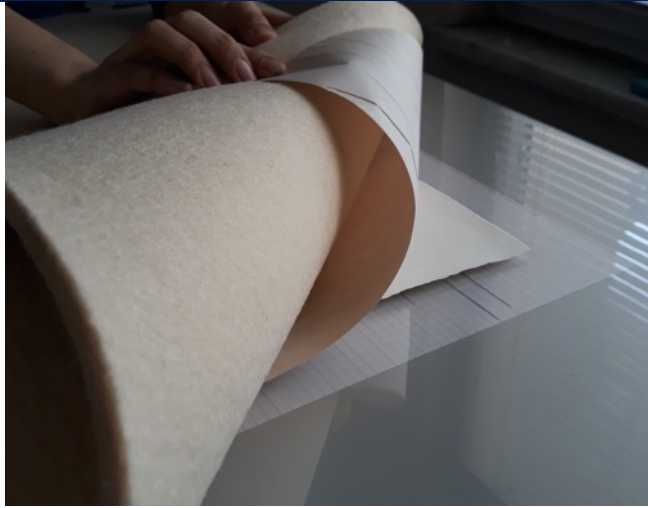
Resim 41 Baskı kağıtlarının suda bekletilmesi

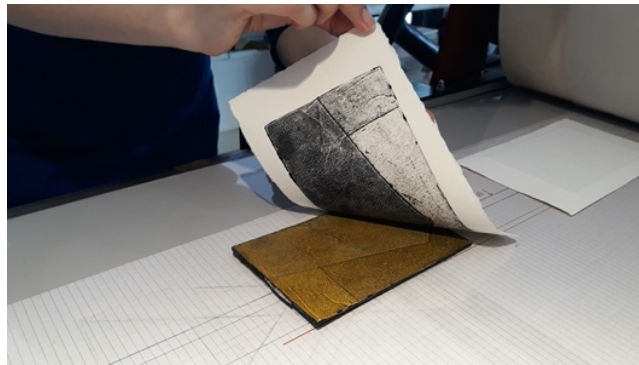
Resim 42 Baskı Kağıtlarının fazla suyunun alınması ve nemli olarak hazırlanması

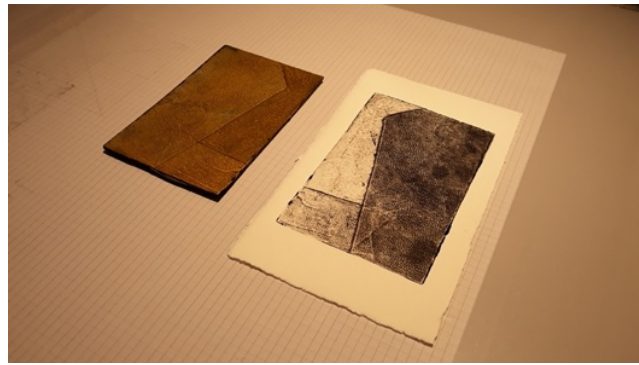
Resim 43 Baskı kalıbı üzerine nemli kağıdın yerleştirilmesi

Resim 44 Baskı kalıbı, baskı kağıdının üzerine keçenin yerleştirilmesi

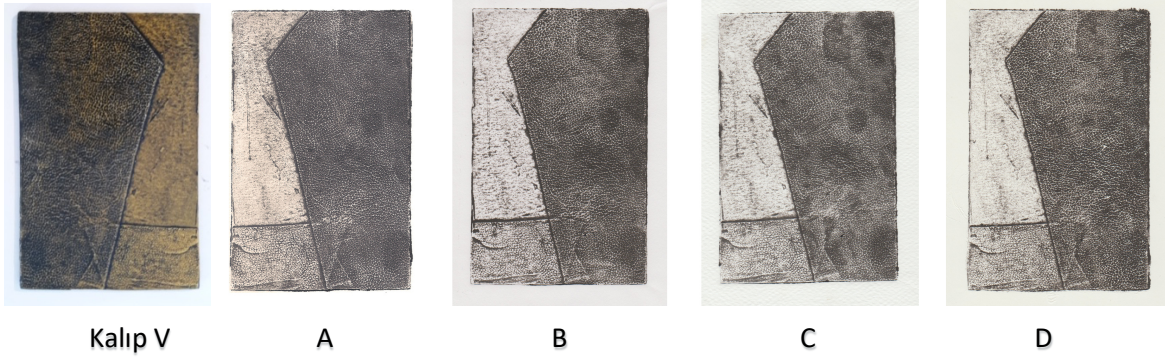
Resim 45 Baskı kalıbı üzerinden kâğıdın alınması, boyanın kâğıttakarılması

Resim 46 Baskı kalıbı ve üzerinde baskı olan kâğıt

Resim 47 basılan çalışmanın kuruması için kurutma kâğıdı arasında saklanması

Resim 48 Deney V, Kağıt A, Kağıt B, Kağıt C, Kağıt D Üzerine Derici Kağıt zeminli kalıp ile basılan çalışma örnekleri.

Sonuç ve Tartışma

“Kolografi Tekniğinde alternatif arayışlar ve Uygulama Örnekleri” isimli bu araştırmada, baskiresim atölyesinde, baskı sanatlarında yaygın olarak kullanılan zararlı kimyasallara alternatif olarak günlük yaşamdan malzemelerin baskiresmin içinde nasıl kullanıldığını kolografi tekniğiyle gösterebilmek amacıyla bir dizi baskı denemesi yapılmıştır. Geleneksel ve yaygın kullanılan yöntemlerde görülen dokusal etkilere alternatif olarak çeşitli etkileri araştırmak ve sunmak amacıyla ilişkin olarak, araştırma sorularına cevaplar aranmıştır: Kumlu zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir? Akrilik pasta zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir? Asetat zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir? Çatlatma zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir? Derici kâğıt zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir?.

Araştırma sonucunda, kalıp hazırlık aşamasında kullanılan kumun geleneksel yöntemlerde kullanılan asit ve reçinelime yöntemine, akrilik pastanın, asitle indirme yöntemine, asetat parçalarının, derin oyma yöntemine, çatlatma medyumunun, şekerli vernik yöntemine ve derici kâğıdının ruletle kazıma yöntemlerine alternatif olarak kullanılabileceği gözlemlenmiştir.

(A) 300 gr asitsiz gravür kâğıdı, (B) 200 gr desen kâğıdı, (C) 300 gr suluboya kâğıdı, (D) 300 gr bristol kâğıdı ile yapılan baskı denemelerinde, A, B ve C kâğıtlarının baskı silindirinin oluşturduğu basınca karşı dayanıklılık özelliklerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. D kâğıdı, bütün kalıp tipleriyle gerçekleştirilen denemelerde yüksek oranlarda deformasyona uğramıştır. D kâğıdı baskı işleminin gerçekleştiği süreçte, basınca en düşük düzeyde dayanıklı kâğıt tipi olarak gözlemlenmiştir.

Kumlu zeminde, (Kalıp I), akrilik pasta zeminde (Kalıp II), asetat zeminde (Kalıp III), çatlatılmış zeminde (Kalıp IV), derici kâğıt zeminde (Kalıp V) gerçekleştiren denemelerde kalıplarda deformasyon olmamıştır. Hazırlanan kalıplarda çalışmanın çoğaltılabilir oluşunu veya edisyon takibini etkileyecek sonuçlar gözlemlenmemiştir.

Araştırmada kullanılan alternatif kalıp hazırlama yöntemlerinin geleneksel kalıp hazırlama yöntemlerine göre daha sağlıklı olduğu sonucuna varılmıştır. Kolografi yöntemlerinin toplu halde çalışılan kapalı atölye ve derslik ortamlarında kullanıma uygun bir teknik olduğu sonucuna varılmıştır.

Kaynakça

- Araz, G. (2013). Kağıt Gravür. *Akdeniz Sanat*, 6(12), 219-230.
- Bahar, T. (2018). *Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde Uygulanan Geleneksel Baskiresim Tekniklerine Alternatif Olabilecek Teknik Önerileri*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim-İş Eğitimi (Dr) . Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bayav, D. (2014). *Geleneksel ve Deneysel Yönleriyle Gravür Baskı*. İstanbul, Türkiye: Paradigma Akademi Yayınları.
- Ercivan Zencirci, D. (2008). *Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarında Özgün Baskının Yaratıcı Düşünme Becerileri Ve Öz-Yeterlik Algısı Üzerindeki Yansıması*. T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği. İzmir: T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Erdoğmuş, M. (2017). *Dijital Teknoloji Çağında Baskıresim*. Anadolu Üniversitesi, Baskı Sanatları Anasanat Dalı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Gör, T. K. (2021). *Baskı Sanatı Terminolojisi, Teknikler Malzemeler Terimler İngilizce&Türkçe*. İstanbul: Nobel Bilimsel Eserler.
- Gürler, Z., Doyran, E. Y., & Yılmaz, B. (2019, Haziran). Özgün Baskı Resim Sanatı Üzerine Bir Araştırma. *Tykhē Sanat ve Tasarım Dergisi*, 4(6), 408-429.
- Keser, N. (2009). *Sanat Sözlüğü* (2 b.). İstanbul: Ütopya Yayınevi.
- Ocvirk, O., Stinson, R., Wigg, P., Bone, R., & Cayton, D. (2015). *Sanatın Temelleri / Teori ve Uygulama*. (N. Balkır Kuru, & A. Kuru, Çev.) İzmir: Karakalem.
- Türk Kaya, S. (2011). *Gelişim Sürecinde Kolografi ve Deneysel Baskıreme Etkileri*. Resim Anasanat Dalı. Eskişehir: Anadolu Üniveristesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Extended Abstract

Printmaking includes artworks in which images are created by printing on paper and similar surfaces, by means of molds created using various materials or by using these materials directly. Printmaking is commonly examined in four different groups: high print, intaglio, flat print and screen print. Baskıresimde sanatçı tarafından tercih edilen kalıp, baskı sürecini ve sonucunu belirlemektedir. However, with the effect of technological developments and innovative approaches, the boundaries of printmaking have gradually expanded in a wide range from the surfaces to the materials on which it is applied. Some of the new methods and techniques applied in the field of printmaking today are digital printing, hybrid printing, experimental printing, photogravure, collography and lithography in the kitchen.

Collography, which is one of these printmaking techniques, is obtained by transferring the patterns created by high printing or intaglio printing techniques to paper, by fixing various materials and textures on the plate or without fixing them. When the collography mold is prepared in accordance with the high printing technique, wood and linoleum printing effects are obtained. The collography technique makes it possible to achieve high printing effects with cardboard, paper and packaging waste, which are lighter, softer and easier to form than materials such as wood and linoleum, which are hard, heavy and difficult to work with. When the collography mold is prepared in accordance with the intaglio printing technique, zinc and copper printing effects are obtained. According to the metal printing types that artists have to use acid and thinner-based materials, collography serves to create the same effects without using acid. As a result, the collography technique provides a wide production area that allows the use of materials from daily life as an alternative to harmful chemicals widely used in the printing arts.

It is thought that this research is important in terms of researching alternatives that can be brought to the textural effects obtained in metal printing, wood printing, lithography and serigraphy, which are traditional printmaking methods, through a series of studies and sharing the results. In this direction, it is aimed to explain how collography is applied with printmaking-specific methods and to present examples. For this purpose, prints were taken from five different molds created by combining different materials in the printmaking studio. These molds are created by adding sand, acrylic paste, acetate, cracking medium, leatherette paper materials on cardboard. In this research, continuous purposeful and structured observations were made in the printing processes carried out in the studio. In these observations, the working principles of dependent variables such as Paint Transfer, Tone Values, Paper Deformation, Mold Deformation, Edition Tracking, which are also the acceptance conditions of printmaking, are considered as parameters. During the trials, the printed surfaces were evaluated with these parameters.

In the data collection process, in which 5 different experiments were carried out, materials from daily life were preferred as an alternative to the harmful chemicals commonly used in the printing arts, the same spatial conditions were created in all processes and a uniform paint was used. According to this;

In the trial no. I, various texture effects obtained with the sandy ground pattern in the collography printing technique were observed and recorded according to 5 different working principles on different papers; In the experiment no. II, various texture effects obtained with the acrylic Pastry floor mold in the collography printing technique, were observed and recorded according to 5 different working principles on different papers; In the experiment no. III, various texture effects obtained with the acetate floor mold in the collography printing technique were observed and recorded according to 5 different working principles on different papers; In the experiment no. IV, various texture effects obtained with the cracked ground mold in the collography printing technique were observed and recorded according to 5 different working principles on different papers; In the experiment no. V, various texture effects obtained with the leather-paper floor mold in the collography printing technique were observed and recorded according to 5 different working principles on different papers.

As a result of the research, it was observed that some of the materials used in the mold preparation stage could be an alternative to some traditional methods: sand to acid and resination methods; acrylic paste to pickling method; acetate pieces to deep carving method; cracking medium to sugar varnish method; and leather paper to the method of scraping with roulette.

In the printing trials made with (A) 300 gr acid-free engraving paper, (B) 200 gr drawing paper, (C) 300 gr watercolor paper and (D) 300 gr bristol paper, it has been concluded that A, B and C papers have high resistance to pressure caused by the printing cylinder. Paper D deformed at high rates in trials with all mold types. During the printing process, D paper was observed as the paper type with the lowest resistance to pressure.

As a result, alternatives that can be brought to the textural effects of traditional printmaking have been researched in terms of printmaking-specific features through a series of workshops and presented in detail with examples.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Birinci yazarın araştırmaya katkı oranı %40, ikinci yazarın %30, üçüncü yazarın %30'dur.

Teşekkür (Gerekli ise)

Bursa Uludağ Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi Tarafından Desteklenen Araştırma Projesinden üretilmiştir. Proje No: SGA-2021-497

Çatışma Beyanı

Makalenin herhangi bir aşamasında maddi veya manevi çıkar sağlanmamıştır.

Yayın Etiği Beyanı

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi (IJHAR), Pardüs Yayıncılığının desteği ile Haziran 2016 yılında yayın hayatına başlamış, 2019 yılında Uludağ Koleji Uludağ Gelişim Akademisi yayıncı desteği ve kurucu heyet ortaklığı ile kurumsal değişim sağlayarak, ilke, hedef ve amaçlarını güncellemiş akademik bir dergidir. İjhar'ın temel ilke ve amacı Dünya ve Türkiye'deki halkbilimi, sanat ve kültürel miras çalışmalarını izlemek, disiplinler arası yapılan araştırmaları yayımlamak ve bu alandaki çalışmaları uluslararası düzeye taşımaktır. İjhar, yayın hayatına başladığı günden başta ULAKBİM Dergipark olmak üzere, BASE İndeks, ISI İndeks, CiteFactor İndeks, Biodiversity Literature Repository, CERN openlab, Open Aire, Zenodo, DOI sistem, SIS İndeks, Root İndeks, Google Academic, DoçPlayer, Road Open Acces, International Standart Serial Namber, Akademik Resource, DRJI Indexed Journal, İdealOnline ve Islamic Market gibi birçok ulusal ve uluslararası indexler ile Bielefeld University Library, Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphanesi ve Caltech Librart gibi saygın kütüphanelerde de taranmaya başlanmıştır.

Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları dergisi (IJHAR), öncelikle Mustafa Kemal Atatürk'ün ilke ve inkılapları doğrultusunda, kültürü araştırma ve yaşatma ilkelerini benimsemiştir. Yayınlarında UNESCO'nun 2003 yılında aldığı kararlar doğrultusunda "Somut Olmayan Kültürel Miras" listesine bağlı kalmayı amaçlanmıştır. Dergimize hem basılı hem de elektronik www.ijhar.net adreslerinden ulaşılabilir.

www.ijhar.net

ijharjournal@gmail.com / P:+90 (224) 4130006

Uludağ Gelişim Akademisi 29 Ekim Mah. İzmir Yolu Cad. No:404 Nilüfer / BURSA